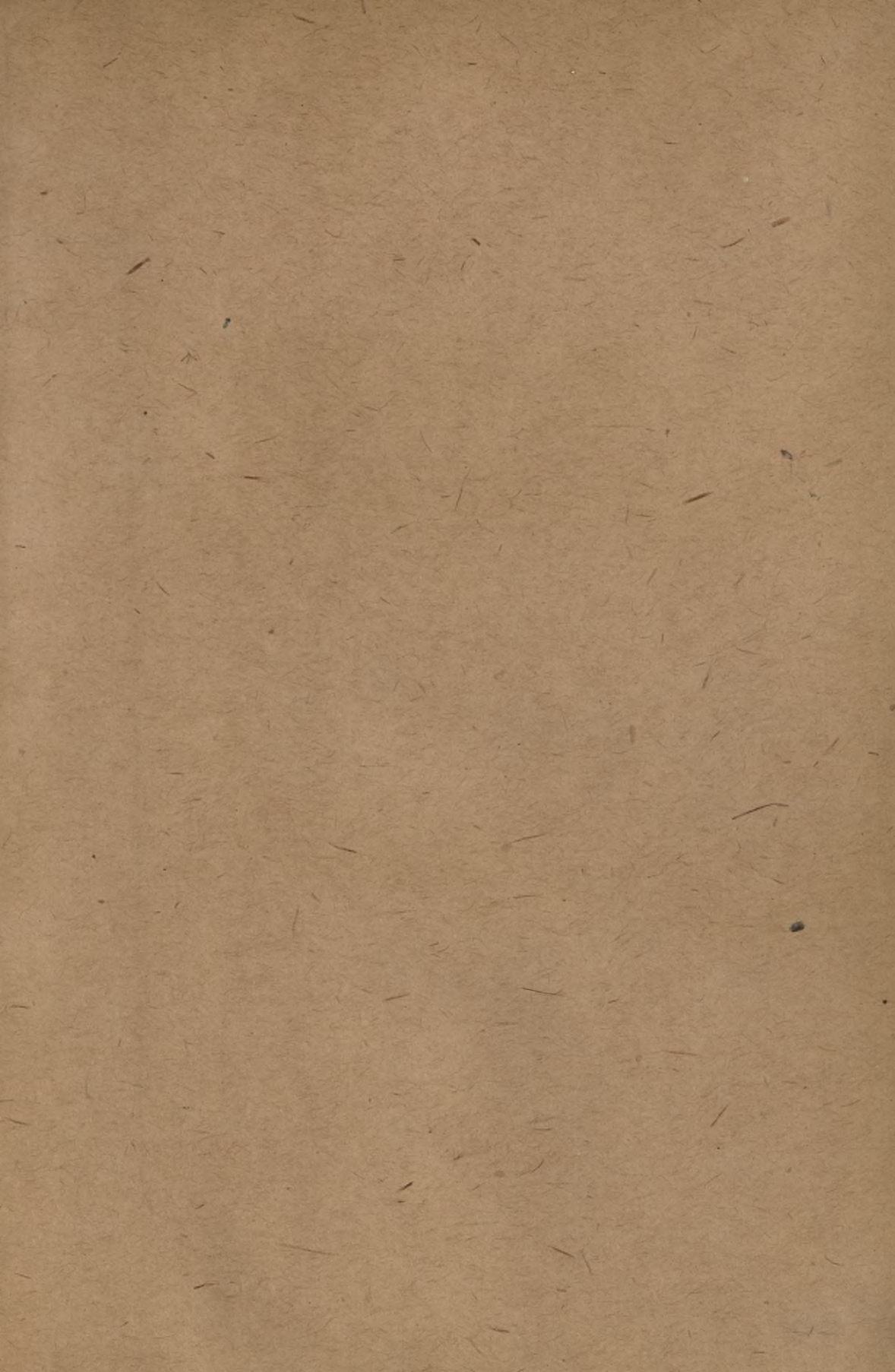

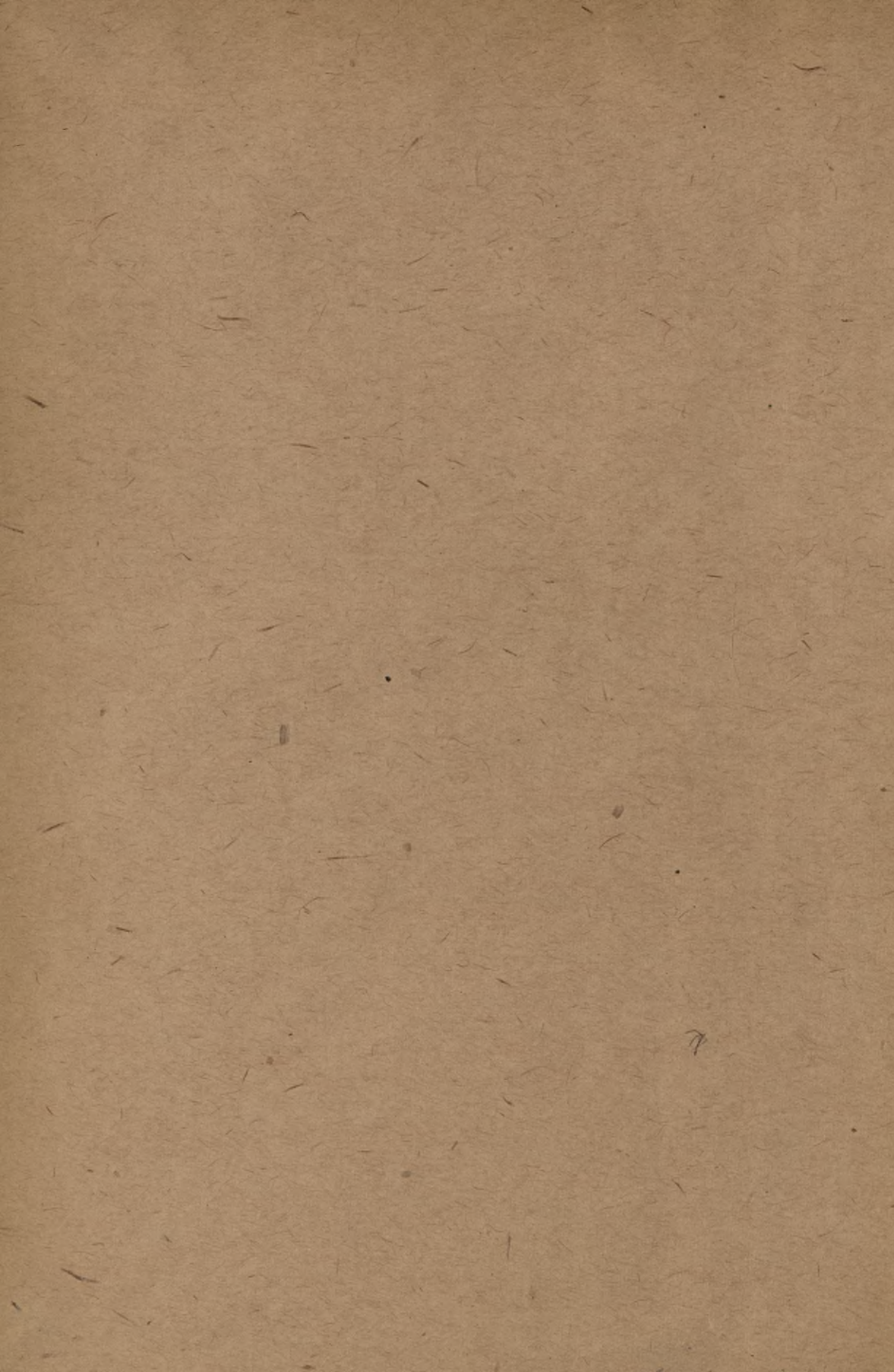

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

100000301133

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

OD PRAVĚKU DO POČÁTKU XIX. STOLETÍ.

VYDÁVÁ

ARCHAEOLOGICKÁ KOMMISSE
PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

ŘÍZENÍM SVÉHO PŘEDSEDY

JOSEFA HLÁVKY.

IV.

POLITICKÝ OKRES ROUDNICKÝ.

DÍL I.

NAPSAL

DR. BOHUMIL MATĚJKA.

V PRAZE 1898.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

Vyňatek z proslovu

k Soupisu památek historických a uměleckých v království Českém.

Království Českému pro polohu a přirozené bohatství jeho připadla v dějinách střední Evropy od pravěku vynikající úloha po stránce nejen politické ale i kulturní. Již od časů prvního osídlení nalézáme v Čechách stopy zámožnosti a vkusu, stopy cizích vlivů, které přes přirozené ohraničení země přece tam vnikaly a pak přechásto samostatně se vytvářely. Nebylo motivu v politickém, duševním a uměleckém životě střední Evropy, který by nebyl nalezn v Čechách ozvěny neb i samostatného rozvoje, a jako letopisy hlásají obšírně doby slávy a úpadku politického i duševního, tak i památky umění na všech stranách země živě svědčí o kulturním rozvoji tohoto království i občasném jeho poklesnutí.

Dějiny politické i literární od doby Kosmovy měly své pěstitele i čtenáře; než i to, co umělou rukou, domácí či cizí, bylo vytvořeno, nezůstalo bez povšimnutí. Teprve naší době náleží však zásluha, že soustavněji bádala v oboru historicko-uměleckém; zejména sluší tu věnovati vzpomínku Hebrovi, který se svými soudruhy soustavně popsal stavitelské památky historické, dále Mikovcovi a Zapovi, kteří pozornost obrátili na památky umělecké, konečně Wocelovi, který se prohloubil v minulost předhistorickou. R. 1854 založen při *Museu království Českého Archaeologický Sbor*, středisko to zájmu o minulost tohoto království, a »Památky archaeologické«, později i časopis »Method« staly se orgánem pro historii umění výtvarného v Čechách.

Když pak zahájila svou činnost *Česká Akademie pro vědy, slovesnost a umění*, zřízena při ní na základě § 2. lit. e) stanov, pak §§ 18. a 50. jednacího řádu *Archaeologická kommisse* k vědeckému zkoumání v oboru památek uměleckých, historických, písemných i slovesných, jakož i k ochraně těchto památek. Tím založena jest organizace aktivní s určitým účelem, probádání království České v přičině památek umění výtvarného, stanoviti, které Památky stavitelské, sochařské, malířské, zlatnické, konvářské a j. dotud se

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

OD PRAVĚKU DO POČÁTKU XIX. STOLETÍ.

VYDÁVÁ

ARCHAEOLOGICKÁ KOMMISSE
PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

ŘÍZENÍM SVĚHO PŘEDSEDY

JOSEFA HLÁVKY.

IV.

POLITICKÝ OKRES ROUDNICKÝ.

DÍL I.

NAPSAL

DR. BOHUMIL MATĚJKA.

V PRAZE 1898.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH

V POLITICKÉM OKRESU

ROUDNICKÉM.

DÍL I.

NAPSAL

DR. BOHUMIL MATĚJKA.

S 9 TABULKAMI, 141 VYOBRAZENÍMI A 11 ZNAČKAMI V TEXTU.

V PRAZE 1898.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSÉ PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

III-307274

~~III 18806~~

Tiskl Alois Wiesner v Praze.

Akc. Nr. 3PK-3-206/2018
~~1/53~~

PŘEDMLUVA.

Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Roudnickém sestavil jsem v podzimku r. 1897 a na jaře 1898 dle zásad stanovených již při soupisu památek okresu Lounského. Popis zámku Roudnického byl však z tohoto svazku vyjmut pro bohatost a uměleckou i historickou důležitost jeho sbírek a bude tvořiti samostatný díl; také budiž připomenuto, že vědomě jsem pomlčel o takových památkách, které sice z okresu Roudnického pocházejí, ale nyní mimo jeho obvod se chovají, jako krásné skládací oltáře z Duban a z Černovsi v diecesálním museu Litoměřickém, vzácné rukopisy a různé drobnosti v Museu království Českého a pod.

Jest mi milou povinností vzpomenouti vděčně hojně podpory, na kterouž každý sběratel látky pro »Soupis« odkázán jest a kteréž se i mně všude v největší míře dostalo. Zvláště přispěli mi p. archivář *Max Dvořák* v Roudnici a jeho syn p. *dr. Max Dvořák* ve Vídni četnými zprávami čerpanými z archivu zámeckého a upozorněním na některé podrobnosti tabulových obrazů Roudnických; pp. *K. Křenek*, ředitel školy v Libochovicích, a *Fan Fanda*, učitel v Budyni podali zvláště zprávy o nálezech předhistorických, jež doplnil p. prof. *dr. Š. L. Pič*. Výkresy kostela Charvateckého zapůjčil laskavě p. c. k. stavební rada *Rudolf Vomáčka*, ostatní kresby zhotovili pp. *Rudolf Vanderlind* a *Antonín Masák*. Veliký jest též počet ostatních příznivců Soupisu, zvláště mezi veledůstojným kněžstvem a váženým učitelstvem, kteří mi prokazováním hojných přátelských služeb usnadnili, ba vlastně jedině umožnili provedení svěřeného úkolu.

Peněžité podpory poskytly ku větší výzdobě díla: slavné obecní zastupitelstvo města Roudnice 200 zl., ctěná Rolnická záložna podřipská v Roudnici 100 zl. a vysokorodý pan Josef hrabě z Herbersteina 25 zl.

Všem těmto upřímným a obětavým přátelům starožitností českých buďtež vysloveny opravdové díky.

V PRAZE, dne 1. června 1898.

Dr. Bohumil Matějka.

Bechlín.

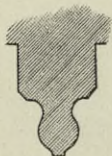
Sedláček August, Místopisný slovník 1897, 10.

Nalezeny popelovité jámy, hroby se skrčenými kostrami. — Mitth. d. anthropol. Ges. in Wien 1884, XV. 180.

KOSTEL sv. Václava, farní, již r. 1352 jako takový připomínaný, od r. 1621 (1622) filiální, vyhořel r. 1697, byl r. 1786 obnoven a r. 1858 na farní povýšen.

Budova gotická, orientovaná, z lámaného kamene a omítnutá skládá se z obdélníkové lodi a z kněžiště s rovným, pravoúhlým zakončením. Barokní průčelí děleno na dvě patra se čtyřmi prostými pilastry dole vysokými, nahoře nižšími, nesoucími oblomované římsy; na vršku nízký, trojhranný štít. Stěny podélných stran a závěru jsou docela holé, bez opěráků, prolomeny okny, jež jsou v polokruhu zaklenuta.

Vnitřek lodi 8·00 *m* dlouhý a 6·60 *m* široký (síla zdí 1·20 *m*) má hladké stěny a rovný strop; do lodi později vestavěna kruchta a na jižní stranu připojena čtvercová kaplička. Vítězný oblouk, 0·80 *m* silný, lomen a doprovázen žlábkem i drobnými oblouny. Kněžiště, 5·20 *m* dlouhé a 5·00 *m* široké tvoří čtverec překlenutý jediným křížovým klenutím, jehož žebra hruškovitého tvaru (obr. 1.) sedí na jednoduchých jehlancovitých konsolích; v kulatém svorníku vytesána osmilistá růže.

Obr. 1.

Křížek na hlavním oltáři, 0·58 *m* vysoký, dřevěný a obložený dovedně vyřezávanými deštičkami z perleti; na těchto postavy sv. Tomáše, sv. Pavla a čtyř sv. evangelistů; tělo Kristovo mosazné. Italská práce 18. století.

Svícný z mosazi lité a kroužené, dva renaissanční, 0·38 *m* vysoké s andělskými hlavičkami na trojhranných nohách; čtyři barokní, 0·44 *m* vysoké, s plochými, kruhovými články; dva barokní, 0·50 *m* vysoké, s baňatými články kuželovitými.

Zvony 1. Výška 0·78 *m*, průměr 0·78 *m*, kolem koruny široký pás spojených kartuší, v nichž sedí v každé jeden andělíček držící lidskou lebku; pod tím nápis:

GOSS MICH CHRISTOFF WALTHER IN PRAG ANNO M · DC · LXV

Pod nápisem vine se řada visutých palmett, na plášti nápis: S. WENCESLAVS.

2. a 3. malé zvony z 19. stol.

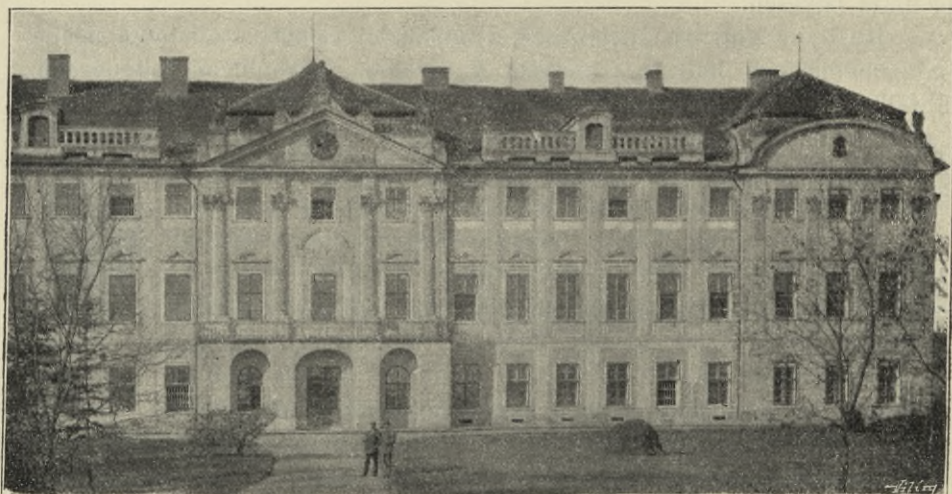
Běškovice – Beřkovic Horní.

Sedláček, Místop. slovník, 21; Rukopisná sbírka topografická v archivu musea Království Českého, heslo: Beřkovic Horní.

Při děláni silnice nalezeny střepy popelnic a skleněné korále barev rozličných. — Pam. VIII. 577.

ZÁMEK zbudovaný v letech 1738 až 1756 od Adama Františka hrab. Hartiga; nyní jest zařízen na filialní ústav pro choromyslné. (Dřívější zámek, nynější kancelářská budova, pochází z r. 1684, jak dosvědčila listina nalezená při bourání staré věže; stavěl ho nákladem Ferdinanda Christiana ryt. Scheidlera zednický mistr *Jiří Koucký* a tesař *Jan Schwarzenberger* z Mělníka.)

Budova zámecká tvoří velký obdélník, k jehož delším stranám přiléhá z jihu rozsáhlý park, ze severu nádvoří; toto je utvořeno z nízkých

Obr. 2. Běškovice. Zámek vystavěný v l. 1738—1756.

křídel ke koncům zámku připojených a v předu portálovou zdí spojených. Výstavnost obou křídel jest nyní značně pozměněna tím, že se do nich vestavěly nové hospodářské a kancelářské budovy; původně tvořila patrové terrassy členěné na stěnách lesenami, přerušené uprostřed v pravo i v levo stejnými stavbami o jedno patro vyššími; západní obsahuje schodiště, východní kapli.

Kaple roku 1773 vysvěcená, je v průčelí opatřena bossaží, přístupna pravouhlým portálem ploše orámovaným a převýšeným prohybovanými částmi štítovými; nad ním okno zaklenuté obloukovým úsekem a prostě orámované. Vnitřek kaple, 8·20 *m* dlouhý a 4·00 *m* široký, tvoří obdélník, jehož stěny jsou v půdoryse oblomeny, v koutech zakulaceny a z každé strany podélné dvěma pilastry oživeny; hlavice těchto s volutami a visutými

draperiemi nesou slabě vyloženou, oblomovanou římsu, na níž spočívá trojdílné klenutí; toto jest nad oltářem a nad kruchtou valené, nad středem tvoří českou klenbu. Oltářní stůl a tabernakl jsou pěkně zhotoveny z umělého mramoru šedé a růžové barvy, s drobnými, pozlacenými ozdůbkami dřevěnými; nad ním v prohybaném rámu dva obrazy na plátně, sv. Rodina a sv. Václav. Oratorium tvoří balkon na třech volutových konsolích.

Nádvorní průčelí zámku, dvoupatrové, čítá 21 okenních os, jichž prostřední tři spojeny ve větší risalit, tři krajní z každé strany ve dva menší risality. Střed členěn jest čtyřmi mohutnými polosloupky spočívajícími na hmotných konsolích volutových, zapuštěných do hladkého zdiva přízemku, prolomeného třemi průchody. Polosloupky, jež spojují obě hořejší patra, nesou na barokních hlavicích, ozdobených dvěma volutami a rocaillovým ornamentem vyloženou římsu, nad níž se vypíná plochý, trojhranný štít; na jeho vršku stojí barokní vása, po stranách pískovcové sochy: mladík s vinnými hrozny — allegorie podzimu, a stařec oděný pláštěm — zima. Okna, v každém patře tři, jsou pravoúhla, ploše orámovaná, lomenými nebo obloukovými římsami převýšená; prostřední, původně větší a bohatěji orámované dostalo při novější opravě podobu ostatním stejnou. Přilehlé postranní částě průčelí, o šesti oknech střídavě s lomenými a obloukovými římsami nesou prolamované attiky a vikýře. Krajní risality, dole zakryté později vyzdviženými budovami, jsou členěny velkými plochými pilastry s barokními hlavicemi; nad nimi se vypínají obloukové štíty, v nichž je po jednom barokně vykrojovaném okně; nahoře stojí uprostřed pískovcová vása, po stranách skupiny o dvou andělčcích.

Zahradní průčelí zámku, žádnou přístavbou neznešvařené, velkolepých forem a ušlechtilých rozměrů, jichž dojem se stupňuje (vlastně stupňoval) upravením parku. Podobá se úplně průčelí severnímu, lišíc se jen tím, že přízemek prostředního risalitu otevřen byl (nyní zazděn) do zahrady třemi arkádami na širokých pilířích; nad nimi rovný balkon s novější, jednoduchou mříží. Prostřední okno prvního patra jest orámováno pilastry a vysokým obloukem. Jinotajné sochy na štítě představují tančící děvče — jaro, a dívku se snopem — léto (obr. 2.).

Vnitřní prostory zámku rozvrženy jsou tím způsobem, že střed přízemku zaujímá prostorná sala terrena do zahrady otevřená; deset čtyřhranných štíhlých pilířů nese na pasech české klenby se štukovými rámy nyní vybílenými (vestavěné příčky dělí nyní celou místnost na několik menších). Po obou stranách ústí dlouhá chodba probíhající podélnou osou celého zámku, spojujíc jednotlivé pokoje; tyto jsou velké a vysoké, do parku obrácené: v některých zachovaly se štukové stropy s pěknými ornamenty květinovými, naturalisticky prováděnými. Kdysi bíle lakované dveře s prohybanými lištnami vyřezávanými a pozlacenými jsou nyní hnědě natřeny. K nádvorní straně středu připojuje se v pravo i v levo dvojité schodiště, jehož stěny jsou jednoduchými pilastry členěny; nyní

Obr. 3. Běškovice. Náhrobek z r. 1790.

jest na dvě jednoramenná schodiště rozděleno. Místnosti prvního patra jsou podobně rozvrženy jako přízemní. Střed zaujímá veliký sál, jehož výška postupovala první i druhé patro (nyní jest vloženým stropem na dvě rozdělen); jeho stěny jsou členěny mohutnými pilastry, jež nesou vyloženou římsu a na průčelních stranách velké římsové voluty. Do dvora i do parku prolomena jsou v každém patře tři okna. Strop založený na široké podbrádce tvoří jedinou, prostě orámovanou plochu určenou pro rozsáhlou malbu, ale vyblenou. V postranních sálech, spojených jako v přízemí dlouhou chodbou, zachovaly se jedině některé ozdobné stropy ze začátku 19. stol. Pokoje druhého patra jsou nízké, zcela jednoduché, pro služebnictvo určené.

Původní zařízení zámku líčí se v topografické sbírce archivu Musea království Českého ještě r. 1826 jako skvělé; starý nábytek oplýval zlatem a stříbrem, stěny pokryty byly nejbohatšími koberci, pohovky a židle potaženy byly nejdražším damaškem s jemně vetkávanými různými figurami; celek byl prý pozoruhodnou znamenitostí.

V parku, jenž byl na začátku 19. stol. po způsobu anglickém upraven, stojí pískovcový náhrobek představující ženu nad rakvičkou dítěte truchlící; velice dovedně provedená práce v životní velikosti, poznamenává v předu na podstavci:

Xaveri Lederer Sculpit.

Po straně nápis: Monument douloureuse erigé par un Père et une Mère Antoinette Comtesse d'Hartig mort l'an 1790 (obr. 3.).

Druhá socha stojící ženy životní velikosti nese vedle francouzského nápisu jméno »Hygeia« a letopočet 1795; jest značně poškozena a slabší práce předešlé.

Brozany.

Fr. Beneš v Památkách archaeologických V. 336 (s vyobrazeními dřívějšího stavu); Sedláček, Míst. slovník, 72; Pamětní kniha farní z r. 1770; Wahner, Sammlung alt. u. neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselben Gotteshäuser im Leutmeritzer Kreise, I., 98 v archivu Musea království Českého.

KOSTEL sv. Gottharda, farní, jako takový připomenut již r. 1358.

Budova orientovaná skládá se z obdélníkové lodi s malou románskou věžičkou na západní straně, z kaple k severu přistavené v ranní době gotické, z gotického pozdějšího kněžiště a z renaissanční, jižní věže (obr. 4. a 5.).

Západní věž z přitesávaných a vrstvených desk opukových promíchaných pískovci, zcela hladce omítěná, jest základu čtverečného, ve zdivu románská, vršek gotický. Přístupna jest ve výši prvního patra gotickým portálkem obdélníkovým, s vyplněnými hořejšími kouty; nahoře je prolomena velkými, pravoúhlými okny gotickými, na hranách sešíkmenými; nese nízkou střechu taškami krytou.

Obr. 4. Brozany. Kostel.

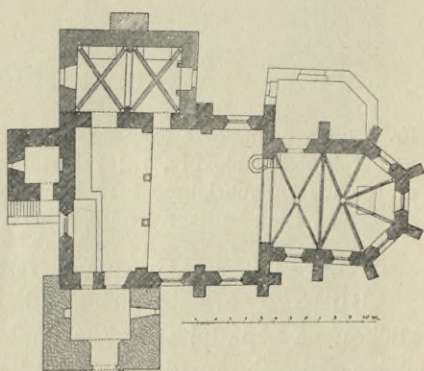
polokruhem andělské hlavičky. Ačkoli bývalý nápis na římse je setřen, lze dle znaků pánů Vršovců na patkách sloupců vytesaných (půlměsíčky) stanovit, že věž tato vystavěna byla v letech 1530 až 1569. Na téže straně vystupují v druhém patře tři, v třetím dva kamenné krákorce, na nichž stojí pět kamenných sošek světců ze 16. stol., značně porouchané, asi půl metru vysoké, nevelké hodnoty umělecké; na západní straně nalézají se dvě střílny. V nejvyšším patře na každé straně velký prolom polokruhem zaklenutý, s hladkým ostěním. Střecha stanová, taškami krytá.

Jižní strana lodi jest opřena dvěma opěráky bez ústupků a prolomena vysokými dvěma okny s lomeným, hladkým ostěním, bez kružeb. Východní stěna lodi taktéž opřena nárožním opěrákem nese renaissanční štít podobný západnímu.

Kněžiště do tří stran osmihranu zakončené, poněkud nižší lodi, má

Západní strana, dole hladká, jen kulatým oknem prolomená, nese renaissanční štít zakrytý zpola věží a dělený římsami na tři patra; jest prolomena kulatými otvory okenními.

Jižní věž z lámaného kamene zbudovaná a omítěná přistavěna byla v 16. stol. na mohutném čtvercovém základě (4·60 m šířky; síla zdí 1·10 m); jest dělena dvěma obloukovitými římsami na tři poschodí. V přízemí na jižní straně portál, jehož pískovcové ostění v polokruhu zaklenuté je orámováno architekturou o dvou toskanských sloupcích nosoucích na rovné římse trojhranný štít; v tomto vytesán z pískovce relief vznášejícího se Boha Otce, v cípech nad

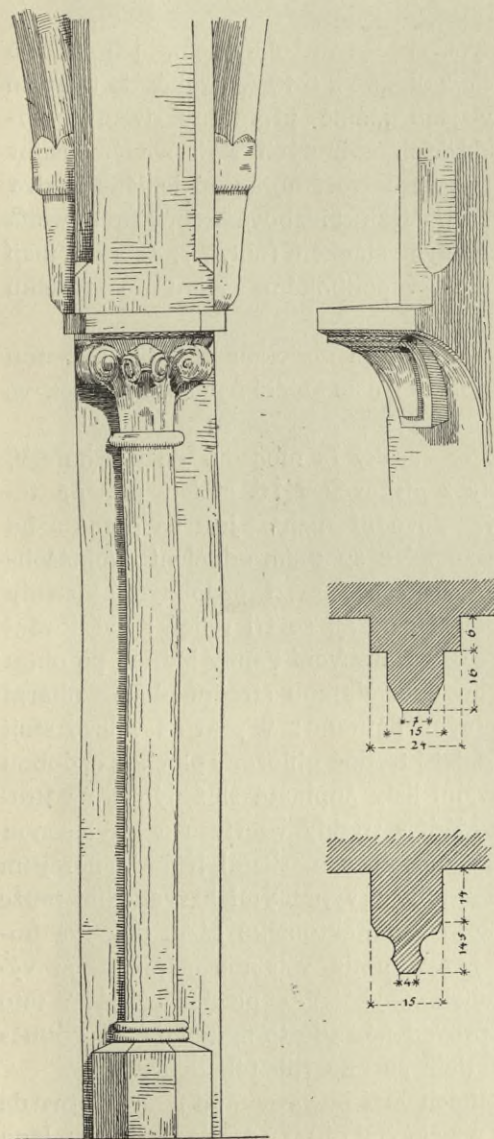

Obr. 5. Brozany. Půdorys kostela, 1/500.

hladké zdi prolomené pěti okny bez kružeb; jejich ostění je z venčí opatřeno širokým žlábkem, uvnitř je hladké. Šest opěráků má ústupky vyznačené částmi gotické římsy ze spod vyžlabené a silným oblounem opatřené. V lomenici na vršku každého opěráku jest vytesáno znamení: 1. dva křížem položené pruty; 2. písmeno *m* v trojhranném štítku; 3. písmena *nr*; 4. maska lidská; 5. prázdný štítek

Obr. 6. Brozany. Znamení na opěrných pilířech.

Obr. 7. Brozany. Přípora a konsol z kaple, průsek žebra v kapli a průsek žebra v kněžišti. 1/20.

Mezi opěráky zazděna jest část štíhlého sloupku, Spasitelova tvář a hrubě tesaná lidská hlava.

Na severní straně přistavěna je vedle barokní sakristie gotická obdélníková kaple P. Marie, opřená hmotným opěrákem pozdějším (na jeho římsě zbytky nápisu: LETHA PANIE 1611 . . .) Dvě barokní okénka jsou polokruhy překlenuta.

Do vnitřku vstupuje se jižní podvěžní síňkou, ze které vedou dvěře renaissančně v pravém úhlu orámované a rovnou římsou nadpražní ozdobené do lodi. Loď 10·09 *m* dlouhá a 9·38 *m* široká má docela hladké stěny a valenou barokní klenbu. Nad vítězným obloukem nalézá se fresko představující sv. Gottaarda, an rolnický lid poučuje a poukazuje na hvězdu Panny Marie; v pozadí vyobrazen doksanský chrám. Bývalý nápis zmizel: A FVLGVRE AC TEMPESTATE PROTEGE SERVOS TVOS SANCTE GOTHARDE. (1770).

Druhý nápis označoval tentýž rok jako dobu opravy: SVB BERNARDO NEVBAVER PAROCHO MAGNO LABORE AC AERE RENOVATA.

Nad obrazem namalován jest znak Václava Euseba kníž. z Lobkovic, vévody Zaháňského.

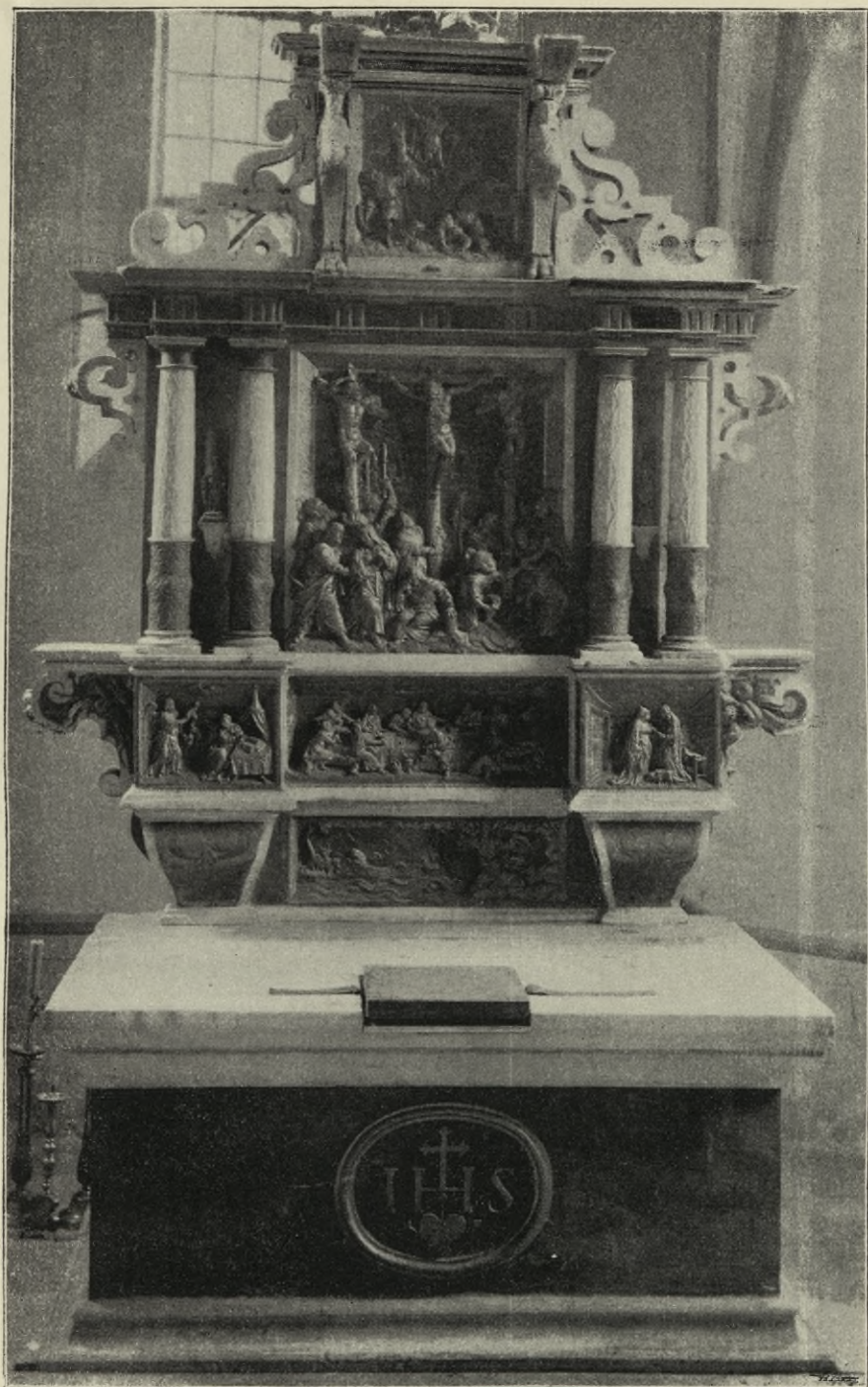
Kaple 6·90 *m* dlouhá a 4·40 *m* široká, v době ranní gotiky přistavěná a do lodi kostela otevřená dvěma gotickými oblouky, má hladké stěny přerušené jen dvěma příporami; tyto jsou polokruhového průseku opřené o pravouhlé, nástěnní pilíře (obr. 7.). V koutech zůstaly jen konsoly žeber; jejich listoví má tvar ranní gotiky. Žebra průseku hrubě členěného (obr. 7.) stýkají se ve dvou kulatých svornících, z nichž v jednom stylisovaný květ.

K něž i ště připojené lomeným, vítězným obloukem, jehož obě hrany jsou prostě sešíkmeny, jest 8·25 *m* dlouhé a 6·40 *m* široké, do tří stran osmihranu zakončené. Hladké stěny jsou jediné přerušeny dvěma polosloupcovými příporami; na jejich hlavicích ovinutých stylisovaným listím a na šesti konsolích, z nichž čtyry v závěru tvoří obrácené jehlance a dva při vítězném oblouku lidské masky, spočívají klenbová žebra profilovaná postranními žlábků a předním trojstranným článkem (obr. 7.); žebra sbíhají se v křížovém poli do hladkého terče, v pětibokém závěru do svorníku ozdobeného vytesanou růží.

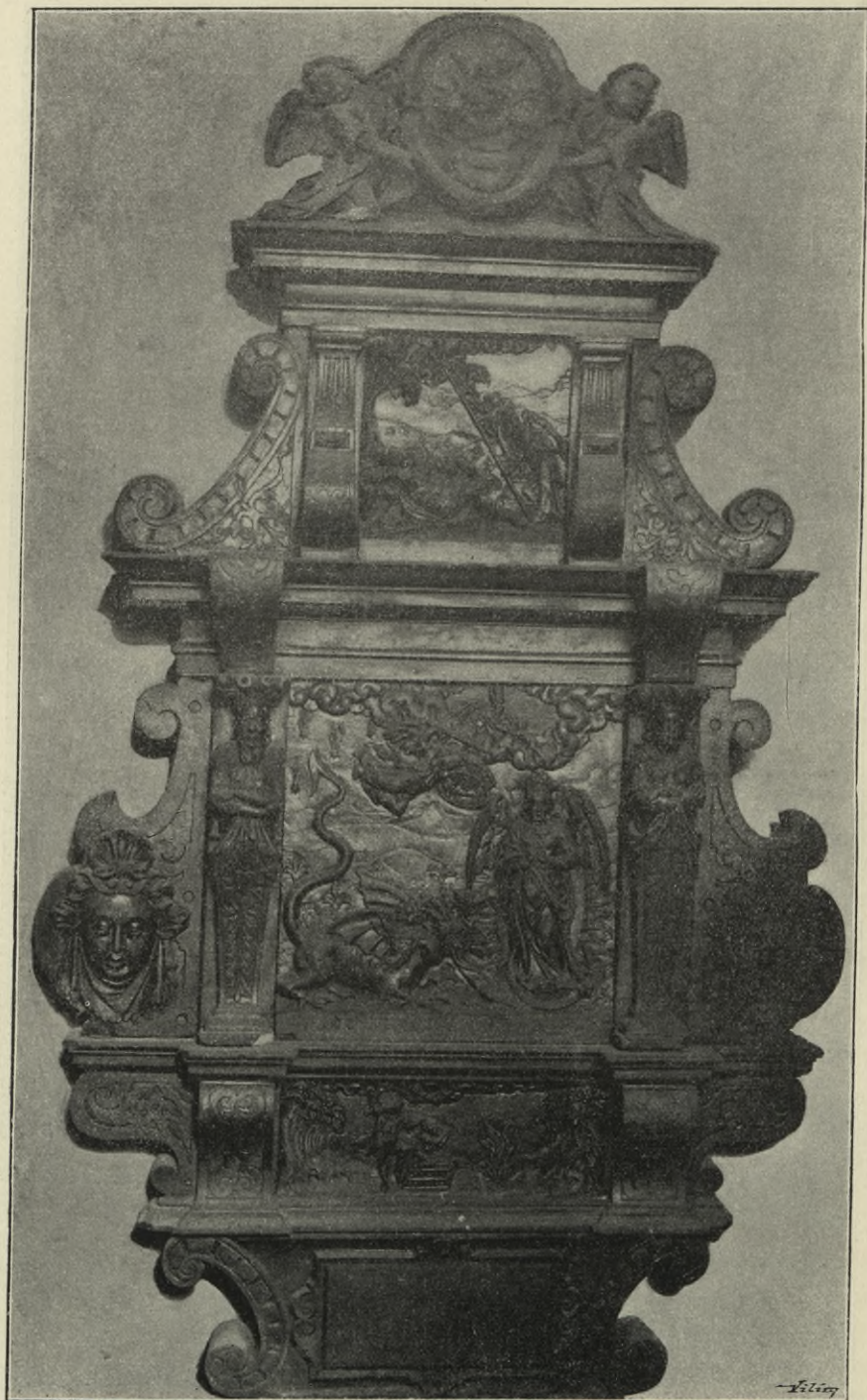
Sanktusový výklenek jest orámován gotickou římsou, lomenou do oblouku formy oslího hřbetu; zdobí jej osm lupének a střední květ, ve štítku jednoduchá, lichá kružba.

Hlavní oltář (obr. 8.), 3·60 *m* vysoký (s mensou, ale bez hořejší, barokní sochy) a 2·30 *m* široký, celý z pískovce v 16. století mistrně tesaný, moderním nátěrem znešvařený. Původní mensa jest na patce a na vrchní desce lemovaná rovnými římsami. Ve spodním oddělení dvojnásobného podstavce oltářní výzdoby zobrazeno jest mezi ozdobnými konsoly dole „Stvoření světa“; v hořejším oddělení nalézají se tři reliefs: Zvěstování Panny Marie, Večeře Páně (uprostřed) a Navštívení Panny Marie; po obou stranách konsoly s festony a hlavami andílků. Velkou střední plochu oltářní zaujímá relief Ukřižování Páně s četnými figurami; v pravo i v levo stojí dvojice sloupů, jejichž dřívky jsou v dolejší třetině obloženy plochou ozdobou kartušovou, v hořejší části vavřincovými listy šupinatě složenými; na kruhových hlavicích spočívá oblomené kládí s triglify ve vlysu a s vyloženou římsou. Na krajích opět prořezávané konsoly s maskami lvů. V hořejším štítě nalézá se mezi prolamovanými křídly a vypnutými karyatidami mužů a žen relief Vzkříšení Páně. Veškeré architektonické části pokrývá bohatý, zcela ploše tesaný ornament, jehož motiv většinou nápodobuje výzdobu z prosekávaného a na okrajích ohybaného plechu. Zvláště tato ornamentální práce jest znamenitě provedená, kdežto figurální část, vesměs drobné postavy, v nepříznivém materialu se nedarila tak dobře.

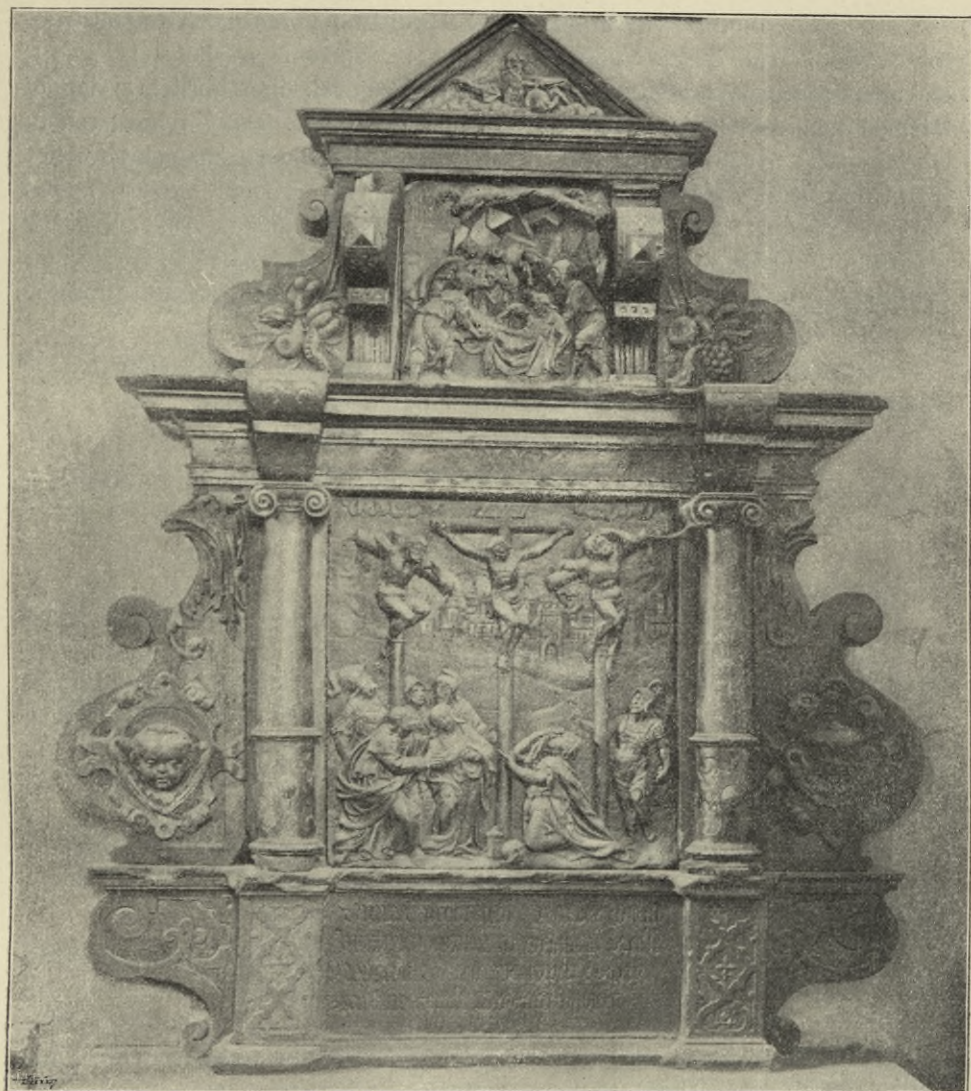
Dva vedlejší oltáře v koutech lodi postavené od faráře Bernarda Neubauera v letech 1766—1772, s nepěknými obrazy Matky Boží a sv. Jana Nep. v nepěkných dřevěných rámech barokních, stojí na místě obou následujících malých, zrušených a do kaple přenesených oltářů renesančních.

Obr. 8. Brozany. Hlavní oltář, z pískovce tesaný, 3,60 m vysoký.

Obr. 9. Brozany. Oltář z pískovce tesaný, 2,42 m vysoký.

Obr. 10. Brozany. Oltář z pískovce tesaný, 1,80 m vysoký.

Oltář odsvěcený (obr. 9.) ze 16. století, celý z pískovce tesaný, 2,42 m vysoký a 1,40 m široký; na podstavci byl nápis černou barvou namalovaný, jehož zbytek v Památkách archaeologických zaznamenaný zmizel téměř nadobro:

Wsse mohauzi Pane Bozie . . .
 Racz przyjeti tento naklad ode mnie
 kterijž tent . . . urozen . . .
 swate gmeno oslawilo
 smetelnosti
 racz mnie

Predellu oltární tvoří relief Oběti Abrahámovy mezi ozdobnými konsoly. Na hlavní desce vyobrazen výjev ze zjevení sv. Jana (12. kap.): K Panně Marii na měsíčku stojící přibližuje se drak oheň chrlící, arcanděl Michael jej potírá; v oblacích se objevuje Bůh Otec. Boky tohoto reliefu tvoří mužská a ženská karyatida; po stranách křídla se znamenitými lidskými maskami. Nad římsou štít s orámovaným reliefem představujícím sen sv. Jakuba; celek zakončen dvěma anděly držícími znak Vršovců (půlměsíc). Celý oltář polychromován, architektonické části hnědé, figury a krajiny v přirozených barvách, záře zlacené. Provedení stejně dovedné jako při hlavním oltáři.

Oltář odsvěcený (obr. 10.), pískovcový, současný s předešlým, 1·80 *m* vysoký, 1·45 *m* široký, nese na predellní desce vrytý nápis:

Dmryel pro hrzydy nasse — Ital
 3 mrtvichy pro ospravedniemy nasse.
 Wenehall dusse me w pekle | any
 Dall swatemu Twemu widiefi
 poruffany.

Po stranách ornamentované podstavce dvou jonských sloupů s dřky ve spodní třetině ploše ornamentovanými: na hlavní desce relief Ukřižování Páně, po stranách křídla se znamenitými maskami dětskými. Nad římsou mezi dvěma ozdobnými konsoly a postranními křídly s ovocnými festony je relief: Kladení těla Ježíšova do hrobu. Vršek zakončen lomenicí s reliefem Boha Otce. Znamenitým provedením ornamentální i figurální části a polychromií podobá se oltáři předešlému.

Zbytky dvou křídel z varhan, pěkné malby na dřevě ze 17. století 0·37 (0·74) *m* vysoké a 0·38 *m* široké: David na harfu hrající a sv. Cecílie (jsou zasazeny do nepěkného barokního oltáře v kapli).

Kazatelna renaissanční, pískovcová, na sloupu obloženém visutými listy; řečniště dole zaoblené a rýhované, jeho poprsnice sestrojena do osmihranu; pět polí dělených pilastry a nahoře zakončených polokruhy jest vyplněno malbami čtyř sv. evangelistů a reliefem ukřižovaného Pána Ježíše (město Jerusaleým jest do pozadí přimalováno); obrázky byly asi dle původních obnoveny.

Křtitelnice pískovcová ze 16. stol., 0·88 *m* vysoká má tvar svatého hrobu. V rovné západní stěně naznačuje polokruhový otvor vchod do vnitř; podélné strany a trojstranný závěr členěny jsou obloukovou arkádou na deseti jonských polosloupech. Na okraji novější cínové mísy vyryt věnec stylisovaných květů a nápis:

CHRAMV PANIE * 1664 · 22 · MART. * BROZANSKEHO.

Jiří Brozanský z Vřešovic dal bezpochyby křtitelnici tuto zhotoviti na upomínku svého putování k svatému hrobu.

Epitaf na severní straně kněžiště zazděný (obr. 11.), pískovcová architektura nástěnná, 2·75 *m* široká a asi 3·00 *m* vysoká. Dva konsoly

s jemným plochým ornamentem, nápodobujícím ozdobu z prolamovaného plechu nesou podstavce dvou korintských sloupů, ozdobené maskami lvů a rozvilinami; po stranách křídlové konsoly s festony a hlavami beranů, uprostřed visí kartuš s reliefem Narození Páně. Na střední desce rozdělené na dvě polovice jsou vyryty nápisy:

Uetha Panie Iuuuuiii Urozeny Pan Zygmund Brozansky z Wzre-
sowicz Geho milosti Cysarze Rzymškeho Radda. W podielu
Przede dnem Narozeny Blahoslawene Maryge Panuy wy-
trch ho Pan Buh z placziwego audoli. Ma duchem swatim Spra-
wowany wedl zywot Bohaboguy opowrh Swietlky Marnosty
Bral se k Bohu s wieliku Radosti, prawicz zie przysllo poselstwy
k niemu z nebe, zie Pan Bwoh wola Sluziebniaka swyho k Sobie, Na-
sledowal w tom Ioba swatjho zie wzyi wzymna swyma Boha
Spasitele swyho s Racz my to dati Pane Bozie mug, a Bnych
na wieky patrzyti mohl w obliczieg Twug.

Vedle v druhé polovici desky:

Uetha Panie Iuuuuiij urozeny pan Giczyk Brozanski z Wzressowicz
Geho milosti Cysarze Rzymškeho Rudolfa toho Gmena druhého Kra-
gecz W Sobotu przed smrtedlnau niedielu wytrch ho Pan Buh z tiez-
keho zarmauceni gsa za zywota Swijho wieku mladym s wygel gest
z wlasti Swy do dalekych kragin aby Spatrzyl misto hrobu bo-
zyho s tu kdez gest wodpoczynwalo Swate Cielo Spasitele gehu
na te Czestie Snassel mnoho Tiezkosti s nawratil gehu Pan Buh
zase do gehu wlasti, pogal ho w dobrym pokogi do noweho
geruzalema, denz By boha widiel wicrznie Oslaweného.

Hlavní pole nad těmito nápisy zaujímá deska s vypouklými podobiznami obou rytířů v brnění, klečících před křížem (nyní spadlým); k témuž se z druhé strany obracejí obě jejich manželky a tři děti; pozadí zastřeno záclonami.

Dva sloupy po stranách této desky, ve spodní části bohatě ornametované, v hořejší kanelované nesou na velice pěkných, korintských hlavcích oblomené kládí s rytou rozvilinovou ozdobou ve vlysu a vyloženou římsou. Na rozích konsoly, jimiž se proplétají mužské postavy. Hořejší deska s reliefem Vjezdu Páně do Jeruzaléma zasazena jest mezi dva pilastry a postranní křídla s festony, vršek zakončen římsou nesoucí nízkou lomenicí. Celek opatřen novým světlešedým nátěrem. Práce znamenitá jak v rozvrhu architektonickém a v kompozici reliefů, tak v provedení jemných a vkusných ornamentů i ušlechtilých postav.

Epitaf pískovcový (obr. 12.), předešlému, vedle něhož na stěně umístěn jest, podobný velikostí, rozvrhem i provedením; liší se drobnostmi ornamentální výzdoby a obsahem reliefů: V dolejší kartuši Vzkříšení Páně: na hlavní desce klečí rytíř se synem a dvěma dětmi před křížem, k němuž

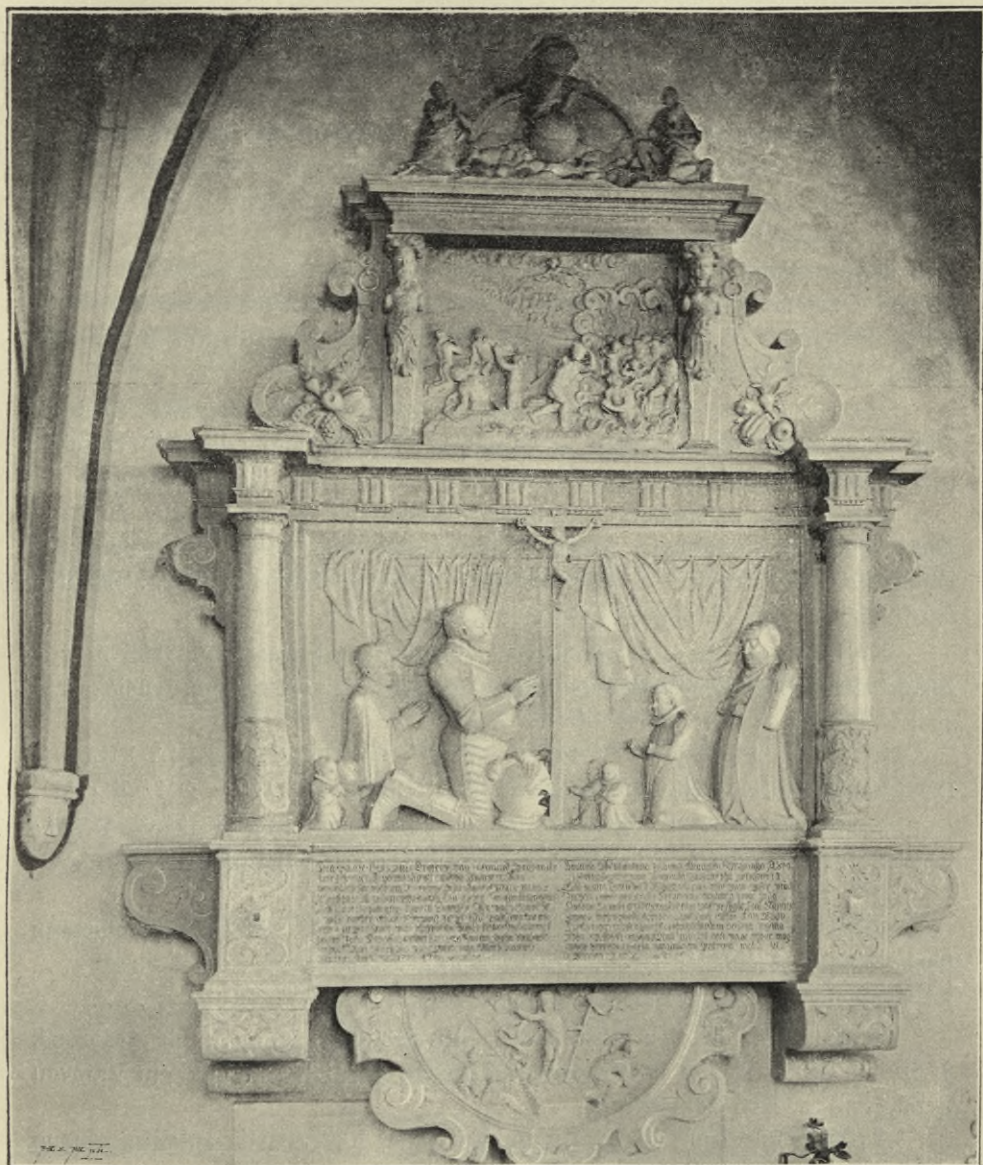
s druhé strany se obrací manželka s jednou větší a dvěma menšími dcerami; hořejší relief představuje poslední soud, nad nímž v polokruhovém štítě sedí Spasitel jako soudce na zeměkouli, při jeho pravici orodující jeho matka,

Obr. 11. Brozany. Epitaf pánů Zygmunta a Jiříka Brozanských z Vřesovic, z r. 1573, z pískovce tesaný, asi 3·00 m vysoký.

vlevo světec. Na spodních konsolách jsou zasazeny destičky barevného skla, nekanellované sloupce nesou klády, v jehož vlysu se střídají triglyfy s křížky, na místě hořejších pilastrů stojí mužská a ženská karyatida. Nápis

na desce pod hlavním reliefem jest taktěž dvousloupcový, v první části totožný se zněním prvního sloupce nápisu předešlého (pana Zygmunda Brozanského). Druhá část zní:

Obr. 12. Brozany. Epitaf Zygmunďa Brozanského z Vřesovic a Ludmily Myškovny ze Zlunic, z pískovce tesaný, asi 3·00 m vysoký.

Ludmila Mysskowna ze Zluncz Manzelka Urozenyho, a sta-
 Tecznyho Rytirze Pana Zygmunďa Brozanského z Wřesowicz,
 Gdu za nim Czesťu wsselikyho Ciela razz mne Pane Bozie mug

Duchem twem maudrosťi Sprawowati, ozdobug ȳivot mug
 swatou Cnotosti a Sslechťiwoști, kdyȳ pak przygde Czas Skonan
 ȳiwota myho, pugdu do hrobu odpoczynuti meho, Tam Budu
 Czekati przychod Syna Boȳho, Dshlydam weȳyma myma
 Boha Spalytele myho, Racz my to dati Pane Boȳie mug,
 abyty Sweym milȳm manȳielem patȳyti mohla na
 D Bliczeg Twug.

Náhrobní deska pískovcová, zazděná pod prvním epitafem, 2'00 m vysoká, 0'98 m široká, s vypuklým obrazem ležící ženy v dlouhém rouchu ozdobně lemovaném; tvář ušlechťilá, ruce na prsou křížené. Nahoře dvouřádkový, kolem řádkový nápis.

Letſha Panie 1578 W Wedielj na den S^o Wykodema Psmula w Panu Kryſtu Drożena Pany Pany Anna z Ssleynicz, Manȳielka Drożeneho Pana Pana Jaroslawa Seȳymy z Seȳymowa Kusty a Pa Hostenicȳich. Pan Buoh racz gj datj Potiessene wȳkrȳsseny.

Náhrobní deska pískovcová, na jižní straně kněžiště zazděná 1'80 m vysoká, 0'96 m široká, s vypuklým obrazem ženy v dlouhém rouchu, pod hlavou bohatě vzorkovaný polštář, u nohou znak, kolem nápis:

Letſa 1573 w Kutery po nedielu Jubilate w Panu uſnula Drożena Pani Marketa z Smirȳicz, Pany na Drożanech manȳielka neho pana Bygmunda Wrzesowce z Wrzesowicz Cysarze rȳms . . . ge . . Raddȳ, tuto pochowa^a gt. Pa Buoh racz gi miloſſiw byt.

Náhrobní deska opuková v dlažbě pod kazatelnou, 0'96 m vysoká, 0'56 m široká, s reliefem dítěte ležícího se skříženými ručičkami; znak Vršovců, kolem jednořádkový nápis

ANNO DO. 1559 MARTIS · POST · TMO : OBIT KATHARINA FILIA
 D · SIGISMV̄ : DE WRZESOWICZ · CVIS ANIMAE MISERE · OM · PO · D.

Náhrobní deska pískovcová, do severní zdi lodi zasazená, 1'62 m vysoká, 0'86 m široká, s reliefem ženy se sepjatýma rukama; u nohou znak Vršovců; kolem nápis:

Letſha Pane 1595 We Cȳwturtek den pamatky S. Medarda Putowany ſweho ȳiwota dokonala Drożena pani Anna Sfanowczowa ze B(lumcz) . . . na Welſhote . . . tuto pochowana geſť w Kryſtu oſlaweny ſweho a

Náhrobní deska pískovcová, do východní stěny kaple zasazená, 1'70 m vysoká, 0'86 m široká, předešlé docela podobná, se znakem Vršovců a nápisem z části zakrytým:

Letſha Panie 1598 W ſrzedu po Sm Girzȳ dlusť smrti zaplatila urożena panj Lidmila Wrzesowcowa z Blunicȳ manȳielka urożeneho pana tielo tuto odpoczȳwa weȳekawage ſlawneho wſkrȳsseny ſweho u R. D. P.

Náhrobní deska pískovcová v dlažbě kaple, 1'75 m vysoká a 0'84 m široká, s vypuklým obrazem ozbrojeného rytíře k pravé straně kráčejičího; pohyb elegantní; u nohou přílba, u hlavy dva znaky (půlměsíc a šikmo dělený štít). Nápis na okraji velmi poškozen:

Letá 1588 (?) w sobotu przed smrtedlnou brozanski z Wzefowyrz . . .
Rzymfkeho . . . Rudolfa . . uheho . . . umrzet a dokona . . . Swug. Dayz
Pan Buh by wydiel radost wierznuu.

Náhrobek v průčelní zdi kostela z venčí zazděný, pískovcový.
2·40 *m* vysoký, 1·28 *m* široký, orámovaný pilastry nesoucími lomenici; na
střední desce nalezal se kříž a klečící postavy (nyní otesané), na třech
deskách nápisy (nyní nátěrem zastřené). Dle Wahnerova opisu (l. c., tamže
výkres náhrobku) zněly nápisy:

S. IOANNES OLOMVCE

MARTHAE VXORI SVAE ET ANNAE FILIOLAE EX EA
NATAE HOC MONVMENTVM PIETATIS ERGO POSVIT.
IN CONIUGERA VITA FVNCTAM ANNO 1573 IN OCTAVA VENCESLAI S.
MARTHA MEI QVODA COIVX DILECTA IOANIS
NAM QVIA ME
HOC POSVI CORP. TVMVLO IVVENILIB. ANNIS SAEVA
FVIT DICTIS SCRIPTIS QV J ET CARCERE DVRAS
CÖSVPTA İVIDIA TAM CITO HIPOCRITICA NON INTERMITTENS IN-
SIDIOS AMINAS.

PER DOLVI SORTEMQ: MEAM CHARIQ: MARITI
INQ: PVERPERIO TRISTICIA OCCVBVI
PARCE ILLIS PRAEC . . . LIOREQ; MEE
IMBVE: SANCTIS ME IVNGITO COIVGIBVS
IN FILIOLAM ANNA DEFVCTA AÑO 1574
HOC QUQ: QVAM PEPERIT MERORE PVERPERAE VCTA
FILIOLA EST INFANS ANNA SEPVLTA LOCO.

Kalich stříbrný, 0·24 *m* vysoký, s barokní kupou, na jejímž pro-
lamovaném plášti vytepaný jsou tři poprsí andělků a znaky umučení Páně
slušná práce 18. stol.

Zvony: 1. Výška 1·10 *m*, průměr 1·16 *m*; ucha s pletenou ozdobou,
kolem koruny dvouřádkový nápis:

z leta bozyho tysyrciho pyetisteho trziczatgo trzetyho Ke cty a k chwale
panu bohu a wssem swatym a myle matczy bozy a k swatem

u Gotthardu do
brozan a tento zwon gest dyelan od mystra tomaffe w lythomierzycich tento
zwon za pana gyzika a zaryehy ryhstarye.

Na plášti vpředu relief sv. Gottharda, vzadu sv. Václava.

2. Výška 0·84 *m*, průměr 0·84 *m*, kolem koruny ornamentální pás,
v němž tritony drží prázdné štíty, pod ním visuté akantové listy. Na
plášti nápis:

LETHA 1641 SLYTY GEST ZWON TEN
TO KE CZTI A K CHWALE PANA BOHA WSSE
MOHAVCYHO BLAHOSLAWENE PANNY MA
RYE A WSSECH SWATYCH K ZA

LOŽENI CHRAMV PANIE SO GOTTHARDA DO MIESTIS
 BROZAN · OD STANISLAWA ZWONARZE W MIESTIE
 RAVDNICZY NAD LABEM. ☉ ZA STARSSYCH OSADNICH
 IANA SWOBODY · RYCHTARZE · IANA HVGY. SSIMONA
 HOLVBA. MATIEGE WORASSYCZYHO KONSELVW. IANA WYSOKYHO
 IANA MRWY A MATIEGE LANZMONA KOSTELNIKVW.

Uprostřed relief sv. Gottharda, na druhé straně znak Pernštejnský
 a nápis:

ZA PANOWANI OSWICENEHO
 KNIŽETE A PANA PANA WACLA-
 WA SWATE ŘZIMSKE ŘZISSE KNIŽE-
 TE A WLADARZE DOMV LOBKOWSKEHO
 PANA NA CHLVMCZY, GISTEBNICZY, RAVDNICZY
 HOLESSOWIE W NEGSSTATV, SSTERNSSTEINIE A
 BROZANECH G.M.C. DWORZSKE WALECZNE RAD
 DY. KOMORNIKA NEYWYSSIHO POLNIHO ZEGKMI
 STRA A NARYZENEHO NEGWYSSYHO DIEDICZNE-
 HO PANA TEŽ KOLATVRY.
 ZA SPRAWY HEGTMANSKE MIKOLASSE
 WACZLAWA WOLEWSKYHO.

Na dolejším okraji, kolem něhož se vinou visuté akantové listy, vyryt
 po ulytí zvonu nápis:

Budiž Čmeno Panie Pochwaleno od tohoto času až navieky.

3. Výška 0'67 m, průměr 0'67, plášť hladký, štíhlého útvaru; kolem
 koruny gotický nápis;

lucas · marcus · iohannes · matheus · magter · hillibrantlj.

Na náměstí socha sv. Jana Nepom. na barokním podstavci, byla
 dle chronogramu postavena r. 1726, jest bez zvláštní hodnoty umělecké.

TVRZ na kopci ve vsi, původně sídlo rytířů z Brozan (vymřeli
 r. 1417), pak majetek panenského kláštera v Teplici, po menších změnách
 od r. 1520 majetek Jaroslava Brozanského z Vřesovic, jehož potomci ho
 prodali od r. 1569 Kristofovi z Hazmburka; od r. 1617 náleží rodu Lob-
 kovickému. Nynější stavbu započal Jan Zbyněk Zajíc asi r. 1599;
 z tvrzi ve švedských válkách několikrát vydrancované zachovala se jen
 část tvořící nepravidelný obdélník jednopatrový, z něhož vystupují dva
 arkýře úplně vyzděné, římsami opatřené a hladce omítnuté. Pod omítkou
 stopy zašlých sgraffit; tyto popisují se v záznamu archivu Roudnického:

1. pastýřská jeskyně, do níž svítí hvězda na Ježíška v jeslech ležícího,
 vůl a osel naň dýchají. Marie a Josef sedí vedle. Dole nápis: EGO SVM
 VIA 1563.

V čele hradu proti Doxanům Spasitel na kříži, P. Marie a sv. Jan, dole VERITAS.

Vedle Ježíš Kristus an vstal z mrtvých, kámen z hrobky odvalený, stráž omráčená, dole. . . . ET VITÆ MDLXIII. Znak pánů z Vřesovic.

Pak následovalo Nanebevstoupení Páně s nápisem: E TERA ELEVATVS Dále dvě postavy s nápisem: SAMSON — PALLAS.

Pak asi tři znakové pánů z Vřesovic, nad jedním z nich:

ARMA EXCTVM SIGISMUNDI DE WRZESOWICZ.

Na západní straně:

PROVERBI — CAPIT — FALLAX GRATIA ET VANA PULCHRI
TVDO . MULIER TIMENS DOMINUM (!)

Uštiwa milošt marna gt Křaša žena bohabogna . . .

Vedle zobrazena byla víra, naděje a láska se zbytky nápisů:

FIDES EST

Wira

SPES EST OPINIO, QUOD TVM SPERAT

Nadege

CHARITAS EST QUÆ ITA AB AMORE DIFFERT QVOD AMOR GENUS
CHARITAS SPECIES

Laska

MLÝN pod tvrzí jest jednoduchá renesanční budova obdélníkového půdorysu, o jednom patře, ozdobeném na všech čtyřech stranách stejnoměrně provedenou sgrafitovou rustikou a jednoduchým vlysem s půlkruhovým ornamentem, ze 16. stol.

Brzánky.

Na polích Polabských nalezeno několik »pecí« s popelem a v něm kusy jeleních parohů; patrně sídliště starší; na hoře Sovici směrem k Vetlé sídliště typu hradištného tamtéž kam. mlat. — Pam. VII. 577 XI. 552.

Bříza.

V hlíništi kostra s nákrčníkem ze zlatých kroužků a silného drátu, se zlatým plíškem na prsou, se 4 stř. přaskami, s hroty šípů a kusem oksyličeného železa; u nohou byla bronzová nádoba; přazka na zámku roudnickém. — Pam. arch. VIII. 152.

Budeničky.

Blíž Budyně, hmotný kamenný mlat. — Pam. V. 367. XI. 552. — Šnajdr 15. u Roudniček.

Budyně.

Janda Antonín, Dějiny města Budyně nad Ohří, 1892; Sedláček, Míst. Slovník, 80; Rukopisná sbírka v archivu Musea Království Českého, panství Budyně.

Nalezeny bronzový meč, nůžky, kruh nádoby.

Budyně, původně statek knížecí, který si r. 1173 odstupující od vlády král Vladislav vyměnil. Přemysl Otokar I. r. 1218 a Přemysl Otokar II. r. 1267 a 1270 zde přebývali; tento vysadil Budyni jako město, v němž brzy vzniknul hrad královský. Zároveň asi založen byl děkanský chrám

Obr. 13. Budyně. Dispoice města: 1 hradby; 2 bašty zámecké; 3 Říční brána; 4 bašta; 5 Pražská brána; 6 Matkobožská brána; 7 Slánská brána; 8 Kostel děkanský; 9 ku kostelu hřbitovnímu; 10 zámek; 11 most.

a ještě ve 14. stol. kostel hřbitovní. Král Jan prodal r. 1336 celý statek Zbyňkovi Zající z Hazmburka, jehož rod již ve 14. stol. nynější zámek vystavěl a později přestavoval. Po požáru r. 1494 kostel děkanský obnoven. R. 1506 zaměněno právo magdeburské za právo Starého města Pražského. V 16. stol. nastal nový rozkvět města za Jana Zajíce z Hazmburka (1514 až 1553), jenž věž a zařízení kostela obnovil; r. 1551 však se dožil valného poškození hradu výbuchem prachu. Jan Zbyněk Zajíc (1596—1613) pře-

stavěl a skvěle zařídil zámek, ale zadluživ se velmi, musel prodati celý statek r. 1613 Adamovi ze Sternberka; od r. 1676 náležela Budyně knížecímu rodu Dietrichsteinskému, po němž panství zdědili hr. Herbersteinové. Starobylý ráz města zničily požáry r. 1494, 1551, 1669, 1759, 1783 a 1787 tak že jedině staré vyobrazení jej zachovaly, zvláště drobnomalba ze 16. stol. v rukopise dvorní knihovny vídeňské č. 8091 (obr. 14.) a rytina z r. 1612 v Paprockého Diadochu, o stavu městském str. 210.

Obr. 14. Budyně. Náměstí dle drobnomalby z pol. 16. stol.

HRADBY MĚSTSKÉ (Janda I. c. 68), pocházející z druhé polovice 13. anebo spíše z první polovice 14. století, zachovaly se již jen z malé části; obepínaly město v nepravidelném obdélníku ze strany severní, východní a jižní, jsouce na západě připojeny ku hradbám zámekým. Utvořeny byly z vnitřní zdi 2·00 *m* tlusté a 7·00 *m* vysoké, z parkanu 9·00 *m* širokého a z příkopu 8·00 *m* širokého a 4·00 *m* hlubokého, na obou stranách vyzděného. Zdivo skládá se z vrstveného pískovce, lánaného ve větších kusech. Jediná bašta v severovýchodním rohu města se zachovala; jsouc vystavěna na základě čtyrhanném do výše dvou pater, a střelnami z města obrácena, měla za úkol chrániti stavidlo, jímž se nadržovala voda vpuštěná do příkopu z rybníku Matkobožského; slouží nyní hospodářským potřebám. Podél vnitřní strany zdi městské obíhala ulička nyní zastavená, která spojovala čtyry brány opevněné věžemi a r. 1821 a 1839 zbourané: »Říční brána« stála u domku č. 1. v děkanské ulici,

»Pražská« před kamenným mostem, »Matkobožská« u č. 51 v ulici k hřbitovnímu kostelu vedoucí, a »Slánská« u č. 72 v ulici ku dvoru

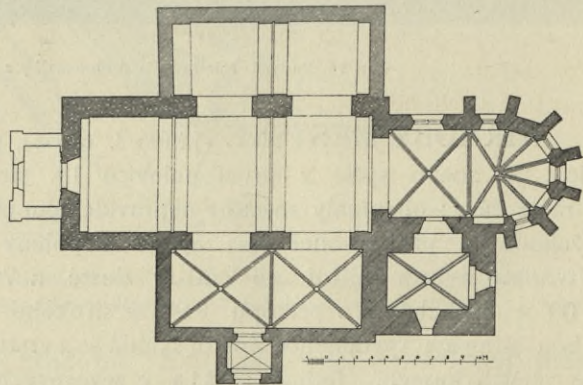

Obr. 15. Městský znak z bývalé Pražské brány.

panskému. Fortna v pozdější době na severu k židovskému předměstí prolomená byla zbořena r. 1830. Z ozdobných částí zachoval se jediný znak z brány Pražské, nyní zazděný do průčelí pivovaru na náměstí. Jest pískovcový, asi 1'00 m vysoký a nese na šikmo postaveném štítě znak města Budyně; nad ním vysoká přilba s vlajícím závojem (látkou). Dle tvaru pochází z první polovice 14. století (obr. 15.).

KOSTEL SV. VÁCLAVA, děkanský, založený asi velmi záhy, byl při vysazení města v 13. st. bezpochyby vystavěn jako jednolodní gotická budova; jižní kaple brzy připojena. Po požáru r. 1494 byla věž zvýšena Janem IV. z Hazmburka a jeho manželkou Marketou Minsterberskou; vnitřní zařízení zároveň obnoveno (zachována starší tumba z r. 1478 jako mensa oltářní, velký obraz Ukřižování Páně, dva

skládací oltáře, křtitelnice z r. 1531 a několik náhrobníků ze 16. stol.). Orloj na věži připomíná se již r. 1520. Dle vyobrazení ze 16. st. v rukopise dvorní knihovny vídeňské č. 8091 (obr. 14. a 17.) měl kostel tehdy nad lodí vysokou štíhlou střechu a nad kněžištěm střechu na dva štíhlé stany rozdělenou. Po požáru r. 1669 hlavní loď zaklenuta, r. 1710 prý severní kaple (loď) přistavěna; r. 1759 kostel od Prusů vypálen, načež r. 1775 věž asi o tři metry zvýšena. Hlavní oltář postaven r. 1770, asi současně se sochou bolestné Matky Boží; zvony zavěšeny r.

Obr. 16 Budyně. Půdorys kostela děkanského. (1/500).

1782. Hřbitov kolem kostela byl obehnán zdí teprve za císaře Josefa II. zbořenou.

Budova jest orientována, z lámaného kamene, omítnuta (obr. 16.).

Průčelí, před kteréž vystupuje moderní lesenovaná předsíňka portálová, je barokní, brzy po r. 1669 zbudované, členěné čtyřmi hladkými

pilastry; mezi těmito stojí v postranních výklencích pískovcové sochy sv. Šebastiana a sv. Rocha, nevalné hodnoty umělecké. Střed zaujímá okno polokruhem zaklenuté a orámované. Na dorských hlavicích pilastrů spočívá nízké kládí nesoucí nevysoké hořejší patro, členěné dvěma lesenami, proložené čtverečným oknem a doprovázené postranními volutami, vedle nichž stojí sochy sv. Floriana a sv. Vavřince. Vršek zakončen trojhranným štítem, do jehož seříznutého středu postavena socha sv. Václava celek zakončující.

Podélné strany jsou hladce omítnuty, převýšeny nízkými lomenicemi a prolomeny ploše orámovanými okny v polokruhu zaklenutými.

Kněžiště opřené sedmi vysokými opěráky (s ústupkem) je prolomeno šesti štíhlými okny gotickými (obr. 18.); jediné severní okno jest dvoudílné, s kružbou čtyř měchýřků do kruhu zasazených; druhé severní okno jest prázdné; zazděné okno východní mělo kružbu, z níž viděti lze dva páry nosů; v tomto oknu stojí nyní barokní socha sv. Vojtěcha. První jižní okno podobá se východnímu, druhé má pouze jeden pár nosů. Ostění všech oken jest hladké. Opěráky vybíhají v pilastry nesoucí oblomenou římsu okapní. Střecha je sedlová, kurkami krytá.

Věž pravoúhlého základu 6·70 *m* široká, je zcela hladkou omítkou opatřena a nahoře prolomena na každé straně velkým oknem zaklenutým v polokruhu. Po stranách východního okna jsou zazděny dvě kamenné desky do čtverce orámované, se znaky pana Jana IV. z Hazmburku a jeho manželky Markety Minsterberské, kteří věž po požáru 1494 obnovili.

Okapní římsa jest uprostřed v polokruhu nad ciferníky hodin vypnuta. Hodiny připomínají se na věži již r. 1520. Střecha cibulovitá, s lucernou, plechem pobitá.

Portál na jižní straně (přístavkem zakrytý), gotický, jest zaklenut lomeným obloukem, jehož ostění má v průseku dva oblouny a hruškovitý článek mezi čtyřmi žlábký (obr. 19.), měří ve světlosti 2·55 *m* výšky a 1·56 *m* šířky.

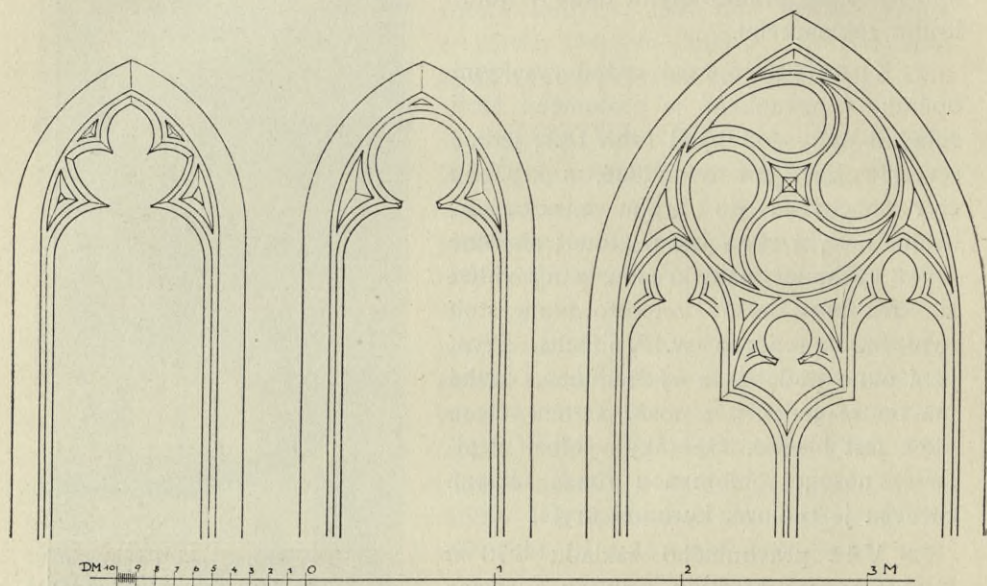
Vnitřek jest třílodní; hlavní loď 26·10 *m* dlouhá, 7·70 *m* široká, upravená brzy po r. 1669, má stěny členěné sruženými dorskými pilastry,

Obr. 17. Budyně. Kostel děkanský v 16. stol., dle drobnomalby.

na nichž přímo spočívají dva páry polokruhových pasů, nesoucích trojdílné, barokní klenutí křížové. Postranní lodě jsou ku středu otevřeny každá dvěma neozdobenými polokruhovými oblouky opírajícími se uprostřed o široký pilíř.

Jižní boční loď, 12·60 *m* dlouhá a 5·12 *m* široká, je zbytek gotického kostela. Její klenutí o dvou křížových čtvercích má žebra hruškovitého průseku (obr. 19.); tato stýkají se ve dvou hladkých, kulatých svornících a spočívají v poloviční výšce zdí na konsolích, obrácených jehlancích, z nichž jeden nese baldachinkovou ozdobu (obr. 19.).

Obr. 18. Budyně. Okna děkanského chrámu. 1/40.

Severní loď, 13·00 *m* dlouhá a 5·00 *m* široká, prý teprve r. 1710 přistavěná (Janda l. c.), má dvě barokní křížové klenby založené na páru polokruhových pasů; architektonická úprava podobá se docela hlavní lodi.

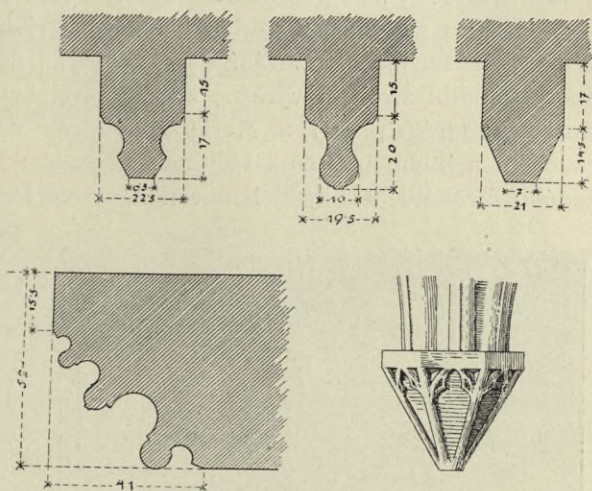
Vítězný oblouk jest polokruhový, hladký, v náběhu přerušeny dorskými hlavicemi pilastrovými.

Kněžiště gotické, 10·55 *m* dlouhé, 5·90 *m* široké, zakončené do pěti stran dvanáctihranu, má stěny hladké; v jižní zdi je polokruhový, neozdobený výklenek pro sedilie. Klenba skládá se z jednoho čtvercového pole křížového a ze závěru sedmibokého; obě strany, jimiž závěr se připojuje k podélním zdím, jsou prodlouženy, aby klenba nabyla souměrnosti. Žebra průseku hrubě klínovitého (obr. 19.) spočívají v poloviční výšce zdí na konsolích; z těchto jeden představuje lidskou hlavu, dva jsou zakulaceny, ostatních sedm má tvar obrácených hladkých jehlanců. Dva svorníky tvoří hladké, kulaté desky.

Sakristie v přízemku věže a zcela podobná komora v prvním patře mají křížové klenby; jejich žebra až k podlaze splývající a v hladkých svornících křížená mají průsek členěný dvěma postranními žlábkami a předním trojhranným článkem (obr. 19.).

Hlavní oltář, r. 1770 postavený, původně mnohem větší, tvoří nyní tabernakl, na němž stojí sochy sv. Václava, Víta a sv. Ludmily v přepjatě affektovaných posech; řezal je spolu s několika menšími sochami *Bartholoměj Eder* (tento sochař pocházel z Tirol, usadil se před r. 1760 v Budyni, kdež zemřel r. 1778 v stáří 67 let; byl pro město i okolí velice činný).

Vedlejší oltáře: Dva v hlavní lodi slabé z 18. stol.; v pobočných lodích dva moderní oltáře, při nichž však znamenité památky:

Obr. 19. Budyně. Průsek žebra ve věži, v jižní boční lodi a v kněžišti; průsek ostění portálu a konsol v jižní lodi děkanského chrámu. 1/29.

Obr. 20. Budyně. Oltářní mensa, bývalá tumba náhrobní z r. 1478.

Oltářní mensa v jižní lodi (obr. 20.), původně volně stojící náhrobní tumba Anny Opavské, manželky Jana z Hazmburka († 1478); gotická, 2·05 m dlouhá 1·05 m široká a 1·10 m vysoká, z pískovce tesaná; na přední straně ve třech čtvercových polích do kruhů zasazené

štíty znakové: orlice slezská, odřivous (pánův z Kravař) a rozpoltěný štít. Na šikmé římse oblounem lemované stopy nápisu reliefního (nyní téměř docela vyhlazeného), kolem v jednom řádku se vinoucího; překlad jeho latinského znění podává Janda, l. c. 27: . . . pana Jana Zajíce z Hazm-burka a z Kosti zde pohřbena. Modlete se za ni. Leta páně 147(8).

Obraz na oltáři v jižní lodi na dřevěné desce 3·00 m vysoké a 1·22 m široké, představuje Ukřižování Páně s četnými figurami skoro poloviční velikosti, plnými života a výrazu; zvláště prodchnuta je skupina žen s Matkou Boží (v modrém plášti) a Marie Magdaleny v předu klečící (s červeným rouchem a bílým pláštěm). Hejtman na šedém koni v módním kroji z červeného brokátu s bílým lemováním, v červených nohavicích a vysoké

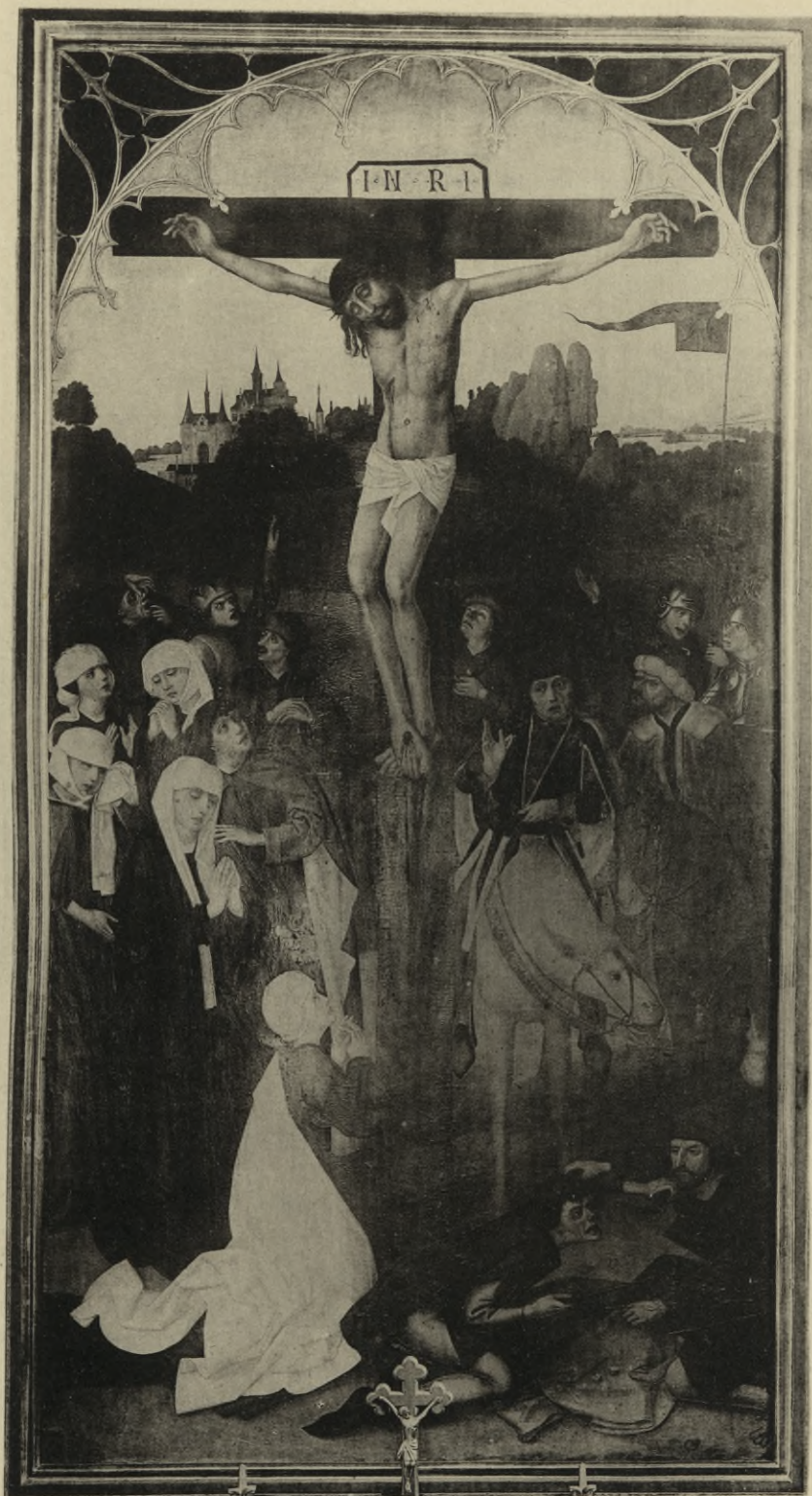
Obr. 21. Budyně. Socha bolestné Matky Boží od Barth. Edera z let 1760—1770 v děk. chrámě.

(obr. 21.), v životní velikosti, znamenitě ze dřeva řezaná od budýňského řezbáře *Bartholoměje Edera*, ve výrazu plně vystižená, ušlechtilých tvarů; nově polychromovaná.

Desky skládacího oltáře ze 16. století (obr. 22.), 1·06 m vysoké, dohromady 2·08 m široké, malované na zlaté půdě s vtačeným brokátovým vzorem; ve středním poli Bůh Otec v bílém rouchu a červeném plášti a Syn v červeném plášti; sedí na dvojité duze nad oblaky, jež vycházejí ze čtyř lidských hlav, repraesentantů čtvero hlavních směrů světa. Na vnitřních stranách křídel zobrazení jsou sv. evangelisté; sv. Janu na ostrově Patmosu zjevuje se Spasitel, ostatní tři sedí při stolech píšíce ve velkých knihách. Zevnější strany křídel jsou též na čtyři pole dělená.

čepici z hnědé kožešiny. Druhý jezdec na hnědouši, v plášti ze zeleného brokátu s bílým kožíškem kolem krku, má na hlavě modrou čepičku bílým kožíškem lemovanou. Za nimi vojínové v brnění a pokřikující židé. V pozadí daleká, skalnatá krajina s lesy a městem; v levo v popředí dva pochopové se rvou při hře o roucho Ježíšovo. Znamenité dílo nizozemského původu z druhé polovice 15. století, přesné v kresbě, jasné a syté v koloritu, doposud dobře zachovalé (ačkoli barva již počíná odprýskávat), místy opravené.

Socha bolestné Matky Boží na oltáři v severní lodi

K. BELLMANN PROTOTYP

Oltářní deska v děkanském chrámě budyňském,
malovaná v druhé polovici 15. století, 3 m vysoká.

V hořejších dvou čtvercích Umučení sv. Šebestiana; na levém křídle: světec uvázan ke stromu; na pravém křídle: dva vojínové střílí na světce z luků k rozkazu hejtmana oděného turbanem a kabátem ze zlatého brokátu. V dolejších polích v levo sv. Konstantín, stařec s dlouhým vousem v červeném plášti se širokým hermelinovým límcem, s černou čepičkou na hlavě zlatým žezlem a říšským jablkem v ruce; v pravo sv. Helena v zeleném rouchu zlatě lemovaném, v purpurovém plášti podšitým hermelinem, s korunou na hlavě. Důkladná práce 16. století, sitých barev, tvrdé ale přesné kresby, rázu německého.

Desky skládacího oltáře malované, 1,05 m vysoké, celkem 1,90 m široké; na prostřední desce jsou spojeny v jeden obraz tři výjevy: Madona modlící se k božskému dítěti, Bůh otec a holubice sv. Ducha nad nimi —

Obr. 22. Budyně. Skládací oltář malovaný ze 16. stol. v děk. chrámě, 2,08 m široký.

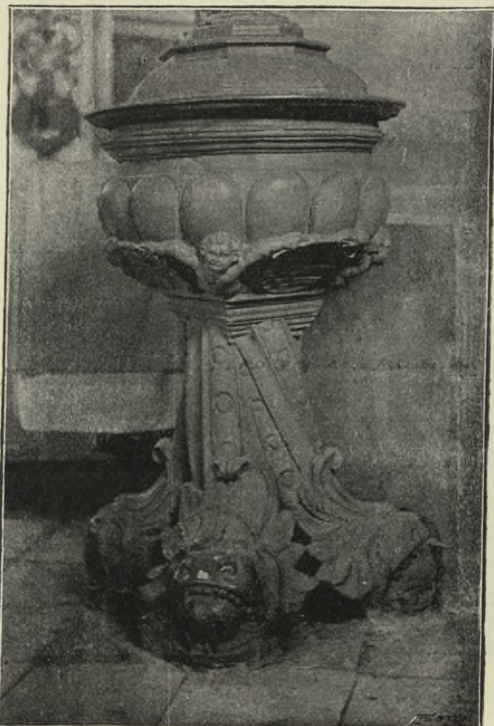
v pravo Ukřižovaný — v levo vzkříšený Spasitel; v popředí řeka, v pozadí krajina s městem. Na vnitřních stranách křídel Křesť Páně a Stětí sv. Jana Křt., na zevnějších stranách čtyři sv. evangelisté (jen Jan a Marek se zachovali). Slabá práce 16. století.

Epitafium pana Jiříka Zajíce z Hazmburka a jeho manželky Brak-sydy Ličkovny z Ryzmburka, touže rukou na dřevě r. 1577 malované, v jižní lodi, 1,68 m vysoké, 1,38 m široké; uprostřed nad prázdným hrobem, k němuž přicházejí tři sv. ženy, vzkříšený Spasitel, v levo v pozadí dva zápasící vojínové, v pravo krajina s městem. V popředí klečí v levo rytíř s dvěma hochy a dítětem, v pravo manželka se čtyřmi většími a dvěma malými dcerami (dítka toho času zemřelé jsou označeny bílými rubášky); u muže znak hazmburský, u ženy znak ryzmburský. (Nápis vyřezávaný a

zladený na tabulce k epitafu kdysi náležející ale nyní ztracené jest otištěn u Jandy l. c. 34.)

Kazatelna barokní, ozdobená bohatými řezbami ornamentálními, konsoly volutovými, festony a postavami čtyř sv. evangelistů; práce ve figurální části velmi slabá, v ornamentální části poněkud lepší, z 18. století.

Křtitelnice pískovcová (obr. 23.), renaissanční, 1,25 *m* vysoká; kolem patky čtyry delfíny, gotisující dřík šroubovitě točený nese čtyřhrannou, ořimsovanou desku, na níž spočívá kotel; kolem jeho zaobleného spodku drží čtyři andílkové štíty, na nichž jsou vytesány znak hazmburský, znak

Obr. 23. Opuková křtitelnice v děkanském chrámě z r. 1531, 1,25 *m* vysoká.

minsterberský, tři prázdné štítky a mužská hlava v profilu. Plášť kotle členěn kolmými válečky nahoře zakulacenými; hořejší okraj ořimsován, ve vlysu dvakrát vyryt letopočet 1531. Dle znaků a letopočtu zřízena byla křtitelnice tato od p. Jana Zajíce IV. z Hazmburka.

Dvoje lavice barokové s vyřezávanými rozvilinami akanťovými na čelech a postranicích, značně poškozené, 18. stol.

Náhrobníky v jižní a severní lodi: 1. deska červeného mramoru 2,11 *m* vysoká, 1,40 *m* široká, do zdi zasazená, s vypuklými obrazy rytíře v brnění (na prsou má křížek) a jeho manželky v dlouhém plášti, s čepcem na hlavě, klečící z obou stran kříže. Jak v krojové části tak v tvářích pěkně provedená práce 16. stol. bez nápisu; náhrobek náležel Janu IV. z Hazmburka († 1553) a jeho manželce Markétě Minsterberské († 1551.)

2. Deska červeného mramoru 1,90 *m* vysoká, 0,85 *m* široká, s reliefem ženy v dlouhém plášti, se sepjatýma rukama; na hlavě má vzorkovaný čepce, u nohou znak ryzmburský, kolem nápis:

Letka Panie 1 : 5 : 7 : po sw. Matiegy Appostolu Bozim Umrzela Urozena Pani Brakshda Bagiczowa Liczkowa z Ryznburk (a a na Mšeným) Pana Girzihho Bagice z Haznburka a na M(šeném) K(lášter). Sv. D(obrofiwé). na D(šťrově). Manzielka tufo P(odhována). gt. gegizto D(usi). P(an). B(uh). rari miloškin beyti. (Doplněno dle Jandy l. c. 34.)

3. Deska pískovcová, 2,04 *m* vysoká, 0,95 *m* široká, s postavou ležícího rytíře obrněného, s přilbicí u nohou a hazmburským znakem; na vy-

šivaném polštáři pod hlavou vyryta písmena KA; kolem nápis: *Uřha Panie · 1572 · W Sobotu przed niedieli inuocavit Amzel Urozeni Pan Krissstof Bagic z Hajnburka na Brozanech a na Hostienicich Gehozto Dullfi pn Buoh milostiu raz bentfi.*

Monstrance stříbrná, pozlacená, 0,66 *m* vysoká; na ovální noze tepaný ornament rostlinný, nodus kulový, záře paprskovitá, s bílým věncem. Empirová práce označená na noze značkou P R a pražským znamením s letopočtem 1810 nebo 1816.

Ciborium stříbrné, pozlacené, obložené tepaným a prolamovaným pláštikem s rostlinnými motivy z bílého stříbra, 18. stol.

Kalich z pozlaceného stříbra, 0,275 *m* vysoký, se silně vypuklým kartušovým ornamentem a hrubě provedenými naturalistickými květy a nástroji umučení Páně, 18. stol.

Kalich stříbrný, částečně pozlacený, 0,24 *m* vys. s kartušovými ornamenty silně vypuklými, 18. stol., na noze značka

Pacifikal pozlacený, 0,38 *m* vysoký, noha a nodus bohatě ornamentálně vytepávané, na paprskové záři pět kruhových schránek na ostatky kolem větší střední kartuši; pěkně rozvržená práce v provedení detailu slabší, 18. stol. (pochází prý z Doksan).

Kasule empirová, festonová výzdoba, malba jehlou z barevného hedvábí, s přišívanými sojčými péry, pěkně provedená.

Zvony: 1. Výška 1,10 *m*, průměr 1,15 *m*; ucha ozdobena lidskými maskami, kolem koruny festony; na plášti z jedné strany relief sv. Václava a nápis:

SANCTE WENCESLAE

DEVM EXORA NE NOS IGNE PVNIAT

Dole: IOHANŇ GEORG KÜHNER GOSS MICH IN PRAG 1782.

Na druhé straně znak Dietrichsteinský a nápis:

ZA CSASV PANOWANI GEGICH MILOS:

KNIZETE P. P. KARLA Z DIETRICHSTEGNV

VEN. P. P. KARLA SADILA NA TEN CZAS DIEKANA.

Dole kolem festony.

2. Výška 0,90 *m*, průměr 0,90 *m*; ucha ozdobena maskami, kolem koruny festony, na plášti z jedné strany znak Dietrichsteinský, z druhé strany postavy sv. Jana a Pavla, latinská modlitba a nápis:

IOHAN GEORG KÜHNER GOSS MICH IN PRAG 1782.

3. Výška 0,70 *m*, průměr 0,70 *m*, s ozdobami a nápisy týmiž jak předešlý, s reliefem sv. Karla Borom.; z r. 1782.

4.—6. Tři malé zvonky novější.

KOSTEL MATKY BOŽÍ SNĚŽNÉ, hřbitovní, stál již ve 14. století; Anna Opavska († 1478) věnovala k němu zvon. Z pozdní doby gotické

pochází kropenka a kazatelna o kostel opřená. Za Jana IV. z Hazmburka († 1551) byl kostel obnoven, z kteréžto obnovy pochází bezpochyby věž; ze 16. století četné náhrobníky. R. 1603 byl kostel po nějaké opravě znova vysvěcen (zemský archiv). R. 1620 postaveno sanktuarium. Na začátku 18. století celý kostel obnoven, nový hlavní oltář r. 1713, kazatelna v letech 1762—1772 postavena. Kostnice 1764—66 vystavěna; za děkana

Sadila (1772—1791) kostel zmodernisován. Roku 1882. kostel restaurován a jeho věž zgotisována.

V jejím sousedství stávala až do let 60tých našeho století kaple sv. Anny, prý románská, nyní zbořená (Janda I. c. 82).

Budova orientovaná, zděná a omítnutá skládá se z gotické obdélníkové lodi, současného užšího kněžiště a z renaissanční věže k východní straně kněžiště v 16. století přistavěné.

Západní strana je zcela hladká, uprostřed prolomena portálem zaklenutým v polokruhu; nad ním moderní okno. Na rozích nízké opěrky s malými ústupky a římsou. Okapní římsa kolem kostela obíhající je gotická, ze spoda žlábkem opatřená.

Jižní strana lodi je hladká, opřená třemi opěrky a prolomená jediným velkým oknem bez kružby, s hladkým, v oblouku lomeným ostěním.

Obr. 24. Budyně. Gotická kazatelna při hřbitovním kostele ze 16. stol.

Do zdi zazděn ve výši několik metrů zbytek nějaké gotické plastiky, tesaný arkýřek průseku čtverečného s třemi okénky, pouze několik centimetrů vysoký.

Kněžiště do tří stran osmihranu zakončené jest na jižní straně opřeno opěrákem a prolomeno dvěma okny předešlému oknu podobnými. Východní stranu kněžiště kryje věž. Severní strana jako jižní.

Věž, základu pravoúhlého, 3·63 a 3·96 m měřící, ku kostelu přistavěná, byla renaissanční, nízká, s pravoúhlými okénky; r. 1882 zvýšena a gotisována.

Severní strana lodi je hladká, prolomená portálem, jehož slabě lomené ostění jest profilováno žlábkem a oblounem.

Kazatelna (obr. 24.) k této straně lodi z venčí přistavěná, pochází prý ze zbořené kaple sv. Anny; nízký, zděný podstavec roubený oblounem

nese tři strany poprsnice do osmihranu sestrogené a z pískovce tesané; prosté orámované výplně tvoří liché kružby dvojího tvaru; pozdní gotika ze začátku 16. století.

Vnitřek v lodi 18·65 *m* dlouhý, 10·40 *m* široký, v kněžišti 9·92 *m* dlouhý a 7·55 *m* široký má zcela hladké stěny a rovný strop.

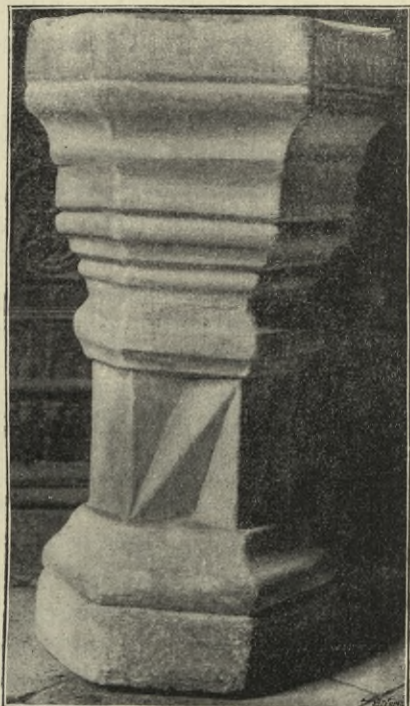
Hlavní oltář r. 1713 postavený od Jakuba Hrubého, primasa města Budyně a obnovený r. 1772 (nápis u Jandy l. c. str. 77.) jakož i dva vedlejší oltáře z konce 18. století jsou ozdobeny četnými řezbami figurálními i ornamentálními nevelké hodnoty umělecké.

Kazatelna zjednaná děkanem K. A. Bártou (r. 1762—1772) je pěkně provedena z umělého mramoru růžového a šedého a posázena ozdůbkami ze dřeva řezanými a pozlacenými; na stříšce znamená čtyř sv. evangelistů a anděl.

Sanktuarium nástěnné, na pilastrové noze ozdobené rúžicí a leto počtem 1620; na spodní římse nápis: ECCE PANIS ANGELORUM. Nad výklenkem (jenž proměněn na jeskyni P. Marie Lourské) deska s vrytými latinskými verši ze žalmů 110. a 22.; na vršku volutový štítek.

Lavice dubové s vyřezávanou ozdobou stuhovou, přilepenou na čela a postranice byly pořizeny za děkana Jana Lausekra v l. 1747—1761.

Kropenka pískovcová (obr. 25.) gotická, 0·89 *m* vysoká, do šestihranu sestrogená; z profilované patky vystupuje dřív nesoucí štíhlou nádržku profilovanou četnými vodorovnými články, oblouny, žlábký a ploškami.

Obr. 25. Budyně. Gotická kropenka v hřbitovním kostele, 0·89 *m* vys.

Stojan na svíčky, 1·23 *m* vysoký z tenkých, hranatých prutů železných, dovedně kovaný, se spirálami a lupénky, z 18. století.

Dva svícny oltářní, 0·38 *m* vysoké, těžké, z mosazi lité a soustruhované, s kruhovými hranatými články, barokní.

Kalich měděný, pozlacený, 0·24 *m* vysoký, s vytepávaným ornamentem kartušovým a palmettovým na kruhové noze a prohnuté kupě; nodus hladký hruškovitý; na okraji nohy vyryto:

Memoria S. D. Kruba ab anno 1753.

Náhrobníky v kněžišti a v lodi do zdi zasazené:

1. Deska pískovcová, 1'62 *m* vysoká, 0'89 *m* široká, v hořejší polovici nápisová kartuš s ohrnutým okrajem, v dolejší znak s přilbou a bohatými fafrnohy. Nápis zní:

LETHA PANIE 1564 · NA DĚ
 MATKI BOZI SNIZNI VROZENI
 PAN GIRZIK · HOZLAR · Z HOZLAR
 ZIWOT · SWVOI · DOKONAL · A POCH
 OWAN · GEST · GEHOZTO · DVSSI
 PAN · BVOH · RZI MILOSTIW
 BITI RACZI:

2. Deska pískovcová, 2'40 *m* vysoká (i s římsou) a 0'90 *m* široká, s reliefem pána v španělském pláštiku, držícího rúženec; na hořejší desce zakončené římsou, nápis:

LETHA PANIE 1612 V AVTEREY PO NEDIELI DRVZEB
 NE 3 DVBNA VMRZEL SOWVTNY MVZ PAN DI
 WISS HAVSSKA MIESTIENIN MIESTA BVDYNIE
 KTERYZ PRZI TETO OBCY NASOBNA LETHA AVRZAD
 PRYMASKY NA SOBIE ZDRZOWAL W TOMTO MI
 STIE GEST POCHOWAN PAN BVH RACZ GEHO MILE
 DVSSI MILOSTIV BYTI · A NA PAMATKV GEHO TEN
 TO KAMEN ZDIELATI DAL NA NAKLAD SWVG SLOWVTNY
 PAN MIKVLASS MRAZ TY CZASY AVRZE
 DNIK PANSTWI BUDYNSKEHO ZETT GEHO LETHA 1613.

3. Deska předešlé zcela podobná, 2'60 *m* vysoká, 0'90 *m* široká, u hlavy zobrazené postavy znak se lvem, držícím sekeru; nápis zní:

LETA PANIE MDXCV W PATEK DEN SWA
 TEHO AGAPITA XVIII DNE MESICE SRPNA
 VMRZEL SLOWVTNY MVZ PAN MATEG
 MACH A W OBCY BVDINSKE MNOHA LETA
 NASOBIE AVRZAD PRIMASKY S PRACY
 ZDRZOWAL A TVTO GEST POCHOWAN PAN
 BVH RACZ MILOSTIW BYTI GEHO MILE DV
 SSI A TENTO KAMEN NA PAMATKV GEHO GEST
 ZDELATI NA NAKLAD SWVG DAL SLOWVTNY
 PAN DIWISS HAVSSKA TY CZASY PRIMAS MESTA
 BVDYNĚ ZET̄ GEHO LETA ȳĀXCVI (1596).

4. Deska podobná předešlým, 2'40 *m* vysoká, 1'00 *m* široká s podobou ženy v dlouhém plášti, ruce na prsou složené; nápis:

LETHA 1598 W NEDIELI PO PAMATCZE NOWEHO LETHA 4 DNE MESI
 CE LEDNA SKRZE SMRT CZIASNAV VSNVLA GEST W PANV POCZ
 TIWA PANI MARGANA HAVSSKOWA NEGDI MANZIELKA SLOWVT
 NEHO PANA IAKVBA MOLKA PONIEM OSIRZALA AW TOTO MISTO GE

ST POHRZBENA · PAN BVOH RACZ MILOSTIWIM PANEM BITI A
 W POCZET WOLENICH SWICH SWATICH VWESTI · TVTO PA ·
 MATKV · SLOWVTNI · PAN · SSIMON SLANINA IAKOZTO ZETT Z
 DOROTHAV MANZIELKAV SWAV A DTCZERAV GEGI Z LASKI
 WITESATI A WIZDWIHNANTI DALI LETHA · 1599.

I H S

5. Deska pískovcová, 1·60 *m* vysoká, 0·83 *m* široká, s vytesaným křížem vyrůstajícím ze srdce, kolem nápis na okraji:

LETHA PANIE 1582 W NEDIELI NA DEN SW (LV)DMILY VMRZEL
 SLOWVTNY PAN AMBROZ MRAZ NEKDY MIESTIENIN MIESTA BVDYINIE
 NAD OHRZI.

Uprostřed: LETA PANIE 1612 W SO
 BOTHV PO NEDIELY DRU
 ZEBNE GINAK 7 DNE MIESY
 CZE DUBNA USNULA GEST
 W PANU POCZTIWA PANI KATE
 RZINA OSYRZALA WDOVA PO
 TEMZ — — AMBROZOWI A W TŌ
 TO MISTIE OBA POCHOWA
 NY SAU PAN BUH RACZ GE
 GICH MILOSTIWYM PANEM BY

TI

6. Náhrobní deska 0·75 *m* vysoká a tolikéž široká, na zevnější jižní straně věže zazděná, nese nápis:

LETA 1569 NA DEN NOWIHO LE
 TA VMRZEL MIKVLASS SIN PANA
 GAKVBA MOLKA TVTO POCHOWAN
 PANE BOZE znak s dvěma
 SMILVI SE DV kříženými
 SSI GEHO sekerami.

Ve hřbitovní zdi zazděno jest několik náhrobníků silně porouchaných (jichž popis a zmizelé nápisy u Jandy l. c. 80—81.)

Kříž náhrobní na hřbitově, ze železa dovedně kovaný, 1·44 *m* vysoký, se širokými lupeny a kapličkou, v níž se čte nápis:

W plačtivém Rudolý tohoto Sweťa bidlech, gedem dospěge k desyti
 20. 30 letum, druhý čtyrydesyti k 50. 60 minuwffe, celý ten Cas gegiho
 věku, gak gest přiffel tak zas odcházi — Teta paně 1757—19. November
 usnula v panu bohabogna matrona Alzběta Purkynniowa, noclehowała 47 let
 toliko na tomto Sweťe — Pan Bůh gi den věčne odpočimuti. (Pomník
 babičky Jana Ev. Purkyně.)

Zvony: 1. Výška 0·84 *m*, průměr 0·84 *m*, kolem koruny rozvilinový
 vlys, na plášti v obdélníkovém rámu nápis:

VOX MEA VOX VITE VOS VOCO
 AD SACRA VENITE

THOMAS IAROSCH BRVNENSIS
AVXILIO DIVINO ME FVDIT
MDL

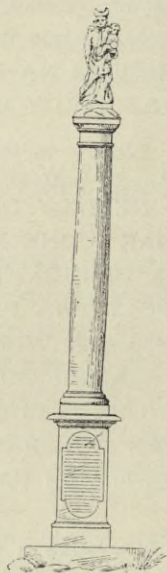
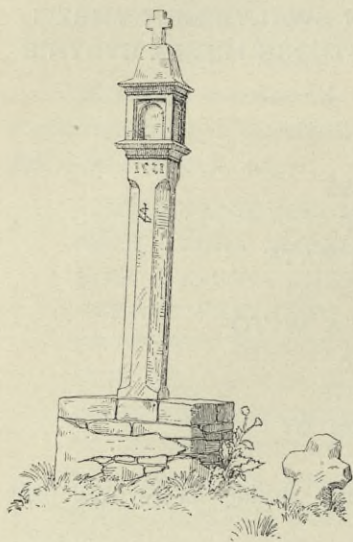
2. a 3. zvon malý, barokní, nepřístupný.

Ke kostelu náležel zvonec později do děkanského kostela přenesený a nyní rozlítý, jenž dle znaku věnován byl od Anny Opavské (manželky Jana z Hazmburka, zemřelé r. 1478); nesl nápis:

tento zvonec gest (sílil k) matce boží snehyně. (Dle Jandy l. c. str. 76.)

Boží muka, 1. před hřbitovem u Matky Boží; (obr. 26.) pilř 3·20 m vysoký, osmihranný, nese kapličku se čtyřmi výklenky, z nichž tři jsou prázdné, v zadním je štítek s křížem; na pilři letopočet 1521, pod ním kamennická značka; nahoře křížek.

Vedle stojí kříž, 0·90 m vysoký, hrubě z pískovce tesaný (t. zv. cyrilomethodějský).

Obr. 26. a 27. Budyně. Boží muka z r. 1521 a 1562 (1702).

2. na cestě od hřbitova do města (obr. 27.) toskanský sloup nesoucí malou sošku P. Marie, na čtyřhranném podstavci nápis:

LETA | PANIE 1562 | BILY TYTO BOZI MV |
KA WISTAWENE K | TERE K PRZEWR | HNVTI PRZISSLI |
A ZASE NAKLA | DEM PANA WO | GTIECHA SSANT |
ROCIHO SAVS | EDA MIESTA B | VDYNIE OBN | OWENE S |
AV | LETA 1702 DNE 28 | NOVEMBRIS.

3. na cestě z města k Nižebohům zcela podobný sloup se skupinou sv. Trojice; zbytky jiného z r. 1623 uvádí Janda l. c. str. 85.

Sochy pískovcové, barokní: 1. Spasitel na kříži, dovedné dílo *Bartholoměje Edera* r. 1774 postavené na tehdy zbudovaný kamenný most, před ním pěkná kovaná mřížka.

2. Na témž mostě socha sv. Karla Borromejského (patrona budovatele tohoto mostu knížete Karla z Dietrichsteinů) na pěkném barokním podstavci; světec v ušlechtilém postoji s výraznou tvář, opírá se o stolek, jehož prolamované rokokové ozdoby virtuosně jsou vytesány. Taktěž práce *Bartholoměje Edera* z r. 1774.

3. Socha sv. Jana Nep. vedle mostu, pěkná práce snad téhož sochaře postavená nákladem poštmistra Braunhofra (poštovská trubka v štítě na barokním podstavci.)

4.—5. Sochy sv. Jana Nep. a sv. Josefa na barokních podstavcích stojí před branou zámeckou na náměstí, nevalné hodnoty umělecké, 18 stol.

RADNICE, zmodernisovaná budova na náměstí, darovaná městu r. 1506 od poručíků pana Jana Zajíce z Hazmburka. (Do té doby město nemělo radnice.)

V ní se chovají:

PEČETIDLA MĚSTSKÁ, stříbrná, na řetízkách zavěšená, obě se znaky městskými pěkně vyrytými, starší ještě gotického rázu, 0·04 *m* v průměru, nese nápis: sigillum ÷ civitatis ÷ budinensis ÷ (obr. 28.).

Mladší ze 16. století, menší, 0·025 *m* v průměru s nápisem: SIGILLVM CIVITATIS BVDINENSIS.

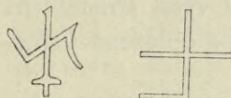

Práva dvoje, s mosaznými rukami, Obr. 28. Budyně. Pečeť, pův. velikost. starší renaissančního tvaru, mladší barokní.

Socha Spasitele na kříži, ze dřeva řezaná, 1·02 *m* vysoká, v radní síni postavená, darovaná sochařem *Bartholomějem Ederem*, který ji prý jako mistrovský kus předložil; ne tak zdařilá jako jiné práce téhož mistra; celá pozlacená.

Archiv městský, spořádaný (nejstarší listina z r. 1302), se zajímavými pečetmi.

ZÁMEK, bývalý hrad, zaujímá západní konec města, s nímž stojí na společné rovině. Byl to původně hrad českých knížat a králů, z nichž

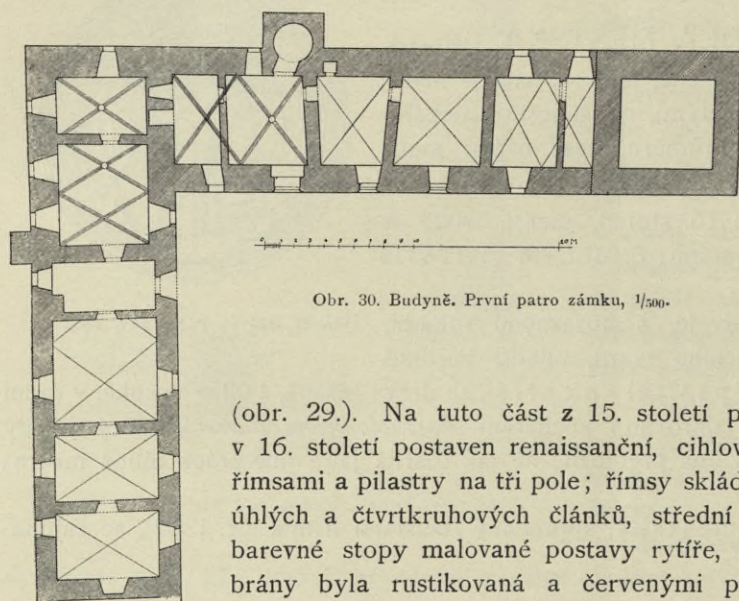
Obr. 29.

Přemysl Otokar I. i II. jakož i Jan zde přebývali; od r. 1336 majetek Hazmburků, od nichž znova vystavěn na nynějších základech a úplně obnoven v druhé polovici 15. století. Z této doby pochází většina zevnější výzdoby, zvláště orámování oken a většina kleneb v prvním patře. V zámecké kapli sv.

Mikuláše bylo dle papežské bully z r. 1464 dovoleno i před východem slunce čísti mši svatou. Tento rok zdá se i vztahovati na dokončení přestavby zámku (zemský archiv). R. 1551 výbuchem prachu zničena severovýchodní věž, kteráž obnovena ve slohu renaissančním. Ke konci 16. stol. zámek z části uvnitř přestavěn a zvláště v hořejších prostorných místnostech skvěle zařízen a malbami vyzdoben. Za Jana Zbyňka Zajíce z Hazmburka (1596—1613) chovala se zde znamenitá knihovna. Když zámek s panstvím přešel v majetek jiných rodů, zůstal zanedbán, načež 18. dubna r. 1759 od Prusů vypálen; r. 1823 odbourána byla dvě křídla (východní

a jižní) kdežto ostatek zpoila zřícen, zpoila obydlen zachoval se doposud ve velmi zbědovaném stavu.

Hradby zámecké, vinoucí se kolem celého hradu, tvoří pokračování jižního a severního křídla hradeb městských, s nimiž jsou stejného systému. I přední strana, do města obrácená, byla přepažena příkopem (nyní zarovnaným) a zdí, která se zachovala; jest vystavěna z hrubě přitesávaného, vrstveného pískovce v síle 1·70 *m* a prolomena střílnami ve vzdálenosti 3·50 *m*. Uprostřed nalezá se portál, kdysi zdvihacím mostem přístupný, na 2·60 *m* rozpjatý; jeho pískovcové ostění jest

Obr. 30. Budyně. První patro zámku, 1/500.

v oblouku lo-
meno, v prů-
seku (obr. 31)
členěno dvě-
ma širokými
žlábký a sil-
ným oblou-
nem nahře
se křížujícím
a označeno
kamenickými
značkami

(obr. 29.). Na tuto část z 15. století pocházející byl v 16. století postaven renesanční, cihlový štít členěný římsami a pilastry na tři pole; římsy skládají se z pravoúhlých a čtvrtkruhových článků, střední pole vykazuje barevné stopy malované postavy rytíře, omítka kolem brány byla rustikovaná a červenými pruhy členěná. V místech, kde zámecká zeď s městskou se stýká, na-

lezají se malá vrátka, vedoucí po schodech do zevnějšího příkopu; měřice 2·40 *m* výšky a 1·65 *m* šířky ve světlosti, jsou na vnitřní vyšší straně i na zevnější o pět schodů nižší straně v polokruhu zaklenuta a obložena jednoduchou bossází z pískovce tesanou.

V jihozápadním rohu hradeb stojí kulatá bašta z rovnosti zdi vystupující a odpovídající zcela podobné baště na severozápadním rohu. Západní zeď mezi těmito baštami, od města odvrácená, prolomena je zadními vraty, nyní zazděnými, skorem 4 *m* širokými; vedle nich dvěře 1·30 *m* široké, polokruhem zaklenuté. V těchto zachovala se těžká dubová dveře a na zevnější straně brány kladky, po nichž se spouštěl zdvihací most přes široký příkop; tento jest na obou stranách vyzděn. Po celou délku zdi střílny.

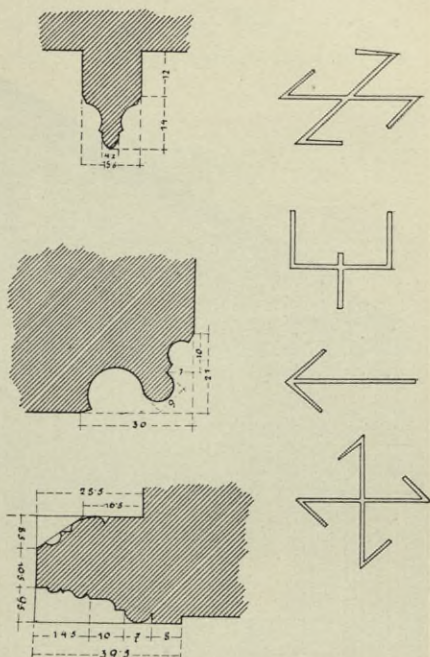
Východním portálem přichází se z náměstí nyní na velké nádvoří, které povstalo odbouráním několik budov. Jindy přicházelo se tudy na malé předhradí, za nímž stála dle starého vyobrazení (z r. 1602 v Pa-prockého Diadochu, o stavu městském, str. 211.) proti hlavnímu vjezdu

brána s vysokou věží, nyní úplně odstraněná. Podél ní se táhl příkop (?), nyní z části na sklepy pivovaru upravený, z části docela zasypaný.

Zámek uprostřed nádvoří stojící skládal se ze čtyř křídel kolem čtvercového dvora pravidelně rozložených. Severní přední roh opevněn byl věží, vedle níž druhá věž chránila příchod. Jelikož však r. 1823 chatrná již východní a jižní křídla do základů byla zbourána, zbylo jen západní a severní křídlo se spodkem severní věže.

Věž, jediný zbytek bývalého průčelí, jest na hrubém základě čtverhranném z nepravidelných kvádrů pískovcových a z lánaného kamene zbudována, ve zdivu na všech čtyřech stranách samostatná, neodvislá od sousedních budov zámeckých, které o ní se opírají; byla tedy dříve postavena než tyto. Renaissanční vyzdoba její pochází z oprav podniknutých po pohromě způsobené výbuchem prachu r. 1551. V té době zasazeno bylo na východní straně ostění pravoúhlého okénka, členěné v průseku čtvrtkruhem, žlábkem a pravoúhlými ústupky. Na téže straně zachovala se omítka se sgrafitovanou rustikou a širokým pasem dvojitého zubořezu; nárožníky byly v omítce vyznačeny. Na straně, která přiléhala k odbouranému východnímu křídlu, nalezá se asi ve výši druhého patra polokruhem zaklenuté pažení dveří. Na severní straně, již úplně omítky prosté, jsou v druhém patře prolomeny dva obdélníkové otvory; jeden z nich jest renaissančně orámovaným oknem, vedlejší, poněkud nižší a neozdobný bez pochyby dveřmi do nějakého výklenku, jak souditi lze podle krákorců pod ním vezděných a podle chodbičky k němu vedoucí. Vnitřek věže zařízen nyní na lednici.

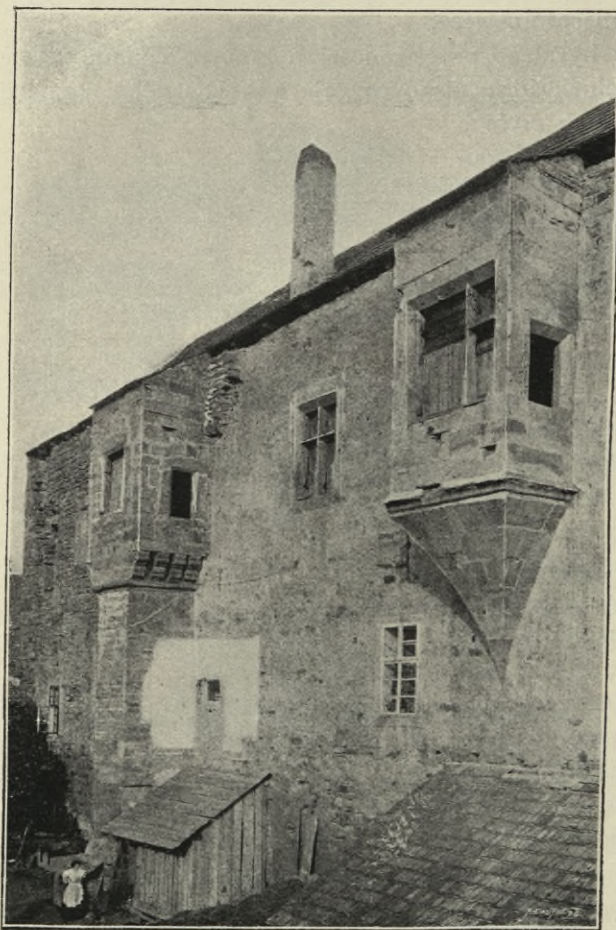
Severní křídlo zámku zbudované z podobného zdiva, velkých kusů lánaného a vrstveného pískovce, dnes neomítněné, jest bez nárožníků přistaveno k věži. Na jeho zevnější, severní straně otevřeno ve výši druhého patra dvoje pažení dveří, jen tenkou příčkou od sebe oddělených, kdysi spojených patrně nějakým přístavkem, schodištěm nebo chodbou. V stejné výši nalezá se tři okna, jichž pískovcové pažení je u dvou prostě na hraně šikmo otupené, u třetího ozdobně profilované a zbytky kamenného kříže opatřené. Jiného okna část zazděna; dále dva krákorce po stranách malého čtverečního okénka. Mezi druhým a třetím oknem vystupuje z rovnosti

Obr. 31. Budyně. Zámek. Průseky žebra, hlavního portálu a pažení dveří arkýřových, $\frac{1}{20}$; značky kamenické.

zdi přízemní přístavek z pískovcových kvádrů, velice hmotný, pravoúhlého základu, nesoucí na hmotných krákorcích rovnou římsu; v tomto přístavku jsou točité schody (v založení původní.)

Západní křídlo asi o 2·00 m vyšší než severní, s kterýmž jest ve zdivu úplně vázáno, tedy současné, jest v nárožní severní části prolomeno

Obr. 32. Budyně. Západní strana zámku.

oknem s rovným pažením a kameným křížem (vypadlým). Z nároží vystavěného z velkých kvádrů, vyčnívá zbytek širokého, zděného krákorce. Na nárožnicích a jednotlivých kvádrech kamennické značky. (Obr. 31). Západní, zevnější strana zámku (obr. 32.) též dvoupatrová, má v prvním patře řadu moderních oken, v druhém patře tři gotická pravoúhlá neseťně velká okna skamenými kříži, z nichž se však jen jediný, ozdobný zachoval. Z plochy zdi vystupují dva arkýře k druhému patru náležející. První stojí na hrubé čtyřhranné podezdívce kvádřové, zakončené římsou opatřenou ze spod žlábkem. Osm krákorců (z každé strany čtyři) nese strany širokého arkýře konstruovaného

na obdélníkovém základě. V čele jeho jest velké pravoúhlé okno trojdielné, jehož kamenný dvojnásobný kříž vypadl; na obou užších stranách jsou menší obdélníková okna. Druhý arkýř jest ve své okenní části zcela podobný prvému, nespočívá však na podezdívce, nýbrž na jediném, z kvádrů složeném, mohutném konsolu zabíhající jehlancovitě do zdi. Blíž jižního rohu, který se zachoval jen do výše prvního patra, ježto vršek se zřítil, vystupují dva malé krákorce.

Nádvorní strana západního křídla, (obr. 33.) nyní k městu obrácená, ozdobena byla taktéž dvěma velkými arkýři, které však oba

se zřítily. První stál na štíhlém, o stěnu opřeném a kolmými žlábký profi-
lovaném pilíři, nesoucím nahoře tesaný znak hazmburský; jeho římsa,
vodorovným žlábkem a dvěma oblouny členěná, nesla krakorcovitě se
rozšiřující spodek arkýře. Zbyly však jen na omítce jeho okraje namalované
velké gotické lupeny a pískovcové pažení renaissančních dveří, jimiž se ze
sálu do něho vstupovalo; pravoúhlé jejich ostění jest jemně článkováno
oblouny v koutech se křížujícími (obr. 31.); trojhranný štítek nad nimi
nese pásy rostlinných motivů černé barvy na bílé omítce. Druhý arkýř
vystupující z druhého patra západního křídla v samém koutě při severním
křídle, byl taktéž pravoúhlý, založený na pěti krakorcích; zřítíl se však až
na zbytky pravoúhlého okna a klenby. Okna prvního patra jsou docela

Obr. 33. Budyně. Nádvoří zámku.

zmodernisována. V druhém patře však zachovalo po každé straně prvního
arkýře jedno okno své pravoúhlé ostění profi-
lované jemnými pruhy
a žlábký; i kamenné kříže se zachovaly. Uprostřed zapuštěna jsou v jedné
ose dvě malá čtvercová okénka podobně rámovaná dvojitými pruhy a žlábký,
která osvětlovala točité schody vedoucí v síle zdi k hořejšímu patru. Pů-
vodního vchodu k těmto nyní odstraněným schodům nestává. Do přízemku
(nyní chlévy) vedou jediné staré dveře, polokruhem zaklenuté.

Nádvorní strana severního křídla (obr. 34.) jest ze zdiva
dvojího, ač současného: část z pečlivě tesaných kvádrů pískovcových, část
z lámaného, dosti pravidelně vrstveného kamene. Na kvádrech četné značky
kamennické. V obou patrech neomítnuté, hladké stěny zachovala se původní
ostění oken; tato nejsou ani ve stejných šířkách, ani ve společných osách
umístěna a vykazují také malé ač patrné rozdíly ve velikosti a výzdobě:
Krajní velké, třídlínné okno v prvním patře, má kamenné kříže a ostění
profi-
lované křížujícími se tenkými oblouny a souběžnými pruhy mezi
žlábký. Dvě poněkud níže položená sousední okna obdélníková, v hořejších

svých koutech vyplněná, jsou orámována křížujícími se oblouny mezi hlubokými žlábkami; nad každým z nich jest malé okénko. Čtvrté okno prvního patra je zmodernisováno. V druhém patře jest šest oken, z nichž žádné nemá se spodními společnou osu; pouze první dvě západní mají stejná pravoúhlá ostění lemovaná křížujícími se dvěma oblouny a dvěma širokými žlábkami; třetí okno liší se jen tím, že místo vnitřního oblounu obíhá plochý proutek. Orámování čtvrtého okna, podobné rámcům prvních dvou oken, obohaceno ještě jedním oblounem a nadokenním, nízkým štítem, z něhož po každé straně visí stylisovaný list. Podobný štítek pátého okna nese uprostřed ještě jakýsi stylisovaný list. Všech pět oken mělo kamenné kříže,

Obr. 34. Budyně. Nádvoří strana severního křídla zámku.

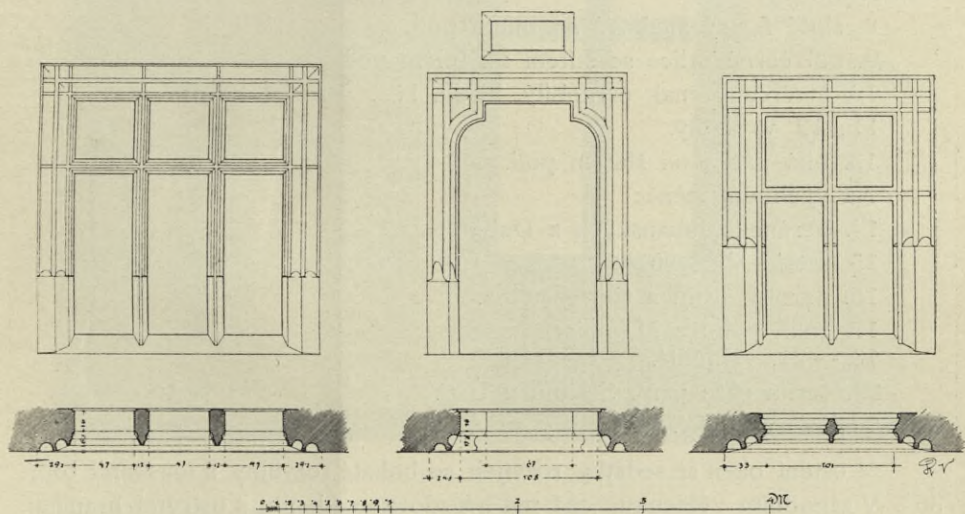
jejichž násady spatřiti lze. Šesté okno orámované dvěma křížujícími se oblouny má hořejší kouty vyplněné. Nynější chátrná střecha je šindelem kryta.

Vnitřek obsahuje v přízemku nízké, valenými klenbami zaklenuté místnosti, nyní stáje. V prvním patře, přístupným točitými schody na severní straně a přistavěnou pavlačí na nádvoří, nalézá se řada nevysokých pokojů, nyní úřednictvem obydlených. Klenby jejich v rohových místnostech jsou křížové, se žebry průseku hruškovitého (obr. 31.) a s hladkými svorníky; pochází z 15. století. Ostatní klenby byly již v 16. století nahrazeny klenbami renesančními s ostrými hranami.

V druhém patře bylo každé křídlo rozděleno na dva velké sály, nyní za senníky sloužící a úplně spustlé, bez stropů. Stěny jejich byly původně vesměs pokryty malbami, které však v sálech severního křídla až na nepatrné zbytky v oknech zmizely. Na ostění dveří vedoucích z druhého sálu severního křídla po několika schůdkách do prvního sálu západního křídla jest na bílé omítce namalována tančící úplně obnažená Salome

zastírající si šátkem boky; rytíř opásaný mečem jí podává pohár vína. Na protější straně přináší táž hlavu sv. Jana Křtitele na míse. Dekorace velmi zběžně malovaná, vybledlá, v nadpraží renesanční rozviliny, bílé na hnědé půdě.

Rohový sál západního křídla měl vedle dvou oken dva velké arkýře, z nichž jeden do dvora hledící se zřítíl, druhý k západu obrácený se zachoval. Stěny byly vyzdobeny renesančními rozvilinami, které jsou malovány černě na bílé omítce zcela zběžně, dekorativně ale velmi působivě. Zaklenutí oken, v nichž jsou kamenná sedátka, a valené klenby arkýřů nesly malované kasetování. Na stěnách západní výhledny viděti lze zbytky malovaných vlysů s výjevy honebními a s rozvilinami, v nichž se proplétají děti. Mezi oběma sály západního křídla ústilo točité schodiště na nádvoří

Obr. 35. Budyně. Okna zámku.

straně z přízemku do druhého patra vedoucí, nyní zrušené. Také přička mezi oběma sály jest odstraněna.

Veliký sál jižní poměrně nejlépe se zachoval, ačkoli i on, jako senník používán, úplně spustl. Strop, kdysi asi bohatě ozdobený a severní stěna jsou odstraněny, nádvoří arkýř a celá jižní rohová část se zřítily, jen na podélních stěnách podnes stopovati lze bývalou malovanou dekoraci kdysi nádherného tohoto rytířského sálu. Každá z podélních stran prolomena byla dvěma okny a velkým arkýřem středním. Hladké stěny byly celé pokryty malbami. Po stranách každého okna a arkýře vypínají se široké pilastry, korunované římsami a ve svých výplních ozdobené stojatými motivy rostlinnými světlé barvy na černé půdě. Mezi těmito pilastry jsou namalovány zelenou barvou jednoduché štítové architektury. Hořejší část stěny zaujímá řada znaků, kolem do kola se vinoucích a do nízké, malované arkády zasazených. Nápisové štítky pro jména rodů zůstaly prázdné.

Pod každým znakem visí těžký feston, nad znaky přímo pod stropem jsou poprsí andělků; vše jen v několika barvách řemeslnou zručností namalováno v druhé polovici 16. stol. (tab. 1.). Postup zachovalých znaků jest tento. Na západní stěně:

1. Černý kříž s orlicí na bílé půdě.
2. vybledlý.
3. kolo.
4. prázdné pole obdélníkové na žlutém štítě.
5. dvojitý, neúplný.
6. vybledlý.
- 7 kohout pana Fridricha Straucha z Chlumu (zdržoval se r. 1581

v Budyni).

8. žluté figury znakové na bílém poli.
9. půl černé orlice se štítem na bílém poli.
10. čtvercený znak černobílý, křídla bílá.
- 11., 12. vybledlý.
13. bílá páska na žlutém poli.

Na východní stěně:

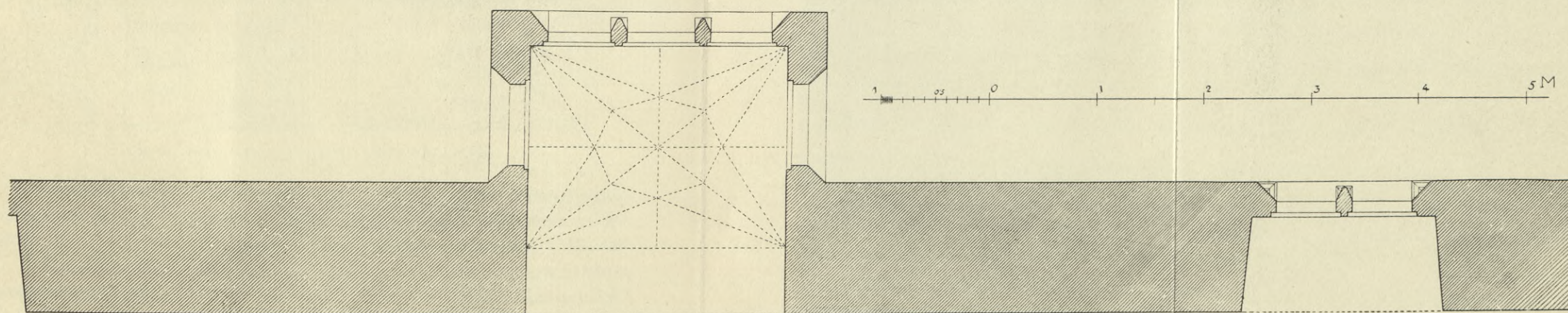
14. beránek Dubanských z Duban.
15. měsíc Vršovců.
16. parohy pánů z Guttensteina.
17. znak pánů z Martinic.
- 18.—21. vybledlé.
22. černá růže pánů Sezimů z Ústí.
- 23., 24. vybledlé.

V ostění oken se sedátky rozvíjejí se bohaté rozviliny s maskami (obr. 36.). V západním výklenku, jenž má hvězdovitou klenbu s ostrými hranami, jest namalována na stěnách z jedné strany Lukrécie s dýkou, pod ní dva medailony s hlavami mužů; omítka s podobnou malbou na protější straně opadala. Arkýř do dvora obrácený se zřítíl; k němu vedoucí velký vstup jest renesančně v pravém úhlu orámován a rovnou římsou korunován (profil obr. 31.).

MLÝN nynější zbudován na místě pěkné renesanční budovy, jejíž šalanda měla vysoký trojpatrový štít s obloukovými segmenty, ozdobený reliefními poprsími Jana z Hazmburka a Markety Minsterberské (snad níže popsané). Nápisová deska, která se jedině zachovala v nynějším průčelí mlýnu zazděná, má v hořejších dvou řádcích hebrejský nápis (srovnej otisk u Jandy I. c. str. 89), v dolejších dvou řádcích české věty:

POZIEHNANI · BVOZI · TO · GEST · WELIKE · ZBOZI § POKORA · TO
· GEST · MVDROST.

PRAWA § SPRAWEDLNOST · TO · GEST · NAIWIECZI · CNOST · AD · A

Půdorys a malovaná výzdoba západní strany velkého sálu v zámku Budyšském, zdivo z první, malba z druhé polovice 16. století.

ŠPITÁL, založený od Leopolda knížete Dietrichsteina (1698—1708) jest nízké přízemní stavení s větší lichou fačadou, po straně prolomenou velkými průjezdy v polokruhu zaklenutými, uprostřed malým vchodem pravouhlym, mezi jehož štítovými úseky nalezá se Dietrichsteinský znak s písmeny LFVDS (Leopold Fürst von Dietrich-Stein).

Obr. 36. Budyně. Ornamentální pasy z velkého sálu v zámku.

Ze starších domů soukromých zajímá jedině č. 68 na náměstí jednoduchými štukovými ozdobami a pěknou okenní mříží s nástavcem ze spiraloovitých a prostrkávaných prutů průseku kulatého s lupénky, z 18. stol.

Některé ozdobné skulptury, pocházející z různých zbořených budov zazděny byly na různá místa; nejzajímavější jest poprsí Markety Minsterberské († 1551) na pískovcové desce 0.85 m vysoké a 0.95 m široké, a zasazené nad dvěře v kancelářské budově panského dvora. Jest dovedně vytesáno v životní velikosti, obráceno do profilu třífčtvrtečního, v plaštku a čepci, s kyticí v ruce. Tamtéž část pažení dveří s bohatou renaissanční výzdobou.

Na hospodářském dvoře děkanském zazděny jsou dva pískovcové znaky, starší znak městský a renaissanční znak s orlicí Kolovratskou, původ jejich není povědomý. Tamtéž nalezá se spodek figurky (nohy až po kolena), která pochází prý ze zámku; jest to práce 16. století, představující nějakého pidimužika.

Ctiněves.

Domnělá mohyla Čechova. Bronzová jehlička s drobně vroubkovanou hlavičkou na zámku Roudnickém; v museu zemském kamenné mlaty. Na hoře Řípu skl. kroužek barvy černé ve sbírkách zámku Roudnického, a kamenný mlat ve sbírkách zemského musea. — Pam. I. 91. 336. VIII. 311. XI. 553.—554.

KOSTEL sv. Matouše, filiální.

Budova orientovaná, jednolodní, obdélníková, s románskou absidou, bez věže, zvenčí zcela zmodernisovaná; loď uvnitř 9·00 *m* dlouhá, 7·20 *m* široká, absida 5·00 *m* široká a spolu s vítězným obloukem zcela hladkým 2·50 *m* hluboká. Strop v lodi i absidě plochý, okna čtverhranná.

Hlavní oltář, sloupková architektura s akantovými rozvilinami a andělky, z polovice 17. století, tvoří rám pěkného obrazu na plátně, poprsí sv. Matouše s andělem; na obraze vzadu podepsán malíř:

Den 9ten May 1822 Christian Fibing.

Dva postranní oltáře s dovedně řezanými rámy akantovými z první polovice 18. století.

Křtitelnice pískovcová, 1·10 *m* vysoká, 0·66 *m* v průměru široká, podobá se tvarem křtitelnici v Dolánkách, ačkoliv není tak ozdobná; 16. století.

Svícenů šest cínových, 0·63 *m* vysokých, na trojnožkách s andělskými hlavami, nesou nápis:

CTINOWES MAR MARTINKE

1680.

Náhrobníky:

1. Deska červeného mramoru, 2·07 *m* vysoká, 1·20 *m* široká, s vypouklou postavou rytíře životní velikosti, dovedně tesanou; v rozích čtyry znaky; kolem nápis:

Uta panie 1600 v Autery przed Swatj Ganě Křzitele usnul v Panu Urozenj a Staterznej rytirz P(an Frydr)ych Zapaskj z Zap a na Ctiniewsu a tufo tielo go^o odpoczywa orzekawage radostne^o z mrtwych wstanie.

2. Deska červeného mramoru 2·07 *m* vysoká, 0·85 *m* široká, s vypouklou podobou ležící paní v dlouhém plášti se znakem u nohou; kolem znaku nápis:

Leta 1593 w sobotu przed smrtedlnau niedielu umrzela urojena P. Iohanka Zapska ze Cziniowsy a na Cziniowsy manzelka urojeno Frydrycha Zapskiego ze Bapp na Cziniowsy a Winorzij a tuto odporziwa w pamu.

3. Deska červeného mramoru, 0·90 *m* vysoká, 0·62 *m* široká, s vypuklým obrazem zavinitého nemluvněte; kolem nápis:

Letha panie 1595 w strzedu po S. Warzlawē umrzel Jan syn urojeneho pana Frydrycha Zapskeho z Bap a na Cziniowsy tuto pochō : gt.

Po stranách tři znaky a:

ALZBETA ZAPSKA Z SLIWICZ
IOHANKA VRSVLA SLIW
ZAPSKA ZWRABICOWA Z TEMNIC

4. Deska červeného mramoru, 0·94 *m* vysoká, 0·66 *m* široká, s obrazem dítěte držícího kytičku v ruce; kolem nápis:

Letha Panie 98 ten Autery przed swa Gircim P. Buh z tohoto Swieta powolafi ruczil Kundrata syna pana Frydrycha Zapsky z Bap a na Cziniowsy starzi 21 nediel.

5. Deska červeného mramoru, 1·20 *m* vysoká, 0·88 *m* široká, s vypuklým obrazem ležícího dítěte; kolem nápis:

Letha Panie 1591 we ctwrtek po S. Warzlawie umrzel Jan Bykmmnd Syn Urojeneho a Staterczneho rytirze P. Frydrycha Zapskeo z Bap a na Cziniowsy a Winorzij.

6. Deska červeného mramoru, 1·00 *m* vysoká 0·50 *m* široká, s nápisem:

LETHA PANIE 1603
W SOBOTV PO PAM
ATCZE NAWSSTIWENI
S. PANNY ALZBIETV VS
NVLA GEST W PANV VRO
ZENA PANNA MARKETA
ELSNICZKA Z ELSNICZ
CERA VROZENYCH PANA
KARLA ELSNICZE Z ELS
NICZ ANA EYWANI A VRO
ZENE PANI ANNY ELSNICO
WE ROZENE SLIWICZKY
SLIWICZ A TVTO
POCHOWANA GEST.

7., 8., 9. Jiné tři náhrobní desky mramorové, z jejichž sešlapaných nápisů jde na jevo, že tu byly vesměs dítky nahoře jmenovaných manželů Zapských pochovány.

Zvony: 1. Přelit r. 1840. Původní nápis zněl dle pamětní knihy v Černoušku:

Teťa Panie MDC sliť gest zwon tento ke cti a k chwale Panu Bohu wšlemohacnymu od Matouffe Woržíška zwonazze w Miestie Raudnicy nad Tabem toho času Richfaze Wolenššinskeho.

Na plášti byly znaky a písmena:

F. Z. Z. P. a A. Z. S. S.

2. Výška 0·58 m, průměr 0·56 m, kolem koruny stojaté akanty a nápis:

VALENTIN LISSIACK HAT MICH GOSSEN IN DER KOEN.
KLEIN. STADT PRAG.

Pod ním visuté festony. Na plášti relief sv. Ludmily a nápis:

TENTO ZWON GEST W ROCZE 1737
NAKLADEM ZADVSSY CZTINOWES
KEHO PYELITEG (!) A O 191 TIESSY VCZYNIENEG.

3. Výška 0·54 m, průměr 0·56 m, kolem koruny nápis:

FRANCISCVS ANTONIVS FRANCK ME FVDIT PRAGAE 1761.

Pod nápisem řada akantových listů.

Černoušek.

Pamětní kniha farní z r. 1810.

Řady hrobů čedičovými deskami obložených bez milodarů. — Památky XII. 428

KOSTEL sv. Bartoloměje, farní, založení románského, r. 1311 poprvé jmenovaný, r. 1334 (6?) znova svěcený, již ve 14. století farní, roku 1769—1774 ze základů znova zbudovaný (dle listiny v makovici věžní nalezené) od stavitele *Antonína Schmieda* z Menšího města Pražského a polířů *Mateje Cziczowského* z Kostomlat a *Fiřiho Rechziegla* z Horních Beřkovic.

Budova barokní, orientovaná, z lámaného kamene, omítnutá, skládá se ze západní věže, lodi a kněžiště.

Věž vystupující z průčelí je římsami na tři patra dělena, lesenami provázená a prolomena dole pravoúhlým portálem, v hořejších patrech dvěma okny s polokruhovým, plochým orámováním; bývalá cibulovitá střecha je nahrazena novým jehlancem.

Lod jest na průčelní straně oživena dvěma prázdnými výklenky a oválnými, orámovanými otvory. Podélné strany, v půdoryse prohybané, členěny jsou čtyřmi vysokými pilastry; plocha zdí je opatřena stříkanou omítkou. Větší okno na každé straně jest barokně vykrojené, druhé menší pravoúhlé; dvě okénka kulatá (do schodiště ku věži).

Portálek pravoúhlý je korunován vysokou římsou, několikrátelomenou.

Kněžiště, v polokruhu zakončené, je členěno lesenami, jež lemují výplně se stříkanou omítkou; tři jednoduchá okna jsou v polokruhy zaklenuta.

Sanktusová věžička cibulovitá, plechem pobitá, pěkné silhouetty; kostelní střecha pokrytá taškami.

Vnitřek v lodi 17·00 *m* dlouhý a 10·80 *m* široký, v kněžišti 8·60 *m* dlouhý a 7·00 *m* široký, působí svou světlostí a úměrností; stěny v půdoryse několikrátelomené a uprostřed oválně prohnuté jsou členěny pilastry, jejichž hlavice zdobí dvě voluty a šabraka; na nich spočívá kládí s mírně vyloženou římsou. Ve čtyřech rozích malé, po obou stranách velké výklenky pro vedlejší oltáře. Ku kněžišti symmetricky přiléhají sakristie a přízemní oratoř. Klenutí skládá se ze tří českých placek, střední nad lodí jest veliká a směle vypnutá, obě postranní nad kruchtou a nad kněžištěm jsou menší. Závěr kněžiště jest na polokruhovém základě do tří stran sklenut.

Hlavní oltář s dřevěnou architekturou šedě mramorovanou, slabá práce současná se stavbou kostela; r. 1772 nalezena byla v něm listina zasvěcení kostela s nápisem:

A. D. Millesimo CCCXXXVI dedicata est ista ecclesia a venerabili Patre Domino Fratre Przibislao Satharonensi Episcopo etc. (Dle Bienenberga, Versuch II. 98.) Jiné znění má pamětní kniha místní:

A. D. MCCCIV dedicata est ista ecclesia per honorabilem Patrem Othoniel Episcopum Cartagiensem Ord. min. Convent. S. Francisci etc.

Na voskovém obalu byly vytačeny dvě pečete, větší s obrazem biskupa a legendou:

S. FRIS PRIBISLAI DEI GR EPIS MVROVENSIS

(Sigillum fratris Pribislai dei gratia episcopi murovensis) a menší s legendou:

S. Secretum FR PR

(sigillum secretum fratris Pribislai). Na starším oltáři se nalezal svého času nápis:

1674. 18. August. Gegidy Milosť Pán Frantisek Sfeidler nejvyšší píšáč království Českého, Pan Panskvi hořejších Bečkowic, Karow, Liboch, Czitowa, Czernaussku dal postawiti oltář tento etc.

Obraz na hlavním oltáři, 1·60 *m* široký a asi 3·00 *m* vysoký, na plátně malovaný, představuje umučení sv. Bartoloměje, jehož obnažené tělo v pasu pláštěm ovinuté vystupuje z temného pozadí; katův pomocník vytahuje světce provazem na lešení, jiný v popředí brousí nůž, kdežto v pozadí stojí kat v červeném šatě oděný. Obraz tento zakoupen za 800 zl. od malíře, dole v rohu podepsaného:

Ludwig Kohl Pin
ano 1810

Postranní oltáře a kazatelna dřevěné, mramorované, z konce 18. století, bez hodnoty umělecké.

Křtitelnice kamenná, nepěkného tvaru, podobná zahradním vásám, s rokokovou výzdobou, 1'00 *m* vysoká; na ní vyryto:

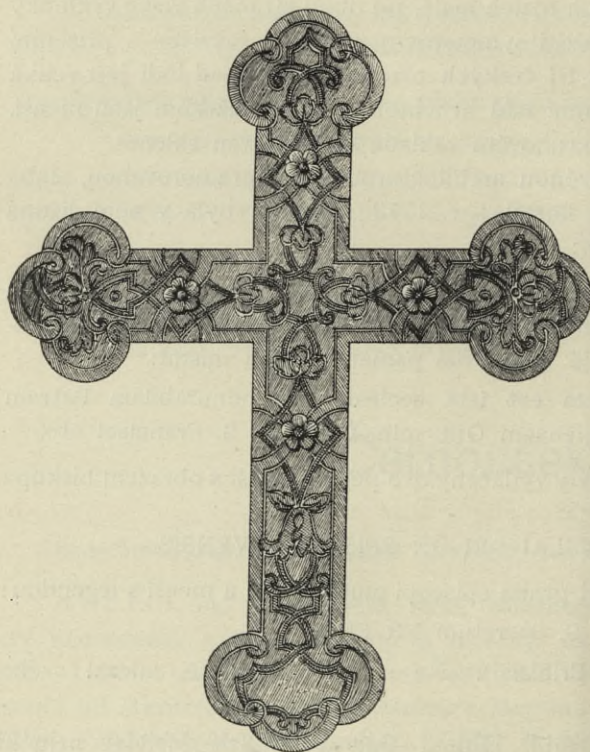
1757

G. H. S.

Franz Langhoff fecit.

Ciborium s barokní kuppou ze začátku 18. století, stříbrnou a pozlacenou; plášť z bílého stříbra, prolamovaný, pěkný rozvilinový ornament

s třemi prázdnými medailony, v provedení podobný monstranci v Dolánkách; noha nová.

Kalich se stříbrnou kuppou z druhé polovice 18. století, s dovedně tepaným, silně vypouklým ornamentem kartušovým; ve výplních klasy pšeničné a hrozny vína; noha nová.

Křížek pacifikální, stříbrný, z první polovice 18. století, s rytou ozdobou proplétaných stuh a s nasazovanými rosetami, 0'20 *m* vysoký; noha nová.

Relikviářík stříbrný, částečně pozlacený, 0'29 *m* vysoký, monstrancovitý; noha bohatě profilovaná, v tepaných kartuších kytičce, nodus hruškovitý,

Obr. 37. Černoušek. Pacifikální křížek, 0'20 *m* vysoký.

v koruně na bílé, mřížkové podložce křišťalový křížek v pozlaceném orámování. Na dnu nohy nápis:

Don Dns
Anton Franz
und
Maximiliana Franzin
Anno
1744.

Značka nejasně vytlačena.

Zvony: Výška 0·93 *m*, průměr 1·03 *m*; kolem koruny maskarony s vlasem rozvedeným do ornamentu, v němž jsou andělkové. Na plášti reliefní postava sv. Bartoloměje na jedné straně, znak Hartigův na druhé; nápis:

ANNO MDCCXIV AD HONOREM
S. BARTHOLOMAEI APOSTOLI
FIERI FECIT ILLVSTRISSIMVS DOMINVS
DOM: LVDOVICVS L. B. DE HARTIG
DOMINVS IN SVPERBERSCHKOWITZ.

2. Výška 0·75 *m*, průměr 0·75 *m*, na plášti postava sv. Ludvíka a znak Hartigův; kolem koruny dvouřádkový nápis:

ANNO MDCCXIV AD HONOREM S. LVDOVICI REGIS FIERI FECIT
ILLVSTRISSIMVS DOMINVS IOSEPHVS
LVDOVICVS L. B. DE HARTIG ET DOMINVS IN SVPERBERSCHKOWITZ.

3. Výška 0·65 *m*, průměr 0·65 *m*, kolem koruny nápis přerušný andělkem:

georgius fuit campanam istam aleluja

na plášti postava sv. Pavla a nápis:

Janke paula. SWETE PANE ANNO DOM MCCCCLXVII.

4. Nepřístupný v sanktusové věžičce má dle pamětní knihy nápis:

KE CZTI A K'CHWALE PANV BVOHV SLIT ZWONEC
TENTO LETA * CCCCXXXV.

Černoves.

KOSTEL sv. Prokopa filiální, orientovaná budova z lámané opuky, omítnutá, postavená ve třech dobách: loď románská, kněžiště a sakristie z ranní gotiky, věž novější.

Zevnějšek docela zmodernisován, kněžiště opřeno severním starým a jižním novějším opěrákem.

Loď obdélníková jest uvnitř 6·70 *m* dlouhá, 4·78 *m* široká, 5·50 *m* vysoká, rovným stropem zakrytá. Vítězný oblouk, je v polokruhu zaklenut, prostě hranatý se širokou vnitřní plochou, v náběhu hladkou římsou přerušen.

Kněžiště 7·20 *m* dlouhé, 5·20 *m* široké a s lodí stejně vysoké jest na východní straně zakončeno dvěma v tupém úhlu postavenými zdmi. Klenutí je prosté, křížové; žebra klínovitého průseku, po stranách dvakrát vyžlabená, sedí na hrubých, nevypracovaných konsolích a sbíhají se v terčovitém svorníku se znakem (střelou). Pravoúhlé pažení dveří do sakristie je

na předních hranách seříznuto a v hořejších koutech vyplněno; staré veřeje prostě okované.

Sakristie, k severní straně kněžiště přiléhající, měří uvnitř jen 3'00 *m* délky i šířky; její křížové klenutí s ostrými hranami na místě žeber nese

Obr. 38. Černoves. Relief sv. Jiří, ze dřeva, 120 *m* vys.

Dvě lavice s vysokým deštěním nesoucím římsu se zubořezem a vaječným, prostá práce venkovského truhláře ze 17. stol.

Relief sv. Jiří, ze dřeva řezaný, 1'20 *m* vysoký, 0'60 *m* široký, část nějakého oltáře z rozhraní 15. a 16. století. Světec v plném brnění na koni

hladký svorník. Obdélníkové okénko, na zevnějších hranách otupené, je původní; deska prostého oltářního stolu spočívá na dvou hmotných konsolích.

Obraz na hlavním oltáři (tento slabě práce barokní), představující oslavu sv. Prokopa, jest zručně štavnatými barvami ve způsobě Balkově na plátně malován, 1'60 *m* vysoký, 0'84 *m* široký.

Kazatelna nízká, dřevěná, s vyřezávanými pilastry na poprsnici, uprostřed vykládaný velký znak s leto počtem 1756.

Křtitelnice cínová, 0'43 *m* vysoká; kotel tvaru obráceného zvonu, měřící v průměru 0'31 *m*, stojí na třech nohách vycházejících z lidských mask a končících pětiprstými drápy. Na plášti, na němž visí dva kruhy, vyryto:

15 SBN 99

I. D. W. I. K. W. R.

potírá draka, v pozadí v levo klečí panna, v pravo hrad, z jehož oken vyhlíží manželé; mistrná dřevořezba s obnovenou, ale slušnou polychromií.

Svícný, šest cínových, barokních trojnožek s andělskými hlavičkami, srdíčky a květy, 0'45 *m* vysoké; dva mosazné, soustruhované, 0'22 *m* vysoké.

Ciborium, 0'22 *m* vysoké; spodek nohy nový, dřík šestihranný s prolamovanými okénky; nodus má tvar sploštělé koule, z níž vystupuje šest rout střídavě rytých a křišťálem ozdobených; číše stříbrná s renaissanční ozdobou kartušovou, v níž se střídají tři masky lidské s třemi štítky, na okraji pláštíku řada stojatých lilií. Pěkná kompozice, slabé provedení; z polovice 16. století.

Zvony: 1. Přelit r. 1851, při čemž obnoven starý nápis:

Dysoce uvozený pán pan Vilim z Rožmberka a na Českém Kráunlově správce a vladač domu Rožmberského, jeho milosti čínského císaře tajný rada a nejvyšší purkrabí pražský Petr Hoslakovský a Arlewic hejtman na Roudnici kněz Petr Depomudky od Zelené Hory farář v Cerněvsi. Zvon dělal slouvuň Brykci z Cimperku, zvonář v Novém městě Pražském do Cerněvsi nákladem všech oládních; smluveno dělání toho zvonu skrz vyslání od obce Václava a Mataussa kostelníky v Cernovsi a Jakuba Bašty z Kňškovic, stalo se v autery po památce maudrofti Boží leta Paně 1583. (Dle pamětní knihy ve Vetlé.)

2. Též r. 1851 přelity, měl nápis:

Letá božjho 1524 tento zvon dielan od mistra tomaffe v litomierznych.

3. Výška 0'35 *m*, průměr 0'32 *m*, kolem koruny listový věnec, na dolejším kraji písmena: I. G. K. ANNO 1774 (Johann Georg Kühner); tři špatné reliefs světců na plášti.

Dobřín.

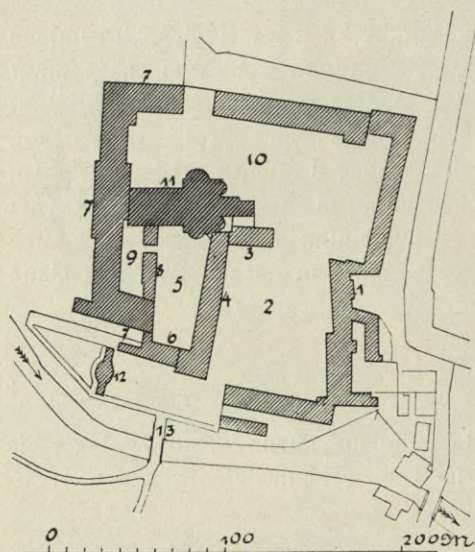
V cihelně popelovité jámy; u Bezděkovského kříže žárový hrob se železnými zbraněmi — Pam. arch. XII. 428. VIII. 391. 473.

Doksany.

Mika Josef, Das ruhmwürdige Doxan etc., Leitmeritz 1726 (s velkým pohledem na klášter). — Dr. Feyfar Mathias, Kurze Geschichte des kön. Praem.-Jungfr.-Stift. Doxan etc., Dresden 1860. — Beneš František v Památkách archaeologických, V. 162. a 193. — Grueber Bernhard, Die Kunst des Mittelalters in Böhmen, 1871, I. 30. — Dr. Neuwirth Josef, Geschichte d. christl. Kunst in Böhmen, 1888. — Braniš Josef, Jak píše historii českého umění, V Kutné Hoře 1890, 17. — Zprávy architektů a inženýrů XXIV., 73 (oprava krypty). — Sedláček A., Místop. slovník, 1897, 146.

Zbytky archivu klášterního v universitní knihovně pražské, zvláště Nekrologium ze 14. století (vydané od Dr. Jos. Emlera ve Zprávách o zasedání Král. české společnosti nauk 1884, 83.). — Pamětní kniha z r. 1783 na faře.

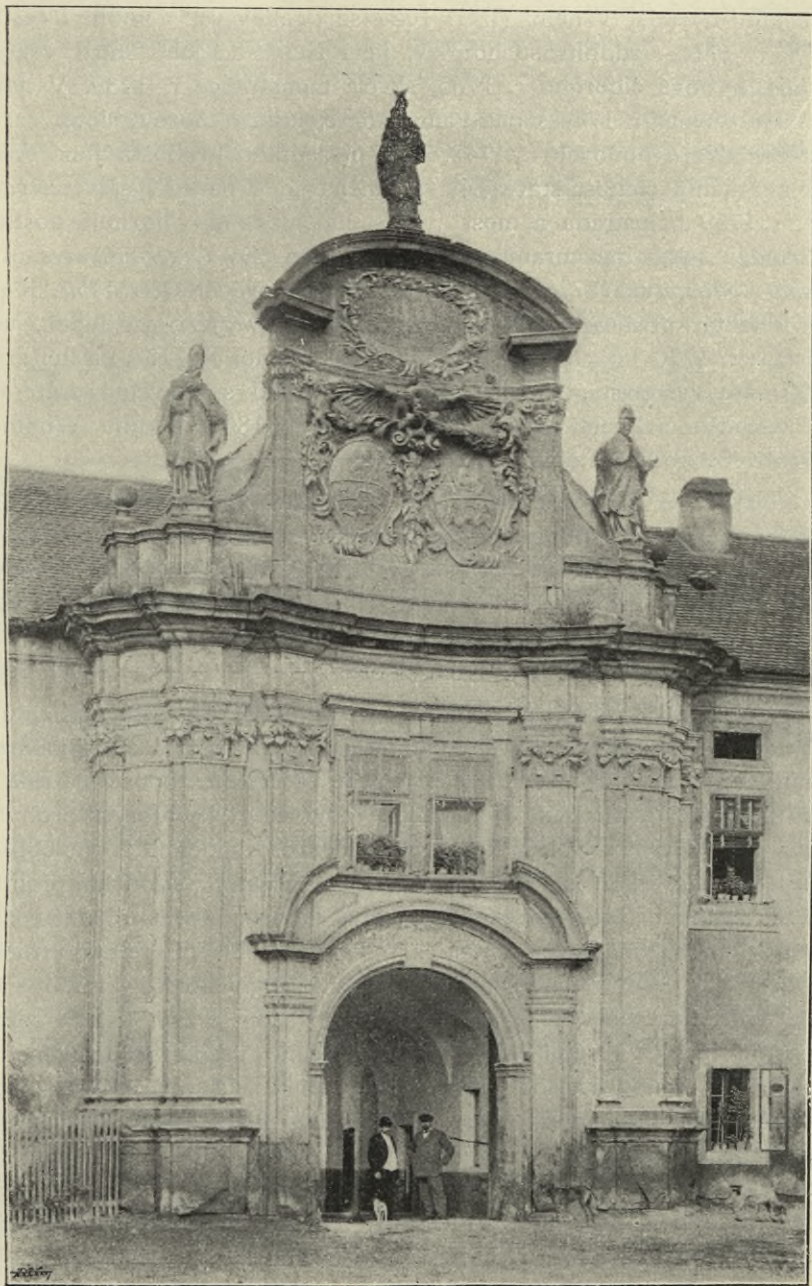
PANENSKÝ KLÁŠTER ŘÁDU PRAEMONSTRÁTSKÉHO, r. 1142 (1143) založen na břehu Oharky od Kedruty, první manželky Vladislava II., dcery Leopolda Rakouského; biskup olomoucký Jindřich Zdik posvětil ještě téhož roku základní kámen. Do kláštera uvedeno bylo deset panen z předních rodů domácích; prvním opatem dosazen ze Strahova Erkebald ze Steinfeldu. R. 1145 stavba kostela dokonána a 18. září vysvěcena od Oty ze Švabenic, biskupa pražského; klášterní budovu nedostavěnou vysvětil 19. září t. r. biskup Jindřich Zdik. Klášter velice bohatě nadán od zakladatelky Kedruty, Vladislava, Jindřicha Zdika a j. Již r. 1200 vyhořel, avšak pevné zdivo stavbu kostela prý zachránilo, ačkoliv oheň střechu i vnitřní zařízení jeho strávil (i základní listina proti kněžskému

Obr. 39. Doksany. Dispozice klášterních budov: 1. Hlavní portál; 2. první dvůr; 3. provisoriat; 4. praelatura; 5. druhý dvůr; 6. refektář; 7. konvent; 8. lichý ohoz; 9—10. dvory; 11. chrám; 12. loggie; 13. most.

kůru visící zničena). R. 1278 podruhé vyhořel klášter, zapálený lidem Oty Braniborského; po třetím požáru r. 1295 zůstal bez pohromy až do r. 1420, kdy vypálen byl Husity. Již r. 1426 opět byl osazen několika duchovními panami a ku konci 15. stol. jeho stavby zase opraveny. R. 1519 dal král Ludvík proboštům novou pečeť větší i menší sekret. Mnoho škod utrpěl klášter po celou dobu třicetileté války, byv několikrát vydrancován; že se však i v tu dobu zde něco stavělo, dokazuje deska v zahradě s letopočtem 1628. Brzy po ukončení válek chválí se zase pořádek v něm. R. 1667 pořízen nový zvon, r. 1697 stavěna

konventní budova a asi současně hlavní klášterní portál, r. 1684 postaven morový sloup na prvním dvoře, pak r. 1692 stavěna praelatura. Od probošta Josefa Miky (1709—1733) vystavěn provisoriat a obnoven celý chrám, z jehož starého zdiva jen krypta, část věží, postranní zdě a absidy zbyly; také staré klenby bočních lodí byly ponechány a jen nově vyzdobeny. Zvláště přistavěna kopule a východní věž, kteráž byla založena r. 1718. Štuky na klenbách provedeny r. 1720, fresky r. 1721 (v sakristii r. 1732). Pamětní listiny o dostavění chrámu r. 1729 nalezeny byly r. 1895 při opravách v makovicích sanktusové věžičky a kopule. Z doby probošta Miky pochází i velká část kostelního zařízení, jako zvláště hlavní oltář s obrazem od *Petra Brandla*, kazatelna, varhany, pontifikální křeslo, zpovědnice (dvě starší pochází z r. 1708), mříže v oknech a dveřích, označené většinou jeho písmeny IMPD (Josef Mika praepositus Doxanensis). Letopočty nesou nyní zrušené oltáře sv. Jana Nep. a sv. Candida 1716, lavice kostelní 1716,

Obr. 40. Doksany. Hlavní portál klášterní.

velké znaky malované v příční lodi 1721, scolice v kněžišti 1723 (na kruchtě asi současné), zvony 1724, 1726, epitafy 1729, rakev svatého Jukunda 1733 (skříň s ostatky sv. Jukundy asi současná). Týž probošt započal ještě stavbu hřbitovního kostela, v němž již r. 1727 se pochovává, a mohl i cestu ku klášteru r. 1716 ozdobit sochou sv. Jana Nep. Po jeho smrti věnováno bylo kostelu nové ciborium r. 1735, skvělá monstrance r. 1739. V nádvoří druhém postavena r. 1744 socha Panny Marie, kdežto morový sloup z r. 1684 na prvním dvoře obnoven r. 1748. I za posledního probošta Jana Winkelburka neutuchla činnost stavitelská a umělecká. V parku vystavena r. 1756 loggie, r. 1759 balustrada a most s krásnými mřížemi, v kostele postaveny r. 1774 dva nákladné mramorové oltáře prací *Fr. Lauermanna* s obrazy *Ludvíka Kohla* z r. 1777 a dva jiné, též mramorové oltáře r. 1777. K praelatuře refektář přistaven a malbami od *G. Redelmayera* vyzdoben, ve vsi postaveny r. 1770 kříž a r. 1775 socha *Ecce homo*. R. 1782 klášter zrušen, r. 1792 fara vystavěna. Panství bylo do r. 1790 spravováno erárem, do r. 1798 kněžnou Poniatovskou, náleželo do r. 1806 Jakobu Wimmerovi a od té doby rodině Leksů z Aehrenthalu.

Rozsáhlá skupina budov, z nichž pochází jediné část zdiva kostelního a krypta z doby založení kláštera, ostatek všechn jest barokní, z konce 17. a začátku 18 století; pozůstává nyní z farního (kdysi klášterního) chrámu, bývalého provisoriatu, praelatury, konventu a hospodářských stavení — nyní zámku s veškerým příslušenstvím velkého dvora. Budovy tyto rozkládají se kolem čtyř rozsáhlých dvorů.

V průčelní straně obrácené k východu jest mezi jednoduchou farní budovou, označenou nad vchodem letopočtem A. D. 1772 a hospodářským stavením zařaděna velká portálová architektura, zbudovaná celá z tesaného pískovce, neomítnutá. Její průčelí (obr. 40) je v půdorysu prohýbané, uprostřed konkávní, na rozích konvexní. Průjezd je sklenut do polooblouku a zvláště oramován dvěma menšími dorskými pilastry, nesoucími prohnutou římsu se segmenty obloukového štítu; vlys jeho ozdoben prázdnou kartuší a akantovými rozvilinami, tesanými z pískovce. V hlavní ose nad průjezdem dvě pravouhle orámovaná a římsami opatřená okna. Kostru portálové architektury tvoří tři vysoké pilastry nakupené z každé strany, jejichž barokně-kompositní hlavice (krajní s hlavičkami andílků) nesou oblomované kládí se značně vyloženou římsou; nad touto vypíná se štítové patro, na jehož dvou pilastrech nesoucích částě oblomeného kládí klene se v plochém oblouku prohnutá římsa. Uprostřed dva velké, z pískovce tesané znaky, proboštův a novější konventní. Nad nimi drží mohutný orel s rozpjatými křídly a dva andělé naturalistické festony. Nahoře ověněný nápis (mariánský hymnus Fortunátův z brevíře praemonstrátského):

TV NOS IVVANDO RESPICE ET NOS
AB HOSTE PROTEGĚ PESTEM FAMEMQVE
REMOVE HORAQVE MORTIS SVSCIPĚ.

Na štítě uprostřed socha Panny Marie, po stranách sochy sv. Augustina a Norberta. Architektonický rozvrh celku těžkopádný ale monumentální, sochařská práce ornamentální dovedná, figurální slabší; asi současné s konventní fačadou, která nese letopočet: 1697. Na přiléhající ploché stěně průčelní a sousedního domu stopy barevného malování, červené pilastry a vlysy, černé rámy oken a vodorovné pasy na žlutavé půdě.

První nádvoří, do něhož se tímto portálem přichází, jest na východní a jižní straně obstoupeno částečně obnovenými hospodářskými stavbami, zvláště pivovarem. Na severní jeho straně stojí bývalý provisoriat, na západní bývalá praelatura.

Provisoriát, malá jednopatrová budova, čítá devět okenních os, jejichž tři prostřední spojeny jsou v risalit málo vystupující a vyznačený nízkým, trojhranným štítem. Okna jsou pravoúhlá, v přízemku prostě orámovaná, v patře korunovaná bohatými štukovými kartušemi a festony. Portál malý, pravoúhlý má nadpraží oblomené a slabě prohnuté; nad ním mezi volutovými konsoly spojenými obloukovou římsou znak proboštův s písmeny: IMPD (Josef Mika praepositus Doxanensis). Na dveřích pěkný prolamovaný štítek s vytepávanými lvy a přítuha. Velkou plochu hlavní lomenice nad risalitem vyplňuje rokoková výzdoba ornamentální, štuková. Na balustrádě pískovcová socha sv. Josefa mezi dvěma vásami, po stranách dva vikýře s volutami a římsami lomenými i prohybanými. Střecha prejzová. Uvnitř v prvním patře malá klenba s dobrými páskovými ozdobami štukovými a pěkné prolamované závěsy a štítky na dveřích.

Praelatura, nynější zámek, zaujímá celou západní stranu prvního nádvoří, jež dělí od druhého. Dvoupatrová budova, členěná prostě řadou šestnácti vysokých, hladkých pilastrů, v jejichž barokních hlavicích s volutami zavěšeny jsou ozdoby štukové po způsob šátků; okna vždy po dvou sdružená, jsou prostě pravoúhlá. Jednoduše orámovaný portál (průjezd), zaklenutý stlačeným obloukem a převýšený rovnou římsou nese ve svorníku korunované L (Leopold) a po stranách letopočet 1 × 6--9 × 2. Z vnitřního velmi jednoduchého zařízení praelatury jedině zajímatí mohou dobré spirálové mříže v oknech dvojího malého schodiště, štukový strop rokokový v rohovém sále druhého poschodí a nástrovní fresko »Narození Páně« z 18. století v jiném pokoji. Zadní strana praelatury obrácena do druhého dvora, členěna jest třinácti vysokými dorskými pilastry nesoucími částě kladí, spojené římsou; přízemek tvoří otevřený ochoz s arkaturou na těžkých pilířích; prostornější ochoz v prvním patře jest zazděn a prolomen v každém poli obdélníkovým oknem; podobná okna jsou v druhém patře. Na jižní straně připojuje se ještě podobná část stavby o dvou okenních osách. Strana jižní, do parku hledící, je trojpatrová s prostě pravoúhlými okny v pěti osách, opřená širokými opěráky, jež pod svou římsou nesou nápis:

A: 1665 D: 6: SBRIS C. P. D.—A. 1665. 4. 9BRIS DIE FERI CVRAVIT (!)

Opěráky tyto byly tedy postaveny proboštem Cyrilem.

Druhé nádvoří, do něhož se vchází průjezdem pod praelaturou, jest obdélníkové, ohraničeno kolem budovami klášterními a sice: na východ zadní stranou praelatury, na jih jejím kratším křídlem a refektářem, na západ konventem duchovních panen a ochozem, na sever kostelem.

Refektář, samostatná, nevelká budova jednopatrová, spojená v levo s praelaturou, v pravo s konventem, pochází z druhé polovice 18. století, je v průčelí členěna pilastry, mezi nimiž jsou prolomena tři velká, obdélníková okna, ploše, ale ozdobně orámovaná. Vnitřek přístupný praelaturou anebo malým schodištěm vedle konventu, zaujímá v prvním patře jediný obdélný sál, nynější panskou jídelnu, osvětlený ze dvora třemi, z parku čtyřmi velikými okny; vchází se dvěma symmetrickými dveřmi z praelatury nebo rohovými dveřmi z konventu. Hladké stěny jsou pokryty malbou nápodobující architektonické členění a štukové rámy s poprsími dobrodinců kláštera; tyto jsou na omítce malovány, v barokních nebo vymyšlených krojích. Pod nimi nápisy:

WLADISLAVS II. BOEM. REX FVNDATRICIS CONIVX
DOXANAM DOTAVIT.

LVDOVICVS BOEM. REX INSIGNI DOKSANAM
NOBILITAVIT

— . —

HEREBALDUS CAN. STEINF. AD SION VOCATVS
DEIN I. DOXANAE
PRAEPOSITVS

— . —

CRISPINVS A HRADIST
INFUL. PRAEPOS. DEIN ABB. SION.
TANDEM ARCHIEP. TRAPEZ.
ET SVFFRAG. PRAG.

— . —

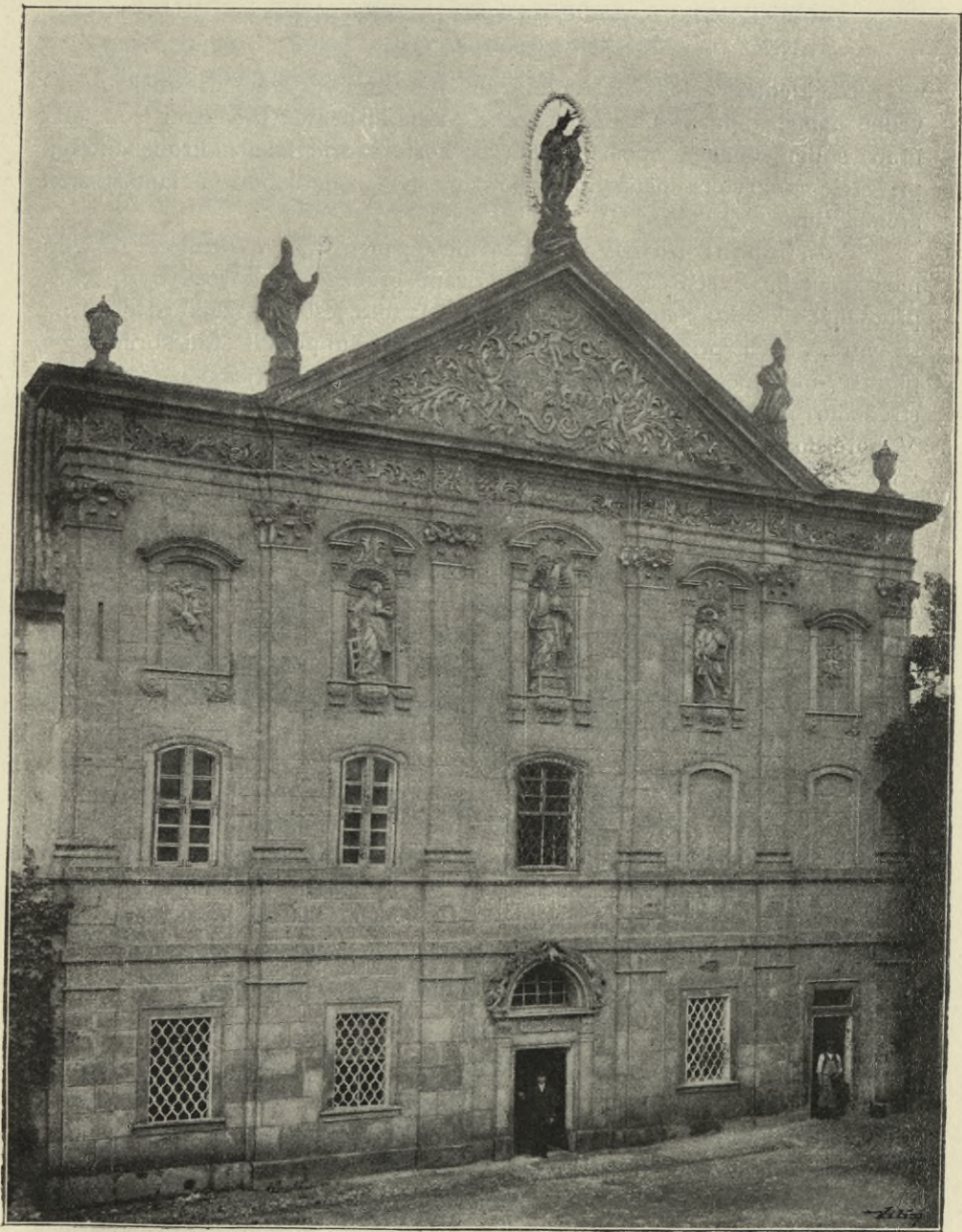
B. HENRICVS BRZETISLAVS DVX BOEM.
CAN. SION. ET EPVS. PRAG.
MVLTI GRATIIS DOXANAM
CONDECORAVIT.

— . —

PRZEMISLAVS II. OTTOGARVS BOEM. REX.
PRIVILEGIA DOXANENSIA
CONFIRMAVIT.

— . —

Západní krátkou stěnu celou vyplňuje velký obraz založení kláštera: Kedruta sledovaná družinou, rytířem a jeptiškou praemonstrátkou, určuje v utěšené krajině místo, kde vystavěti se má klášter; v popředí na kameni napsáno: Es kann Dog seyn (hříčka slov, kterouž vysvětliti se chtělo jméno Doksany). Architekt ukazuje zakladatelce plán kláštera, na němž jest

Obr. 41. Doksany. Průčelí konventní budovy z r. 1697.

podepsán malíř: *G. Redelmaier* Na jiném místě pozdější monogram H B 179— Pod touto r. 1893 obnovenou malbou nápis:

GERTRVDIS S. LEOPOLDI FILIA BOHEMIAE REGINA
ANNO 1144 DOXANAM FVNDAVIT.

Na klenbě v bohatém orámování jest širokým štětcem směle a dovedně namalována hostina egyptského Josefa, k němuž přivedeni jsou jeho bratří s Benjaminem, vinění z krádeže; hosté v orientálních krojích hodují při stole pokrytém perským kobercem pod velkolepou a fantastickou architekturou.

Konventní budova duchovních panen má v druhém nádvoří monumentální, z větší části však maskované průčelí z pískovcových, pečlivě přitesaných kvádrů neomítnutých (obr. 41.); toto jest rozvrženo zdánlivě na tři patra, z nichž přízemní tvoří podstavec vysokého pořadí šesti korintských pilastrů, mezi něž se zařadují obě hořejší poschodí. V přízemku jsou vedle středního portálku tři skutečná okna, prostě pravoúhlá a vedlejší dvře. V hořejším patře jsou jen tři okna skutečně prolomena, dvě byla již původně lichá. Vyšší část průčelí jest celá jen dekorativní, bez zadní stavby; ve třech středních výklencích třetího patra orámovaných pilastry a prohybanými římsami stojí pískovcové sochy nevelké hodnoty umělecké, uprostřed sv. Maternus, v levo sv. Vavřinec, v pravo sv. Kandidus. V postranních lichých oknech orámovaných nalézají se pískovcové reliefs dvou andělíčků vznášejících ratolestě s růžemi a liliemi. Hlavice pilastrů jsou různých barokních tvarů s akanty a volutami; na nich spočívající oblomované kládí má vlys pokrytý širokými rozvilinami, přerušeny uprostřed kartuší s nápisem:

DOXANENSIBVS VESTALIBVS
EXSTRVCTVM (1697).

Vršek zakončuje rovný trojhranný štít, rozložený pouze přes střední část průčelí; jeho vnitřní plocha vyplněna bohatými rozvilinami a andělíčky, držícími oba znaky, proboštský a konventní. Po stranách stojí sochy sv. Augustina a Norberta, nahoře Panna Marie s Ježíškem. Malý portálek v hlavní ose, orámovaný pravoúhlým pažením nese ve vlysu nápis:

VENI SPONSA CHRISTI.

Na dvéřích pěkná přítuha a štítek pro klíčovou díрку, prolamovaný. Prázdný světlík je přepažen polokruhovou římsou, na níž tři sedící andělkové drží růžové festony; pěkný v koncepci i provedení. Veškerá ornamentální výzdoba tohoto průčelí jest z pískovce lépe vytesána než figurální část. Vlastní stavba konventní, o mnohem rozsáhlejší než by dle průčelí souditi se mohlo, prostírala se kolem třetího a částečně čtvrtého dvora. Vnitřních jejích prostor, již původně jednoduchých, používá se nyní jako skladišť. Zadní strana konventu, do parku obrácená, je celá z pískovcových kvádrů, dvoupatrová o 25 osách, z nichž prostředních sedm tvoří vystupu-

jící risalit; členěna jest dorskými pilastry, dělicími v přízemku kdysi otevřenou, nyní zazděnou arkaturu; v prvním poschodí sdružená okna ploše v pravém úhlu orámovaná. Mezipatrová a podkrovní římsa jest rovná; hlavní architektonické články vykazují stopy červeného malování.

Průčelí konventní a kostel spojeny jsou zdánlivě jednopatrovou budovou, zevně členěnou jako protějšší ochoz v prvním patře praelatury; avšak pouze v přízemku je několik místností a průjezd do třetího dvora, vršek celý tvoří lichá zeď.

Třetí dvůr jest na jižní a západní straně ohraničen zadní částí konventní budovy, kteráž jest zde jednopatrová, prostě lesenami členěna a na severní straně kostelem (jeho kruchtou) spojena.

Čtvrtý dvůr velice rozsáhlý a na sever kostela se prostírající byl původně zdí na dvě rozdělen. Západní a severní část obstupovala další křídla konventu zde ozdobeného na přízemním loubí těžkým štukovím. Uprostřed stála větší ozdobná kaple Matky Boží a menší kaple sv. Michala (dle vyobrazení v Mikově spisu byly to barokní centrály) nyní zbořené; ostatní část byla, jako nyní celá prostora, vykázána hospodářským účelům.

V rozsáhlém parku, nyní upraveném po způsobu anglickém, nalézá se zděná loggie otevřená pěti oblouky, na jejichž středním jest v štukové kartuši monogramm J W P D (Josefus Winkelburg praepositus Doxanensis).

MDCCLVI

Pět českých kleneb nese barokní fresky představující Pána Ježíše Krista jako zahradníka, allegorie čtvero dob ročních — děti s květinami, ovocem atd. v bohatém těžkém orámování barokním.

Balustráda podél ramene Ohře, parkem protékající, byla kdysi bohatě ozdobena pískovcovými sochami; uprostřed jest přerušena schůdky, jež lze uzavřítí krásnou malou mříží kovanou ze čtyřhranných prutů, sestavených do palmettových a různě proplétaných tvarů. Na můstku přes rameno Ohře podobné větší mřížové dvéře, stejně znamenité práce, označené proboštským znakem, monogramem J W P D a letopočtem 1759. (Obr. 42. a 43.)

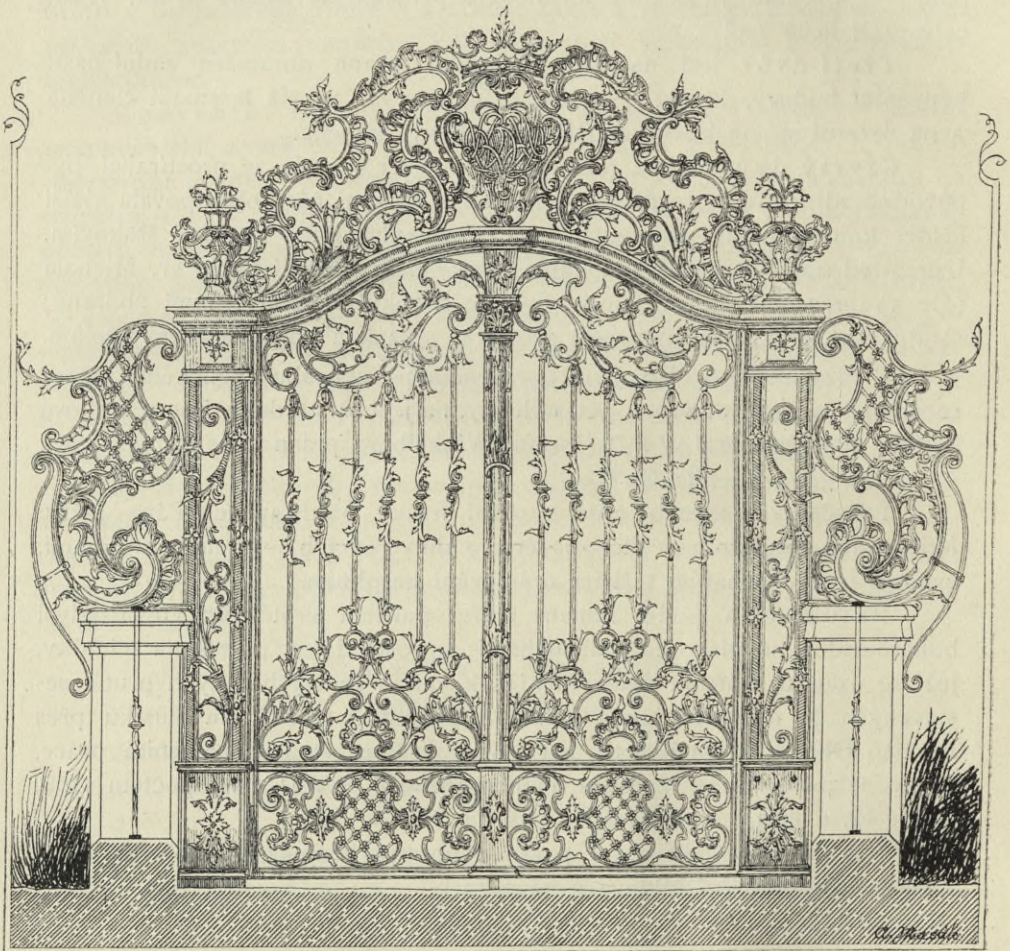
Pískovcová deska v parku pohozená, bezpochyby zbytek nějaké kašny nebo zahradní budovy s nápisem:

F
CRISPIN
PRÆP. DOX.
F. F.
A.
1628.

Loggie zahradní, z konce minulého století v klassicistickém slohu s třemi předními a dvěma postranními otevřenými oblouky na pilířích, ozdobených sdruženými dorskými pilastry. Kládí dorské s triglify, oblomované; na rovné attice skupina dvou andělů, vásy a andělé na rozích.

S obou stran stojí na zvláštních podstavcích velké sochy andělů (geniů), držící prázdné desky nápisové.

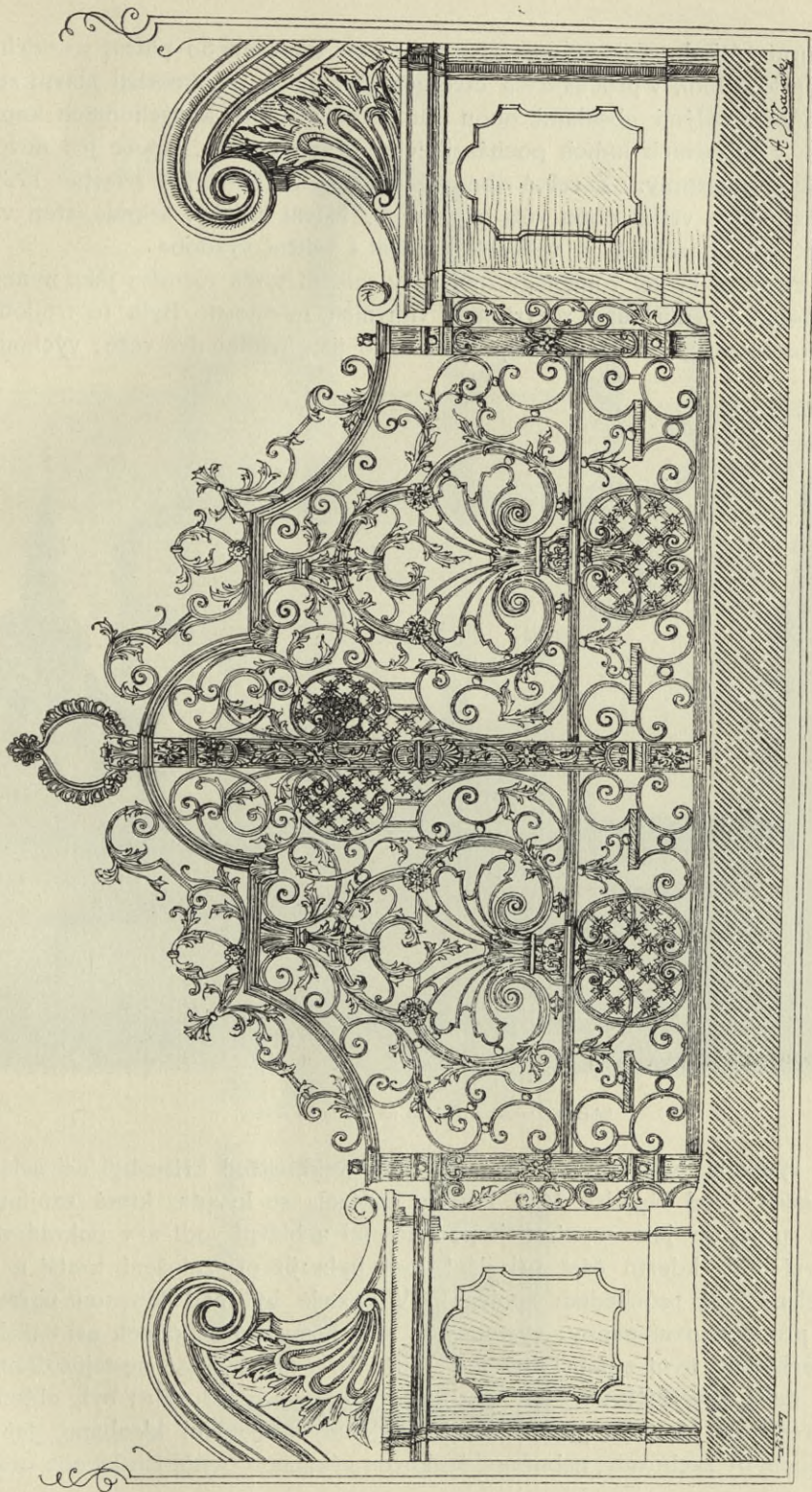
CHRÁM zasvěcený na počest Panny Marie Narození zaujímá celý střed skupiny klášterních staveb. Jest to orientovaná, původně románská basilika s rozsáhlou kryptou, s dvěma věžemi v západním průčelí, s vysokou střední a dvěma nižšími postranními loděmi, velkou příční lodí a dlouhým

Obr. 42. Doksany. Mřížové dvěře na mostě, z r. 1759.

kněžištěm; ve východních koutech mezi příční lodí a kněžištěm po jedné čtverečné kapli již z původního založení. Křížový tvar kostela přesně vyznačen, nad jeho středem vysoká, barokní kopule; k východnímu konci kněžiště přiléhá barokní věž (chronologický postup prací viz v předu).

Z původní stavby románské zbudované brzy po založení kláštera ještě v druhé polovici 12. století zachovala se krypta, obnovená r. 1889 dle starého stavu arch. Achilem Wolfem, a jádro hlavního zdiva kostelního :

Obr. 43. Doksany. Mřížové dvéře na balustrádě v zahradě, asi z r. 1759.

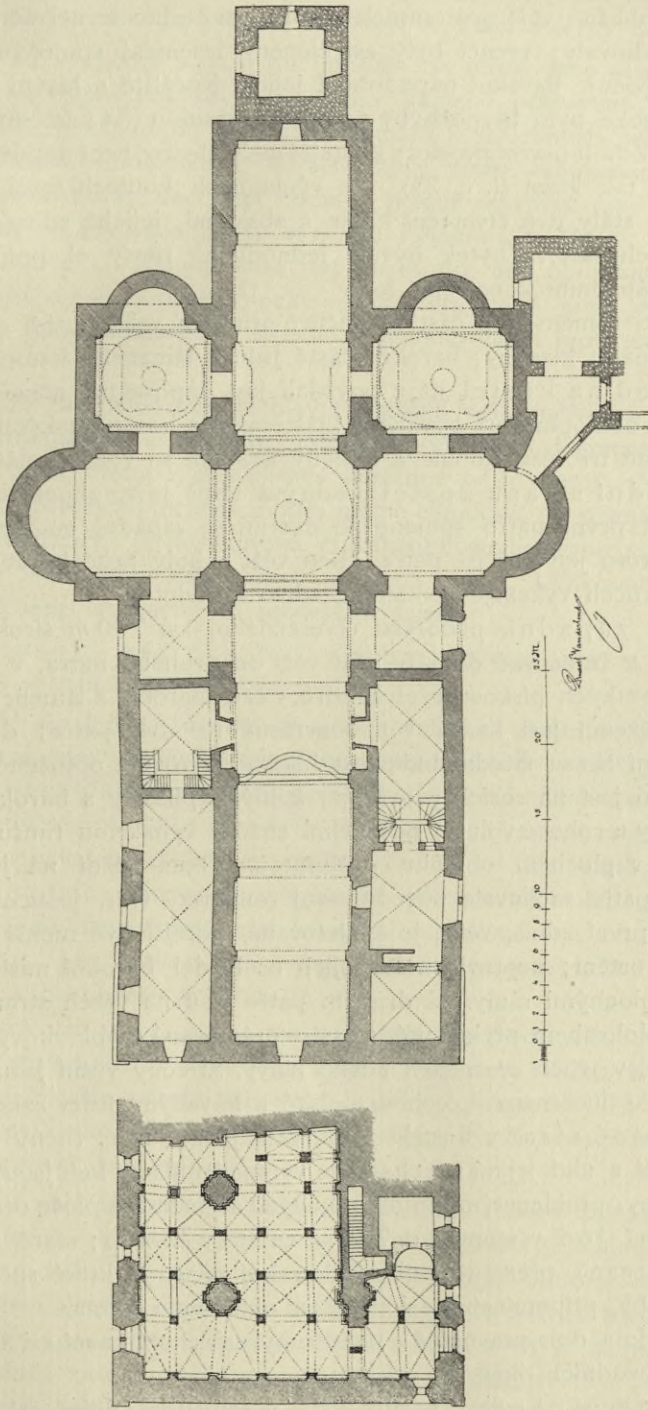
v severní věži do výše jednoho patra, v jižní do druhého patra, v podélné části, příčné lodi, v přiléhajících čtverečních kaplích a v kněžišti hlavní zdě postranní s celými absidami obou ramen příčné lodi a východních kaplí. Klenby v pobočných lodích pocházejí ještě ze starší doby, jsouce jen novou výzdobou opatřeny. Z velké obnovy v letech 1718—1726 (vlastně 1729) pochází zdivo vršků obou věží západních, hlavní klenby, kopule, třetí východní věž od základů a veškerá zevnější i vnitřní výzdoba.

Původní kostel románský měl tedy celkem tytéž rozměry jako nyní a podobal se mu také rozvržením vnitřních místností. Byla to trojlodní basilika křížová, jejíž západní průčelí mělo již původně dvě věže; východní

Obr. 44. Doksany. Pohled na chrám ze severu.

část vynikala bohatým seskupením pěti absid, střed kříže byl asi zvláště vyznačen. Pod západní částí kostela nalézala se krypta, která zaujímalá tutéž prostoru jako nyní, t. j. pod věžemi a hlavní lodí a v pokračování severní lodi, kdežto část při jižní lodi byla již při založení kratší a zdí oddělena (asi průchodem spojena). V kostele byl nad kryptou upraven kůr pro duchovní panny; vystupovalo se k němu po schodech asi v těchže místech jako nyní z pobočných lodí. Tyto byly již původně nestejně dlouhé, jižní delší, severní kratší, jak toho úprava krypty vyžadovala; byly oblouky otevřeny do hlavní a příční lodi a zaklenuty křížovými klenbami, jež se bezpochyby zachovaly, neboť pod štukovou výzdobou nyníšších kleneb proni-

Obr. 45. Dolnáty. Püdüryš chrám a jeho krypty. 1/50

kají starší hrany. Výška hlavní lodi a stejně vysoké křížové lodi ustanovena jest přibližně výší postranních absid; tvar těchto se nezměnil, i klenby jejich se zachovaly; zvenčí byly asi členěny lesenami spojenými oblouky, čemuž nasvědčuje barokní nápodobení jejich. Kněžiště s hlavní lodí stejně vysoké a široké bylo bezpochyby podobnou absidou (na místě nynější věže) zakončeno. Zda-li hlavní prostory kostelní měly klenby, není doposud zjištěno, ovšem tvrdí tak Mika (l. c. 23). Ve východních koutech mezi příční lodí a kněžištěm stály dvě čtvereční kaple s absidami, jejichž zdivo a rozměry úplně se zachovaly. Zbytek bývalé jednoduché římsy okapní podnes se nalézá na západním konci jižní lodi.

Zdivo románských částí je pečlivě přitesaný veliký kvádr pískovcový, na tvrdou maltu kladený; barokní částě jsou z lámaného kamene.

Pohled na kostel již z povzdálí jest imponující, ačkoli chrám ze všech stran obklopen jest bývalými klášterními a hospodářskými budovami tak, že jedině tři věže, kopule a střechy kostelní se volně vznášejí.

Západní stranu kostela zakrývá těsně přistupující budova konventní, jejíž první patro spojeno je dveřmi se západní emporou; zvenčí viděti lze proto jen hořejší patra obou věží a holý průčelní štít s oknem. Přízemek průčelí vykazuje neomítěné zdivo kostelní.

Věže západní, půdorysu čtverečného, asi 7:30 *m* široké (síla zdí asi 1:30 *m*), v románské části (v jižní věži do druhého patra, v severní jen v prvním) z velkých pískovcových kvádrů, v části barokní z lámaného kamene, omítnuty. Zvenčí jest každá věž rozvržena na dvě patra; dolejší sahá až po okapní římsu střední lodi, jest hladké, v rozích obložené lesenami; hořejší patro jest na rozích provázeno štíhlými pilastry s barokními hlavicemi (píšťaly a rohové voluty) nesoucími značně vyloženou římsu uprostřed lomenou a v plochem oblouku prohnutou. Okna věžní na jižní straně v dolejší patře zachovala původní svůj románský tvar, jsouce polokruhy zaklenuta; první zdola, větší, je špaletované, hořejší dvě menší nad sebou mají rovné ostění; nepravidelnost jejich os hleděl barokní mistr vyrovnati přidánými plochými rámy. V druhém patře jsou na všech stranách stejné prolomy polokruhem překlenuté, pilastry orámované a obloukovými římsami korunované; v jejich svornících lidské hlavy. Střechy věžní jsou cibulovité, osmihranné s lucernami, plechem pobité a kovanými kříži zakončené.

Podélné strany kostela jsou zcela jednoduché. Stěny nižších, pobočních lodí a nad jejich střechami se vypínající hlavní lodi jsou prolomeny velkými okny, překlenutými do obloukových segmentů a ploše orámovanými.

Příční loď vystupuje o 7:40 *m* ze šířky kostela; staré absidy jsou členěny lesenami přeměněnými na barokní pilastry, které spojuje oblouková výzdoba, připomínající asi bývalou obloukovou římsu.

Dvě okna dole pravouhlá a polokruhy zaklenutá značí asi místo a snad i velikost původních oken.

Strana východní poskytovala v románské době asi jednotnější pohled; nyní jsou obě malé absidy postranních kaplí holé, jejich ne-

ozdobená tři okna poměrně velká, segmenty sklenutá. Nad jejími nízkými kopulemi, jež jsou kurkami kryty, vypínají se malé lucerny čtyřokénkové.

Věž na východní straně ku kněžišti na místě jeho absidy r. 1718 (letopočet na ostění vchodu) z lamaného kamene přistavěná, podobá se rozvrhem věžem západním přispívajíc nemálo k malebnosti celku. Dolejší okna jsou malá, obdélníková, hořejší čtyry ploše orámovaná lomeným obloukem překlenuta; nad nimi hodiny, jejichž ciferníky mají široké rozvilinové rámy štukové (hodiny ty byly dle Feyfara l. c. 156 r. 1715 (?) poríženy za 4000 zl.). Hlavní římsa jest uprostřed nad hodinami oblomena a druhou římsou v mírném oblouku překlenuta; nad nimi vypínající se nízká attika nese cibulovitou střechu s dvojnásobnou lucernou, plechem pobitou.

Kopule nad skřížením se hlavní a příční lodi spočívá na válcovitém tamburu prolomeném osmi okny, jež jsou překlenuty segmenty obloukovými; mezi nimi vystupující sdružené nástěnné pilíře nesou oblomovanou okapní římsu. Střecha plechem pobitá, mírně elliptická, na stranách sesílená osmi širokými žebry, je korunována čtyřokénkovou lucernou s cibulovitou stříškou. V makovici ji zakončující nalezena byla r. 1895 pamětní listina o jejím vyzdvižení se jmény 48 tehdejších sester.

Sanktusová věžička nad střechou, taškami krytou poblíž západních věží je cibulovitá, plechem pobitá.

Vchod do kostela není přiměřen velikosti chrámu (dle jeho původního určení jako chrám klášterní byly ovšem vchody z ambíků konventních a z praelatury důležitější). Malý portál vedoucí z druhého dvora do jižní lodi má pravoúhlé obložení s lomeným, slabě prohnutým nadpražím. Štuková výzdoba jeho navržená s patrnou snahou dodatí portálu většího významu, pozůstává z kartuše s monogramem Maria, postranních volut, z nichž visí festony a z prohýbané římsy; nad štítovými segmenty sedí dva andílkové. Nad portálkem jest ovální okno orámované a římsou koruněné; z mušle nad středem splývají festony. Nahoře stojí mezi dvěma vásami pískovcová socha Madonny na zeměkouli ovinuté hadem. Na pěkně okovaných dveřích tepané růžice, štítky, přítuha, klika a letopočet 1720; na bednění vchodu uvnitř kostela prosté malované festony a letopočet 1776. Protější vchod v severní poboční lodi jest stejně velký, docela neozdobený. Třetí neúhledný příchod vede sakristií.

Krypta pod západní částí chrámu pochází z doby založení jeho a zachovala poměrně dobře svou původní podobu; jsouc po staletí zanedbávaná a dle nutnosti opravovaná došla r. 1889 důstojné obnovy architektem Achilem Wolfem, jenž ji upravil na hrobku baronů z Aehrenthalů. Při této příležitosti byl neozdobný západní vchod zazděn a nový na jižní straně prolomen. Taktéž zazděny byly schody v síle zdi mezi větší a menší částí krypty objevené, takže nyní nejsou více znatelný. Cihlové obaly chatrných sloupů, jakož i později vezděné podpory byly odstraněny a nedostatečné

sloupy novými nahrazeny; v některých případech, kde se původní tvar sloupů nedal stanoviti, použito forem sloupů téže krypty, jinak zachován starý tvar. Severní strana se prolomila novými okny. Malá komora jižní byla upravena jako kaple a vložena do ní nová absida, čímž tato část ovšem nejvíce se pozměnila. Jelikož se však jinak hledělo starobylý ráz úplně zachovati, lze tuto kryptu považovati za jeden z nejznamenitějších pomníků románského stavitelství v Čechách. Její stav před opravou popsán v Památ. arch. a Zpráv. sp. arch. a inž. (I. c.). Zde a silnější pilíře jsou složeny z pečlivě přitesávaných, pískovcových kvádrů, dříky sloupů a slabších pilířů jsou monolithní. Krypta skládá se ze dvou prostor: Menší jižní komora, nyní na kapli upravená, 8·65 *m* dlouhá a na nejširším místě 5 *m* široká, prostírá se pod jižní věží a jižní lodí; větší prostora 15·80 až 16·60 *m* dlouhá a 13·50 *m* široká zaujímá šířku hlavní a severní lodí. Zeď obě místnosti dělicí jest původní a nese na svém sesíleném konci vnitřní roh věže jižní, v pokračování svém jižní zeď hlavní lodí; severní zeď této lodí je v kryptě podepřena řadou podpor, z nichž jedna vyniká zvláštní silou, kdežto druhá stejně silná nese zároveň vnitřní roh severní věže. Severní zeď krypty nese zevnější zeď severní boční lodí, západní jest pod průčelím kostela, východní tvoří v kostele poprsnici empory, která se nad klenbou krypty prostírá.

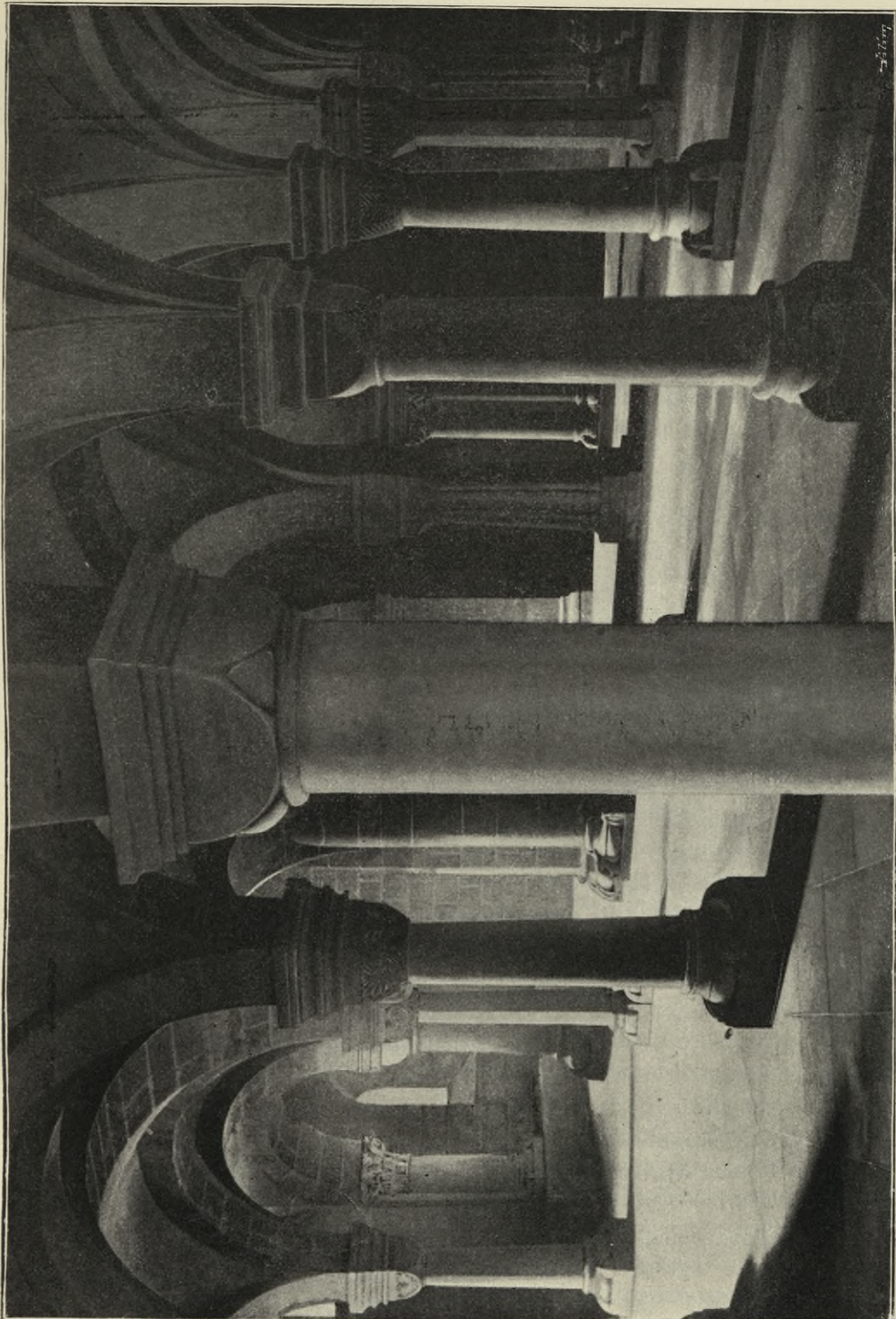
Původní přístup do krypty nelze více stanoviti, jelikož bývalý západní vchod byl dle Fr. Beneše později prolomen; není však pochybnosti, že vnitřek kostela byl s kryptou přímo spojen. Také oba oddíly byly do nedávna od sebe odloučeny, ježto průchod mezi nimi, o dvou obloucích na sdruženém pilíři teprve při opravě se otevřel (na místě dřívějšího?). Podlaha krypty leží asi o 1·32 *m* níže než podlaha kostelní; průměrná výška klenby kolísá mezi 3·52 *m* a 4·61 *m*. Křížové klenby různého základu obdélníkového, čtvercového a nepravidelného mají ostré hrany. Klenbové pasy jsou hladké, nestejně silné, v pravých úhlech přitesané, polokruhové; jelikož vzdálenosti podpor se rozcházejí co do velikosti, liší se také rozjetí a výška pasů i klenb. Čtyrdílná klenba malé komory spočívá uprostřed na jediné podpoře, při stěnách na čtyřech příporách; klenbu velkého oddělení nese sedmnáct volně ve čtyřech řadách stojících podpor a dvacet přípor při stěnách.

Podpory, při stěnách polosloupy nebo polopilíře, uprostřed sloupy a pilíře, vykazují velikou rozmanitost co do výšky (1·67—2·40 *m*) a síly (v průměru 0·33—2·14 *m*), zvláště ale co do výzdoby, tak že původně sotva jediná se druhé docela podobala.

V malé komoře, kapli:

1. Volně uprostřed stojící sdružené pilíře jsou přesně nápodobený dle starých, č. 34.

2. Polosoup s attickou patkou (vůbec kolem kaple obíhající) a krychlovou hlavicí (starý).

Číslo 45,

28,

44,

42,

39,

43,

31,

21,

37,

36,

32,

33,

34,

35,

Obr. 46. Doksany. Krypta z polovice 12. stol. (Číslo srovnávají se s postupem popisu.)

22117

3. Jako 2. (po stranách dva hladké krákorce, starý).

4. Poloslop, patka attická, na hlavici je vytesáno psovité, fantastické zvíře běžící (starý, obr. 47).

5., 6. Pilastry nové s hlavicemi nápodobenými č. 18.

7. Sloup, na hlavici dvě kousající se potvory (hlavice stará; obr. 50).

8. Část svazku pilířového sesilujícího zeď, na kterém v těchto místech stojí roh věže (stará).

9. a 10. Dva poloslupy s attickými patkami a s baňatými hlavicemi, na nichž jsou vytesány symmetricky proti sobě stojící dva čtvernožce tahající se o jakýs předmět (kus masa; na rozích pod krycími deskami lidské masky (levá hlavice stará, druhá dle fragmentu nápodobena; obr. 48).

11. Pár sdružených pilířků (severní starý, jižní dle starého), jejichž velice ozdobné patky mají na každém rohu jinak utvořený drápek, dřívky jsou osmihranné, štíhlé, nesou krychlové hlavice ozdobené na každé straně různými palmetami velmi ušlechtilé formy (obr. 49).

Ve velkém oddělení krypty jsou na západní straně přípory spojeny společnou patkou běžící podél zdi; na hlavicích spočívají krycí desky (u ostatních podpor vyšší náběžníky).

12. Poloslop, při attické patce hladké drápky, na hlavici velký palmový list a fantastické zvíře podobné lvu (starý; obr. 52).

13. Část svazku sloupového, podpírajícího roh věže, na attické patce stylisované nárožní lupeny; zabíhá bez hlavice do klenby (stará; obr. 52).

14. Poloslop, při attické patce drápky na přič ryhované, na hlavici dvě palmetty a fantastické zvíře (starý; obr. 52).

15. Poloslop, drápky nárožní kolmo ryhované, hlavice košovitá, obložena velmi ušlechtilými listy palmovými, ploše tesanými (stará).

16. Poloslop, na jehož patce tvoří každý růžek jinaký stylisovaný list; na místě hlavice jsou v její výšce dva úseky římsové, ozdobené listy palmovými (starý; vyobr. v Pam. arch. V. 202).

17. Polopilíř z osmihranu sestavený, na patce rohové lupeny, hlavice krychlová s osmi vyhloubenými, prázdnými štítky (starý; vyobr. v Pam. arch. V. 202).

18. Roh pilíře pravouhlého s nízkou hlavicí polštářovitou, na níž vypukle vytesána stylisovaná románská rozvilina (starý).

Na východní stěně:

19. Poloslop s velkou baňatou patkou zvláštního tvaru s konicky se úzícím dřívkem a s krychlovou hlavicí, v poměru k ostatním velkou; na této spočívá profilovaný náběžník (nový dle starého č. 44).

20. Polopilíř opatřený na rozích sloupky, uprostřed mělkým žlábkem; patka a hlavice vyvinuje se přiměřeným zvětšením a zakončením tohoto profilu; náběžník polštářovitý, ozdobený stylisovanými rozvilinami a stuhami (nový dle č. 18).

21. Pilastr pravoúhlý s patkou a hlavicí římsovitě členěnou, v ústupku koutní sloupeček třičtvrtkový, ozdobený na patce lidskou hlavou, na hlavicí páskovým a palmettovým ornamentem jako č. 18 (starý, obr. 55).

22. Pilastr pravoúhlý, s patkou a hlavicí římsovitě členěnou (starý);
Při severní straně stojí polosloupy na společné lavici:

23. polosloup, na attické patce hladké drápky, hlavice bohatě korinthská, vysoká (starý; obr. 54).

24., 25. a 26. polosloupy s hladkými drápkami při patkách, hlavice krychlové, nízké (staré).

Na západní straně:

27. podobný 26. (starý, obr. 53).

28. pilastr pravoúhlý s hlavicí římsovitou a krakorec (starý).

29., 30. polosloupy s attickými patkami bez drápků, hlavice krychlové (staré).

Volně stojící podpory, mají většinou náběžníky vyšší neb nižší, různě římsovitě článkované.

31. Sloup, patka s drápkami rýhovanými dvojím způsobem, hlavice krychlová (dřík starý, ostatní dle starého č. 47, obr. 46).

32. sloup předešlému podobný s hladkými drápkami (dřík starý, ostatní dle starého obr. 46).

33. sloup, při patce drápkami na každém rohu jinak rýhované; hlavice košovitá s krásnými palmettami (hlavice dle staré, číslo 46, obr. 46).

34. dva sdružené pilířky, osmihranné, patky s ozdobnými nárožníky, hlavice krychlové v dolejší polovici seříznuté, v hořejší šachované a zuborezem opatřené (dle starých, obr. 46).

35. pilíř, zhotovený dle polopilíře č. 20. (nový).

36. dva sdružené sloupy s patkami attickými, z jejichž rohů vystupují dvě lidské hlavy a lupeny různého tvaru; obě hlavice s dvěma lidskými maskami, palmettami a s dvěma skupinami rvoucích se fantastických zvířat.

37. jako 35. (dle starého, obr. 46).

38. sloup, patka attická s hladkými drápkami, hlavice košovitá, hladká (dle starého).

39. sloup, patka s drápkami rýhovanými, na hlavicí listy palmové velmi ušlechtilého tvaru (nový dle 45, obr. 46).

40. sloup podobný 32. (dle starého).

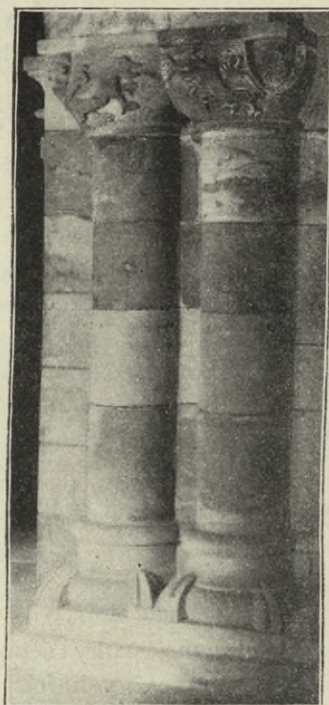
41. velký svazek pilířový, nesoucí vnitřní roh severní věže; jádro tvoří řecký kříž, k jehož čtyřem stranám přiléhají polosloupy a do koutů jsou zapuštěny čtvrtsloupece. Na attických patkách rozmanitě rýhované drápkami, palmettové lupeny a proplétané provazce; střed zabíhá přímo do klenby, pouze západní a východní polosloup má hlavici s vyloženým hladkým polštářem (starý; obr. 41).

42. dva sdružené osmihranné pilířky; patky mají rozmanitě ryhované drápkami, hlavice s palmettami ušlechtilých forem (dle starých, obr. 49).

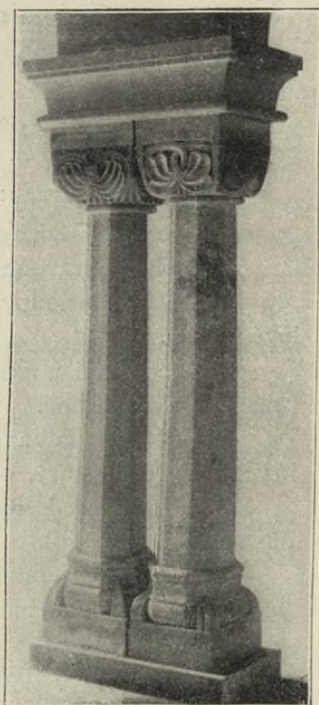
43. svazek pilířový, podobný ve složení č. 41., ve výzdobě patky poněkud se různí; místo hlavic nalézá se po stranách každého polosloupu pár římsových úseků, ozdobených palmetami (starý, obr. 46 a 55).

Č. 4.

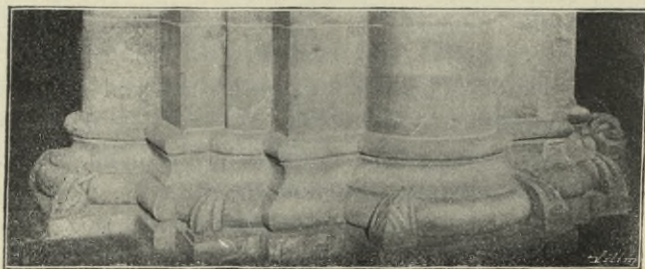
Č. 9 a 10.

Č. 11 a 42.

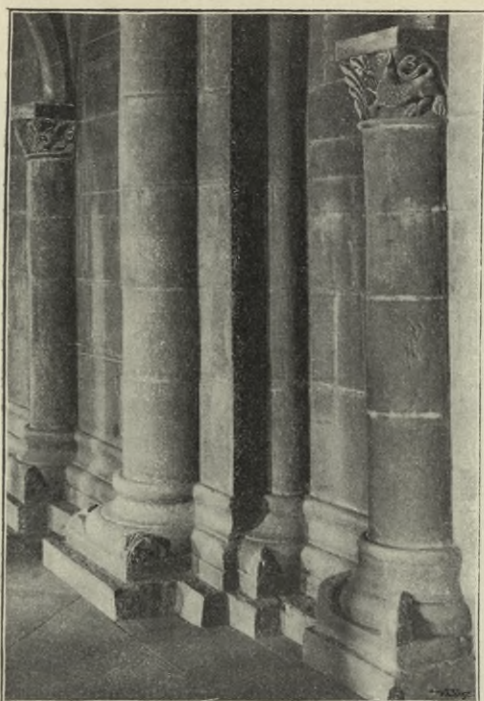
Č. 7.

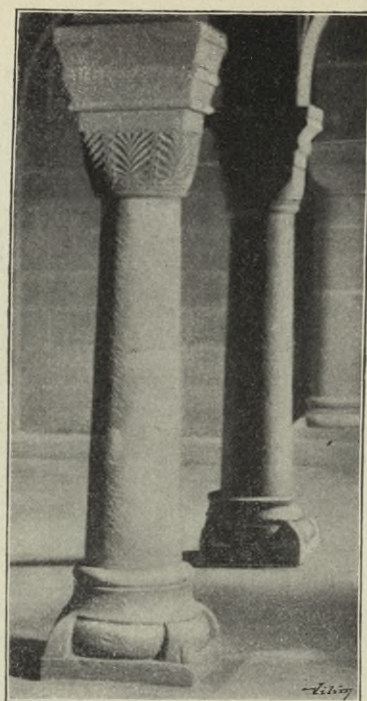
Č. 41.

Obr. 47—51. Doksany. Ozdobné části podpor v kryptě z polovice 12. století.

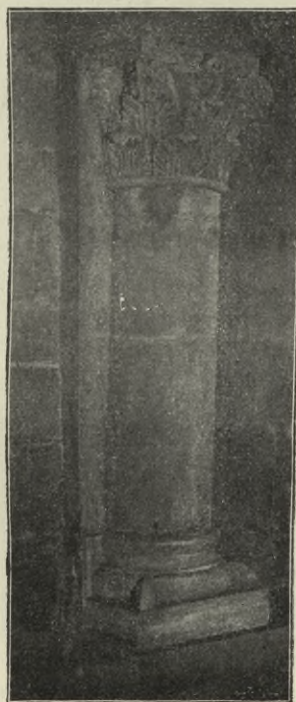
- 44. sloup jako 19. (starý, obr. 55).
- 45. sloup jako 39. (starý, obr. 55).
- 46. sloup jako 33. (starý, obr. 53).
- 47. sloup jako 31. (starý, obr. 53).

Č. 14. Č. 13.

Č. 12. Č. 46. Č. 47. Č. 27.

Č. 23.

Č. 44. Č. 45. Č. 21. Č. 43.

Obr. 52—55. Doksany. Ozdobné části podpor v kryptě z polovice 12. století.

Velikost krypty, její stáří a zachovalost, rozdíl v rozměrech půdorysu a výšek klenbových oddílů, různost podpor, sloupů a polosloupů, pilířů a pilastrů, sdružených podpor a svazků pilířových, nestejná jejich výška a síla, zvláště ale bohatost výzdoby ornamentální a pro románský sloh tak charakteristická rozmanitost v zobrazení fantastických zvířat dodává této památce zvláštní zajímavosti a důležitosti.

Vnitřek kostela jest jako zevnějšek úplně obnoven a to v nejbohatším slohu barokním tak, že jen hlavní dispozice prostor zůstala; i ta částečně pozměněna tím, že západní částě postranních lodí byly zdmi přepaženy a v uzavřené kaple upraveny, dále tím, že kněžiště na místo vysoké absidy dostalo rovné zakončení, a konečně zvláště tím, že všechny prostory (mimo pobočných lodí) nově zaklenuty byly a nad střední křížení se lodí hlavní s příční velkou kopule se postavila.

Rozměry vnitřku: Z délky kostela téměř 60 *m* připadá 17·25 *m* na krucht, 12·81 *m* na ostatek hlavní lodi, 8·18 *m* na prostřední čtverec pod kopulí a 21 *m* na kněžiště. Hlavní loď čítá 7·30 *m* šířky, bývalé postranní lodě každá něco přes 4·50 *m*; celá délka křížové lodi od absidy k absidě obnáší 34·40 *m*, šířka 8·20 *m*; absidy vedeny jsou polokruhem asi 3·00 *m*. Rozpjetí vítězného oblouku 6·24 *m*. Kněžiště jest 21 *m* dlouhé a 7·80 *m* široké. Severovýchodní kaple je 7·10 *m* dlouhá a 7·70 *m* široká, jihovýchodní je stejně dlouhá a 9·40 *m* široká, poloměr jejich absid měří 2·10 *m*. Výška klenby v hlavní lodi 13·32 *m*, v poboční lodi 6·30 *m*. Síla zdí průměrně 1·25—1·50 *m*. Vyskytují se četné, zajímavé nepravidelnosti.

Hlavní loď jest na podélních stranách (i s částí emporovou) členěna pěti páry mohutných pilastrů se štukovými hlavicemi kompozitními, pěkně propracovanými; na těchto spočívají oblomené kusy kládí se značně vyloženou římsou; ve vlysu bohatá štuková výzdoba, mušle, ratolestě, košičky s květinami a pod. Mezi pilíři prolomeny jsou čtyry páry oken ozdobených na ostění bohatými štukovými festony a stuhami. Z pilastrů pnou se široké klenbové pasy sesilující valené klenutí se zářezy pro okna; veškerou jeho plochu, pokud není vyhrazena malbám, pokrývá štuková výzdoba, pásková, propletaná a oživená stylisovanými motivy rostlinnými. Poprsní zeď krucht, 4·20 *m* vysoká nad podlahou kostela, balkonovitě vyložená na dvou konsolích nesených andílky, jest taktéž celá vyzdobena dole štukovím, v předu ze dřeva řezanými a pozlacenými kartušemi; v těchto malované tři allegorie. Na poprsnici bohatá mříž ze dřeva vyřezávaná a pozlacená, se soškami sv. Vojtěcha, Vavřince, Augustina, Josefa, Norberta, Jukunda a Jana Nep. Na každé straně vede bohatě štukovaný vchod do sousedních kaplí; jest symmetricky utvořen z jedněch skutečných dveří větších uprostřed a dvou menších po stranách, lichých (za těmito prázdné výklenky). Dveřeje jsou z dubového dřeva ozdobně vyřezávané a mřížkované; pravouhlé prosté ostění je korunováno bohatými štukovými supraportami s poprsími sv. Jana Nep., kající se ženy a kajícího lotra, naproti sv. Jukunda, sv. Petra a sv. Marie Magdaleny; na římsách vásy a andílkové držící festony. Oba oblouky

Vnitřek chrámu Doxanského, původně románského, v letech 1718—1726
nově upraveného.

otevřené z hlavní lodi do zbylých částí pobočních lodí jsou lemovány prostým profilem přerušeným uprostřed hlavičkou andílka; vnitřní plochy oblouků jsou štukované.

Příční loď, stejně vysoká jako hlavní loď a kněžiště, členěna jest toutéž architekturou; štuková výzdoba na pilastrech, na vlysu a na ostění polokruhově zaklenutých oken je stejně bohata. V absidách nápodobuje se malbou orámování oken a dveří, i kasettování konchy (tato malba byla později při postavení oltářů r. 1774 provedena). Klenba liší se od klenby v hlavní lodi tím, že není valená, nýbrž že se skládá z konchy a z české klenby, do níž Jan Hiebel perspektivicky namaloval kopule.

Kněžiště jest v architektonické výzdobě zcela souhlasné s hlavní lodí, čítajíc však pouze dva páry pilastrů a tři klenbové oddělení; tři páry oken jako v lodi. Na každé straně mezi prvním a druhým pilastrem vystupují balkonovité oratoře na poprsnicích malbami a vyřezávanými mřížemi podobně ozdobené jako poprsnice krucht; místo soch světců jest zde čtrnáct soch andělů zpívajících a hudeoucích na nástroje.

Kopule nad středním čtvercem vypíná se na čtyřech mocných pilířech nárožních, spojených polokruhovými oblouky; hlavice těchto, vlysy a široké pasy stkvějí se prací štukátorskou, v pendentivech malby. Na patce válcovitého tamburu obíhá lichá balustráda oživená v osních bodech čtyřmi kartušemi držnými andílky; na kartuších písmena: I M P D (Josef Mika Praepositus Doxanensis). Z vyložené hlavní římsy vystupuje osm ozdobných pilastrů, mezi nimiž prolomeno jest osm oken ozdobně orámovaných a korunovaných kartušemi a festony. Nad plochou římsou hořejší klene se bání malbou pokrytá a osvětlená lucernou čtyřokénkovou.

Do obou východních kaplí vstupuje se z kněžiště a z křížové lodi oblouky, jichž hladké obložení nápodobuje šedý mramor, sokl římsy a profil oblouku červený mramor; ve svorníku bílé andělské hlavičky. Obě kaple, v hlavním zdivu původní, mají bílé stěny, v koutech stojí nakupené pilastry z barevného mramoru (umělého) s korintskými zlacenými hlavicemi. Z oblomovaných kusů kládí vystupují čtyry oblouky (červeně mramorované), jež nesou elipsovitou bání; tato jest osvětlena lucernou a pokryta malbami. V absidách tři velká obdélníková okna. Ve výši patra vystupují na třech stranách balkonovité emporie s poprsnicemi a mřížemi podobně vyzdobenými jako na hlavní kruchtě a v kněžišti.

Z obou postranních lodí zůstaly otevřeny jen obě částě přiléhající ku křížové lodi; čtverečné tyto prostory, do nichž vedou zvenčí jižní a severní portály kostela, jsou prázdné, překlenuty vlastně křížovým klenutím (bezpochyby původním), kterémuž se však dostalo výzdoby dle způsobu českých kleneb: štukový rám kolem velkého freska. V cípech klenby jakož i na ostění oken štuková dekorace. Ostatní části lodí jsou proměněny na kaple prostě obdélníkové, nyní zcela spustlé. Jižní větší sv. Candidu zasvěcená, má stěny členěné kanellovanými lesenami a prolomené dvěma okny; klenbu o dvou křížích, jejichž hrany vyznačeny jsou naturalisticky

v štku provedenými věnci, zdobí malby ve štukových rámech. Západní stranu zaujímá malé, dvouramenné schodiště, jímž se vstupuje do prázdné předsínky kůru pro duchovní panny. Severní kaple jest kratší (jak toho nepravidelné založení románské krypty zde hraničící vyžaduje), má jediné okno (nyní zazděné) a klenbu pokrytou štukovými andílky a rozvilinami tvořícími rám většího freska; pod tímto barokním nánosem pozorovati však lze i zde kdysi ostré hrany staršího křížového klenutí, snad původního.

Dekorace štuková, zdobící všechny významnější, vhodné architektonické články, bere většinu svých motivů z rostlinstva někdy naturalisticky nápodobeného, po většině však stylisovaného; na páslech a obložení oken proplétávají se rozvilinami hladké stuhy v ušlechtilých křivkách. Provedení, v detailu zběžné a řemeslné ale vždy dovedné, pochází dle velkého letopočtu na vítězném oblouku (ku kněžišti) z r. 1720. Na prvním oblouku hlavní lodi při kopuli zaznamenáno je jméno stukatora velikými písmeny po stranách střední kartuše: ROCHVS — PEIR (Rochus Bayer; z krucht viditelné).

Klenbové fresky prováděl *Jan Hiebel* (1681—1755), jehož podpis se čte na velké malbě v kopuli (na stupni v severovýchodním rohu):

Joan. Hiebel pin Ao 1722.

Též na klenbě sakristie jest podepsán: *Hiebel pinx. 1732.*

Hlavní bod rozhledu jest přímo pod středem kopule; pro tento bod určeny jsou perspektivické podhledy do kopulí na českých klenbách ramen příčné lodi (ve způsobu Pozza). K němu se obrací hlavní výjevy v kněžišti i v lodi. Zde zobrazena na osmi větších středních a šestnácti menších postranních malbách zajímavá symbolika vztahující se zvláště na Pannu Marii, na rodokmen Páně a na jeho obětování se. Na širokých páskách připsána jsou slova ze starého i nového zákona i s udáním kapitoly a verše; bez znalosti těchto byla by většina jich nesrozumitelná, jak i umělci svou hledaností činila nemalé obtíže. Stručný jich obsah jest tento:

V kněžišti:

I. (v poli nad oltářem hlavním.) Uprostřed: Ruth drží pšeničný snop, v němž se zjevuje hostie, nad ní tři andílkové. Po stranách v malých polích: Ježíšek, Beránek Boží.

II. Uprostřed: David, Kmen Jesse, na němž Panna Marie a monogram IHS. S nebe se snáší anděl. Po stranách Noemova archa, a cisterna s vodou.

III. Uprostřed: Šalamoun na trůně poukazuje na chrám od něho zbudovaný. Po stranách: oltář s hostií a pramen spasení.

IV. V kopuli velké otevřené nebe, v němž nad sloupovou architekturou se vznáší Bůh Otec mezi četnými anděly; David, Mojžíš a sv. Josef putující po Betlema. V lucerně holubice sv. Ducha.

V lodi: V. Uprostřed: Klečící Jakub objímá oblak, v němž se zjevuje hvězda s Pannou Marií. Po stranách: Trojramenný svícen se liliemi a hořícími svíčkami; strom na němž se zjevuje Spasitel.

VI. Uprostřed: Abrahám a Isák, z něhož vyrůstá strom s Pannou Marií, v oblacích Pán Ježíš. Po stranách: Harfa s jménem Maria; desky božího přikázání a žehnající Ježíšek.

VII. Uprostřed: Bůh Otec s knihou, v níž zapsáno jméno Marie. Po stranách: pšeničný snop, pod ním had; Panna Marie šlape hadu na hlavu.

VIII. Uprostřed: Ježíšek se opírá o strom života, na němž se zjevuje monogram Maria. Po stranách: Spasitel stojí na čtyřech znacích evangelistův s monogramy Maria; ruka držící ratolesť.

IX. Uprostřed: Panna Maria v září, pod ní klečí sv. Anna a sv. Joachím. Po stranách: Vinná réva, v jejíž největším hroznu zjevuje se Ježíšek; rozříznuté granátové jablko s monogramy Ježíše a P. Marie.

Na klenbách ramen příční lodí perspektivické podhledy do kopulí bez figur. — V kaplích při kněžišti: v severní na kopuli oslava sv. Jukundy a j., v absidě koráb víry, naděje a lásky s hostií. V jižní kapli na kopuli oslava sv. Jukunda, nebeský hrad a anděl, v absidě kalich s krví, studna a jelen k ní spěchající. — Na klenbách otevřených částí postranních lodí: v severní loď na moři; v jižní: Panna Marie na oblacích. V kaplích při kruchtě v severní: oslava sv. Jana Nepom; v jižní: uprostřed Panna Marie, v menších kartuších kolem poprsí sv. Candida, sv. Norberta, jakéhoš premonstráta, sv. Michala, Víta a Augustina.

Hlavní oltář s mramorovým stolem a dřevěnou, polychromovanou architekturou o čtyřech sloupech korintských, na oblomovaném kládí prohýbané, štítové segmenty; tvoří dvojnásobný rám oltářních obrazů. Po stranách stojí dřevěné sochy životní velikosti, bíle natřené: sv. Vít, sv. Augustin, sv. Norbert a sv. Václav, nahoře sv. Prokop, sv. Vojtěch a dva andělé, nejvýše Bůh Otec a Syn; poněkud přehnané v pohybech, affektované v pose, s přeplněnou draperií ale velkolepé ve své theatrálnosti, plné sebevědomí, vážného a mohutného výrazu tváří jakož i virtuosního provedení technického.

Obraz oltářní: na plátně, 2·40 *m* široký a přes 4 *m* vysoký, představující sv. Rodinu. Uprostřed nad stupni usedla matka s dítětem, v levo k ní přistupuje sv. Josef, v pravo dvě ženy připravují dítěti lázeň, kdežto v popředí žena v bohatém žlutém a modrém rouchu podává z otevřeného vaku čisté prádlo; širokým štětcem směle malovaný, štavnatý v barvě, dobře zachovaný; v levém rohu na schůdku označen:

PETRVŠ BRANDL pinx.

V hořejším oválním rámu Panna Marie na oblacích.

Nad kredenčním stolkem a na stěně za pontifikálním křeslem jsou na zdi ploché reliefy řezané ze dřeva, ze 17. století, 1·15 *m* vysoké a 1·22 *m* široké. Na prvním poutníci klekají před Ukřižovaným v září, v pozadí stojí premonstrát; na druhém nese Kristus svůj veliký kříž na rameně, za ním jde hlouček premonstrátů obtěžkaných taktéž těžkými

kříži. Nad těmito reliefs nalézají se dva obrazy na plátně ze začátku minulého století, představující sv. Norberta, an dostává roucho řádové od Panny Marie a jak mu uděluje sv. Augustin řád řeholní.

Oltáře v příční lodi, dva při nárožních pilířech, celé z různobarevného mramoru, červeného, šedého, zelenavého a černého s ortocerasy jsou velice vkusné práce *Františka Lauermana*, označené na zadní straně vrytým nápisem:

ERECTVM
ANNO
MDCCLXXIV.

Na každém stojí dvě dřevěné, slušně řezané a pozlacené sochy premonstrátských světců, na jižním sv. Hermanna a Jakuba, na severním sv. Gertrudy a Bronislavy.

Obrazy na plátně 2·00 *m* vysoké a 1·16 *m*. široké, dobře malované, poněkud affektované v klassickém směru, představují na jižním oltáři sv. Josefa, jemuž se ve spánku zjevuje anděl a na severním oltáři sv. Vavřince na rošti, pod nímž voják rozněcuje oheň, v pozadí: Říman s modlou; první označen dole pravo:

Ludwig Kohl
pinx 1773

druhý na podobném místě:

L. K. pinx.

Obrázek Madonny s dítětem, na jižním oltáři, malovaný temperou na desku lípového dřeva asi 0·25 *m* vysokou a 0·22 *m* širokou, za sklem, pod rámečkem dracounovým, jest původu východního; tvář stylisovaná, husté složky žlutavého roucha vyznačeny zlatou neb červenou barvou; na zadní straně desky latinský nápis (otištěn v Pam. arch. I. c. 198), dle něhož obrázek zde postaven byl r. 1711.

Dva oltáře v absidách příční lodi, mramorové architektury s dvěma kanelovanými sloupy, různobarevné, částečně z umělého kamene se zasaženými acháty, částečně z ortocerasového vápence, s pozlacenými řezbičkami. Jižní jest dole označen v pravo F L (*František Lauerman*), v levo 1777; na něm dvě pozlacené sochy sv. Kateřiny a Barbory, pak andělé a dva obrazy nad sebou, sv. Norbert, pod jehož nohama se svírá heretik Tauchelin a allegorie jeho herese, nahoře sv. Mikuláš. Na severním oltáři sochy sv. Markety a Ludmily a obrazy, dole písčícího sv. Augustina obklopeného anděly, nahoře sv. Vojtěcha, klesajícího pod ranami vesla. Obrazy tyto, z nichž dolejší měří 1·70 *m* šířky a asi 2·50 *m* výšky, jsou dovedně na plátně malovány asi v polovici 18. století.

Oltáře v kapli sv. Jukunda (jižní), v absidě dřevěná architektura s točenými sloupy nesoucimi oblomované kládí, po stranách andělé, uprostřed Panna Marie, velmi slabé práce řezbářské; ve skřínce polštář (kladený zlatem vyšívané listy a tulipány na červeném plyšu) z 18. století. — Na

druhém oltáři z umělého mramoru červenavé a zelenavé barvy stojí za-
skleněná rakev, zručně vyřezávaná a pozlacená, na střední kartuši opatřená
nápisem:

SANCTVS
IVCVNDVS MARTYR
NOBIS GRATIOSVS (1733)

Obr. 56. Doksany. Stolice v kněžišti z r. 1723.

V rakvi tělo sv. Jukunda, oděné do ideálního rytířského roucha, pošivaného kladeným zlatem a dracounem a tak vystřihovaného, že vložené ostatky lze viděti.

Oltáře v kapli sv. Jukundy (severní) podobají se oltářům předešlým. V absidě stojí velká skříň s ostatky sv. Jukundy; tato sedí na vyřezávaném křesle s korunou na hlavě v bílém hedvábném rouchu docela vyšivaném, (různé barevné květy v malbě jehlou, listy a ornamenty obloučkové zlatem

kladeným a různě vzorkovaným); částě jsou opět tak vystřihovány a pěkným kováním mosazným lemovány, že viděti lze celou kostru; znamenitá práce 18. století.

Z oltářů v kapli sv. Jana Nepom. a sv. Candida, svěcených r. 1716, zůstaly jen zděné mensy.

Kazatelna při rohovém pilíři pod kopulí, z červeně mramorovaného dřeva, celá pokryta zlacenými řezbami rozvilinovými a akanthovými, tvořícími rámy, v nichž jsou bílé, figurální reliefs: Kristus rozsévač, sekáči, žeň, sv. Trojice, Kristus vyhání kupce z chrámu a uschlý fíkový strom; reliefs tyto jsou oddělovány točenými sloupci, mezi nimiž stojí andílkové; na přístřešku sošky čtyř svatých otců církevních a andílkové. Na dvířkách ku schodům znak proboštův s písmeny IMPD (Josef Mika Praepositus Doxanensis). Ornamentální částě výborné, figurální slabší.

V arhany přispívají svými bohatě vyřezávanými a pozlacenými křídly, nástavci a výplněmi na hnědé kostře znamenitě k dekorativnímu dojmu kruchty.

Pontifikální křeslo s třemi stolicemi, bohatě vyřezávané a pozlacené, v těžkých tvarech barokních, ze začátku 18. století.

Stolice v kněžišti, dubové, dvě trojdílné, dvě jednoduché a dvě rohové dvoudílné, na poprsnicích a na deštění při zdi bohatě vyřezávané s prolamovanými nástavci, rozmanitého vzoru; jižní trojdílná jest v prostředním poli na malých baldachinkách v ornamentu označena letopočtem 17—23 (obr. 56).

Stolice na kruchtě, dubové, ve dvou řadách 48 sedadel pro duchovní panny, podobným způsobem jako předešlé bohatě vyřezávané na poprsnicích, postranicích a na deštění při zdi a s předešlými asi současně.

Lavice kostelní, dubové, v předu šest párů symmetrických, na čelech, postranicích i na zadních stranách ozdobené vyřezávanými pilastry, kartušemi, rozvilinami a květovými výplněmi; lavice pod kazatelnou označena IM (Josef Mika) 1716. Vzadu řada osmi podobných lavic, z nichž první nese letopočet 1716 vpletený do rozvilin poprsnice.

Obrazy rozvěšené na stěnách hlavní a příční lodí i v kněžišti, na plátně malované, 3'24 m široké a 2'40 m vysoké, zobrazující osm výjevů ze života sv. Norberta a apotheosu řádu, s četnými figurami, dovedně a působivě navržené, ale bez lásky, bez opravdového citu uměleckého prováděné, představují:

1. Obrácení sv. Norberta.
2. Sv. Norbert, odloživ šlechtický kroj, jest oděn v roucho poustevníka.
3. Sv. Norbert obdrží potvrzení pravidel řeholních od papeže Honoriana II.
4. Stavba prvního kláštera v Prémontré.
5. Působení sv. Norberta v povolání kněžském.
6. Sv. Norbert exorcitator zlého ducha.
7. Potírání bludu Tauchelinova v Magdeburce.

8. Sv. Norbert přijímá roucho řádové od P. Marie.

9. Apotheosa řádu premonstratského.

Zpovědnice, čtyřery trojdílné skříňě dubové, z nichž jsou vždy dvě stejné; jedny s mistrně pracovanými ornamenty mají výborné sochy sv. Magdaleny a sv. Petra (obr. 57.), z dubového dřeva řezané, plné hlu-

Obr. 57. Sochy sv. Petra a Marie Magdaleny z dubového dřeva řezané, poloviční velikosti životní.

bokého výrazu, ušlechtilé v postoji a pohybu, virtuosní v draperii. — Proti nim stojící pár zpovědnice má mnohem slabší ornamenty označené letopočtem 1708 a nápadně špatné sochy Ztraceného syna a jiné postavy biblické.

Epitaf barokní, vysoko na západní stěně příční lodi, v jižním křídle: na širokém konsolu stojí při sarkofagu Jindřich Břetislav, biskup a kníže:

český, proti němu andělček s kasulí v rukou; uprostřed obelisk pod baldachinem. Na obelisku nápis:

BEATO
EPISCOPO
DVCI SANCTO
HENRICO
BRZETISLAO
ORDINE CANDIDO
ORNATV ECCLESIAE
CANDIDO COETVI
DOXANENSI
MUNIFICENTISSIMO

na konsolu pokračuje

ILLI DOXANENSIS
PIETAS GRATITVDINIS
DEPONIT VICES (1729)

Po stranách drží dva andělkové štíty s nápisy:

PRZEMISLAO	LVDOVICO
OTTOCARO	INSIGNIA
DEFENSORI	DANT.

Epitaf v severním křídle příčné lodi, podobné úpravy, s postavou zakladatelky kláštera Gertrudy a s poprsím sv. Ludmily. Nápis na obelisku:

SANCTORV̄
FILIAE
MATRI
SANCTORVM
CONIVGI
PIENTISSIMORVM
FVNDATRICI CANDIDARV̄
GERTRVDI
REGINAE PIENTISSIMAE

na konsolu pokračování:

HVIC DOXANENSES
REDDVNT PIETATIS
VICES (1729).

Znak proboštův a odznak konventní v těžkých kartušových rámech štukových tvoří na východní stěně příční lodi protějšky epitafií, po jejich stranách stojí na konsolích čtyři dřevěné sochy svatých církevních otců (životní velikosti); ve znaku v severním křídle patrně podobizna Josefa Miky, písmena IMPD a letopočet 1721.

Mříže maskovaných oratorií vedle epitafií, výborně ze dřeva řezané a pozlacené rozviliny akantové, hustě proplétané.

Mříž malého okna oratoře u hlavního oltáře, železná, kovaná, s písmeny I M P D (Josef Míka praepositus Doxanensis).

Mřížové dvěře kované, 2·44 m vysoké, 1·40 m široké z jižního konce příční lodi vedoucí do sakristie, z pěkně proplétaných, pravoúhlých prutů s lupénky na konečkách; ve středních medaillonech písmena I M P D; pruty černé, ozdoby zlacené. Současně byly postaveny stejné dvěře kované, však liché, do protilehlého konce v severním křídle lodi; později pak proti nim byly v absidách namalovány na omítku podobné dvěře s označením: I V A 1777 (Jan Winkelburg).

Náhrobník uprostřed kaple sv. Jukundy, hladká pískovcová deska s vrytým křížem a nápisem:

IESVS † MARIA
NORBERTVS
PECCANTEM ME QVO
TIDIE ET NON ME POENI
TENTEM TIMOR MORTIS
CONTVRBAT ET QVIA IN
INFERNO NVLLA EST
REDEMPTIO MISERERE
MEI DEVS ET SALVA ME
ANNO DOMINI 1665.

Náhrobní deska v kapli sv. Jukunda nese nápis:

STA AC LEGE
QVID SVNT
MORTALES
FLOS CADENS MASSA
PVLVIS (1711).

Náhrobní deska v dlažbě severního křídla příční lodi úplně vyšlapaná náležela dle zbylého znaku (beránka) panu Pavlu Dubanskému z Duban, který zde byl r. 1541 pochován.

Tabulka náhrobní z mosazného plechu 0·16 m vysoká, 0·20 m široká, do západní zdi jižního křídla příční lodi zapuštěná nese nápis:

ANNO DOI 1680. 28 oct.
nobilis Domina Rosina Christina
Teppern nata Holzapfiana
Wobrzistwii in puerperio Mortua
et una cum prole sub latere signo
Rosae ⊕ signato sepulta Requies
cens gloriosam expectat
resurrectionem.

V sakristii, prosté nízké místnosti mezi kostelem a praelaturou, jest klenbové fresko představující sv. Norberta, jenž se klaní nejsvětější svátosti, označeno:

Hiebel pinx

1732.

Skříně na paramenty slušné práce 18. století.

Obr. 58. Doksany. Monstrance z r. 1739, vysoká 0'67 m. Ciborium z r. 1735, práce Jana Pakeniho z Menšího města Pražského, 0'43 m vys.

Monstrance barokní, celá stříbrná, pozlacená, bohatě emaillovaná a drahokamy posázená, 0'67 m vysoká; na noze čtyřdílný, tepaný ornament obloukový, do něhož jsou zasazeny reliefs: Obět Isákova a Měděný had na poušti; po stranách tři vinné hrozny a tři pšeničné snopy. Na okraji nápis: *V. Marianna ab Ottenthal Professa Doxan. curavit pro Ecclesia Doxanensi Anno 1739.*

Nodus hruškovitý s andělskými hlavičkami; na paprskovitém slunci dva růžky hojnosti diamanty posázené, z nichž vyrůstají vinné hrozny, pšeničné klasy a různé květiny, vše zcela naturalisticky kulatě vypracováno a barevně emaillováno, napodobuje skutečné rostliny. Dole zelené tři listy vinné, nahoře pod baldachinkem bílý beránek spočívající nad kruhovou deskou ze tmavomodrého skla. Na koruně 10 diamantů, četné granáty a j. kameny, na melchisedechu stříbrný beránek ležící na pozlacené knize. Na noze značky

Monstrance tato byla r. 1810 konfiskována a zahradníkem doksanským François Lemairem, francouzským emigrantem, vykoupena za 616 zl.

Ciborium z pozlaceného stříbra 0·48 *m* vysoké, noha novější, kupa barokní 0·15 *m* v průměru měřící, s bohatě tepaným pláštěm, na němž se střídají tři konsole, tři vásy a tři páry andílků s festony; víko s tepaným obloukovým dekorem, nese velkou korunu, podobnou císařské, s rytými rozvilinami akantovými a nasazovanými četnými růžicemi filigranovými, bílé barvy; výborná práce, na okraji víka označená značkou (Jan Pakeni) a malostranským znamením s letopočtem 1735.

Kalich, stříbrný a pozlacený, 0·23 *m* vysoký, kupa s pěknou obloučkovou výzdobou tepanou s růžicemi a lupénky, barokní, noha nová.

Lampa pro věčné světlo před hlavním oltářem, kotel z prolamovaného a pozlaceného plechu měděného s třemi rokokovými kartušemi měří 0·50 *m* výšky a průměru; na třech plechových uchách andělské hlavičky; dobrá práce z polovice 18. století, zavěšená kovaným andělíčkem na železném řetězi s tulipanovými kyticemi.

Zvony: 1. na severní věži; měří 1·72 *m* výšky a 1·82 *m* průměru. Na uchách masky, kolem koruny dva široké, ornamentální pásy, mezi nimi nápis:

A FVLGVRE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE IESU CHRISTE.

Na plášti znak probošta Josefa Miky s písmeny IMPD, pod ním se čte:

REGENTE IOSEPHO DOXANAE
PRAELATO HILDEGVNDE
PRIORISSA NECNON AGNETE
SVPPRIORISSA. (1726)

Na druhé straně pod reliefem sv. Norberta nápis:

PRO ANNO SAECVLARI
TRANSLATIONIS
DIVI NORBERTI
FVSA FVERAM (1726).

Na straně v malém štítku:

ZACHARIAS
DIETRICH
VON PRAG.

2. Na jižní věži; měří 1'22 *m* výšky a 1'36 *m* průměru; ucha s maskami, kolem koruny dva široké pasy ornamentální, mezi nimiž se čte nápis:

O GOTT LAS DIR BEFOHLEN SEIN DIE GLOCKE VND AVCH
DIE KIRCHE.

Na plášti relief Ukřižovaného, Panny Marie a sv. Jana; po stranách nápis:
HAEC CAMPANA 24 CENTENARIOS PONDERAT . EST FVSA ANNO 1667 D.
GVBERNANTE LOCI HVIVS DOXANENSIS ECCLESIAE ORDINARIO
PRAELATO AD MAIOREM DEI GLORIAM ET HONOREM SS. CYRILLI
ET METHVDII BOAEMIAE ET MORAVIAE APOSTOLORVM.

Dole:

GOSS MICH NICOLAUS LOEW IN PRAG

Na druhé straně znak Doksanský s legendou:

SIGIL. CONVENT. DOXAN.

Dole:

SOR : IVLIANA . ELISABET WERSCHOWTZIN
SEKIRKIN DE SETZIG ORD. PRAEM. PRIORISSA.

3. Zvon na východní věži, měří 0'92 *m* výšky a 0'98 *m* šířky. Kolem koruny úzký, rozvilinový proužek s figurkami honců, psů a jelenů; pod ním pás utvořený trítóny, držícími medailony, v nichž se střídá poprsí Rudolfa II. s hlavou nějakého muže. Na plášti z jedné strany kříž mezi postavami sv. Václava a Sigmunda (dle Tomáše Jaroše) na druhé straně znak; nad ním: KMAR · GSCHICZ. Jinak bez nápisu, 16. století.

4. Na téže věži, měří 1'10 *m* výšky i průměru. Na uchách masky, kolem koruny dva pasy ornamentální, mezi nimi nápis:

MICH HAT GEGOSSEN ZACHARIAS DIETRICH IN DER K. NEVSTADT
PRAG ANNO 1724.

Na jedné straně pláště poprsí sv. Petra a Pavla, na druhé nápis:

ZWONY GSAV PRO ROZEHNANI
OBLVD A OBLAKV WANI
KDIŽ MRAZNA A BAVRZKA HVCZI
POSWATNI ZWONOWE ZWVCZI
KDIŽ KRVPOBITI CHCE SSKODIT
TEHDY MA SE ZWONI ZWONIT.

Sochy pískovcové, barokní:

1. Morový sloup se sochou Panny Marie na prvním dvoře; nad širokým krychlovým podezděním ozdobeným kartušemi stojí na rohových

podstavcích ověšených festony sochy sv. Rocha, Augustina, Norberta a Šebastiana; uprostřed na zvláštním soklu vypíná se sloup s nasazovanými kamennými obláčky, nad jehož korinthskou hlavicí se vznáší socha Panny Marie; slabá práce zvláště ve figurální části. Na středním podstavci znak proboštský, znak konventní, feston růžový a nápis:

A . PESTE
 FAME . ET
 BELLO . ERVE
 NOS . O . FELIX
 ET . SVPER
 BEATA . DEI
 GENITRIX.
 HAEC INGRE
 DIENTES . ET
 EXEVNTES .
 AVXILIO
 DEFENDET (1684)

Na spodní kartuši později připevněné čte se:

EIVS IGITVR
 DEIPARAE VIRGINIS
 GLORIAE ET HONORI RENOVAVIT
 IOSEPHVS DE WINCELBVRG
 ABBAS DOXANENSIS (1748).

2. Socha Panny Marie ve druhém dvoře. Na trojčlánkovém podstavci barokně ozdobeném stojí uprostřed na zeměkouli ovinuté hadem P. Marie v řásnatém rouchu; v pravo před ní klekla na polštář zakladatelka Kedruta v knížecím plášti hermelinovém, v levo drží panoš velký barokní štít, na němž vytesán pohled na všechny klášterní budovy. Pěkně navržená i provedená práce z r. 1744. Uprostřed na podstavci kartuš s nápisem:

SANCTISSIMAE
 DEI GENITRICI
 PATRONAE
 GRATAEQVE MEMORIAE
 GERTRVDIS
 REGINAE BOHEMIAE
 FVNDATRICIS PIENTISSIMAE
 ANNO
 FVNDATI PARTHENONIS

SAEVLARI SEXTO
 AERAE CHRISTI
 MDCCXLIV
 PARTHENON DOXANENSIS
 D. D.

3. Při silnici do Dolan socha stojícího Krista spoutaného a obnaženého, s pláštěm přes ramena a se stéblem v ruce; po stranách dvě hlavičky andělků, na podstavci vpředu nápis:

FVI FLAGELLATVS TOTA DIE ET CASTIGATIO
 ERAT MATVTINA Ps. 72. (1775)

vzadu monogramm JWAD (Josef Winkelburg abbas Doxanensis).

4. a 5. Na návsi socha sv. Jana Nep. z r. 1716 a kříž na soklu z r. 1770.

HŘBITOVNÍ KOSTEL sv. Petra a Pavla, kdysi farní, stál dle Miky r. 1726 ještě v úplném stavu, jak při založení kláštera vystavěn byl; nynější brzy po r. 1726 zbudovaný jest průčelím obrácen k východu, kněžištěm k západu a skládá se z lodi, kněžiště a věži na západním konci. Zdivo z lánané opuky je omítnuto.

Průčelí jest v půdoryse prohybáno, střed vystupuje, boky ustupují; čtyři hladké pilastry ozdobené nahoře štukovými stuhami a stylisovaným listím nesou oblomenou, vyloženou římsu, nad kterouž vystupuje štít, tvořící druhé patro fačady; toto členěno dvěma pilastry a obloukovitou římsou, uprostřed výklenek se sochou Panny Marie z pískovce, nad ní štuková kartuš, po stranách voluty nesoucí obelisky, nahoře kovaný kříž. Ve střední ose pravoúhle orámovaný portál, jehož dvěře jsou plechem a kříženými pásy pobité a ozdobené plechovými růžicemi, pěknou klikou a přítuhou; nad portálem okno segmentem zaklenuté a prázdnou kartuší korunované. Podélné strany kostela jsou v půdoryse několikrát prohybány, rohy šikmo vtaženy, boky rovné, střed obloukovitě vypnut; tři okna z každé strany jsou segmenty zaklenuta a ploše orámována. Věž základu čtverečního se slabě vypouklými boky, na rozích prostými lesenami členěná, nahoře čtyřmi velkými okny prolomená, nese osmihrannou střechu cibulovitou s lucernou, podobnou střechám hlavního kostela.

Vnitřek celkem 21'00 m dlouhý a 13'00 m široký, tvoří jedinou velkou prostorou, jejíž částě východní (předsín) a západní (kněžiště) základu čtverečního, střed (vlastní loď) širší, kulatý. Stěny jsou hladké, obílené, jen na čtyřech vnitřních rozích členěné pilastry, jež mají místo hlavic pěkné, štukové kartuše; na nich úseky římsové. Klenba všude stejně vysoká jest nad kněžištěm a nad předsíní válená, uprostřed česká, dvěma postranními konchami rozšířená; hrany klenbové jsou vyznačeny řadami štukových lupenů.

Tři barokní oltáře truhlářské práce nevelké hodnoty s hojnou, ale bezcennou figurální výzdobou; dvě sochy svatých rytířů po straně hlavního

oltáře životní velikosti, nepěkné. Varhany s positivem na balkonovité kruchtě tvoří svými bohatými, dovedně řezanými ornamentálními křídly, nástavci a výplněmi velice působivou dekoraci.

Náhrobní kameny, prosté desky bez ozdob (jediná ověččená) s českými nápisy, dle nichž zde pochováni: Anna Geiglová († 1719), Antonín Komárek († 1727), Barbora Fidlerová († 1727), František Kum († 1727) a Lucie Angellina Tejská.

Dvě kovaná ramena pro lampy v kostele a několik jednoduchých křížů kovaných na hřbitově z konce 18. století.

V panské hrobce dřevěný model pro hlavní oltář klášterního kostela, 1·15 m vysoký, 0·56 m široký, dovedně řezaný a polychromovaný se soškami sv. Augustina a Norberta, Vojtěcha a Prokopa, Boha Otce a Syna a dvou andělů; z první polovice 18. stol., značně poškozen.

Dolánky.

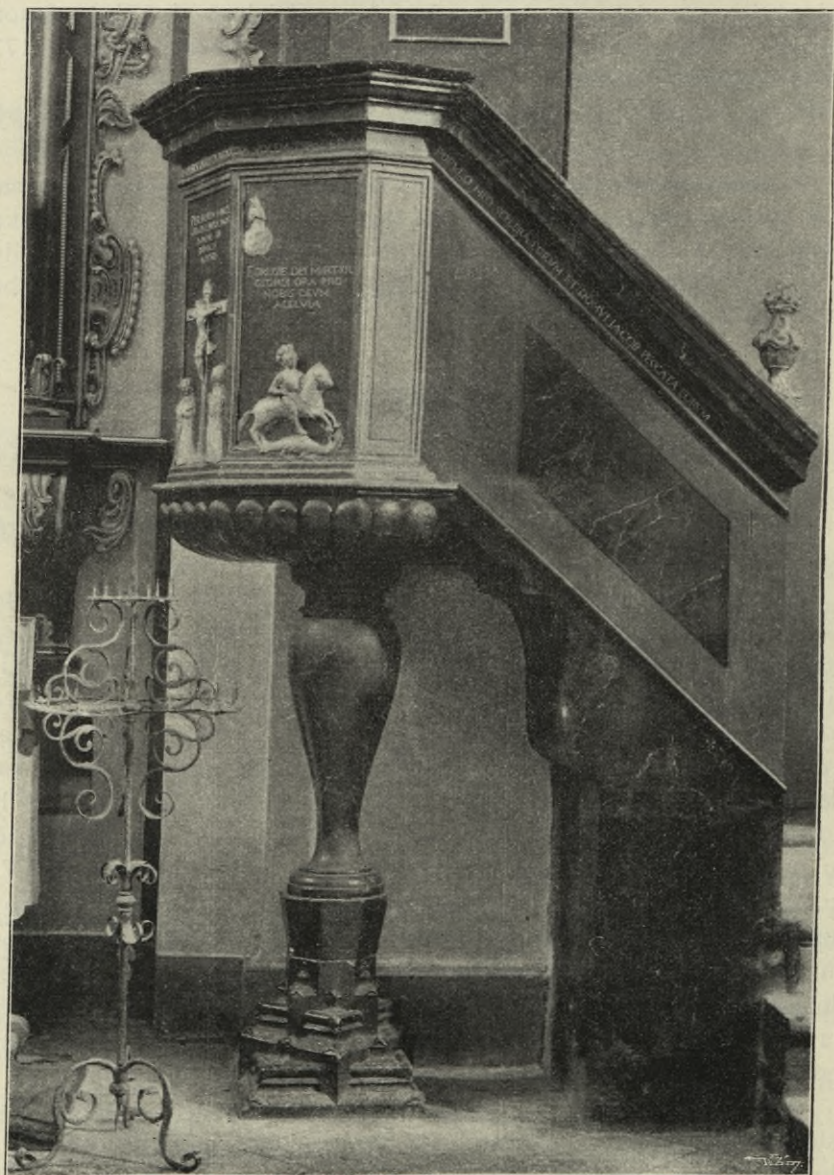
Liber memorabilium z r. 1761 a 1856. Rukopisná sbírka topogr. v Museu král. Česk., panství Doksany.

KOSTEL sv. Jiljí, farní, připomenutý již ve 14. stol., k doksanskému klášteru náležející, byl r. 1588 rozšiřován a r. 1675 znova vystavěn.

Stavba barokní, z lámaného kamene, omítnutá, oltářem k západu obrácená, o jedné lodi obdélníkové s kněžištěm poněkud užším, do tří stran zakončeným. Strana průčelní, východní, je dvoupatrová, dole se čtyřmi širšími pilastry, v jejich volutových hlavicích visí ovocné festony, nahoře se čtyřmi užšími pilastry s hlavicemi kompositními. V prostřední ose portál, pravoúhle orámovaný se štítovými segmenty, mezi nimiž se nachází kartuš s doksanským znakem a písmeny: F S K P D (Frater Stephanus Kilman praepositus doxanensis). Ve vlysu letopočet: MDCLXXV. Uprostřed hořejšího patra třídlílné okno korunované obloukem, volutami a jehlanci. Vršek zakončen trojhranným štítem, rozloženým po celou šíři průčelí; v jeho poli prázdná štuková kartuš, nahoře kříž a dvě koule. Ostatní strany kostela jsou prostě lesenovány a prolamovány malými okny, jež jsou zaklenuta obloukovými segmenty. Na pravoúhle orámovaných dveřích severních a jižních jsou železné přítuhy s maskami, kováním a závěsy, na hlavních vratech kromě toho pěkný zámek barokní s rytou deskou, dovedné práce z konce 17. stol.

Vnitřek lodi 15·0 m dlouhý a 8·0 m široký jest na stěnách členěn vystupujícími pilastry, jejichž štukové hlavice zdobí andělské hlavičky mezi volutami a visuté festony; mezi nimi výplně s ovocnými festony. Celé kládí s vyloženou římsou vine se kolem do kola; nad oblouky postranních dvou výklenků oltářních sedí andělé ze štuky. Uprostřed podélních stěn dva výklenky s ověččenými vásami, nad nimi velké prázdné kartušové rámy štukové. Veškerá výzdoba štuková, poněkud těžkopádná a přeplněná, s motivy většinou vegetabilními, má ráz prací italských štukatérů v 17. stol. v Čechách

činných. Klenba jest valená s výkrojky pro okna. Kruchta balkonovitá s později nanášenými ozdobami stuhovými a třemi kartušemi, do nichž jsou namalovány hudoucí andělé.

Obr. 59. Dolánky. Kazatelna pískovcová z r. 1596.

Kněžiště 6·20 *m* dlouhé a 5·00 *m* široké má totéž architektonické členění jako loď.

Hlavní oltář, dřevěná architektura z doby stavby kostela, s dvěma sloupy nesoucími oblomené dvojí kládí nahoře vypnuté v plochem oblouku

tvoří rám pro obraz sv. Jiljí s anděly; tento byl původně dosti dobře proveden, ale r. 1828 přemalován. Schránka na nejsvětější svátost, práce rokoková se slušnými řezbami ornamentálními, pochází z r. 1768; sochy stojící po stranách v životní velikosti jsou velmi slabého provedení.

Na vedlejších oltářích podobných hlavnímu nalézají se dovedně malované ale setřelé obrazy na plátně, výjevy ze života sv. Norberta a sv. Pankráce s četnými postavami a velkými architekturami v pozadí; na těchže oltářích dva obrázky sv. Anny a sv. Jana Nep. v širokých rámech rokokových, pěkně vyřezávaných.

Kostelní lavice na postranicích hrubou výzdobou ouškovou opatřené, z konce 17. stol.

Z povědnice třídlílná, barokní, s prohýbanou vrchní římsou, na předních plochách pěkně vykládaná, pořizena byla dle pamětní knihy r. 1774.

Varhany působí se svými hojnými vyřezávanými ozdobami rokokovými velmi dekorativně; byly dle pamětní knihy postaveny r. 1765 od mistra *Mathiáše Sedmíka* za 250 zl.

Kazatelna (obr. 59) pískovcová z r. 1596, na štíhlé noze se starší patkou tvaru pozdní gotiky, bohatě profilovanou: tři desky čtverečné diagonálně na sebe položené, s ozdobnými profily, nesou na osmihranném náběhu balustrový dřík, na jehož kulatém, profilovaném polštáři leží tělo kazatelny, na spodku členěné kolmými pruty. Rečníště sestrojené z osmihranu má na poprsnici čtyry pravoúhle orámovaná pole, v jejichž výplních se nalézají reliefy v pískovci hrubě provedené a nápisy:

1. v prvním poli nápis:

ANNO CHRISTI 1596
DIE 9 APRILIS
REVERENDUS IN
CHRISTO PATER
DOMINVS GEORGIVS
VSWALDVS AVSTEN-
SIS PAROCHUS IN
DOLANEC HOC
SVGGESTVM DO-
MINANTE ADMODV̄
REVEREDO IN CHRI-
STO PATRE DOMNO
D IOANNE WOJTT
MONASTRY DOXA-
NENSIS PRAEPOSITO
FIERI CVRAVIT
NON NOBS DOIE
NON NOBS SED
NOMINI TVO DA
GLOIAN ~ (!)

2. v druhém poli relief Ukřižovaného mezi postavami jeho matky a sv. Jana. Nad nimi nápis:

PER SIGNVM SANCTE
CRVCIS LIBERA NOS
DOMINE AB
INIMICIS
NOSTRIS

3. v třetím poli relief sv. Jířího na koni potírajícího saň; nad ním nápis:

EGREGIE DEI MARTYR
GEORGI ORA PRO
NOBIS DEVM
ALELVIA.

4. ve čtvrtém, prázdném poli vyryto písmem běžným:

*Stephans
Bohdal*

Na vlysu římsy zakončující poprsnici řečniště a schodů jest vyryt majuskulním písmem latinský verš z 58. kapitoly Esaiášovy knihy.

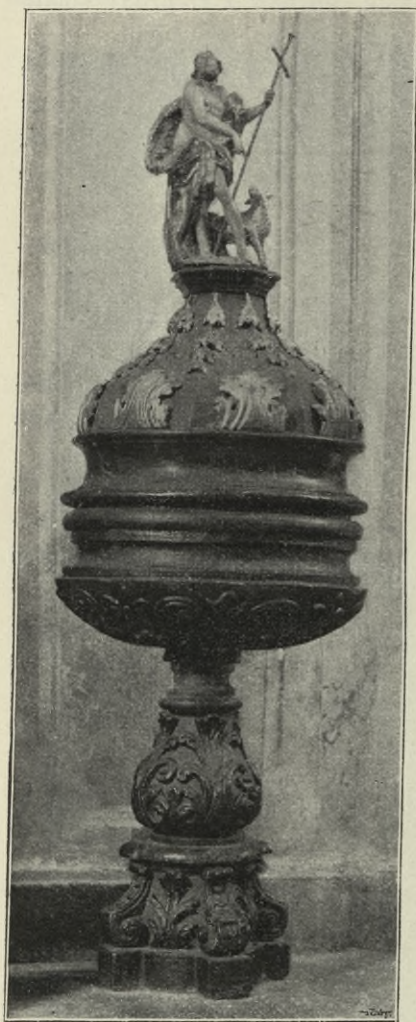
Křtitelnice (obr. 60) pískovcová, 0 90 *m* vys. (mísa 0 60 *m* v průměru), byla dle záznamu pamětní knihy r. 1580 zhotovena; noha po způsobu renaissančních kandelábrů o dvou člancích, spodním čtverhranným s volutami na rozích a hořejším hruškovitým s listy akantovými; mísa plochá, dole palmetovým ornamentem pokrytá, nahoře žlábkem a oblounem profilovaná; víko dřevěné, barokní.

Dva obrazy na plátně, poprsí sv. Petra a Marie Magdaleny v životní

velikosti, šťavnatou barvou široce nanešené práce 18. stol.

Socha Madonny s Ježíškem, na postranním stolku v rokokové, vyřezávané skřínce, dřevěná, asi 0 90 *m* vys. práce ze 16. stol. s ušlechtilými tvary; vlas jest rozpuštěn přes ramena, roucho a plášť splývá v měkkých a plných složkách, dole nahromaděných; ruce provedené již s dobrým porozuměním drží úplně obnaženého Ježíška; polychromie nová.

Křížek ze dřeva černě natřeného, s tělem Spasitele; toto jest 0 20 *m* dlouhé, ze slonové kosti velmi jemně řezané, ve výrazu i anatomickém provedení velmi zdařilé, barokní.

Obr. 60. Dolánky. Křtitelnice pískovcová z r. 1580, vys. 0 90 *m*.

Železný stojan na svíčky, kovaný z kulatých prutů zatočených do spirál, s plochými konci, 1·70 *m* vys., 18. stol. (viz obr. 59).

Dva svícny cínové, 0·30 *m* vys., trojnožky s listovým ornamentem litým, ve třech medailonech označeny: APD; SE; 1710.

P

Monstrance stříbrná, z části pozlacená, 0·62 *m* vysoká; na ovální čtyřkruhové noze prolamovaný pláštěk z bílého stříbra s jemně tepaným rozvilinovým ornamentem a čtyřmi prázdnými medailony; na nodu andělské hlavičky; na pozlacené paprskové záři bílý, stříbrný věnec ze stuhových a rostlinných rozvilin a reliefs Boha Otce, holubičky, sv. Petra a sv. Pavla, vše jemně tepáno a ciselováno. Bez značek, asi z let 1700—1720.

Kalich se starou stříbrou kuppou, 0·09 *m* vysokou a širokou, stříbrnou a pozlacenou; barokový ornament tepaný, silně vypouklý, ve výplních hrozny vína, pšenice a květy.

Kasule bílá, hedvábná, s naturalistickými květy a velkými lupeny provedenými v malbě jehlou a kladeným zlatem, dobrá práce z polovice 18. stol.; k ní náležitě vélum a štola.

Zvony: 1. Výška 0·83 *m*, průměr 0·90 *m*, kolem koruny nápis:

VALENTIN LISIACK GOS MICH AVF DER KLEIN SEIDEN PROG 1715.

Pod ním řada velkých kartuší s orlicemi, na plášti nepěkný relief sv. Jiří a nápis:

FVSA SVM

ET

SACRATA

HONORI SANCTI AEGIDII

SVB IOSEPHO MIKA PRAELATO DOXANENSI

ET PATRONO ECCLESIAE DOLANENSIS.

2. Výška i průměr 0·73 *m*; na uchách masky, kolem koruny nápis:

IOANN GEORG KÛHNER FVDIT ME PRAGAE.

Pod tím věnec rokokového ornamentu s hrozny; na plášti plochý relief sv. Norberta a nápis:

SANCTIS PATRONIS TVTELARIBVSQVE BOHEMIAE DICATA
(1770)

OPERA IOSEPHI DE WINCKELBOVRG IST HOC TEMPORE
ABBATIS

Farní budova neúhledná, zbudována byla v letech 1788—1791.

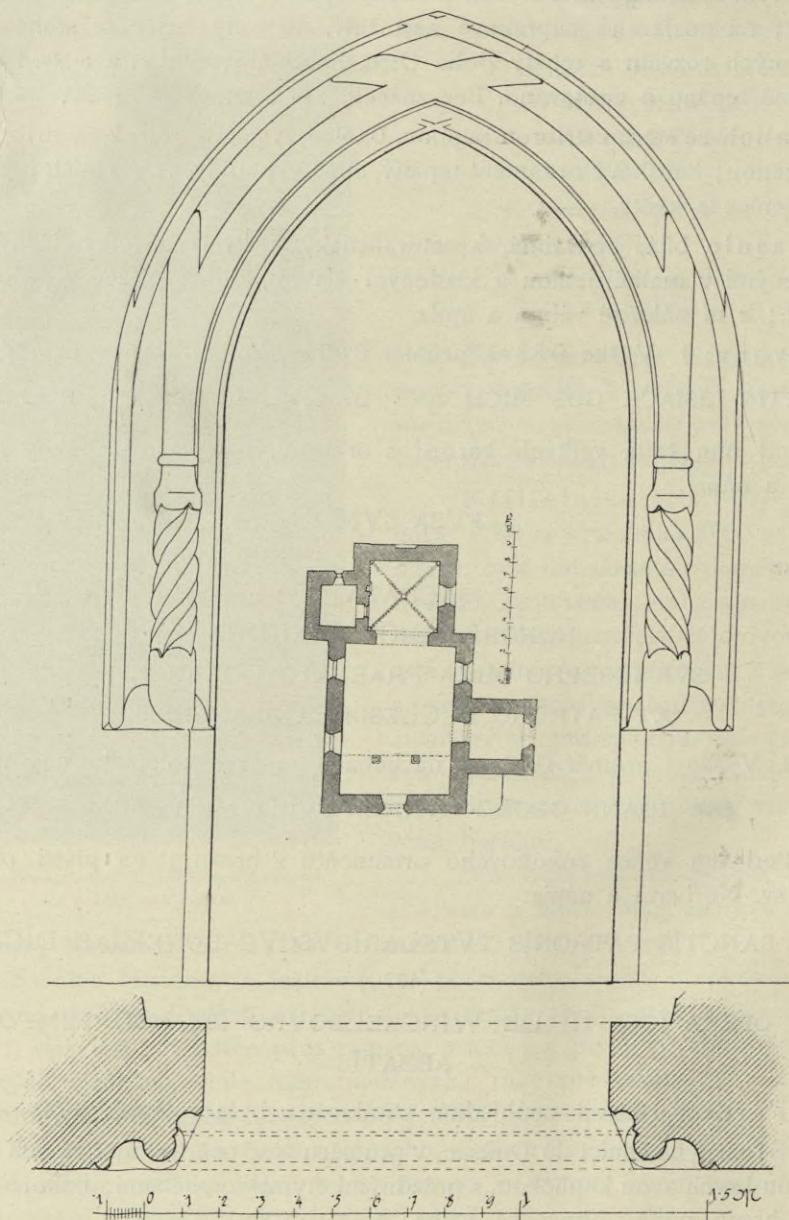
Sloup na silnici do Doksan, v průměru více než 1 *m* měřící, bez patky s malou krychlovou kapličkou, s prázdnými čtyřmi kapličkami; nahoře sedící Ecce homo, malá pískovcová socha; postaven r. 1597.

Dubany.

Sedláček: Místop. Slovník 175. — Pamětní kniha farní v Libochovicích.

Dva kruhy z dutých polokoulí a cetky závěsní; pak br. palstav. majetek zemského musea; mlaty nalezené ojedinele. — Památky IV. 2. 142. Vocel, Pravěk.

KOSTEL sv. Petra a Pavla, filiální, založený prý r. 1278 Dubanskými z Duban, byl za pozdní gotiky novým portálem a věží opatřen a r. 1740 i 1863 obnoven.

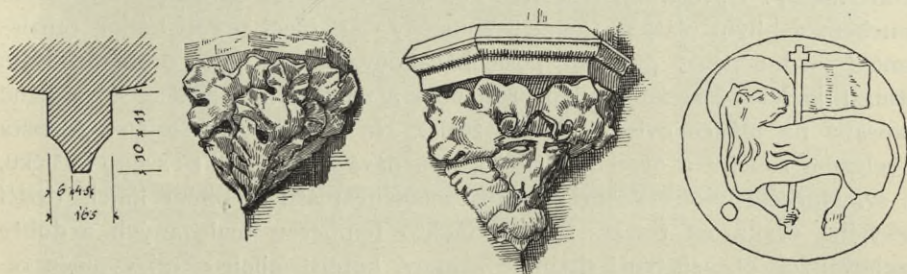
Obr. 61. a 62. Dubany. Púdorys kostela, 1/500. Obložení dveří jižních.

Budova orientovaná, z lámané opuky, omítnutá, z venčí docela obnovená, skládá se z obdélníkové lodi, pravoúhle zakončeného kněžiště a z jižní věže.

Věž jest základu čtverečního, dvoupatrová, prolomená dole portálem, ve výši prvního patra dvěma střílnovitými okny (zazděnými), nahoře z každé strany velkým oknem; toto jest sklenuto v lomeném oblouku a profilováno na ostění dvěma oblouny a žlábkem.

Loď a kněžiště bez opěráků; dvě okna na jižní straně, dvě na severní a jedno zazděné ve východní rovné zdi kněžiště, jsou téhož profilu jak věžní, kružeb nemají.

Dvěma portály vstupuje se do kostela; západní má ostění profilované jako okna, jižní, ve věži, jest taktéž goticky lomen a dvěma oblouny a širokým žlábkem profilován; z podvěžní kobky vedou do kostela dvěře s ozdobným pažením členěným dvěma žlábkem, mezi nimiž vystupuje kulatý

Obr. 63.—66. Dubany. Průsek žeber, konsole a svorník.

sloupec na šroubovitě točené, štíhlé patce; sloupec tento rozvětňuje se v náběhu oblouku na dva pruty, z nichž zevnější kolmý jest seříznut, kdežto vnitřní podél ostění běžící se nahoře v lomu křížuje; pozdní gotika ze začátku 16. stol. (obr. 62.).

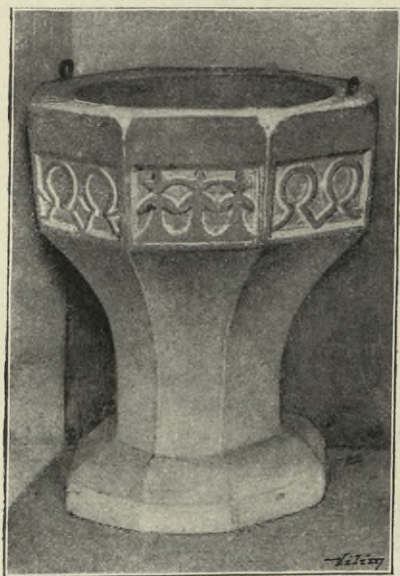
Vnitřek obdélníkové lodi 9·80 *m* dlouhé a 7·30 *m* široké je neozdobný; zakryt rovným stropem. Vítězný oblouk rozpjatý na 3·45 *m* jest nyní hladký, nečleněn, ačkoli se na jeho ku kněžišti obrácené straně nalézají omítkou zamazané zbytky listových pasů z kamene tesaných.

Kněžiště 5·60 *m* dlouhé a tolikéž široké, rovnou zdí zakončené, má hladké stěny a křížovou klenbu, jejíž žebra sedí v rozích na čtyřech konsolích, z nichž jeden tvoří lidskou hlavu, druhý lidskou masku ověncenou, třetí malou lidskou hlavu, z níž vycházejí tři velké lupeny lípové; čtvrtý je obložen kapustovým listím. Z každého těchto konsol vycházejí tři žebra průseku klínovitého s postranními mělkými žlábkem (obr. 63); poboční žebra jsou však jen kusá, brzy nad konsolem useknutá; jedině čtyry střední žebra sbíhají se v kulatém svorníku, na němž vysekán jest beránek Boží s praporečkem, znak panů Dubanských z Duban (obr. 66). Z kněžiště vedou do sakristie dvěře obložené ostěním s rovným, v koutech hořejších pronutým nadpražím; jeho přední hrana jest prostě sešíkmena. Na dveřích

starý renaissanční zámek ze 16. stol. s vyrytou ozdobou na desce. Sanktuarium jest prostý výklenek ve zdi s pravoúhlým, gotickým orámováním.

Hlavní oltář: mensa kamenná prostě profilovaná, nad ní pěkný, bohatě vyřezávaný rám akanthový s třemi anděličky, v ornamentální části velmi dovedná práce 18. stol., nově polychromovaná.

Skládací oltář v lodi (obr. 69) z první polovice 16. stol., řezaný ze dřeva a malovaný, bez stolu 4·30 *m* vysoký, 2·20 *m* široký. Na predelle uprostřed ve skřínce relief večere Páně, po stranách malované rozviliny s anděličky, šedé s černými konturami na červenavé půdě. Na střední hlavní desce oltářní stojí postavy Panny Marie, sv. Barbory a Kateřiny, na vnitřních stranách křídel postavy sv. Petra a Pavla, všechny v plochem reliefu provedené, 1·06 až 1·10 *m* vysoké; postoj poněkud jednotvárný, záhyby rouch klidné a přirozeně složené; původní ráz valně utrpěl novou, hrubě provedenou polychromií. Na zevnějších stranách křídel a na postranicích zavřeného oltáře malby: Uprostřed Zvěstování Panny Marie, která oděna jsouc zeleným rouchem a bílým pláštěm, májíc rozpustěný vlas, klečíc při klekátku, renaissančně ozdobeném; před ní košíček s konvalinkami. Na druhém křídle přináší kadeřavý anděl s bílým rouchem a nachovým pláštěm slova Páně napsaná na blánce ovinuté kolem žezla. Na postranicích stojí sv. Alžběta v zeleném rouchu a červeném plášti, ona dává hocha růži ze svého košíčku, a sv. Markéta v červeném rouchu, zeleném plášti a bílém límci, držící zeleného draka na řetězi. Pozadí těchto temperou malovaných a dobře zachovaných obrazů tvoří skalnaté krajiny, hořejší jejich okraj vyplněn renaissančními ozdobami vyběhajícími v dračí hlavy (velkost každého obrazu

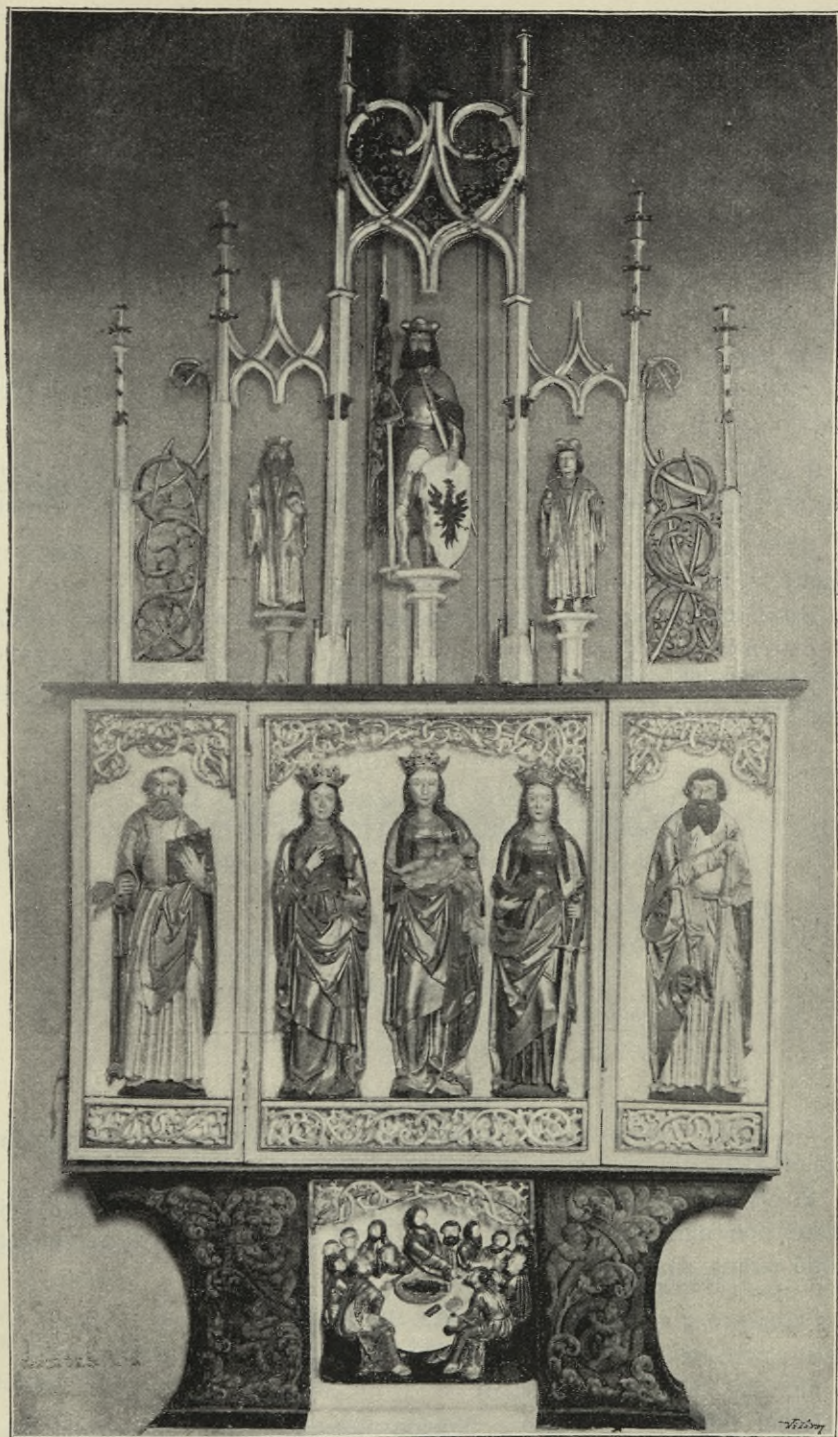

Obr. 67. Dubany. Křtitelnice opuková, 0·87 *m* vysoká.

Obr. 68. Dubany. Ozdoby vytesané na křtitelnici.

1·40 × 0·48 *m*). Výraz tváří a postoj žen prostý, těžkopádný, kraj modní, časový. Na vršku oltáře hubená gotická architektura sestávající ze šesti fial spojených obloučky; mezi nejvyššími uprostřed stojí na zvláštním podstavci socha sv. Václava, mezi postranními sošky nějakého starého vousatého krále se žezlem a jablkem říšským a nějakého mladého knížete s korunou knížecí.

Obr. 69. Dubany. Skládací oltář 4·30 m vysoký, z první polovice 16. století.

Mezi krajními fialami jsou suché, proutkové rozviliny. Umělecká hodnota celého oltáře není značná.

Kazatelnu zhotovil r. 1783 sochař *Fan Šturm* z Libochovic za 60 zl.

Křtitelnice opuková (obr. 67), 0·87 m vysoká, pochází z doby ranní gotiky; na široké hladké noze spočívá kotel (0·70 m v průměru měřící) osmihranný, na plášti ozdobený znaménky ve dvou plochách vytesanými: 1. Růžice osmilistá; 2. dvě Ω; 3. tři stromečky (panáčkové?); 4. dvě Ω; 5. opět tři stromečky; 6. Ω a kalich; 7. tytéž stromečky; 8. klíč s kvězdou.

Kasule žlutá, hedvábná, barevně vyšívána s květy a motýly, dobrá malba jehlou z konce 18. stol.

Náhrobní kámen opukový, 1·80 m dlouhý, 0·81 m široký, uprostřed znak pánů Beránků Dubanských z Duban, kolem minuskulní, již velmi nesnadno čitelný nápis, jehož obsah zní:

⊕ anno dni m ⊕ cccc + lxx · v feria secunda ante natiuitatem l. virginis marie obiit gener. dn̄s Ioh̄s de dubā et Bithow (dle udání p. řed. K. Křenka).

Kříž kovaný z prutů průseku čtyřhranného, na konci rozkovaných v lupeny, z 18. stol., na hřbitově, porouchán.

Boží muka, sloup na krychlovém podstavci s českým nápisem z r. 1701.

Zvony: 1. Výška 0·89 m, průměr 0·97 m; kolem koruny ornamentální pás rozvilin vyrůstajících z tritonů; na plášti z jedné strany znak habsburský a nad ním nápis v pravoúhlém rámu:

FERDINANDVS DEI GRA
ROMANORVM HVNGARI
Æ ET BOHEMIÆ ETC REX
ARCHIDVX AVSTRIAE MDXXXIII

Po straně v pravoúhlém orámování:

VOX MEA VOX VITE VOS VOCO
AD SACRA VENITE
THOMAS IAROSCH BRVNENSIS
AVXILIO DIVINO ME FVDIT
MDLII

Na druhé straně pláště prázdný kříž; podél spodního okraje ornamentální pásek.

2. Výška 0·85 m, průměr 0·83 m; kolem koruny malé reliefní výjevy biblické, pod nimi perlovec, pak řada visutých akantových listů; na plášti z jedné strany znak lobkovický, nad ním:

Girya z Lobkovic na Hanzburku
Liebiechowirnyh a Hielnice

pod ním: IN DOMINO CONFIDO.

Dole kulatý medaillon s figurou Spravedlnosti. Na druhé straně pláště nápis:

Ke cfi a chwale Gmiena pana Baha wierznego, s dovolenim Vrozene^o Pana Pana Girzy^o z Lobkowic na Hazmburce Libiechowiczych a Mielnice etc. ge^o mi^{ti} Cysarze Rzym^o Rudolpha komornika etc. Puwodem Pana Iakuba Woty Heytmana Panstwi Hazmburckeho Slowulny Brykcy Zwonarz z Cmyperka w Nowem Mielcie prazskem nakladem Obce nalezite k zadulsiy do Duban, tento Zwon gest udielal Letha 1580.

Dole dva znaky evangelistů a otisky obou stran osobní medaille zvonařovy.

3. Výška 0·48 *m*, průměr 0·51 *m*; kolem koruny:

ZACHARIAS TIETTRICH HAT MICH GEGOSSEN 1710.

Na plášti nepěkné reliefy dvou světců.

Dušníky.

Žárový hrob z doby císařství římského s br. popelnicí, s žel. mečem, hrotem oštěpu a j. v zemském museu. — Pam. VII. 324.

Hasenburg viz Klepý.

Horka.

Pazourky z kulturní vrstvy. — Školní sbírka v Libochovicích.

Charvatce.

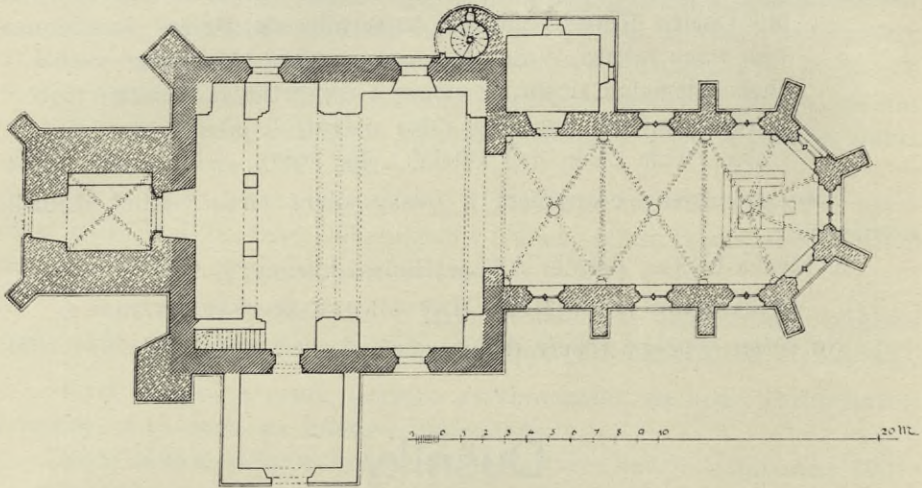
Se dláček, Místop. slovník 306. Liber memorabilium na faře z r. 1782.

KOSTEL Nanebevzetí Panny Marie, farní, v době románské založený, již r. 1352 jako farní připomínaný.

Budova orientovaná skládá se z románské obdélníkové lodi, z gotické, západní věže, z kněžiště ze 14. století pocházejícího a sakristie v barokní době přistavěné; byla v 18. století opravena a r. 1897 stav. radou Rudolfem Vomáčkou obnovena.

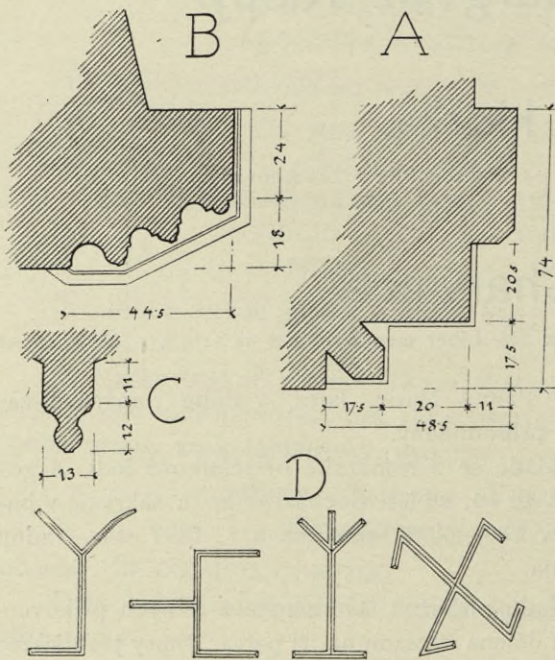
Věž zbudovaná na základě přibližně čtverečném z velkých pískovcových kvádrů, neomítnutá, jest dělena římsami na tři patra; římsy jsou šikmo seříznuty, ze spod žlábkem opatřeny. Jižní a západní strana prolomena jest okénky, z nichž spodní a vrchní má štíhle lomené ostění s vystupujícími

nosy, prostřední, kdysi dvoudílné, má ostění pravoúhlé, článkované obloukem a dvěma žlábkami. Nahoře velké prolomy gotické s hladkým ostěním. Okna

Obr. 70. Charvatce. Půdorys kostela 1:300; dle výměrů c. k. stav. rady Rudolfa Vomáčky.

tato nemají společnou osu, nýbrž jsou pouze přibližně uprostřed umístěna. Portál ze západu pod věží do kostela vedoucí jest polokruhový, na přední hraně prostě seříznutý. Četné kamenické značky (obr. 71 D.).

Obr. 71. Charvatce. A, ostění jižního portálu; B, ostění západního vchodu; C, průsek žebra; D, značky kamenické.

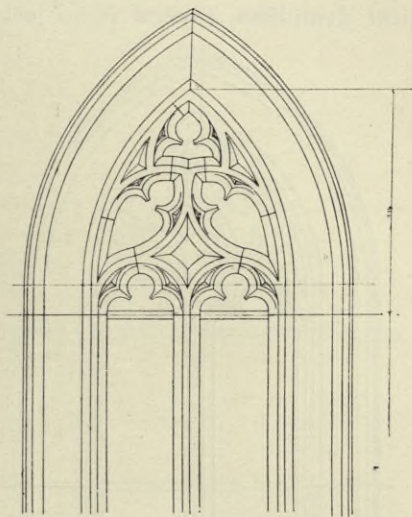
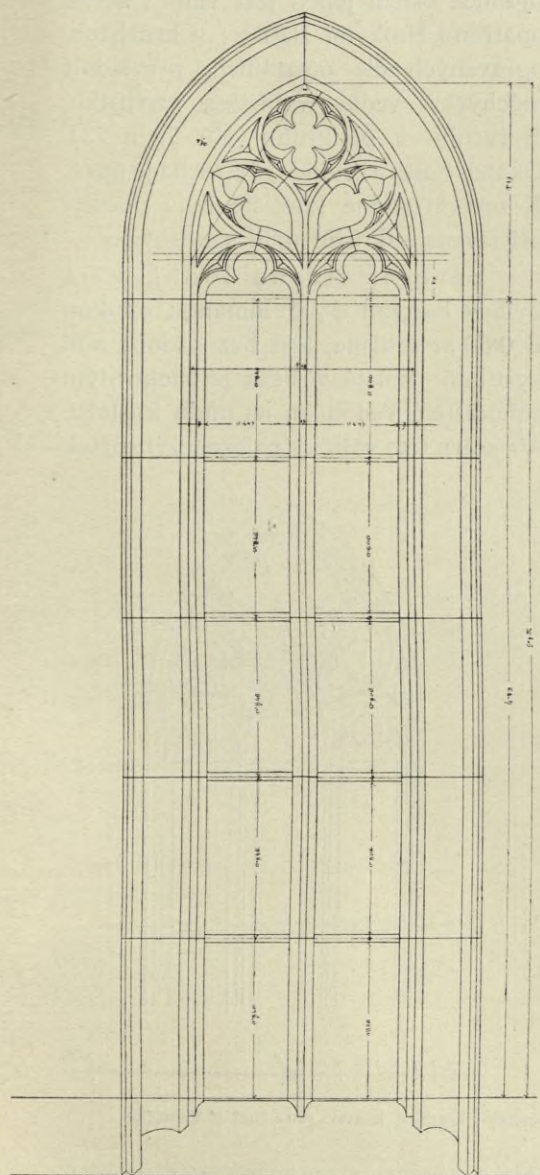
Jižní strana románské lodi, též zbudované z pískovcových kvádrů, jest v rohu sesílena mohutným opěrákem, současně s věží ku kostelu přistavěným. Nově přistavěná předsínka chrání románský jižní portál; tento jest polokruhem zaklenut a velice primitivně profilován, má v pravoúhlých ústupcích dva pilířky bez zvláštních patek, s hlavicemi prostě krychlovými, na spodních hranách zaoblenými (obr. 71 A). Vedle dvou velkých nových oken, dvě starší gotická okna bez kružeb.

Kněžiště z pískovce zbudované a omítnuté, jest do tří stran osmihranu zakončeno a sedmi opěráky

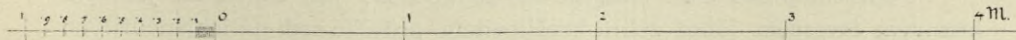
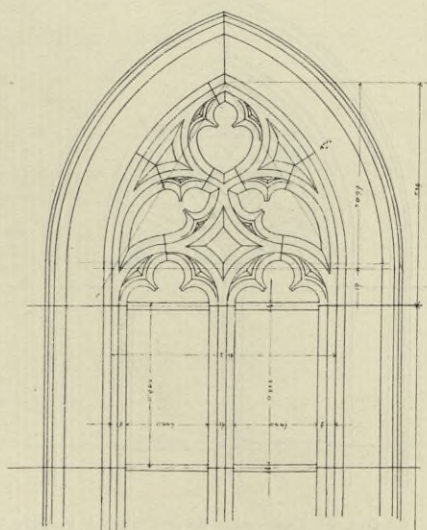
Charvátce

zadní okno

okno

la Polina

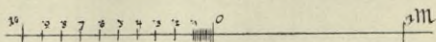
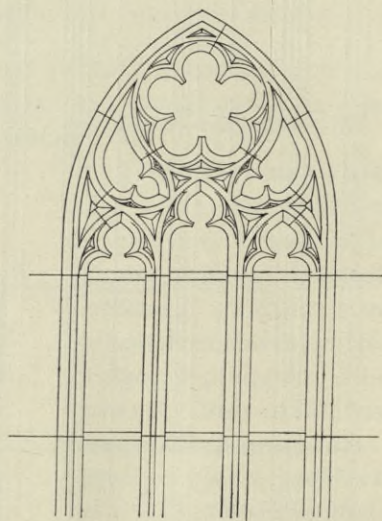
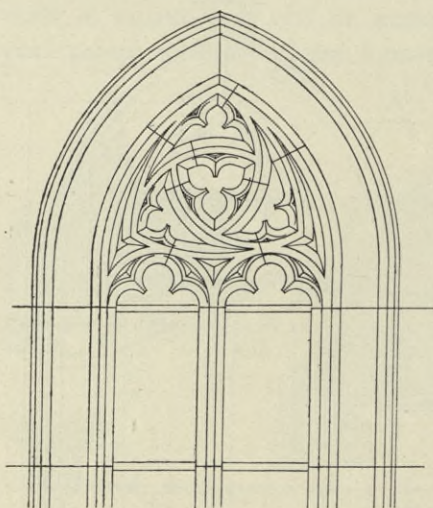
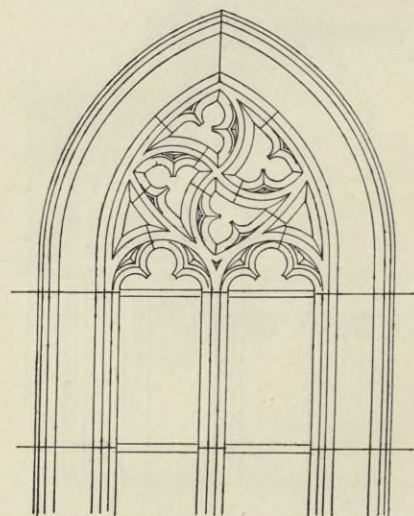

Obr. 72. Charvátce. Okna v kněžišti kostela; kreslil c. k. stav. rada Rudolf Vomáčka.

opřeno; tyto jsou na svém ústupku i na vršku opatřeny úseky římsovými. Kolem do kola vine se podnožní římsa, pod okny jsou částě římsové, ze spod vyžlabené. Ze sedmi oken jsou čtyři na severní straně a dvě na jižní dvoudílná, závěrní okno jest trojdílné; ostění jejich jest vnitř i zevně

opatřeno širokými žlábkami; v kružbách, opravených dle původních, převládají měchýřky vedle trojlístku, čtyřlístku, čtyřkruhu a pětikruhu (obr. 72 a 73). Okapní římsa a brídlicová střecha je nová. K severní straně kněžiště byla později přistavena sakristie nyní sgotisovaná.

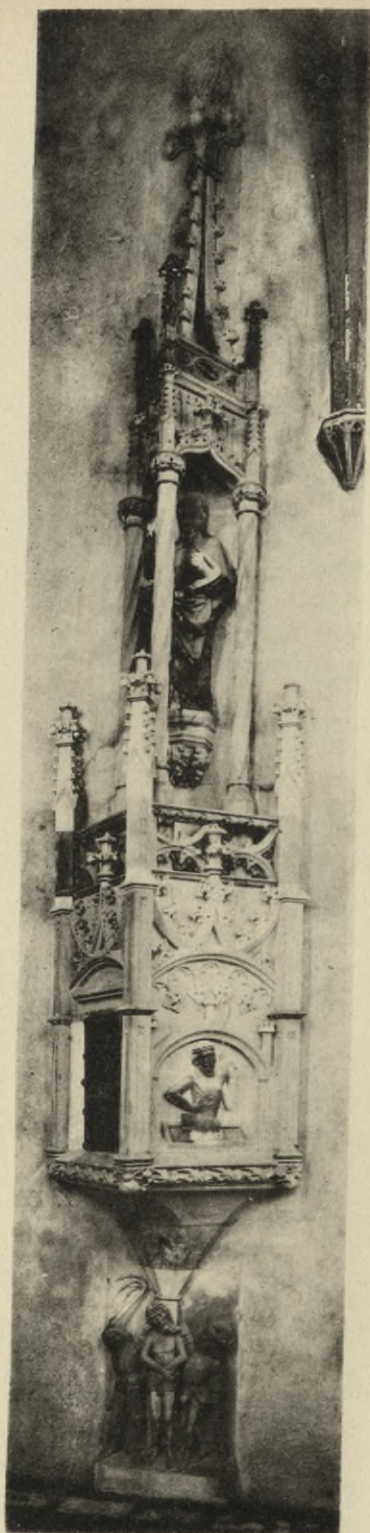
Severní strana lodní, která byla v barokní době lánanou opukou o 0.60 m sesílena, jest bez ozdob; z ní vystupuje kulatá věžička se šnekovitým schodištěm vedoucím na půdu kostelní. Ve zdivu této věžičky nalezen byl zbytek

Obr. 73. Charvatce. Kružby oken v kněžišti kostela; kreslil c. k. stav. rada Rudolf Vomáčka.

obloučkové římsy z bývalého románského kostela, pískovcový kvádr zde použitý jako stavební materiál.

Podvěžní předsínkou vstupuje se do kostela; jest zaklenuta jediným křížovým čtvercem, jehož žebra hruškovitého průseku sedí na jehlancovitých konsolích, stýkající se v kulatém, hladkém svorníku. Na východní stěně vedle portálu ve výši 2.60 m jest na omítce černou barvou namalován

K. BELLMANN PHOTOTYP.

Sanktuarium v kostele Charvateckém z pískovce tesané
v druhé polovici 15. století, 7.40 m vysoké.

Sochy sv. Doroty a sv. Kateřiny v kostele Charvateckém, opukové,
z druhé polovice 14. století, 1.23 m vysoké.

nápis pocházející v hořejších šesti řádcích ze 14. neb 15. století, kdežto sedmý řádek teprve později rudkou připsán byl (velkost $0\cdot36 \times 0\cdot38 m$):

— — — — — (nečitelné)
 — — — honore sancte
 magdalene, sancte
 (u)rsule cum sodalibus
 sancte marie — agde
 et sancti marci (?) †
 Sanctissima ugo me

Vchod z předsínky do lodi vedoucí, ve světlosti $2\cdot35 m$ vysoký a $1\cdot15 m$ široký má ostění v oblouku lomené a v průseku členěné hruškovitými články, oblounem a třemi širokými žlábký (obr. 71 B).

Lod kostelní $13\cdot20 m$ dlouhá a $11\cdot75 m$ široká je zcela zmodernisována; na počátku 18. století byl bývalý tabulový strop nahražen klenbou o dvou křížích založených na širokých pasech, k jejichž opoře vezděly se do kostela na každé z podélních stran nástěnné pilíře s korinthskými hlavicemi.

Vítězný oblouk, dříve lomený, jest nyní barokně v polokruhu tak podezděn, že pouze na straně obrácené do kněžiště viděti lze část jeho původního profilu, obloun.

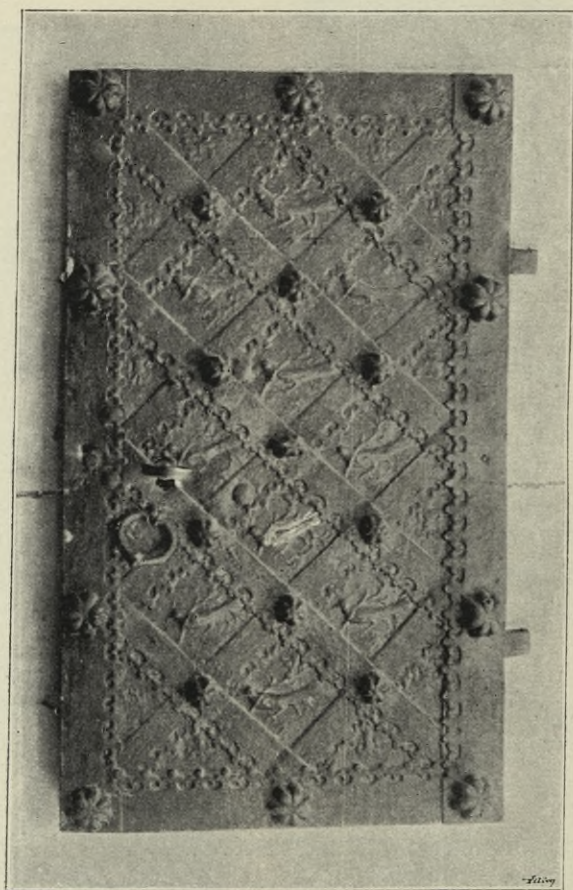
Kněžiště $12\cdot40 m$ dlouhé a $6\cdot90 m$ široké jest do tří stran osmihranu zakončeno a sedmi štíhlými okny osvětleno. Klenutí jeho skládá se ze dvou křížových kleneb a závěru paprskového. Žebra průseku hruškovitého (obr. 71 C) stýkají se ve třech hladkých, kulatých svornících a sedí vysoko nad podlahou na jehlancových konsolích ozdobených lichými kružbičkami. Stěny jsou hladké.

Malby prostírající se po celé klenbě byly dle bývalého chronogramu původně r. 1728 provedeny, r. 1871 však Josefem Hellichem úplně přemalovány; představují výjevy ze starého zákona. Chronogram zněl dle pamětní knihy:

FRANCISCO HIERONIMO BARTON PATRIA PILSNENIS TVNC
 LOCI ET TERRITORIUM ILLIUS CVRATO.

Sanktuarium věžovité (viz tab. 4) $7\cdot40 m$ vysoké, celé z pískovce tesané, sestavené na základě čtvercovém, jehož dvěma stranami diagonálně ze stěny vystupuje. Do patky zapuštěn jest dovedně provedený relief bičování Páně; dva chlapové oděni těsnými kabátky, přiléhajícími nohavicemi a špičatými střevíci bijí Spasitele a tahají jej za vousy a vlasy; obnažené tělo jeho přivázáno jest ke sloupu, který slouží zároveň za nohu sanktuaria. Dvě hladké sferické plochy tvoří přechod ku vlastní schránce pro Nejsvětější. Obě její stěny uprostřed v pravém úhlu se stýkající jsou lemovány na dolejší hraně provazcem ovinutým listím; na rozích dole sesílených velkými kapustovými lupeny vypínají se tři pilírky zakončené štíhlými fialami. Levé pole zaujímají dřevěná dvířka pobitá plechovými ozdobami, pasy goticky vykrojovanými, hřeby a vytepávanými holubicemi, jež drží ratolestě. V pravém

vytesán jest relief vzkříšeného Spasitele, jemuž z rány v boku prýští krev, tekoucí do kalicha vedle stojícího. Hořejší částě těchto ploch plní jemné, liché kružby pozdních tvarů; nad nimi jsou prolamované kružby, jež spolu s fialami korunují hlavní tělo sanktuaria. Vršek tvoří baldachin stojící na třech kroucených sloupcích s lupenovými hlavicemi, jež spojeny jsou obloučky tvaru oslího hřbetu; vysoký jehlanec zakončuje celek svým křížovým květem.

Obr. 74. Charvatce. Kovaná dvířka sanktuaria z druhé polovice 15. století.

clava, Víta, Matky Boží a sv. Vojtěcha v reliefu málo vypuklém, pěkně provedeném, s původní polychromií: roucha zlacená, tváře a ruce přirozené, lidské barvy. Výraz a postoj zdařilý, naivně procítěný. Vrchní okraj poprsnice zakončen římsou. První polovice 16. století (obr. 75).

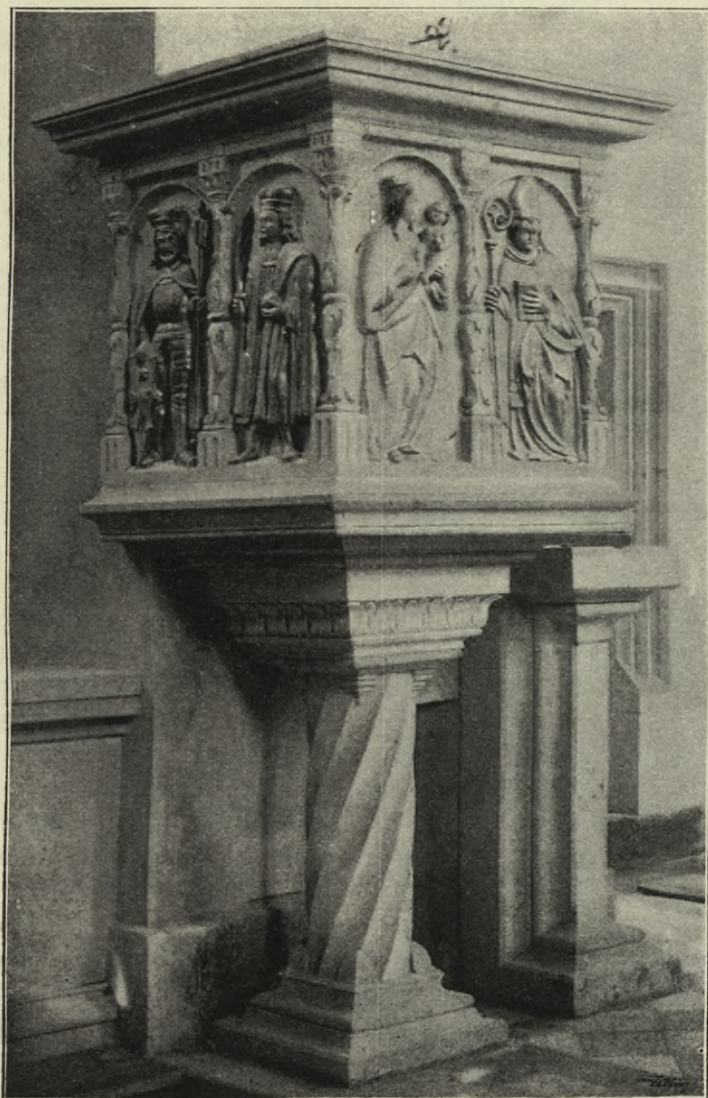
Dvě sochy opukové sv. Kateřiny a sv. Doroty, z druhé polovice 14. století, 1,23 m vysoké, úplně zachovalé (jen korunky a některé prsty byly otlučeny, jsou nyní opraveny). Výraz tváří velmi ušlechtilý, čela vysoká, kulatá, oči ještě stylisované, nos štíhlý a ústa malá, drobná; vlas

Výborná práce z druhé polovice 15. století, zvláště v ornamentální části jemně a přesně v pískovci provedená, ve figurální části slabší, bez značek.

Oratorium na severní straně kněžiště, nad sakristií, s dvěma sdruženými čtverečnými okny, jejichž poprsnice zdobí liché kružby se čtyřlísty a mezi ně zařazené dva znaky pánů ze Žeberka (Slavětinských) a pánů z Boskovic. Pod oratoriem velká renesanční kartuš srdcovitá se znakem.

Kazatelna renesanční, pískovcová; šroubovitě točený sloupek nese krychlové řečniště přiléhající jednou stranou ke zdi; k druhé straně připojeny schůdky. Obě ostatní strany jsou reliefy vyzdobeny, na rozích a uprostřed členěny ornamentovanými sloupci, mezi nimiž stojí celé postavy sv. Vá-

rozpuštěn splývá na ramena. Ruce úměrné, v těsných rukávech; sv. Kateřina drží kolo a meč, sv. Dorota košíček a meč. Postoj klidný, v boku slabě prohnutý. Spodní roucho opásané, na prsou složené v pět jemných složek; velký plášť splývá klidně bez ostrých záhybů k nohoun, jež jsou ve špi-

Obr. 75. Charvatce. Kazatelna renesanční, z pískovce.

čatých střevíčkách. Celé sochy podobají se v provedení hlav, rukou, záhybů a atributů velice sochám Ročovským (tyto z r. 1373—1391) a pocházejí bezpochyby od téhož mistra. (tab. 4.).

Socha Madonny s Ježíškem, z pískovce tesaná, 1,53 m vysoká; matka v červeném šatě a modrém plášti, skládaném do ostře lomených

záhybů, stojí silně k pravé straně nahnuta a podává dítěti, jež drží na levici, hrušku. Ježíšek úplně obnažený má v rukou košíček; jeho pohyb vesele naivní, výraz jako v tváři Madonny milý; jinak dosti slabé dílo z druhé polovice 15. stol., opatřené novým, hrubým nátěrem (vlasy na hlavě madonny nepěkně otesány, obr. 76).

Obr. 76. Charvatce. Pískovcová socha Madonny z druhé pol. 15. stol., 1·53 m vysoká.

Monstrance, 0·62 m vysoká, z pozlaceného stříbra, paprskovitá, s věncem klasů a vinných hroznů kolem koruny, na noze obloukový ornament s růžemi, klasy a hrozny; práce nevalné hodnoty, ze začátku 19. století.

Kalich stříbrný, 0·25 m vysoký, půda zlacená, na noze i na čišce prolamovaný pláštěk z bílého stříbra s rozvilinovým ornamentem a růžicemi, na kupě hlavičky andělků a medailony se znaky umučení Páně; nodus vásovitý. Polovice 18. století.

Kalich stříbrný celý zlacený, 0·27 m vysoký, na kruhové noze a kupě vytepané naturalistické květy a lupeny, dovedná práce empirová, označená .

Pacifikal monstrancovitý, celý zlacený, 0·35 m vysoký, rokokový s ovální nohou vykrojovanou a pokrytou tepanými a prolamovanými stuhovými ozdobami, nodus vásovitý, vršek dvojité paprskový s kartušemi provedenými z jemně vytepaného stříbrného plechu, posázený nápodobenými drahokamy, z druhé polovice 18. století.

Zvony. 1. Výška i průměr 1·24 m; kolem koruny dvouřádkový nápis minuskulní:

in nomine ꝛ nostri ꝛ iesu cristi ꝛ
ad honorem ꝛ summe ꝛ trinitati ꝛ et individue ꝛ unitati ꝛ hoc ꝛ opus ꝛ
praeclarum ꝛ est ꝛ factum ꝛ anno ꝛ domini ꝛ m et millesimo ꝛ quingente-
simo ꝛ quarto ꝛ ioannes ꝛ cantarista ꝛ fecit ꝛ et est ꝛ esumatum ꝛ fecia
ꝛ quarta ꝛ post ꝛ festum ꝛ sancte ꝛ katherine ꝛ virginis ꝛ.

Přímo pod nápisem relief Matky Boží, dole úzký ornamentální pásek gotických listů.

2. Výška i průměr 1·12 m, na uchách lidské masky, kolem koruny nápis:
ANO DNI MDCXCVI FVSA NOVITER MDCCCLXXX CONGVSSA ANO
DOMINI MDCCXCVII TRANSFVSA.

Pod nápisem visí festony vavřínové; na plášti reliefní medailon s allegorií náboženství, nad ní nápis: ECCLESIAE EXPENSIS.

Dole rokokový ornament; na druhé straně pláště znak Kinských a nápis: SUB PATRONATV CELSIS S · R · I · PRINCIPIS IOSEPHI DE KINSKI DNI IN ZLONITZ ET MARTINOWESS ETC ETC

ROSAE NATAE S · R · I · CO-
MITIS DE HARRACH DEVOTO-
RVM CONIVGVM.

Dole:

IOH · WENZEL KŮHNER GOSS
MICH IN DER K K · NEVSTADT
PRAG 1897.

3. Menší, nepřístupný, s dvěma ornamentálními pasy kolem koruny; z jeho nápisu lze poznati pouze:

ANTONIUS SCHOENFELD
VETEROPRAGAE ME FUDIT.

4. zvonek na sanktusové věžičce, nepřístupný, má dle pamětní knihy nápis:

Kniez Jeremiass Brodský Diekan hrage vřipskeho a trzebenskeho farary w Charwattexich. Brikey Zvonary z Cymperků w praze nakladem vsadnich kostela Charwatske^o tento zvon udielal r. 1580.

Náhrobky: 1. z bílého pískovce, 2'60 m dlouhý, 1'15 m široký, s postavou ležícího rytíře v brnění, výborně ve vysokém reliefu (téměř kulatě) tesanou; jeho hlava spočívá na přílbici s velkými křídly, pravice drží meč, levice pásku s nápisem: Misereere . Mei . Deus . Secundu ma.

Nad hlavou lichá kružba čtyřlístová s dvěma znaky, pod nohami polštář, na jeho dnu (nyní zakrytém) jest vytesán znak, důkaz to, že náhrobek tvořil vyvýšenou tumbu. Kolem na okraji nápis:

Anno ⊕ Domini ⊕ M ⊕ cccc ⊕ lxxxviii ⊕ Feria ⊕ Sexta ⊕ Die ⊕ Sancti ⊕ Vincenty ⊕ Obijt ⊕ Generosus ⊕ Ac ⊕ Strenuus ⊕ Miles ⊕ Et ⊕ Dns ⊕ Dns ⊕ wilhelmus ⊕ De ⊕ Ilburk ⊕ Et ⊕ De ⊕ Ronow ⊕ Hic ⊕ Sepulfus ⊕ ora.

Obr. 77. Charvatce. Pískovcový náhrobek p. Viléma z Ilburka z r. 1489.

Znameníte dílo z r. 1489 úplně zachované (dobře obnovené, obr. 77).

2. Polovice desky pískovcové nyní 1'15 *m* dlouhé a 1'10 *m* široké, kdysi asi protějšek předešlého kamene, s nímž jest stejného provedení; poprsí modlící se ženy velmi dovedně tesané; na páskách u hlavy: SMILVG . SE · PAN EM . . . HRZISSNY PA · MA · PS · ZA · MIE · BOHA,

Kolem na okraji desky:

Anno . Domini . M . cccc . Obijt . Generosa Wylhelmi . De . Illburk . Orate . Deu p . . . — (obr. 78).

3. Pískovcová deska 2'15 *m* dlouhá, 0'90 široká, silně ošlapaná s postavou ležící ženy s růžencem a znakem (dvě kosy kolmě stojící ostřím od sebe odvrácené); začátek 16. století. Kolem na okraji nápis:

Obr. 78. Charvatce. Pískovcový náhrobek z r. 1500.

Anno . Domi . mcccc
Henrici sandlicz | z Hynfeldu . fera .
tri . p . g . Asupeonis . maie . vgs .
orate . pro . ea . (!)

4. Pískovcová deska, 1'66 *m* dlouhá a 0'93 *m* široká, ze 16. stol., uprostřed velký vyšlapaný znak, kolem zbytky nápisu:

. . . . SWATEHO SSIMONIE
A VMRZELA GT . . .
GIVA · TVTO GEST POCHO
WANA PROSTE

5. Pískovcová deska 1'80 *m* dlouhá, 0'80 *m* široká se znakem pánů z Illburků.

Kolem nápis:

. . . . EC · XXXVIII · VMRZEL VROZENI · PAN · PAN WILIM
Z IIMBVRKV A

6. Pískovcová deska 1'10 *m* dlouhá, 0'77 *m* široká, ze šestnáctého století, v dolější polovice čtvercený znak úplně vyšlapaný, nahoře nápis:

NA MARTINOWSY · W LETECH
STARZY · SAVCZI 52 AWTO
MTO · CHRAMV A MISTIE W
PANU · ODPOCZIWA · GEHO
DVSSI · PAN · BVH · NASS RACZ
MYLOSTYW BEYTI.

Kaplička vedle kostela, barokní, v šestihranu stavěná s rovným stropem, neozdobná. Vnitřní zařízení prosté; oltář, pěkná sloupová architektura s mnohonásobně oblomenou římsou a akantovým věncem, pochází z doksanského chrámu.

Farní budova postavena byla v letech 1778—1779 za 6038 zl.; prosté stavení.

Boží muka za kostelem, čtverhranný pilíř s malou kapličkou se čtyřmi výklenky goticky lomenými; na něm Pieta, socha slabého provedení asi ze 16. století.

Chotěšov.

Sedláčkův Místop. Slovník 326; Pamětní kniha farní z r. 1852.

KOSTEL Nanebevzetí Panny Marie, farní, doksanským klášteřem založený, připomíná se již ve 14. století a byl r. 1730—1737 přestavěn, v našem století opraven a opřen.

Budova, kněžištěm k severu obrácená, skládá se z gotické věže, z barokní, obdélníkové lodi a ze současného kněžiště polokruhem zakončeného. Zdivo, z části lánaný kámen, z části pískovcový kvádr, je omítnuto. Zevnějšek členěn prostými lesenami; jedině ve vyšším patře věže čtyry velké gotické prolomy. Vnitřek kostela zcela jednoduchý, v lodi i kněžišti stropem zakřytý, 21·00 *m* dlouhý a 9·60 *m* široký.

Socha Madonny s Ježíškem na hlavním oltáři, 1·20 *m* vysoká, ze dřeva řezaná, v boku silně prohnutá; u nohou dva prosebníci, nejlépe to zachovalá část sochy, jejíž ostatek (zvláště hlava) zohyžděn jest opravami a novou polychromií; asi z 15. století.

Kazatelna kamenná na pilířku s korintheskou hlavici, řečniště do šestihranu sestrojené, ve výplních jeho poprsnice jest relief Matky Boží s dítětem, relief sv. Jiřího na koni zápasícího s drakem a hazmburský znak ve dvou ostatních stylisované kytice; 16. století.

Zvony: 1. Výška 1·10 *m*, průměr 1·18 *m*; kolem koruny široký ornamentální pás s nohy a nad ním i pod ním jednořádkový nápis:

EIN CHRISTICH WERCH BIN ICH ZU GOTTES WORT RUF ICH
PAVLVS MVNCH ZA LAVN GOS MICH ANNO 1608

HOSIZANNA MIT SYSSN SCHAL ICH SVNG KLING VRRBERG W
TAL WEM WIRT HORN MEIN KLANG SEIM KIRCHN GEN NICHT
LANG

Pod tím visuté hrozny; na plášti nápis:

LFTHA PANIE 1608 LIT GEST ZWON W MIESTIE
LVNA NAD OHRZY KE CTI A CHWALE PANV BOHV
WSSEMOHAVCYMV TEZ KV POCTIWOSTI BLAHOSLA
WEN PANNE MARIGI A WSSEM BOZYM SWATYM
K ZADVSSY CHOTESSOWSKEMV ZA CTIHODNEHO
KNIEZE SSEBESTYANA FARARZE TOHO CZASV CHOTES
SOWSKEHO ZA VROZENEHO PANA IANA KAROWCE
NA KOWIC HEYTMANA PANSTWI LIBYCHOWSKÉHO

WITA ZAVBKA RICHTARE ZA IANA MLYNARZE MARTINA
 KAWLVCHA TOMASSE LENIKA GIRZIKA HASY GIRZIKA
 WALBA OTMARA TATRMANA KONSELVW CHOTIESSOWSKYCH
 ZA WONDRZEGE RICHTARZE MARTINA KLYMSSE MATIEGE
 KRČMARZE KONSELVW CZERNISKYCH ZA TIECHTO KOSTEL
 NIKV GYRZIKA NERADA PAWLA IANDI IAKVBA POLIWKY
 MARKA BARTONOWIC WAWRZINCE DWOZÁKA S
 CZERNIWA

z druhé strany krucifix s Matkou Boží a sv. Janem, slabé práce; nápis

GLICK VNT VNGLIK IST
 ALLE MORGEN MEIN FRISTICK.

Dole rostlinný pás.

2. Výška 0·83 *m*, průměr 0·90 *m*, přelit dle starého zvonu, z něhož převzat byl nápis kolem koruny:

teno zvon dielan ke rzi a k chvale panu buohu matze bozy wffiem swatym

3. Výška i průměr 0·75 *m*; hladký, s reliefem Madonny na plášti a nápisem kolem koruny:

GEGOSSEN VON FRANZ GOLD IN LEITMERITZ ANNO 1845.

Chvalín.

KOSTEL sv. Jana Nep., filiální, orientovaný, z lámaného kamene, omítnutý; byl roku 1725 zbudován od kláštera doksanského, jemuž ves Chvalín náležela od r. 1226. Zevnějšek obdélníkový s malou předsiňkou a dvěma nárožními věžičkami na západní straně; z valbové střechy vyčnívá uprostřed zděná lucerna. Na pravoúhlém pažení portálu letopočet: MDCCXXV; nad ním štuková kartuš s poprsím sv. Jana a se znakem doksanským.

Vnitřek má tvar podélného osmihranu, 9·00 *m* dlouhý a 6·50 *m* široký; stěny jsou členěny korintskými pilastry spojenými římsou. Čtyry okna v hlavních osách obdélníková. Na neckovitém klenutí štukové rozviliny, v jejichž čtyřech kartuších nalézá se monstrance, kniha, globus s okřídleným srdcem a kříž. V lucerně holubice mezi okřídlenými hlavami andělků.

Hlavní oltář, barokní, s velkým kartušovým rámem z mistrně řezaných rozvilin akantových. Oltářní obraz na plátně, celá postava sv. Jana Nep., dosti slušná práce 18. stol. Dva pěkné ze dřeva řezané relikviární rámy s obloukovým a mušlovým ornamentem, 1·15 *m* vysoké, 0·65 *m* široké. Antependium kožené s malovanými květy stylisovanými, volně rozházenými po ploše. Na vedlejším oltáři malý relikviářik, akantový rámeček dřevěný, 0·33 *m* vysoký, 0·26 *m* široký, velmi pěkná práce 18. století.

Nápisový kámen po pravé straně hl. oltáře zazděný:

1725
 IMPD (Josef Mika, praepositus Doxanensis)
 POSVIT ER
 REXIT &
 BENEDIXIT.

Kalich z pozlacené mědi, 0·20 *m* vysoký; plochá noha šestikruhová nodus hruškovitý, čiška prohybaná; vše pokryto tepaným stuhovým a rozvilinovým ornamentem, v rozvrhu pěkné, v detailním provedení slabé.

Ječovice.

Sedláčkův Místop. Slovník 358. — Rukop. sbírka topograf. v archivu Musea král. Česk., heslo panství Budyně.

Hroby z první doby křesťanské s esovitými kroužky. — Sommer, d. Kön. Böhmen I., 57.

KOSTEL sv. Barbory, farní, jako takový již r. 1359 připomenut, pak filiální, r. 1783 znova vystavěný, od r. 1855 opět farní.

Budova barokní, umělecky zcela bezvýznamná, orientovaná, skládá se ze západní věže, obdélníkové lodi a z kněžiště zakončeného v plochem oblouku, jest uvnitř 24·00 *m* dlouhá a 9·40 *m* široká.

Hlavní oltář a dva postranní oltáře se slušnými barokními řezbami ornamentálními a soškami andělů.

Ukřížovaný, tělo řezané ze slonové kosti, 0·46 *m* dlouhé na dřevěném kříži, 1·00 *m* vysokém, dobrá práce 17. stol.

Kopie staročeského obrazu Madonny, na dřevě v 17. stol. malovaná, 0·50 *m* vysoká, 0·40 *m* široká; stojí na levém oltáři, jež dle nápisu pochází z r. 1687.

Dřevěná soška Bolestné Matky Boží, 0·22 *m* vys., výborně řezaná a polychromovaná, barokní kopie staršího gotického díla na pěkně řezaném podstavci, upraveném na relikviář; kolem andělkové, slabé práce.

Křtitelnice kamenná, barokní, s hrubě vytesanou ležící postavou ethiopského knížete v životní velikosti.

Kalich z pozlaceného stříbra, 0·185 *m* vys.; noha šestilaločná, čítající v průměru 0·125 *m*; má na kolmém okraji prolamovanou jednoduchou kružbu a na hladkých lalocích nápis:

	Š. Barbara	
Me Mento	ora pro	Me Mento
	Agonizantibus	
	nostris · in	

Na šestihranném dřívku opakuje se slovo MATER ☉ nad i pod ořechem; tento je plochý, ozdobený vrytými kvítky a kružbami, jakož i nasazovanými květy; na jeho routách vyryto: xprfus.

Obr. 79. Ječovice. Kalich z pozdní gotiky, 0·185 m vysoký.

IN REGNO | BOEMIAE SVPREMVS NO- | TARIVS IN PODBRADEC | ET
GETSCHOWITY | COLLATOR. REN. | FECIT ANNO 1670.

Náhrobní deska pískovcová, přeražena, z českým nápisem majuskulním z r. 1770, svědčící nějaké Dorotě dceře Václava . . .

Náhrobní deska z roku 1799 s majuskulním nápisem českým a dvěma pyramidami.

Na spodní straně nohy:

W. W. S. de fRidberg C(oll)ator
in Hertowiz (Wenceslaus Mauritius
Salomon de Fridberg). Pozdní gotika.

Zvony: 1. Výška 0·72 m, průměr 0·80 m; hladký, kolem koruny jednořádkový nápis minuskulní:

ke cty a chvale panu buohu
i wšiem swatym a mile swate bar-
buorzye do gerzowic amen.

2. Výška 0·62 m, průměr 0·66 m; kolem koruny dva bohaté pruhy ornamentální, mezi nimi latinské Ave Maria. Na plášti mezi reliefy Panny Marie a sv. Barbory znak Friedberský. Dole nápis: GOSS MICH NICOLAVS LÖW IN PRAG.

Na druhé straně:

WENCESLAVS | MAVRITIVS SA-
LAMON | DE FRIEDBERG S. C. M.
A. SER- | VITVS ET AD REGIVM
TRIBVNAL | IVDICY CAMERATICI

Klepý.

Schaller Top. d. Kön. Böhmen V. 73. — Sedláčkův Slovník místopisný, 416. — Wahnner, litom. okres I. 247. v archivu Musea král. Českého.

Hrob kostrový s náramkem lignitovým a z dutých polokoulí — majetek Třebenickeho musea. — Palstav, náramky bronzové, zdobený přeslen v majetku A. Žáka. — Palstav a jehlice nal. pod Hazmburkem ve sbírkách zemského musea. — Pam. VIII. 155.

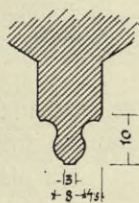
Kamenné mlaty — majetek musea v Třebenicích; bronzový palstav, jehlice bronzová a dva br. náramky v majetku musea zemského. — Památky VIII. 155.

KOSTEL sv. Jana Křtitele, farní, již r. 1365 takový, byl 26. dubna r. 1493 znovu svěcen, po r. 1623 filiálním a r. 1779 obnoven.

Budova gotická, orientovaná, skládá se ze západní věži, obdélníkové lodi a z kněžiště zakončeného do tří stran nepravidelného pětihranu; toto jest opřeno čtyřmi opěráky, z nichž jihovýchodní jest zdoben hrubě tesanou hlavou mužskou s kníry. Na jižní podélné straně portál v ostrém úhlu lomený a na ostění mělce profilovaný oblouky a žlábků (profil maltou zaplácán); 14. stol.

Uvnitř má obdélníková loď 12·70 *m* dlouhá a 10·30 *m* široká holé stěny a plochý strop. Vítězný oblouk, při malé výšce poměrně značně rozpjatý (na 5·40 *m*) jest lomen v tupém úhlu a profilován širokou přední ploškou, dvěma velkými, postranními žlábků a úzkými, krajními pásky. Kněžiště 7·50 *m* dlouhé a 6·75 *m* široké má hladké stěny, do jejichž polo-
viční výšky zasahují klenbová žebra hruškovitého průseku (obr. 80.); tato sedí na kuželovitých konsolích ovinutých třemi vodorovnými oblouky. Jediné křížové pole a závěr klenby utvořený ze tří stran nepravidelného pětihranu mají hladké, kulaté svorníky.

Sanktuární výklenek, 1·70 *m* vysoký, 0·75 *m* široký, s pravouhlým, z opuky tesaným rámem, jehož spodek tvoří velkou obrácenou lilii; postranice jsou profilovány obloukem ovinutým listím a šikmou posázenou z každé strany třemi lupeny; vršek vybíhá v trojhranný štítek se čtyřmi lupeny stylisovanými a velkým středním květem. Vedle něho jest do zdi zapuštěna reliefní deska s poloviční postavou Spasitele, jemuž prýští z bokové rány krev zachycovaná do kalicha. Mřížka sanktuární z křížovaných pasů je ozdobena malými růžicemi.

Obr. 80.

Hlavní oltář, slabé řezbářské dílo, byl zhotoven r. 1761 od slánského sochaře *Arnošta Linka* za 70 *zl.*

Původní hlavní oltář, malovaná a vyřezávaná skládací archa z 15. století, uložen jest nyní v městském museu v Libochovicích. Dle pamětní knihy Libochovické psané r. 1747 byl po jeho straně na zdi namalován černými písmeny nápis:

Anno domini MCCCXCIII. XXVI Aprilis
Reverendissimus in Xto Pater et Dominus D. Bene-
dictus Dei Gratia episcopus Caminensis et Baro
de Waldstein chorum istum et altaria de
novo consecravít et ecclesiam reconciliavit. Ad
instantiam generosi ac magnifici Domini D. Joannis
Leporis cognominati de Hasenburg et Cost etc.
consanguinei sui. Item hoc altare consecratum
est in honorem sancti Joannis Baptistae.

Křtitelnice cínová, empirová; miskovitý kotel měřící v průměru 0·48 *m* jest ozdoben třemi hlavami lvů, přiletovanými festony a květinovými věnci; spočívá na třech železných nohách.

Svícný dva, těžké, z mosazi soustruhované na trojhranných nohách s třemi drápky a třemi hlavami andělů, 0·35 *m* vysoké, ze 16. století. Šest dalších barokních z mosazi prostě soustruhovaných.

Monstrance stříbrná a pozlacená, 0'60 *m* vysoká, na ovální noze s tepanou květinovou výzdobou, nodus hruškovitý, rytý, zář paprskovitá s ornamentální korunou a s reliefem Boha Otce, barokní.

Kasule, kožená s malovanými červenými, zelenými a modrými květy na stříbrné půdě s vytlačeným vzorkem, 18. stol.

(Ve farní zahradě gotická část architektonická z opuky, patrně noha kazatelny, šroubovitě točený sloupec s lupeny při patce, z 15. stol.)

Čtyry náhrobní kameny s úplně sešlapanými nápisy a znaky, v nichž poznati lze kolo, lišku nesoucí husu v tlamě a lva (?).

Zvon 1. Výška 1'20 *m*, průměr 1'22 *m*; ucha s pletenou ozdobou, kolem koruny dvouřádkový nápis:

in nomine domini nostri ꝛ ihesu ꝛ cristi ꝛ ad ꝛ honorem ꝛ sume ꝛ
trinitati ꝛ et ꝛ individue ꝛ unitati ꝛ anno ꝛ domini ꝛ millesimo ꝛ
quadringentesimo octavo ꝛ ꝛ

hec campana ꝛ est ꝛ facta ꝛ sabato ꝛ ante ꝛ marie magdalene ꝛꝛ en ꝛ ego ꝛ
campana nuquam ꝛ pronuccio ꝛ vana ꝛ ioannes ꝛ cantarista ꝛ fecit ꝛ ꝛ (!)

Na plášti relief sv. Mikuláše.

2. Výška 1'04 *m*, průměr 1'00 *m*, ucha s pletenou ozdobou, kolem koruny řada reliefů s výjevy z pohádky o ztraceném synu, pod tím visuté akanty; na plášti z jedné strany česká modlitba v jednoduchém rámu s andělskými hlavičkami, s druhé strany relief Ukřižovaného s Matkou a se sv. Janem, dole mezi otisky obou stran medaile zvonařovy (hlava i znak):

SLOWVTNY BRYKCY ZWONARZ Z CYN
BERKV W NOWEM MIESTIE PRAZSKEM
ZWON TENTO VDIELAL LETA 1599.

3. malý z r. 1840.

ZŘÍČENINY HRADU Klepého, zvaného obyčejně německým jménem HASENBURG, Hanžburk. (Heber Fr. Al., Böhmens Burgen 1844 I. 149, kdež i půdorys a pohled; Sedláček l. c.). Hrad byl vystavěn někdy na sklonku 13. stol., byl na počátku 14. stol. v držení Hynka Žlebského z Lichtemberka, od něhož jej koupil král Jan; týž jej však již r. 1335 prodal Zbyňkovi Zajíci ze Žebráka, jenž Klepý přezval Hasenburk, kterážto jméno podržel celý jeho rod. R. 1558 prodán byl hrad Lobkovicům; toho času nalézal se ještě v dobrém stavu, ale již r. 1606 připomíná se jako pustý.

Hrad vypíná se na strmém a skalnatém kopci, jehož úpatí bylo uzavřeno zdí zachovanou ve zbytcích; cesta kdysi z obou stran zdmi provázená vedla dvěma branami k nádvoří, na němž stojí v jihozápadním konci hradu kulatá věž, vystavěná z basaltu na kruhovém základě; vnitřní průměr obnáší asi 4 *m*, síla zdi něco přes 2 *m*. V přízemku není do věži přístupu. Jediný vchod nalézá se ve výši vysokého patra; má obdélníkové obložení z pískovcových kvádrů. Nad druhým patrem vyčnívají kvádrové krákorce, které nesly podsebití. Třetí vysoké patro jest o něco užší.

Dole nápis:

CHRONODISTICION.

IANVS Vbi LyboChoVIInae CapItaneVs aVLae
FaX heLenae ILLVXIIt Morte CItatVs obIt. M. P.

KOSTEL sv. Vavřince, hřbitovní, byl r. 1720—1722 na místě staršího r. 1601 zbudovaného (Zemský archiv) znova vystavěn od *Petra Pavla Columbaniho*, stavitele a měšťana roudnického (dle udání pamětní listiny nalezené v makovici věžní a otištěné u Koubka l. c. 264 a 274).

Budova je orientovaná, jednolodní, z lámaného kamene a omítnuta. Dvoupatrové průčelí vlní se v půdorysní linii tak, že střed a rohy oproti dvěma pilastrům po straně portálu značně ustupují. Pravoúhlý portál ploše orámovaný jest korunován lomenou, obloukovou římsou a monogramem Jesus; nad ním lichý okenní rám. Prohýbaná hlavní římsa odděluje spodní patro od hořejšího, kteréž jest taktéž členěno lesenami a zakončeno prohýbaným a lomeným štítem trojhranným; střed jeho zdobí výklenek s dobrou, kamennou sochou sv. Vavřince. Na podélních stranách dva rohové a dva střední pilastry, mezi nimi tři okna v polokruhu zaklenutá a ploše orámovaná; východní strana uzavřena v kruhové úseči.

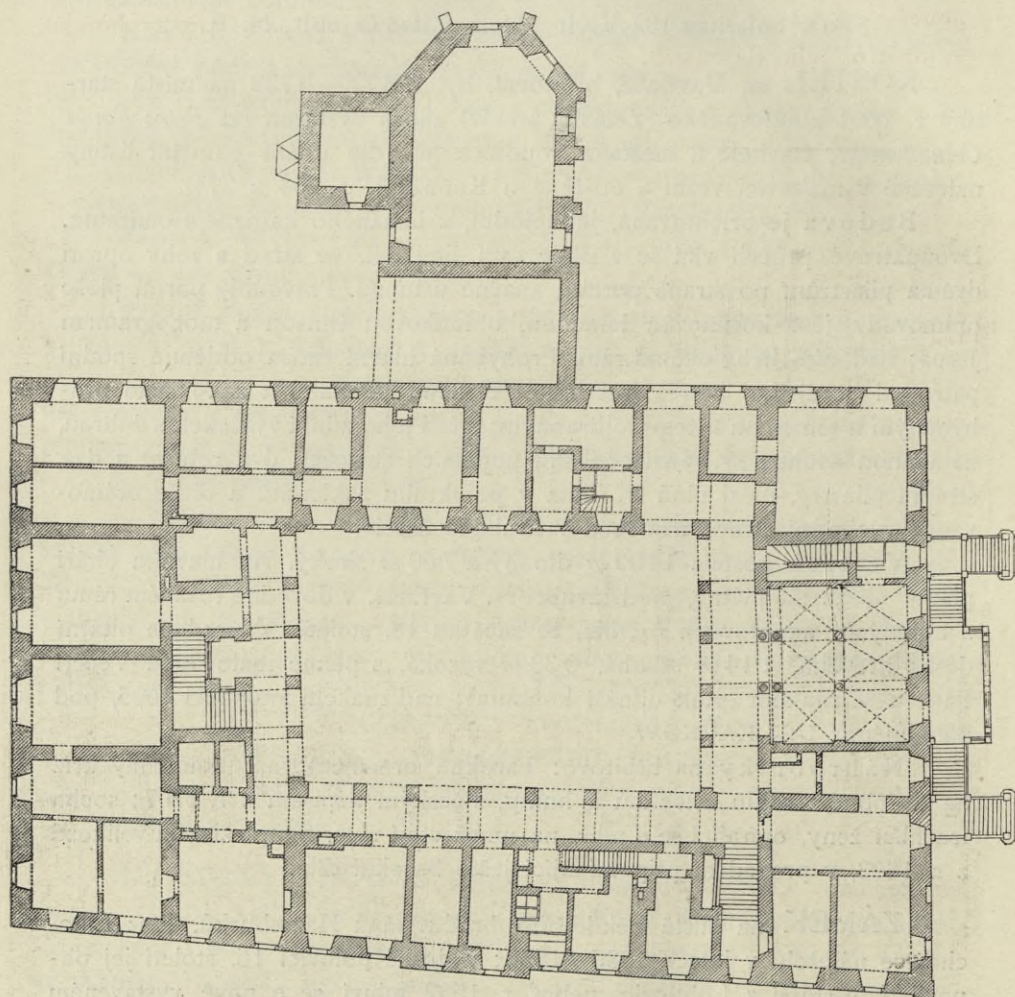
Vnitřek kostela 14·00 *m* dlouhý a 7·60 *m* široký. Na hlavním oltáři pěkný obraz na plátně, představující sv. Vavřince, v dovedně řezaném rámu z bohatých, akantových rozvilin, ze začátku 18. století. V predelle oltářní deska dřevěná, 1·14 *m* dlouhá, 0·33 *m* vysoká, s pěkně malovanou Večeří Páně a se znakem (pták odnáší kohouta); nad znakem letopočet 1605, pod ním jméno: IAN KAVKOW.

Náhrobníky na hřbitově: barokně ornamentovaný kamenný kříž na ozdobném soklu s lebkou a hnáty, s českým nápisem z r. 1707; socha truchlící ženy, opírající se o pilíř, na němž stojí vása, figura životní velikosti z r. 1803, v provedení připomínající ještě barokní díla.

ZÁMEK na místě někdejšího hradu pánů Hazmburků, jimž Libochovice náležely v letech 1336—1558; v druhé polovici 16. století jej obnovil Jan starší z Lobkovic, neboť r. 1592 mluví se o nově vystavěném zámku. R. 1661 vyhořel a znovu vystavěn kolem r. 1683—1689 od *Antonína de Porta* z Roudnice; i někteří zedníci byli Vlachy, jako Karel Canderar, r. 1684 pochovaný u sv. Vavřince (Koubek l. c. 235). Kamenickou práci provedl kameník *Jakub Mithofer*, u něhož dle akordu z r. 1689 objednány byly velká fontána v zahradě, dvě fontány v zahradě pomerančové, dvě fontány vedle letohrádku a j. v. (Koubek l. c. 236.)

Z gotické stavby pochází jen zámecká věž a kaple, k severní straně zámku přiléhající; tato jest zbudována z lámaného zdiva, zakončena do tří stran osmíhranu a směřuje svým závěrem k severu. Pod její omítkou prosvítá rustikovaná omítka 16. století. Okna poměrně vysoká a široká, s hladkým ostěním, nyní až na malé otvory zazděná, zaujímalá původně

téměř celou plochu zdí mezi pěti opěráky. Vnitřek kostelíka vloženým stropem rozdělený na spodní kůlnu pro kočáry a hořejší kapli nepřipomíná ničím více původní stav. Ku západní straně kostela těsně přiléhá věž, pů-

Obr. 87. Libochovice. Půdorys zámku.

vodně zvonice, nyní vodárna; jest základu čtverečného, římsou na dvě patra dělena, nahoře čtyřmi gotickými okny nyní zadržnými opatřena. Prosvítající pod omítkou rustika ze 16. stol. pochází patrně z obnovy zámku, kterou po r. 1558 Lobkovicové zde provedli. Ostatně zachovaly se ze starší stavby jen v západní části nynějšího zámku některé základní zdi, které poukazují k tomu, že starší budova se prostírala na prostranství mezi nynější stavbou a kostelcem, s nímž zámek byl prý spojen mostem.

Nový zámek, zbudovaný ku konci 17. stol. jest rozložen kolem obdélníkového nádvoří. Jižní jeho strana, obrácená k řece, stojí na mohutné podezdívce z velkých, neomítnutých, pískovcových kvádrů. Široký spodní obloun a úzké hladké vlysy člení průčelí na dvě dolejší patra a jedno hořejší polopatro. Jeho délku o 14 okenních osách přerušuje, ač málo účinně, risalit v šířce pouze dvou oken. Okna obou dolejších pater jsou velká, ploše

Obr. 88. Libochovice. Nádvoří zámku zbudovaného od Antonia de Porta.

v pravém úhlu orámovaná; dolejší řada má obloukové štíty, hořejší řada lomenice. Mezi okny jest plocha zdí členěna slabými lesenami, jež tvoří mezi spodními okny obdélníková pole na rozích vykrojená, mezi hořejšími okny obdélná pole nahoře i dole polokruhová. Okna třetího patra jsou kvadratická, výplně mezi nimi křížové. Celek zakončen účinnou okapní římsou, vyloženou na silných volutových konsolích. Veškeré architektonické články tohoto průčelí jakož i všech ostatních stran zevnějších i nádvořních byly pomalovány a sice leseny a římsy žlutavou barvou, výplně, nádvořní pilíře a všechny konsoly i římsy sytě červenou barvou.

Východní průčelí obrácené do parku jest zcela podobně členěno v desíti osách a třech patrech, nemá však risalitu; uprostřed vede dvou-ramenné jednoduché schodiště na toskánských sloupech do parku.

Západní průčelí ku kostelu obrácené, neozdobené, má tři patra o osmi oknech prostě orámovaných a umístěných v nestejných vzdálenostech, kterážto nepravidelnost povstala použitím starého zdiva.

K severní straně přiléhá gotický kostelík s věží; architektura ostatní části podobá se straně jižní. Uprostřed jest portál, jehož dva rustikované pilastry nesou oblomené dorské kládí s triglify a obloukové úseky štítové. Nad jeho polokruhovém zaklenutí s maskaronem ve svorníku je znak Dietrichsteinský spojený s menšími dvěma znaky; nad znakem drží andělé knížecí korunu, po jeho stranách stojí lvové.

Dvůr (obr. 88) jest obdélníkový, na všech čtyřech stranách stejnoměrně zastavený. V přízemí obíhá kolem otevřený ochoz s polokruhovými arkádami na čtverhranných pilířích (severní strana lichá); týž motiv arkádový, avšak lichý, opakuje se v prvním patře východního a západního křídla, kdež v každém oblouku zasazeno jest okno pravoúhle orámované a korunované štítky střídavě lomenými a obloukovými. V druhém nízkém poschodí malá čtverečná okna; plocha zdi členěna lesenami má ve výplních stříkanou omítku. Na jižní a severní straně spojuje vysoký řád dorských pilastrů obě patra s okny podobajícími se předešlým. Kolem celého dvora vine se nahore kládí s triglify a s vyloženou římsou.

Sala terrena na jižní straně otevřená třemi arkádami na toskánských sloupech do dvora i do parku, jest čtverhranná, nízká místnost groteskně vyzdobená. Na stěnách jsou perspektivicky štukovou, kolorovanou prací zobrazeny italské krajiny s četnými zříceninami; místnost sama nápodobuje zříceninu tím, že její klenba, spočívající na čtyřech toskánských sloupech a ozdobená reliefy různých fantastických netvorů mořských, zdá se býti částečně probořena; skrze otvory spatřuje se nebe s anděly (nověji přemalovanými). Dojem bohaté a zvláštní, ač málo umělecké výzdoby stupňuje se nápodobením starého zdiva a používáním množství lesklých škeblí, jimiž jsou vyznačeny architektonické články, hlavně pasy. Celá dekorace zdá se býti současná se stavbou zámku.

Dvojí schodiště v jihovýchodním rohu a v západním křídle zámku jest jednoduché; v jednom okně pěkná spirálová mříž, jejíž ploché konečky tvoří hudoucí panáčky.

Slavnostní sál v prvním patře jižního křídla, zaujímající šířku čtyř oken a výšku dvou pater, tvoří poněkud nepravidelný obdélník; na stropě novější štuková výzdoba. Západní stěnu kryje téměř celou velký pískovcový krb s dvěma mouřenínými životní velikosti, nesoucími oblomenou římsu; nad touto stojí na oblacích Saturn se čtyřmi amorety. Hrubá práce těžkopádných forem ale charakteristická pro sloh konce 17. stol.

Řada velkých vzdušných pokojů jest moderně zařízena; z původního stavu zachovaly se stropy a kamna.

Obr. 89. Libochovice. Kamna v zámku z konce 17. stol.

Stropy jsou většinou ozdobeny těžkými, štukovými rámy a malbami, jichž látky čerpány jsou buď z klassické mythologie (Zeus, Diana, Athena, Mars, Venuše) anebo představují allegorie, amoretty a různé výjevy (Suzanna v lázni). Malby tyto byly původně asi větší hodnoty umělecké než nyní, byvše v polovici tohoto století pokaženy přemalováním.

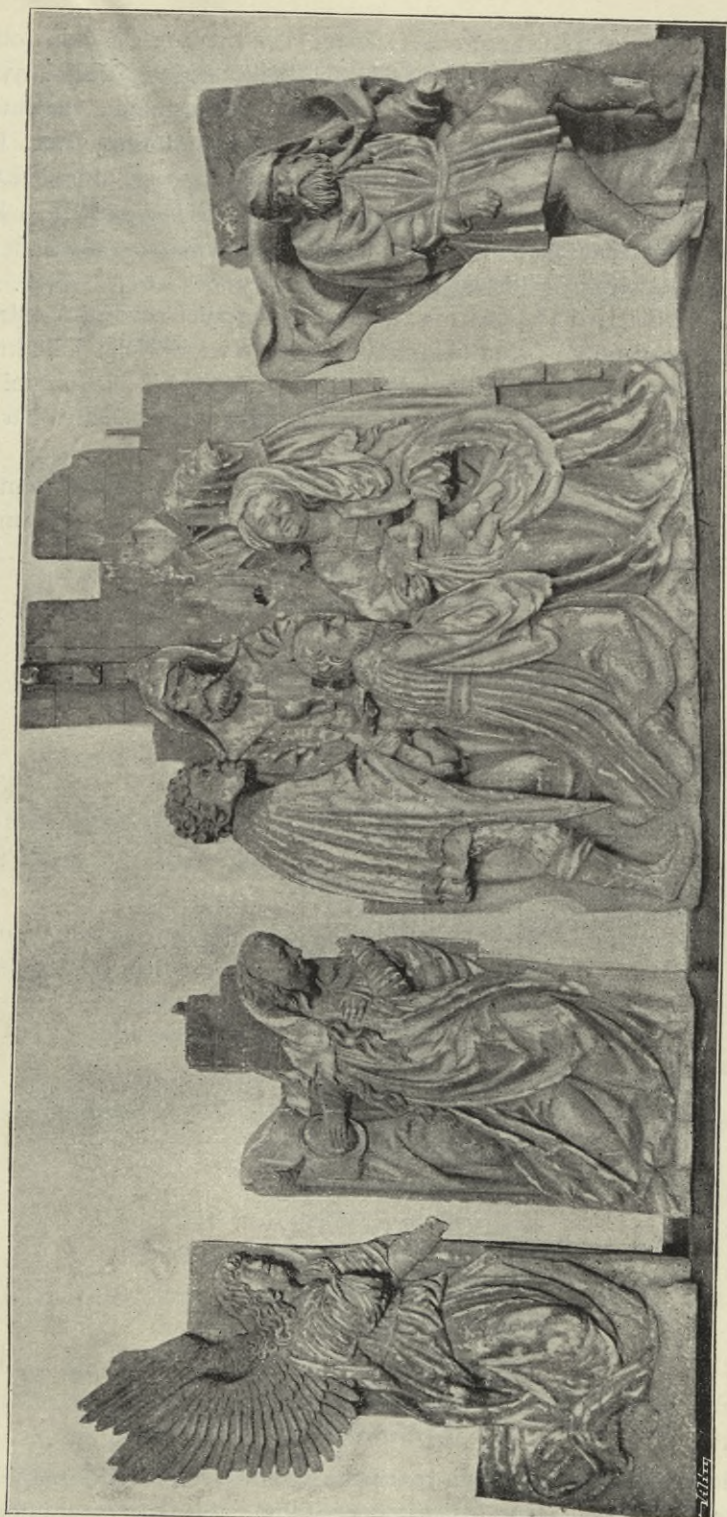
Kamna barokní, těžké čtverhranné formy, zachovala se asi v desíti pokojích. Podobají si celkovým rozvržením, kdežto v podrobnostech po-

Obr. 90. Libochovice. Korunování Panny Marie, zbytek oltáře ze dřeva řezaného z první pol. 16. stol., 1,40 m vysoký.

skytují velkou rozmanitostí: Rohové a řimsově kachlíky jsou sytě modré barvy, výplně bílé; reliefní výzdoba tvoří karyatidy, festony, kytice naturalistické i stylisované, poprsí císařů Rudolfa I. a II., Albrechta II., Fridricha III., Ferdinanda II. atd. Několikrát opakují se znaky pánů Dietrichsteinů a jiné dva znaky. Práce, při níž brzy italský, brzy severní ráz převládá, byla provedena v Sasku a po Labi dovezena, jak o tom prý doklady v zámeckém archivu svědčí (obr. 89.).

Z četných rodinných podobizen zajímají velký obraz knížete Ferdinanda Gundakera z Dietrichsteina a kardinala Františka Dietrichsteina, známého z dějin prvních čtyř desetiletí 17. století.

Obr. 91. Libochovice. Zbytky skládacího oltáře z první polovíce 16. století, chované v zámku.

Zbytky velkého oltáře skládacího ze zač. 16. stol. (obr. 90 a 91) se skupinou korunování Panny Marie, sestávající ze soch Madonny, Boha Otce a Ježíše Krista. Madonna, 1'30 *m* vysoká, s rozpuštěným vlasem klečí uprostřed v zlatém, modře podšitém plášti; v levo sedí Bůh Otec, 1'40 *m* vysoký; v pravo Spasitel korunovaný trním; polychromie původní. K těmž oltáři patrně náležely reliefní desky s postavou klečícího anděla a klečící Panny Marie, část klanění se tří králů a deska s pastýřem (zároveň s předešlými na půdě zámku objevené).

Křídlo hospodářského stavení, uzavírající severní prostranství před zámkem, tvoří podél dvora obloukovou arkádu na pilířích; jeho krátkou stranu obrácenou na náměstí zdobí štít s dvěma těžkými, stlačenými volutami, na nichž stojí dvě kamenné vásy; po stranách dva obelisky. Na nízké lomenici tři další kamenné vásy.

Boží muka: 1. Sloup u kostela sv. Vavřince na krychlovém podstavci nese kapličku se čtyřmi reliefy: Ukřižování, Salvator, nástroje umučení a monogram. Nápis na podstavci z jedné strany:

PRAESBYTER HAEC
PRIMASQVE
FIDES QVOS
IVNGIT AVITA
VIVIFICAE
STATVVNT VOTA
TROPHAEA
CRVCI

Na druhé straně: LETA MDLXXXIX
TATO BOZY MAVKA KA CZTI
A CHWALE BOZY
OD CTIHODNEHO
KNYEZE IANA
Z VINORZE TOHO
CASV FARARZE
W MIESTECKV
LIBOCHOWICYCH
A SLOWVTNEHO
MVZE WACLAWA
KVNATKY MIESSTIE
NINA A PRIMASA
TOHOZ MIESTECKA
NAKLADEM SPOLEC
NIM GSAV PO
STAWENA.

2. Sloup, zcela podobný, na rozcestí k vrchu Jeřetínu a do Klapého, měl na krychlovém podstavci nyní jen částečně čitelný nápis (latinskou majuskulí):

Leta 1589 tato | Boží muka od | slovutného muže | Melichara Tka-
dce | obyvatele města | Libochovice ke cti | a chvale Boží jsou | postavena.
(Koubek l. c. str. 146).

Barokní sochy pískovcové: Sloup P. Marie na náměstí; na trojčlenném podstavci stojí socha sv. Josefa, sv. Anny a Ježíška na konsolech ozdobených festony a akanty; uprostřed vypíná se na trojhranném soklu sloup na patce ovinutý velikým zlaceným listím akantovým; zlacená korintská hlavice nese sochu Panny Marie. Figurální část slabá, ornamentální těžkopádná. Nápis na soklu:

LETA PANNE 1709
TITO BOZI MVKA WISTAWENI
SAV KE CTI A CHWALE PANV
BOHV WSSEMOHAVCIMV A RODI-
CE BOZI PANIE MARIGI A WSSEM
BOZIM SWATIM Z NAKLADV WLA-
SNIHO PANNI AŇŇI TAGZIKOWI
POZVSTALI WDOWIE PO NEBO-
SSTIKOWI P. GAKVBOWI TAIZIK-
OVI MIESSTIANINV MIESTA
TOHOTO ZAPLAT PANBV ZA
GEGICH DOBRODINNI.
AMEN (!)

Socha sv. Rocha na náměstí, pískovcová, životní velikosti, slušně provedená v polovici 18. století.

Sochy pískovcové, v životní velikosti, na nábřeží stojící na zvláštních podstavcích jednoduše zdobených znaky; různého provedení, malé hodnoty umělecké, z druhé polovice 18. a z 19. století:

1. sv. Josef s Ježíškem, ve znaku okřídlený kůň;
2. sv. Jan Miláček, na štítku znak Dietrichstejnský;
3. Kristus na kříži, jenž ovinut (sesílen) jest akantovými rozvilinami; Marie Magdalena klečí pod křížem, na němž jest vyryt nápis:

HRZYCHVW MLAD
OSTI ME A CZO GSEM
CZINIL Z NEWEDO
MIJ MEHO NEPRZI
POMINEY PANE
PS. XXIIII : V. VII.

4. Matka Boží, týž znak jako při č. 2.;
5. sv. Václav, ve znaku šikmé břevno s třemi koulemi;
6. sv. Jan Nep.

Socha sv. Jana Nep. při silnici k nádraží, z pískovce dovedně tesaná, na plinthu zamenaná: *B. Eder*. Na soklu nápis:

HONORI DIVI NEPO
MVCENI SVI NOSTRI
QVE PATRONI
EREXIT
IOANNES FRANZ
SCHVVARTZ
REGIVS ANONARIVS

1761

Socha sv. Václava při silnici do Slatiny, pískovcová, na barokním podstavci, slušně provedená, s nápisem:

VIR SANCTVS WENCESLAVS INVICTVS REX
CZECHIAE LAVRRAVIT LEONEM GLORIOSE.
F. B. WENCESLAVS HNEDETZ DEDICAT A 1761.

PEČETIDLA městská, chovaná na radnici. 1. Menší, stříbrné, ze 16. století; na prostém držátku zavěšeném na řetízku nalézá se zbytek nápisu: . . . DOMINI . . . Výraz měří 0·02 *m* v průměru, uprostřed jest městský znak, kolem legenda:

Obr. 92. Libochovice. Větší pečeť
městská, pův. velikost.

✠ SIGILLVM CIVITATIS LIBOCHOVICENSIS ✠

2. Větší, též stříbrné, na stříbrném řetízku zavěšené, má na držadle vyrytý nápis:

ANNO
DOMINI
16(1?)0

Výraz měří 0·04 *m* v průměru; uprostřed městský znak, kolem legenda:

✠ SIGILLVM CIVITATIS LIBOCHOVICENSIS ✠

3. Malé měděné pečetidlo s prostým oválním výrazem 0·026 *m* dl. a 0·024 *m* šir., má legendu:

PAS : INSIG : CIVIT : LIBOCHOVICENSIS ✠

Práva, tři barokní z mosazi ve formě ruky chovají se na radnici.

Skládací oltář, v městském museu chovaný, pochází z kostela v Klepém, kdež postaven byl r. 1493 (jak nápis uvedený na str. 112 svědčí). Jest to skříň oltářní, již zavíratí lze dvěma křídly; měří 1·52 *m* výšky a rozevřená 2·14 *m* šířky. Uprostřed stojí celé postavy Madonny s Ježíškem, sv. Barbory a nějaké světice s knihou (a kdysi mečem); jsou charakteristické pro pozdní gotiku, ačkoli nevynikají; polychromie původní se zachovala: Madonna má zelené spodní roucho a zlacený plášť s modrou podšívku, obě světice červená roucha a zlaté pláště se zelenou a červenou podšívku.

Spodní a hořejší okraj střední skříně tvoří prolamované rozviliny, pozdní gotické, pozadí figur jest dole modře natřeno, nahoře pozlaceno a vtačeným vzorem brokátové látky zdobeno. Na vnitřních stranách křídel jsou na zla-

Obr. 93. Libochovice. Střed oltáře z Klepého, z r. 1493, v městském museu.

cené a vzorkované půdě namalování v levo nahoře sv. Jakub větší a nějaký světec s císařskými odznaky, dole sv. Vojtěch s modelem kostela a sv. Vavřinec (?); na pravé straně dole sv. Anna s P. Marií a Ježíškem a sv. Markéta, nahoře sv. Petr a Pavel, před nimiž klečí donátor v červeném šatě; při něm

znak s liškou držící husu v tlamě (viz Koubka l. c. 55). Na zevnějších stranách křídel poznati lze stopy větších figur malovaných.

Mříže z druhé polovice 18. stol., postavené na dvoře nové školní budovy, pochází z vrat hřbitovních při děkanském chrámě; jsou dovedně kovány z proplétaných prutů hranatého průseku s lupeny a nasazovanými ozdobami ze silného železa kovanými; poněkud poškozené, 2·40 *m* vysoké, 2·80 *m* široké.

Libotěnice.

Liber memorabilium na faře z r. 1761. — Rukop. sbírka topogr. v archivu Musea král. Českého, panství Doksany.

KOSTEL sv. Kateřiny, farní, r. 1703 zbudovaný od doksanského praelata Bruna Kunovského na místě staršího z r. 1591, jest orientován, z lámaného kamene stavěn a omítnut; jednolodní, obdélníkový. Západní průčelí rovné, s velkým pořadím čtyř plochých pilastrů na vysokých podstavcích; hlavice barokní s volutami, mezi něž jsou zavěšeny věnce s růžemi uprostřed. Nad oblomovaným kládím s vyloženou římsou malé nízké patro s dvěma lesenami, zakončené plochou lomenicí, na kteréž stojí socha sv. Kateřiny; uprostřed prázdný výklenek. V hlavní ose portál pravoúhle orámovaný, s římsou nesoucí obloukové úseky, mezi nimiž se nalézají oba znaky doksanské v akantové kartuši. Po stranách portálu prázdné výklenky pro sochy, nad portálem velká kartuš s plochými, akantovými rozvilinami a andělíčky; v ní nápis:

DEO OMNIPOTENTI

ET SANCTAE CATHARINAE. (1703)

Nad tím okno zaklenuté obloukovým segmentem. Podélné strany a pravoúhle zakončené kněžiště jsou členěny prostými lesenami a prolomeny z každé strany dvěma okny ve dvou řadách; spodní jsou barokně vykrojená, hořejší polokruhová, vesměs ploše orámovaná. Střecha sedlová, taškami krytá; sanktusová věžička s pěknou cibulovitou silhouetou. Dvěře kostelní celé plechem pobité, se slušným štítem pro dirku klíčovou a se zámkem dobré práce barokní.

Uvnitř jest loď 19·60 *m* dlouhá, 10·30 *m* široká, kněžiště 6·20 *m* dlouhé, 7·50 *m* široké. Podélné stěny, jež dvakráte na každé straně ustupující tvoří výklenky pro čtyři oltáře, jsou oživeny každá dvěma páry pilastrů s barokními hlaviciemi; na těchto voluty, akantové listy a jedna neb tři hlavičky andílků. Vystupující pilíře vítězného oblouku jsou obloženy podobnými pilastry. Kolem celého vnitřku vine se mohutné kládí se značně vyloženou římsou; klenutí jest valené, nad pilastry sesílené širokými pásy; pro hořejší okna jsou v něm vykrojeny cípy. Západní stranu lodi zaujímá velká kruchta s dřevěnou balustrádou.

Hlavní oltář, velká dvoupatrová architektura ze dřeva, polychromovaná. Dole čtyři točené sloupy, ovinuté vinnými révami; na hlavicích okřídlené andělské hlavy. Kládí oblomované a bohatě ornamentálně vyzdobené nese mezi štítovými úseky druhé menší patro se šesti korintuskými sloupy. Bohatá, ale slabě provedená výzdoba figurální: dole sochy sv. Floriana, Norberta, Augustina a Rocha v životní velikosti, nahoře sv. Václav a Vojtěch, nejvýše sedící Madonna s Ježíškem. Střední obraz představující Narození Panny Marie, s velkou architekturou v pozadí, opravami silně poškozený, jest dole v levém rohu označen písmeny:

C. I. N. H. P. D.

F. C. A. 1663 Dn P.

(Cyrillus Joannes Nep. Hoffmann Praepositus Doxanensis fieri curavit anno 1663.)

Nahoře menší obraz Nanebevzetí Panny Marie. Svatostánek, pěkná truhlářská práce s desíti sloupky (v hlavicích andělské hlavy) a s třemi úhledně orámovanými výklenky.

Poboční oltáře mají slušně řezané rozvilinové rámy, v nichž jsou sešlé obrazy na plátně; na jediném jsou připevněna křídla nějakého skládacího oltáře ze 16. století, 0·56 *m* široké a 1·60 *m* vysoké s postavami sv. Ludmily a sv. Alžběta (s konvicí a třemi chleby); zajímají pouze krojem, jsouce úplně přemalovány, vlastně znova malovány na staré půdě.

Sošky sv. Jana a Panny Marie, 0·40 *m* vysoké, dovedně ze dřeva řezané práce 18. století.

Kazatelna z umělého mramoru šedého a růžového. Na pěkně prohybané poprsnici uprostřed prázdná kartuš a pěkně profilovaná římsa; čtyři sedící andělské ze dřeva bíle natřeného drží nástroje umučení Páně.

Varhany s positivem, postavené od mistra *Jana Ruscha* za 460 zl. tvoří svou hojnou rokokovou výzdobou řezanou a nepolychromovanou velmi pěknou dekoraci.

Lampa pro věčné světlo, těžká, měděná, 0·30 *m* široká, 0·40 *m* vysoká, kulatá baňka prosekávaná s vrytými velikými lupeny a květy, tulipány a růžemi; řetízky jsou zavěšeny za tři hlavičky andělů; začátek 18. století.

Baldachin z červeného sametu, se zlatými portami dvojí šířky hustě našívanými v obloukovém ornamentu, 18. století.

Zvony na zvláštní zvonici: 1. Výška i průměr 1·20 *m*. Kolem koruny vlys s tritony držícími medaillony, v nichž se střídají poprsí císaře Rudolfa II. (s kloboukem) a ověččené ženské poprsí; pod tím pěkný vlys se stylisovanými velkými květy na spirálovitých stonkách. Na jedné straně pláště nápis v prostém obdélníkovém rámu:

ANNO · DOMINI · M · D · LXII · TVNC · TEMPORIS · FVIT · RE-
VERENDVS · IN · CRISTO · PATER · AC · DNS · IOANNES · FREI-
BALD · PRAEPOSITVS · ET · DEVOTA · AC · NOBILS · VIRGO · MAR-
GARETHA · A · WELLEN · PRIORISA · MONASTERY · DOXANEN-
SIS · HANC · CAPANAM · AD · LAVDEM · DEO · OMNIPOTENTI ·

ET · AD · HONOREM · SANCTE · KATHERINE · SVIS · SVBDITIS ·
 IN · VILLA · LIBOTIENIZ · PROPE · FLVVIVM · ALBE · FIERY ·
 CVRAVERVNT · TOMASCH · YAIRVSCH · SLIL · MINE · (!)

Pod nápisem pěkný relief sv. Kateřiny, celá postava 0·26 *m* vysoká. Na druhé straně pláště Ukřižovaný s oběma lotry na křížích a postavy sv. Václava a Sigmunda. Na dolejší okraji vine se kolem drobným písmem majuskulním české znění žalmu Davidova, pak:

l̄ l̄ l̄ YZ · PANA · CL · P̄S WACZLAW · HRAD · STARSSY ·
 WACZLAW · BAVCZYEK · KOSTELNIK ul ul ul

2. Výška 0·90 *m*, šířka 1·00 *m*; ucha s maskarony, kolem koruny věnec rozvilinový, pod ním visuté akantové listy se střídají s listy vrbovými dle přírody otlačenými. Na jedné straně pláště ve věnci vavřínovém nápis:

FVSA SVM

SVB

IOSEPHO PRAELATO DOXANENSI

ET

BEATRICE PRIORISSA

VBI

INVOTIS ERAT ET EXOPTABATVR

IN TERRIS

LILICIDIVM (1710)

Na druhé straně pláště špatný relief sv. Kateřiny a menší nápis ověňčený:

GOSSE MICH

IOHANN BALTHASAR

CROMELI IN AVSSIG

ANNO 1710.

3. Výška i průměr 0·76 *m*; ucha s pletenou ozdobou, kolem koruny nápis jednořádkový:

teno zvon dyelan od mystra tomassye z hřtomyerzicz k s katerynie
 do ibotiemerz ke rty a k hřmale panu buohu (!)

Na plášti pod nápisem relief sv. Kateřiny, 0·145 *m* vysoký.

Livousy.

Nalezeny pazourkové nožíky, úlomky mlatů a střepy starší doby; ve valech vrstvy kulturní z doby hradištné. — Sbírký školní.

Loukořany.

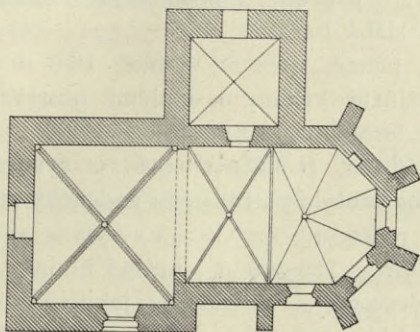
Popelnice ojedinelé, majetek musea Třeбенického.

Lounky.

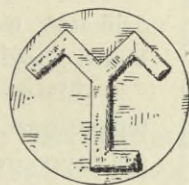
Wahner, Leitmeritzer Kreis, v archivu Musea král. Českého, II. 447.

KOSTEL sv. Mikuláše, filiální, byl ve 14. stol. farním.

Budova orientovaná z lámané opuky a omítnutá, skládá se z románské, obdélníkové lodi, gotického nižšího kněžiště do tří stran osmihranu zakončeného a z moderního západního přístavku. Zevnějšek zcela

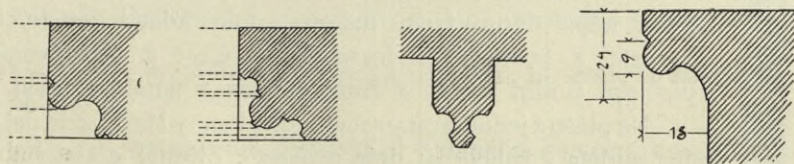
Obr. 94. Lounky. Půdorys kostela, 1/100.

Obr. 95. Svorník.

neozdobený, kněžiště opřeno šesti opěráky o jednom ústupku, trnož kolem se vinoucí prostě šikmý; ostění tří goticky lomených oken v kněžišti je zevně opatřeno širokým žlábkem. Portálek na západní straně, 1·95 *m* světlé výšky a 1·10 *m* šířky měřící, jest v polokruhu zaklenut a v hořejší polovici profilován (obr. 96).

Lod' uvnitř 5·60 *m* dlouhá a 6·40 *m* široká (zdě 1·00 *m* tlusté) má křížovou klenbu, jejíž žebra (profil obr. 98) vystupují z rohových přípor;

Obr. 96.—99. Lounky. Průseky ostění západního portálu, vchodu do sakristie, žebra a římsy stolu oltářního, 1/20.

pravá přípora při vítězném oblouku sloupkovitá s listovou hlavicí, stojí na starém oltáři; hlavice levé přípory ozdobena mužskou a ženskou hlavou. Svorník hladký, kulatý.

Vítězný oblouk, slabě goticky lomený, je plochý, na hranách seříznutý.

Kněžiště 7·40 *m* dlouhé a 5·40 *m* široké má křížovou klenbu a šestipaprskový závěr; žebra a jeden svorník jako v lodi; ve svorníku nad oltářem znamená (obr. 95).

Žebra spočívají na konsolích, z nichž čtyři jsou jehlancové, ostatní čtyři tvoří mužské hlavy.

Sanktuařík nástěnný, 1·30 *m* vysoký, 0·70 *m* široký, s dvěma postranními polosloupky, které spojuje štítový oblouk tvaru oslího hřbetu, posázený šesti žabkami a vybíhající ve střední kytku; ve výplni lichá kružba. Nepečlivě proveden.

Dvěře do sakristie, 1·70 *m* vysoké a 0·75 *m* široké, v polokruhu zaklenuté, na ostění goticky profilované (obr. 97).

Oltářní stůl kamenný, gotický, 1·50 *m* dlouhý, 1·10 *m* široký a 1·05 *m* vysoký, s patkou i řimsou stejně článkovanou (obr. 98). Oltářní řezba slabá barokní práce.

Dva obrazy na plátně, 0·98 *m* vysoké, 1·10 *m* široké, delikátně malované skalnaté krajiny s malými postavami sv. Marie Magdaleny a sv. Jeronýma, z 18. století, sešlé.

Monstrance stříbrná, pozlacená, 0·48 *m* vysoká. Na tepané noze stuhové ornamenty se stříbrnými andělíčky a kvítky, zář paprsková s kartuší, reliefem Boha Otce a vyrytým obrázkem stětí sv. Jana Křtitele. Práce 18. století, nevalné hodnoty.

Kasule bílá a červená, s vyšívanými jablíčky, tulipány a páskovými ornamenty; kladené nitky zlaté a stříbrné, 18. stol.

Zvony na zděné, osmihranné zvonici gotické (obnovené):

1. Největší podruhé přelit r. 1889 ze zvonu, který r. 1722 Mikuláš Löw ulil a poprvé přelit byl r. 1822 (staré nápisy u Wahnera l. c.).

2. Výška i průměr 0·92 *m*; ucha s ozdobou pletenou, kolem koruny mezi pruhy nápis, přerušovaný malým mužíkem nesoucím zvěř (obr. 100).

Na plášti z jedné strany relief sv. Václava, z druhé sv. Mikuláše.

3. Výška i průměr 0·78 *m*; ucha s pletenou ozdobou, kolem koruny nápis doprovázený nahoře i dole řadami gotických lilií: lefa ꝛ huꝛꝛꝛꝛꝛꝛ ꝛ hꝛꝛꝛꝛꝛꝛ ꝛ Cccc ꝛ demadesateho ꝛ frꝛꝛꝛꝛꝛꝛ ꝛ slꝛꝛ ꝛ gest ꝛ teno ꝛ zvon ꝛ mystꝛ ꝛ thom ꝛ

Na plášti z jedné strany relief sedící Panny Marie, z druhé strany relief anděla s kalichem; dole provazec ovinutý gotickým listím.

Na cestě k Větlé kovaný kříž se širokými plechovými ozdobami na kamenném podstavci, slušná práce 18. století.

Mileticko u Budyně.

Kulturní vrstva, v které se našly kamenné mlaty, ve sbírce p. uč. Jandy.

Mšeno.

ZÁMEČEK, někdejší tvrz, v naší době úplně přestavěný tak, že snad jen některé základní zdě a sklepy se zachovaly.

V obci socha sv. Jana Nep. z r. 1772, dosti slušná práce barokní z pískovce tesaná.

Na vrcholu skály stojí hlavní věž, čtverhranná, taktéž velice pevná, nároží její jsou zbudována z velkých kvádrů, vlastní zeď z lámaného basaltu. Vnitřek jejího přízemku má 4 *m* délky a 3 *m* šířky, síla zdí obnáší na 240 *m*. Také tato věž neměla v přízemku vchodu, jenž se nalézá teprve ve výši prvního patra; okna její jsou malá, pravoúhlá. Uvnitř lze poznati bývalé rozvržení na čtyry patra; věž byla v novější době nahoře cimbuřím opatřena. Z obydelných budov zbyly jen částě zdí místy do jednoho patra vyčnívající, polozasypané sklepy a jediné pažení dveří hrubě přitesané z pískovcových kvádrů.

Sv. Kliment.

Bývalý kostelík sv. Klimenta v místech zaniklého města Mury na soujmeném ostrově řeky Ohře. Založen byl zajisté v prvních dobách křesťanství v Čechách, byl však v barokní době zcela nově vystavěn bez užití starých základů. Zrušen za císaře Josefa a na obydlí upraven. Poznati lze, že barokní stavba byla bez větší umělecké hodnoty, orientovaná, z lámaného kamene s nárožníky pískovcovými, zvenčí členěna lesenami. Půdorys byl obdélníkový; kněžiště rovně zakončeno. Na podélních stranách bylo po dvou polokruhových oknech, v závěru jedno okno. Na západní straně jednoduchý portál, římsou opatřený, nahoře vikýřek. Celková délka obnášela 13.60 *m*, šířka 8 *m*.

Kostelec.

Janda, Dějiny města Budyně, 83; Sedláček, Místop. Slovník. 440.

KOSTEL sv. Petra a Pavla, filiální, ve 14. stol. farní, byl. r. 1758 znova zbudován.

Budova orientovaná, barokní, z lámaného kamene, omítnutá, skládá se ze čtverhranné věže postavené před západní stranu, ze širší podélné lodi, a užšího kněžiště zakončeného rovnou zdí; po jeho stranách sakristie a malá komora.

Věž členěná lesenami, na západní straně prolomená portálem pravoúhle orámovaným, má v dolejší patře tři, v hořejším nad kostel vyčnívající patře čtyry okna překlenutá polooblouky. Loď taktéž lesenami členěná jest podobnými dvěma okny osvětlena, kněžiště jedním barokně vykrojeným oknem z každé strany. Střecha na věži kulatě zakončená, na kostele valbová, kurkami krytá. Barokní dubové dvěře pobité hřeby, mají pěkný klíčový štít, přítuhu a závěsy se stuhovým ornamentem.

Vnitřek prostorný a světlý, loď 20 *m* dlouhá a 9.30 *m* široká, obdélníková se šikmo seříznutými kouty, jest na stěnách členěna kupenými

pilastry, na jejichž volutových hlavicích s festony leží kusy oblomeného kládí se značně vyloženými římsami; valená klenba je sesílena pasy.

Kněžiště 5·20 *m* dlouhé a 6·70 *m* široké v mělkém oblouku zakončené, na stěnách pilastry členěné, jest českou klenbou zaklenuto.

Hlavní oltář má pěknou mensu a svatostánek se sloupky, oblomenou římsou a se štítovými segmenty obloukovými, vše z umělého mramoru bílého, šedého a červeného; na něm čtyři ze dřeva řezání andílkové. Stěna za oltářem pokryta velkou malovanou architekturou s korinthskými sloupy a perspektivní klenbou; uprostřed obraz na plátně, sv. Petr a Pavel trůnící na oblacích, navržen se smělou dovedností, 18. stol.

Socha Panny Marie s Ježíškem (obr. 81) gotická na barokním vedlejší oltáři, 1·45 *m* vysoká, ze dřeva řezaná, s obnovenou ale slušnou polychromií. Útlé tělo v boku slabě prohnuto, zlacené spodní roucho jest opásáno řemenem zakončeným lilií; zeleně podšitý plášť splývá v hojných ale klidných složkách k nohoun; hlava mile naivního výrazu s vysokým čelem, velkýma očima, štíhlým nosem a drobnými ústy jest pokryta bílým, lemovaným závojem a korunkou; pod nimi vlní se bohatý rozpuštěný vlas. Ježíšek obnažený, jen šátkem opásaný, veselý, kadeřavý hošík, sedí matce na levici, drže říšské jablko, kdežto jeho matka má žezlo v pravici. Pod jejím pláštěm shromáždění prosebníci, v popředí klečí celé postavy, v zadu vykukují jen hlavičky; v levo král s korunou, v brokátovém plášti, papež ve zlatém, kardinál v červeném, biskup ve fialovém rouchu, pak mnich a měšťan, na pravé straně královna v zeleném šatě s korunkou a pět žen, postavičky plny bezprostřední živosti; vysoce zajímavá práce 14. století.

Kazatelna barokní, s allegorickými reliefy na poprsnici a s velkým andělem na stříšce jest v pěkných formách z umělého mramoru provedena.

Na vedlejších oltářích dovedně řezané rámy rokokové a skříňky s pěknými rokokovými, řezanými ozdobami; v jedné dobrá barokní soška sv. Michala arcidiábla.

Dvě obětní svíčky voskové, pomalované, s letopočtem 1768.

Zvony: 1. Výška i průměr 1·03 *m*, kolem koruny hudoucí andělé a visuté akantové listy; na plášti s jedné strany nápis:

ZWON TENTO VDIELAN GEST NAKLADĚ WSSECH
OSADNICH KOSTELV S PETRA DO KOSTELCE BLIZ
BUDYNIE PRZYNALEZIEGICYCH, KDYZ TOHO CZA-
SV BYLI PORVCZNICY NARZYZENI K ZPRAWOWANI
PANSTWI BVDYNSKYHO PAN PVRGMISTR A RA
DA Y WSSECKA OBEC MIESTA BVDYNIE A SMLVWE
GEST K VDIELANI SKRZ SLOWVTNEHO PANA MAR
TINA MICHNV AVRZEDNIKA NA BVDYNI LETA
PANIE 1589.

Dole reliefy čtyř evangelistů a úzký figurální vlys.

Na druhé straně nahoře: Pan Bismiek Bagir z Bagir

burku a na Budyni, uprostřed jeho znak;

Obr. 81. Kostelec. Socha Madonny ze dřeva řezaná, 1,45 m vys., ze 14. století.

dole: *Slovutny Brykcy Zvonary z Cynperku
w Nowem Miestie Praškem, tento
Zvon udielal. Leta panie 1589.*

Po stranách hlava i znak medaile zvonářovy.

2. Výška 0·75 *m*, průměr 0·78 *m*, ucha s pletenou ozdobou, kolem koruny nápis:

*lefa boziho m cccc^o × xviii^o ke rzy a chvale panu
bohu tento zvon dyelan od mistra tomasse u li*

Na plášti relief sv. Petra.

Socha při silnici do Budyně, barokní, z pískovce, představující sedláka se snopy, oděného dlouhým kabátem, vestou, krátkými nohavicemi a vysokými botami, v životní velikosti; postava zajímavá svým krojem, z 18. století.

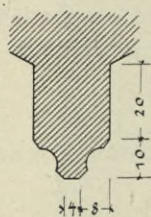
Kostomlaty.

Sedláček, Místop. slovník 443. — Rukop. sbírka topogr. v archivu Musea království českého, heslo Horní Bečkovice.

Nalezen kamenný mlat. — Vocel Pravěk str. III. Památky XI. 552.

KOSTEL sv. Petra a Pavla, filiální, v románské době vystavěný, ve 14. století farní, stojí uprostřed nevelkých valů; r. 1748 byla k němu věž přistavěna.

Budova orientovaná, z lámaného kamene, omítnutá, skládající se ze západní barokní věže, románské obdélníkové lodi s přiléhající gotickou předsíňkou a z románské apsidy.

Obr. 82.

Věž zaujímající téměř šířku kostela, byla r. 1748 od hr. Adama Fr. Hartiga přistavěna, jest velice hmotná, čtverhranná, členěná prostě lesenami a krytá těžkou hruškovitou střechou, plechem pobitou. Jižní podélná strana lodi jest hladká (vystupující z ní sakristie novější přístavek). Severní strana má dvě renaissančně v pravém úhlu orámovaná okna. Východní rohy lodi opírají dva opěráky opatřené uprostřed a nahoře gotickými římsami. K severní straně přiléhá gotická předsíňka, nynější kostnice s polokruhovým vchodem goticky profilovaným a dvoupatrovým renaissančním štítem. Uvnitř jest tato prostora 3·80 *m* dlouhá a 3·70 *m* široká, zakrytá křížovou klenbou, jejíž profilovaná žebra (obr. 82) do zdi zabíhající se stýkají ve čtverhranném svorníku s prázdným, znakovým štítem. Vchod do kostela, nyní zazděný byl taktéž polokruhový; při stěnách kamenné lavičky. Apsida románská je článkována čtyřmi lesenami, které asi ve výši jednoho metru nad zemí ze zdi vystupují pěti stranami osmihranu a nahoře jsou spojeny třemi velkými oblouky; římsa a profilové části jsou novou omítkou zaplácány. Dvě okna,

patrně zvětšovaná mají uvnitř půlkruhové, zevně slabě lomené ostění se žlábkou v profilu.

Vnitřek jest jednoduchý, obdélníková loď, patrně prodloužená, má 10·40 *m* délky a 7·00 *m* šířky. Vítězný oblouk polokruhový, rozpjatý na 4·80 *m*, jest na přední hraně šikmo seříznut a žlábkem opatřen. Apsida stejné šířky, k němu přímo přiléhající, čítá v poloměru (i se sílou vítězného oblouku) 2·40 *m*.

Kalich stříbrný, 0·19 *m* vysoký, noha šestikrhová, nodus hruškovitý, hranatý, číška hladká, prohýbaná. Na kraji nohy nápis:

Calix Ecclesiae Kollemlatenſis Divis Petri et Pauli sac. Anno 1697.
Znamení městské pouze z polovice otačené (malostranské?) a značka

Kasule z bílého plátna, ploše vyšívána modrým hedvábím; tři pruhy rozvilin s jablíčky, růžicemi a tulipány; pěkná selská práce 18. století.

Zvony: 1. Výška 1·26 *m*, průměr 1·37 *m*, kolem koruny nápis:

 FLECTAT CHRISTICOLAS TVA VOX QVOS SEMPER ACERVAT
IN TERRIS TRIBVAT VIVERE PACIFICE (1753).

Pod nápisem visuté festony a bohaté kartuše s ovocným orámováním a Božím okem uprostřed; na plášti velké postavy sv. Petra a Pavla, kolem nich nápis:

GLORIAE PATRIS GENITORIS FILII GENITI
ET SPIRITVS SANCTI PARACLITI
VENERATIONI BEATAE SINE LABE VIRGINIS
HONORI

PRINCIPIS APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI PIETAS FECIT
z druhé strany na plášti znak a kolem nápis:

GLORIOSE REGNANTE CS · R · I · DADAMO
FRANCISCO AB HARTIG.
HÆC CAMPANA NOVITER REFVSA
ET SVO STATVI PRISTINO RESTITVTA
INDVSTRIA
GEORGII KVHNER.
AO 1753

Dole zapuštěn tolar se sv. Jiřím; na okraji spodním řada visutých listů akantových.

2. Výška 1·05 *m*, průměr 1·00 *m*; kolem koruny pás se stojícími andílky hudoucími, pod tím řada visutých listů akantových; na plášti z jedné strany v prostém orámování majuskulí české znění druhé kapitoly kanoniky sv. Jakuba, dole kytice z listů vrbových a dubových se žaludy dle přírody otištěných, s hlavičkou andílka uprostřed.

Na druhé straně pláště postavy sv. Jakuba většího a sv. Vojtěcha dole: ANNO · 1565 a nápis v štítě drženém tritonem:

BRYCCIVS PRA-
GENSIS AVXI-
EIO DIVINO
FECIT ME (!)

3. Výška a průměr 0·90 *m*; ucha s pletenou ozdobou, kolem koruny dvouřádkový nápis:

ꝛ anno ꝛ domini ꝛ millecimo ꝛ Cccc ꝛ cexto ꝛ en ꝛ ego ꝛ Campana
ꝛ nunquam ꝛ pronuncio ꝛ vana ꝛ ignem ꝛ vel ꝛ factum
bellum ꝛ aut ꝛ
fonvs ꝛ honestum ꝛ qui ꝛ me ꝛ fecit ꝛ magister ꝛ bartholomevs ꝛ nomen ꝛ
habet ꝛ in ꝛ nova ꝛ civitate ꝛ pra ꝛ

Pod nápisem relief sv. Petra.

4. Výška i průměr 0·44 *m*; kolem koruny gotický nápis:
hec campana fusa est ad audlem dei et beate marie et sancti petri (!)

Košnice.

Sedláčkův Místop. Slovník 446. — Pamětní kniha farní z r. 1792.

Kulturní vrstvy se střepy a úlomky mlatů; zlaté závit v popelnici nalezené, ve školní sbírce. Hrob latěnský ve sbírce Bergrově. Šnajdr místop. 16.

KOSTEL sv. Antonína Padovánského, od r. 1855 farní, r. 1751 vystavěný z lámaného pískovce, omítnutý, orientovaný, bez věže; v průčelí lesenami členěném jest nad jednoduchým portálem výklenek s poprsím patrona kostela z pískovce; nad ním lobkovický znak. Vršek průčelí zakončen trojhranným, na stranách prohýbaným štítem. Podélné strany lesenami členěné jsou prolomeny každá třemi okny v polokruhu překlenutými a ploše orámovanými. Vnitřek zcela prostý, obdélníková loď 9·00 *m* dlouhá, 7·60 *m* široká, s rovným stropem; kněžiště 4·60 *m* dlouhé a 6·00 *m* široké jest v polokruhu zakončeno a klenuto.

Na hlavním oltáři olejový obraz v kartušovém rámu barokním, 1·70 *m* vys., 0·70 *m* šir., na plátně slušně malovaný; představuje sv. Antonína Pad., jenž kleče objímá Ježíška; na zadní straně napsáno:

Ke Cti a Chvale Boží a Swateho Antonina Paduanského Oltarz tento z aukraty Swe postawiti dal p. Daclaw Gon toho czasu mlinarz Košniczki dne 7. junii Roku 1751.

Totéž německy; opraven r. 1854.

Křtitelnice dřevěná, kalichovitá, z r. 1787.

Monstrance paprskovitá z měděného plechu pozlaceného, 0·51 *m* vysoká, na noze rostlinné motivy, na koruně klasy a hrozny vinné, 18. stol.,

Pacifikál s ostatkem sv. Antonína z měděného plechu, 0·32 *m* vys. s tepaným obloučkovým a kartušovým ornamentem; na noze nápis:

Anno 1751 Antonius Bittig et Theresia Conjuges fieri fecerunt.

Kasule, barevným hedvábím vyšité květy na bílém plátně, selská práce 18. stol.

Dva nepřístupné zvonky sanktusové.

Socha sv. Jana Nep., pískovcová, postavená dle německého nápisu r. 1729 od Antonína Hittiga, rychtáře a hostinského v Košticích, bez umělecké hodnoty.

V panském dvoře, bývalé to tvrzi, renaissanční budova (nyní sypka) s rozsáhlými sklepy a velkou síní. Troje dvěře mají pravoúhlé, profilované obložení renaissanční; na omítce jednoho okenního výklenku barokní malby se sv. Antonínem, práce 18. století nevelké hodnoty.

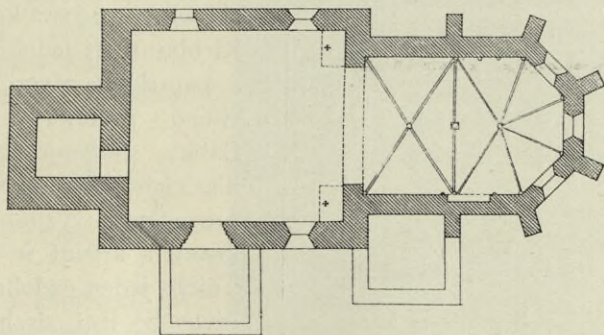
Křesín.

Sedláček, Místop. slovník, 466. — Pamětní kniha farní r. 1827 českým jazykem sepsaná od P. Václava Krolmusa.

Po různu nalezené pazourkové nožíky, mlaty, bronzové náramky atd. v majetku musea Třeбенického a Libochovického. Mince římská z doby republiky, majetek uč p. Strnada.

KOSTEL sv. Václava, farní, stával již r. 1362, byv od pánů ze Šebína, držitelů to blízkého hradu, asi ve 14. stol. vystavěn.

Gotická budova, orientovaná, skládá se ze západní věže, obdélníkové lodi a z kněžiště zakončeného do pěti stran osmihranu. Zevnějšek jest nyní zcela neozdobný. Věž prostě čtverhranná přesahuje střechu

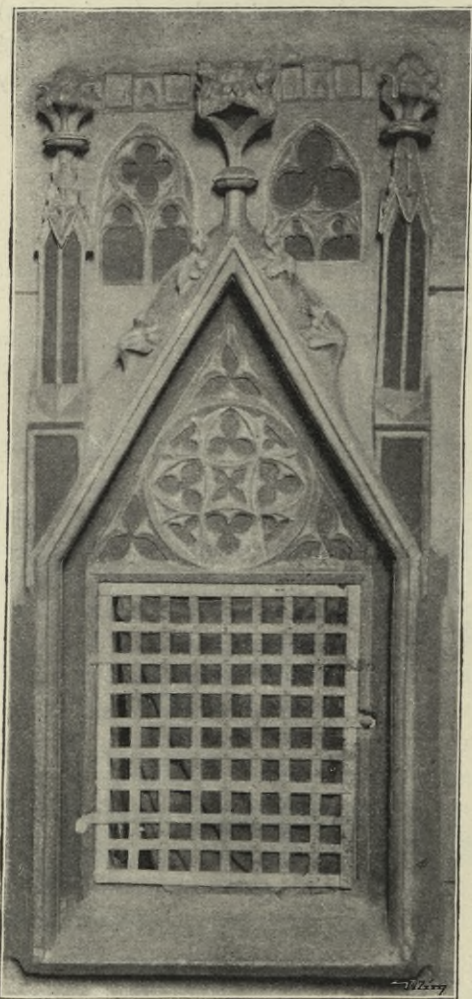

Obr. 83. Křesín. Půdorys kostela, $\frac{1}{300}$; průsek žebra, $\frac{1}{20}$.

kostelní jen o malý kus; je na západní straně prolomena dole třemi pravoúhlými okénky, nahore z každé strany velkým oknem, jehož pažení je v lomeném oblouku sklenuto a na přední hraně seříznuto. Ku jižní zdi lodní, v níž se vedle starého okna s lomeným obloukem nalézá nové gotické okno, přiléhá nová kaple zakrývající starý gotický portál kostela. Kněžiště, k němuž přistavěna byla sakristie, jest značně nižší než loď; opírá se o šest opěráků, jejichž ústupky jsou ozdobeny římsovými úseky. Čtyři jeho okna mají hladké ostění, v oblouku lomené. Okapní římsa

opatřena spodním žlábkem. Nad moderním vchodem severním zazděn značně porouchaný znak se lví tlapkou (pánů ze Šebína). Střecha štíhlá, gotická, novými cihlami krytá.

Loď kostelní 8·50 *m* dlouhá a 7·60 *m* široká, prostě obdélníková, má hladké stěny a rovný strop (r. 1740 obnovený). Původně se vstupovalo

Obr. 84. Křešín. Sanktuarium ze 14. stol., 2·10 *m* vys.

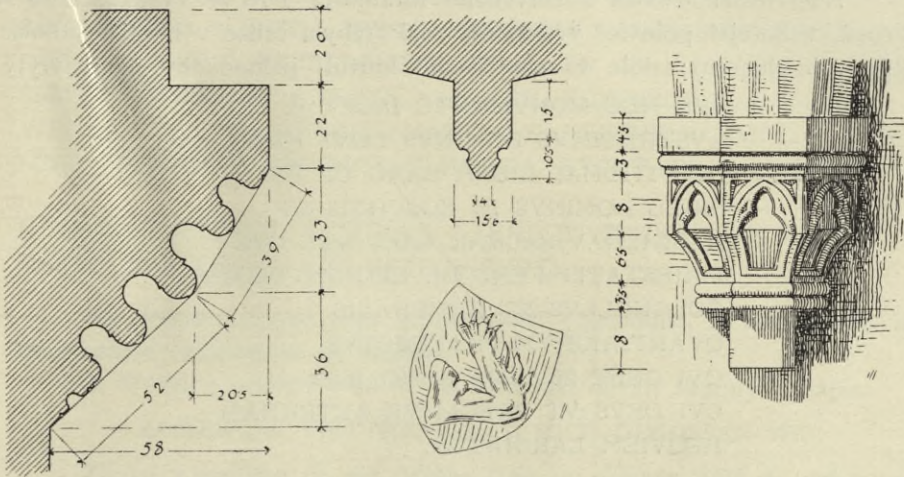
do lodi jižním portálem nyní zakrytým kapličkou; týž měří ve světlosti 2·60 *m* výšky a 1·20 *m* šířky, jsa v špičatě lomeném oblouku zaklenut a profilován třemi hruškovitými články, oblouny a hlubokými žlábkami (obr. 85).

Vítězný oblouk rozpjatý na 4·65 *m*, lomený v širokém úhlu, jest v předu plochý, na hranách s obou stran žlábkami doprovázený a v náběhu přerušovaný částmi římsovými.

Kněžiště 7·90 *m* dlouhé a 5·50 *m* široké, do pěti stran osmihranu zakončené má hladké stěny přerušované kulatými příporami stojícími v koutech při vítězném oblouku a ve dvou koutech závěru. Klenbu tvoří jediné křížové pole a paprskový závěr; žebra klínovitého průseku s postranními žlábkami spočívají na konsolích a hlavicích přípor se stejnou, pěkně provedenou výzdobou baldachinkovou a křížují se ve svornících, z nichž jeden ozdoben jest věncem révového listí, druhý reliefní maskou, z jejíž úst vyrůstají čtyry dubové ratolestě; také střední pás nese svorník s reliefním znakem, lví tlapkou.

Hlavní a dva postranní oltáře mají původní kamenné mensy s goticky jednoduše profilovanými deskami; řezby a malby oltářní jsou bezcenné práce barokní z r. 1776. V pamětní knize popsán bývalý zdejší oltář skládací z r. 1566., jehož zbytek, relief Večeře Páně, hrubě řezaný a sprostým nátěrem opatřený nyní se chová v městském museu v Libochovicích.

Sanktuární výklenek, celkem 2·10 m vysoký a 1·00 m široký, z pískovce tesaný. Spodní římsa opatřená žlábkem, postrannice rámu stejně

Obr. 85. Křesín. Průsek portálu, žebra, znak nad portálem a hlavice přípory.

členěné spojeny lomenicovým štítkem se čtyřmi žabkami a velkým květem středním; po stranách vystupují dvě štíhlé fiály nahoře spojené cimbuřím. Ve výplni štítu lichá kružba s velkou růží trojlístkovou, nad štítkem dvě okénkovité, liché kružby s trojlístkem a čtyřkruhem; pěkná práce 14. století (obr. 84).

Výklenek pro sedilie 2·40 m vysoký a 2·10 m široký, 0·38 m hluboký, s pravoúhlým, článkovaným orámováním, nahoře s třemi lomenými oblouky kružbovými.

Malý výklenek při hlavním oltáři pro konvičky s vodou a vínem, prostě orámovaný, gotický.

Kazatelna kamenná, renaissanční, na krátké noze, osmiboká; plochy řečniště prostě orámované, nyní hladké, jelikož z jejich výzdoby zbyla jen skála pod křížem Spasitele; 16. století.

Křtitelnice opuková, 0·92 m vysoká, nahoře 0·70 m široká, osmiboká, velmi nepravidelně pracovaná, ve výplních hořejších kolem dokola ozdobena šesti značkami podobnými

Obr. 86. Křesín. Románská křtitelnice, 0·92 m vys.

Ω, kalichem a šikmo položeným křížem; románská, velice podobná křtitelnici Radonické (obr. 86).

Náhrobní deska z červeného mramoru, 1·70 *m* vysoká, 0·90 *m* široká, v hořejší polovici vyšlapaný znak (zbyla orlice v hořejší polovici štítu a v klenotu); dole v renaissanční kartuši jednoduchý nápis vrytý:

SVB HOC MONVMENTO IACET IL
LVSTRISIMVS DOMINVS DNVS IOAN
NES THOMAS LIBER BARO DE BRI
SIGEL DOMINVS IN KOSCHTIZ ET
REICHENAV SACRAE CAES RAE QVE
MAIESTATIS FERD III. LEGION. PEDEST.
COLONELLVS ET GENERALIS
QVARTIRIORVM PRAEFECTVS
QVI OBIJT 25 IVNIj ANNO 1652
CVI DEVS VT PRECAMVR AETERNAM
REQVIEM LARGIATUR.

Zvony: 1. Výška i průměr 0·97 *m*. Kolem koruny opakuje se několikrát relief průvodu bacchického, hudoucího muže a dvou dívek tancících v lesnaté krajině, oživené zvířaty; pod tímto vlysem visuté akantové listy. Na jedné straně pláště relief Ukřižovaného, Panny Marie a sv. Jana na druhé straně relief sv. Václava a nápis:

LETA PANIE 1607	SLIT GEST TENTO ZWŌ
KE CTI A CHWALE BOZI	PANNIE MARYGI MATCE
GEHO WSSEM S. K ZA	LOZENI KOSTELA K SWA-
TEMV MILEMV WACZLA	WOWI DIEDICY CZESKEMV
DO WSY KRZESYNA NA	KLADEM WSSECH OSADNICH
TOTIZTO KRZESYNSKYCH LY	WISKYCH ZELEWSKYCH KOSSICKY.
AWIENICKSKYCH ZA CTIHODNEHO	KNIEZE PETRA FARARZE KRZE-
SINSKEHO ODE MNE BALTAZARA	HOFMANA, ZWONARZE MIESSTE-
NINA V NOWEM MIESTIE	PRAZSKEM, W SLOWANECH.

Na dolejších okraji visuté listy akantové a úzký proužek běžících a rvoucích se havranů.

2. Výška i průměr 0·90 *m*. Na hořejším okraji otištěna řada opakujících se malých reliefů s výjevy ze života ztraceného syna: 1. týž loučí se s otcem, 2. hýří ve společnosti se ženami, 3. pase vepřový dobytek, 4. vrací se domů. Pod tím řada visutých listů akantových. Na plášti s jedné strany relief Ukřižovaného a nápis:

CHRISTVS MORTVVS	ET RESVREXIT PROPTER
EST PROPTER PECATA	IVSTIFICACIONEM
NOSTRA	NOSTRAM.

Pod tím reliefy listů dle přírody odlitých. Na druhé straně pláště malý relief sv. Václava, velmi slabé práce, a nápis v prostém rámu:

LETA PANIE MDCXXIII SLIT GEST TENTO ZWON KE CTI A CHWA
 LE PANU BOHU WSSEMOHAVCYMV A TO K ZALOZIEŇI CHRAMU SWA-
 THO WACLAWA RODICZIE CZIESKEHO ODE MNE THOMASSE FRYCZE
 ZWONARZE A SAVSEDA MIESTA RAVDNICE NAD LABEM YTTEM K ZA-
 DUSSI A OSADIE KRZESEGNSKE STALO SE ZA RYCHTARZU A KON-
 SSELLU RYCHTARZ GYRZYK YANCZEK. KONSSELE YAN LVNIAK
 WIT KAVTSKI, WAWRZINEC MASSTALKA, GIRZIK BAZANT, BARTOLO-
 MIEG MAVDRECH, SSEBASTIAN BASSTA, RYCHTARZ Z LYWVS ADAM
 STACH,
 KONSSELE RZEHORZ HEINKAR, GAKVB SSTIETINA, GAN PISKACZ
 KOSTELNICI GAN MALEG PETR WSVDYK.

Na dolejším okraji řada velmi špatně otačeného, se opakujícího ma-
 lého reliefu (klanění se tří králů?).

3. Výška i průměr 0·40 *m*, na hořejším okraji festony a nápis:

ZACHARIAS TIETTRICH HAT MICH GEGOSSEN 1716.

Zvon v kapličce ve vsi: Výška 0·58 *m*, průměr 0·62 *m*; ucha s ple-
 tenou ozdobou, kolem koruny jednořádkový gotický nápis:

† ꝛ ave † maria † gracia ꝛ plena † dominus † fekum † benedicta † tu † in
 mulieribus † et ꝛ benedictus † (!). Plášť hladký.

Ledčice.

Rukopisná sbírka topogr. v archivu Musea království Českého, heslo Horní Beřkovice.
 Sedláček, Míst. slovník, 502.

KOSTEL sv. Václava filiální, ve 14. století farní, v 18. století celý
 znova zbudován z lánaného kamene a omítnut; jest orientován. Věž
 nad západním průčelím, loď podélná, kněžiště polokruhem zakončeno.
 Průčelí děleno jest mocným párem pilastrů, nesoucích nízkou lomenici,
 nad kterouž se vypíná věžní patro, ozdobené jonsko-barokními pilastry;
 nad pravoúhlým portálem korunovaným prohýbanou římsou a lobkovickým
 znakem nalézá se orámované okno, po stranách dva prázdné výklenky.
 Velká okna věžní mají hmotné orámování. Podélné strany kostela jsou zdo-
 beny hladkými lesenami a prolomeny z každé strany třemi okny; tato jsou
 dole pravoúhlá, nahoře v obloukovém úseku zaklenutá, ploše orámovaná.
 K oběma stranám kněžiště, jehož polokruhový závěr jest holý, přiléhají
 malé přístavky, sakristie a komora. Střecha kostela nová, taškami krytá,
 na věži přílbicová, na sanktusu cibulovitá.

Uvnitř jest loď pravoúhlá, 20·00 *m* dlouhá a 10·50 *m* široká, na
 každé z podélných stran členěna dvěma pilastry, na nichž leží kusy oblo-
 mené římsy; klenutí je valené. Kněžiště 7·20 *m* dlouhé a 6·40 *m* široké,
 osvětlené dvěma postranními okny, má českou klenbu.

Hlavní oltář, nízká, rokoková řezba se čtyřmi andělíčky; za ním na omítce jest namalována, vysoká, oltářní architektura se šesti sloupy a čtyřmi sochami; tvoří rám dvou obrazů, taktéž na omítce malovaných: sv. Trojice a zavraždění sv. Václava. Klenba kněžiště pokryta freskem představujícím otevřené nebe s anděly. Obě malby slabé práce 18. století.

Kalich stříbrný, pozlacený, 0 24 *m* vysoký; noha vykrojovaná, kruhová, nodus hruškovitý, číše prohnuta, vše pokryto rokokovým ornamentem kartušovým, ve výplních vinné hrozny, pšeničné klasy a květy. Slušně tepaná práce se znamením městským, z něhož však viditelný pouze leto-počet 1745.; značka s písmeny FK v oválu.

Zvony: 1. Výška 1'00 *m*, průměr 1'06 *m*, kolem koruny jednořádkový nápis:

IOHANN GEORG KVHNER GOSS MICH IN DER KÖNIGLICHEN
KLEINEREN RESIDENZ STADT PRAG 1762.

Pod nápisem věnec s hrozny a vinným listím. Na plášti s jedné strany relief sv. Václava, s druhé strany znak Lobkovický s písmeny: F. P. H. Z. S. F. V. L. (Ferdinand Popel Herzog zu Sagan Fürst von Lobkovicz). Na dolejší okraji stojaté listy akantové.

2. Výška i průměr 0'80 *m*; noha s pletenou ozdobou, kolem koruny dvouřádkový nápis:

anno x domini x millerimo x CCCC x octavo x Qui x me x fecit x ma-
gister x bartholomeus x nomen x habet x in x nova x civitate x pragensi x
ex x hoc x laus x deo x patri x omnipotenti x .

Pod nápisem postava sv. Barbory.

3. Výška 0 60 *m*, průměr 0'64 *m*, kolem koruny nápis:

RAC DATI . SWE SWATE POZEHNANY PANE BOZE ^w SEMOHUCI .

Na plášti kříž s Matkou Boží a sv. Janem; 16. století.

Libkovice.

V bronzové nádobce nalezeno množství malých i větších ozdobných puklic, v zemském museu; z cihelny bylo několik popelnice v zámku v Hor. Beřkovicích; tamtéž při kostře latěnské náramky, jež na zámku Roudnickém. Pam. VII. 577. 579. 580.

Libochovice.

Arnošt Kaubek, Děje města Libochovic nad Ohří, v Litoměřicích 1874. — Josef Čapek, Dějepisný místopis města Libochovic, v Roudnici 1878. — Pamětní knihy farní z r. 1747 a 1838. — Wahner. Leitmeritzer Kreis I., 436. v archivu Musea král. Českého.

Hrob kostrový s jehlicí a náramkem; pazourky, mlaty, přesleny, nádoby, vše v museu Libochovickém; kruh z dutých polokoulí, popelnice, obojí v museu zemském. — Památky X. 808. XII. 548.

R. 1560 byl městys Libochovice povýšen na město (Archiv Musea král. Česk.).

KOSTEL Všech Svatých, děkanský, připomíná se již r. 1382 jako farní. Nejstarší částí jeho stavby jest renaissanční věž postavená dle vytesaného letopočtu r. 1541 a dle znaku od Jana III. z Hazmburka. R. 1624 vyhořel kostel; když týž r. 1661 znova zničen byl požárem spolu s větší částí města, povolala hraběnka Ludmila Sternberková stavitele Vlacha jménem *Dominika*, jenž však obnovu nedokončil ze země ušel. R. 1700 začal palír *Filip Čžok* novou stavbu, která byla r. 1705 vysvěcena, ale teprve za děkana Henningera dokončena; při této použila se snad část základního zdiva staršího kostela, čímž vysvětliti lze nynější jeho rozvržení. R. 1727 byla věž poněkud zvýšena, r. 1745 okna u hlavního oltáře zvětšena. Když r. 1748 na velkou věž dávali novou bář, nalezena byla ve staré makovici zpráva o dřívějších opravách r. 1622, 1624, 1699 a 1704. R. 1892 kostel opraven a věž o dalších 10 m zvýšena.

Věž k severní straně kněžiště přiléhající byla r. 1541 zbudována na základě čtverečném, asi 7'00 m širokém; byla po opravě r. 1727 opět obnovena r. 1892 a o 10 m zvýšena, jakož i opatřena hladkými lesenami a stříkanou omítkou ve výplních. Dole jsou prolomena malá obdélníková okénka a přistavěno schodiště, jehož vchod má pravoúhlé, neprofilované ostění; nad ním vytesán letopočet 1541. Na severní straně zazděn ve výši druhého patra znak pánů z Hazmburka.

Západní průčelí kostela jest dvoupatrové, dole členěno čtyřmi vysokými dorskými pilastry nesoucími kládí s oblomenou římsou, nad kterouž se vypíná hořejší, malé patro. Portál v hlavní ose je v pravém úhlu orámován a převýšen barokním, nepatrně vystupujícím štítem se štukovým monogramem +

I H S

⊙

Nad ním obdélníkové okno korunované lomenicí; po stranách dva prázdné výklenky. Hořejší patro jest provázeno dvěma volutami a zakončeno nízkou lomenicí; po stranách a na vršku pískovcové sochy světců velmi chatrné hodnoty umělecké. Uprostřed ploše orámované okno.

Na podélných stranách jest rozdíl nižších postranních částí od vyšší střední lodi vyznačen; zdě členěny jsou hladkými lesenami, omítka ve výplních jest stříkaná. Nižší postranní částě jsou prolomeny dvěma řadami nevysokých oken, dole čtyř půlkruhových, nahoře čtyř segmentových; těmto oknům odpovídá nejhořejší řada oken prostřední lodi.

Kněžiště jest třemi stranami osmihranu zakončeno, čtyřmi vysokými opěráky opřeno a v závěru prolomeno dvěma štíhlými okny segmentovými; stěny jsou pilastry členěny.

Vnitřek kostela má zvláštní tvar. Ku střední 23'00 m dlouhé a 8'00 m široké lodi připojeny jsou totiž na každé z podélných stran jedna vysoká kaple, sousedící s kněžištěm, 2'65 m hluboká, a dva malé nízké sínce zaklenuté polokruhy; nad těmito nalézají se empory otevřené do kostela stlačenými oblouky, mezi sebou spojené a přístupné z krucht, která za-

ujímá západní část lodi. Stěny členěny jsou třemi páry mocných dorských pilastrů, které nesou oblomené kládí s vyloženou římsou. Valenou klenbu lodi sesilují tři páry pasů, mezi něž zasahují vykrojované cípy pro čtyry páry oken.

Kněžiště 10·70 *m* dlouhé a 6·30 *m* široké; k jeho jižní straně přiléhá jednoduchá kaple a oratorium; na severní straně vstupuje se dveřmi s gotickým, polokruhovým ostěním do sakristie.

Hlavní oltář, dřevěný svatostánek postavený r. 1745 truhlářem *Martinem Polákem* z Budyně a pozlacený *Quidonem Bukleshainem* ze Štýrska (v Praze činným) jest slušných barokních forem; na něm stojí dva velké rámy relikviární a dvě sochy sv. Norberta a Vojtěcha (?) dle pamětní knihy zhotovené od *Bartholoměje Edera* v Budyni. Za oltářem velký, pěkně řezaný kartušový rám s obrazem Nanebevzetí Panny Marie z 18. stol., s četnými figurami, mistrně navržený ale nedokončený a částečně velmi nedovedně doplněný (dole protržen).

Vedlejší oltáře: 1. V kněžišti sv. Jana Nep., postavený r. 1746 od truhláře *Martina Poláka*, rámový s pěknými sochami sv. Josefa a Antonína; obraz původně od praemonstráta *Siarda Noseckého* zhotovený, nyní úplně přemalovaný.

2. a 3. V postranních kaplích slušné dřevěné architektury sloupové, r. 1711 na náklad kníž. zahradníka Jana Tulipána postavené, s dobrými obrazy Ježíše Krista na kříži a bolestné Matky Boží.

4. a 5. Oltáře archanděla Michala a Neposkvrněného početí Panny Marie, malé ale pěkně provedené mensy a rámy z umělého mramoru barvy šedé a růžové, s dřevěnými a pozlacenými ozdůbkami; obrazy slabé.

Kazatelna dřevěná, s hojnou, slušnou výzdobou řezbářskou: andělé, kniha, desatero, znaky evangelistů a veliká socha dobrého pastýře; byla r. 1749 postavena *Josefem Kleinem* za 227 zl. a pozlacena r. 1751 *Josefem Dittmannem* z Biliny za 330 zl.

Varhany s pozitivem působí svou hojnou vyřezávanou výzdobou ornamentální i figurální (hudoucí andělé) velmi dekorativně; byly postaveny r. 1736—1739 čisteckými varhaníky *Matějem a Františkem Gutem* za 968 zl.

Lavice dubové, barokní, na čelech pěkně vyřezávané festony s růžemi, slunečnicemi a ovocem, na postranicích bohaté rozviliny akantové.

Monstrance měděná, pozlacená, 0·64 *m* vysoká. Noha ovální s bohatě tepaným ornamentem a naturalistickými květy a ratolesťmi; na ní čtyry emailové obrázky ovální, 0·038 *m* vysoké, s výjevy utrpení Páně, orámované falešnými drahokamy. Nodus vásovité. Záře paprskovitá s kartušovým rámem ozdobeným naturalistickými květy a falešnými kameny. Nahoře lité relief Boha Otce a holubička, po stranách tři emaily (podobné předešlým). Dobrá práce ze začátku 19. století, emaily barokní.

Kalich měděný a pozlacený, 0·26 *m* vysoký, empirový, monstranci v práci velmi podobný, se šesti emailovými medailonky, 0·02 *m* vysokými,

představujícími výjevy z utrpení Páně. Ostatní výzdobu tvoří tepané a hrubě ciselované kytice a věnce hroznů.

Ciborium měděné a pozlacené, 0·34 *m* vysoké, empírové, s tepanou výzdobou palmettovou a kroužkovanou, v práci předešlým podobné.

Antependium kožené, s malovanými červenými růžemi, modrými tulipány a zlatými listy na stříbrné půdě.

Kasule bílá, na níž vyšity jsou ve třech řadách drobné tulipány, růžice, karafiáty a jablíčka; malba jehlou z barevného hedvábí, místy kladené zlato a stříbro; v rozvrhu slabá, v provedení dobrá práce barokní, znamenaná:

AF, PC — 1706.

Zvony: 1. Výška i průměr 1·39 *m*. Na uchách lví masky a bohatý listový dekor. Kolem koruny relief vraždění nemluvnat s trůnícím Herodem; pod tím úzký ornamentální proužek a široký pás festonů. Na plášti s jedné strany Ukřižovaný mezi Matkou Boží a sv. Janem, po stranách dvě kulaté medaile s Venuší a Jovišem (0·11 *m* v průměru). Na druhé straně v pěkném orámování s andělskými hlavičkami nápis:

LETHA PANIE 1.6.2.5. ZWON TENTO SLYT GEST KE CZTY
A CHWALE BOZY A K POCZTIWOSTI BLAHOSLAWENE PANIE
MARYGI A WSSEM BOZIM SWATYM . KTERYZ LETHA 1624
W STRZEDU PO PROMIENIENI KRYSTA PANA SKRZE NESTIAST
NAU PRZYHODU OHNIE K SKAZE PRZISSEL A ZASE OD TOMA
SSE FRYCZE ZWONARZE W MIESTIE RAVDNICZY NAD LABEM
SLYT GEST NAKLADEM WSSI OBCZE MIESTA LYBOCHOWICZ
A WSSECH OSADNICH K TEMVZ ZADVSSI NALEZIEGICZYCH
TOHO CZASU ZA DVOGI CZTIHODNEHO KNIEZE MATAUSSE
ERYNACEA PANA WALENTINA SWOBODY HEYTMANA P. FLO
RYANA PARWUSA DVCHODNIHO P. GANA MAKOWCZE OBROČZ°
PISARZUW GIRZIHO WRANY PRYMASA P. WITA KVNATY
PVRGMISTRA P. TOMASSE RABVSKYHO P. IANA HARCZAVNA RÁ
SAMEMU BOHV BVD CIEST SLAWA W SWATYCH GEHO.

Pod nápisem znaky čtyř sv. evangelistů, po stranách dvě kulaté medaile s Merkurem a Bacchem.

2. Výška 0·89 *m*, průměr 0·93 *m*, kolem koruny:

VALENTIN LISSIACK HAT MICH GEGOSSEN IN DER KONIGL.
KLEIN RESIDENZ STADT PRAG 1739.

Pod nápisem visuté věnce květinové; na jedné straně pláště Ukřižování Páně, na druhé nápis:

HAEC CAMPANA A. 1605 CAPELLAE LIBOCHOVICENSI
SANCTI LAVRENTY EX LIBERALITATE LVDMILLAE MELICHARKA etc:
COMPARATA POST HAC AD ECCLESIAM PAROCHIALEM OMNIVMT
SANCTORVM TRANSLATA POST SECVNDAM RVPTIONEM SVMPIBVS (!)

ECCLESIAE REFVSA A 1739 SVB CELSISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
 DOMINO CAROLO SAC:ROM:IMP:PRINCIPE DE DIETRICHSTEIN IN
 NICOLSBVRO etc etc | :TITVLVS: | EO TEMPORE MAIORATVS LIBO-
 CHOVICENSIS
 DOMINO PATRONO VERO ECCLESIAE PRO TVNC ADMODUM REVE-
 RENDO AC
 EXIMIE PATRE FRANCISCO RE KÖLSCH E SOCIETATE IESV COLLEGÏ
 COMMOTOVIENSIS
 RECTO DECANO LOCI REVERENDISSIMO PRAENOBILI AC FRAECEL-
 LENTICTAE DOMINO
 IOSEPHO IVANNE NEPOMVCENO GALASS SACRO : SAN. THEOLOGIAE
 PACCALAVREO
 FORMATO COLLECTATAE ECCLESIAE ET REGIAE CAPELLAE AD
 OMNES SANCTOS IN CASTRO
 PKAOENII CANONICO ET PER PARTEM DISTRICTVS LITOMERICENSIS
 EPISCOPATI
 VICARIO FORANEO (!)

3. Výška i průměr 0·315 *m*. Kolem koruny nápis:

IOHAN GEORG KÜHNER GOSS MICH IN PRAG.

Na plášti relief sv. Josefa.

4. Výška 0·24 *m*, průměr 0·20 *m*. Kolem koruny řada prohozených, gotických písmenek minuskulních.

Nápis zmizelého zvonu, ulitého r. 1630 Tomášem Fryčem v Roudnici, otištěn u Koubka (l. c. 201).

Náhrobní deska pískovcová, 1·95 *m* vysoká a 1·04 *m* široká (ve zdi u věže); na okraji nápis:

Letſha panie 1613 Miesiſtze Hage Urozeny
 Pan Ian Kavkowecz z Kavkowicz He . . man panſtwi Libochowſkeho
 ſmrti tou rziaſnou z tohoto Swieta pobożne Wykroczil a tuto
 pochowan. Modlete ſe za Duſſy geho panu Bohu Amen.

Uprostřed:

MEMORIA LVGVBRIS
 MORTIS ET SEPVLTVRAE NOBILIS VIRI DNI
 IOANNIS KAVKOWECII A KAVKOWIC CAPITANEI
 DITIONIS LIBOCHOWICĒSIS QVI OBIIT 21 MAIL.
 ANNO 1613 : A IACOB : PETRZIK N. P. S.:
 QVIS TEGITVR SAXO HOC IAN_S CAESAR RVDOLPH_S
 CVI DE KAVKOVIC NOBILE STEM̄A DEDIT
 TEKREINŪ QVOD ERAT TERRĀ HAC PETITA ST DE_S ALME
 AD COELOS ANIMĀ FAC REMEARE PIAM. (!)

Znak s přilbou se stylisovanou lilí mezi křídly klenotu; ve štítě pták (kavka?) jenž přiletěl chytil kohoutka na zemi běžícího.

Počáply Horní.

KOSTEL Nanebevzetí Panny Marie, filiální, ve 14. století farní, r. 1869 úplně obnovený.

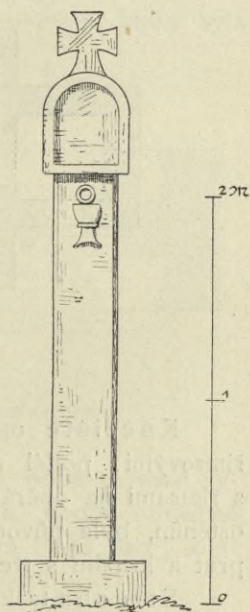
Budova orientovaná, gotická ale docela obnovená, pouze zdivo kněžiště původní, z lámaného kamene. Západní věž a obdélníková loď zdají se býti zcela nové. Kněžiště, rovnou zdí zakončené, zvenčí neozdobné, bez opěráků, tvoří uvnitř obdélník 5·00 m dlouhý a 4·50 m široký. Vítězný oblouk jest lomen, bez ozdobného profilování; jediné okénko ve východní zdi zachovalo velikost (1·00 m výšky a 0·20 m šířky) a prostě lomené ostění. Žebra obou obdélných, křížových kleneb jsou průseku klínovitého s dvěma postranními žlábků; při stěnách sedí na holých jehlancích a sbíhají se ve dvou kulatých svornících, z nichž první je hladký, druhý (nad oltářem) nese tesanou osmilistou růži.

Sanktuární výklenek pravoúhle orámovaný žlábkem a oblounem, který ve své spodní polovici jest točité vroubkován; v něm stará mřížka s plechovými růžicemi.

Svícný, dvě renaissanční trojnožky mosazné, 0·44 m vysoké; jsou ozdobeny třemi andělskými hlavičkami, hrubě rytými; 16.—17. století. Dva cínové svícný, trojnožky, 0·50 m vysoké, slušné práce 18. stol.

Podbradec.

KAPLE sv. Floriána, r. 1790 vystavěná (archiv musejní) o obdélníkové lodi a kněžišti, do tří stran osmihranu zakončeném, se společným rovným stropem, jak ve stavbě tak v zařízení zcela prosté, bez umělecké hodnoty.

Obr. 101. Přestavky, Boží muka.

Poplzí.

Nalezeny popelnice pazourky — ve školní sbírce.

Přestavky.

Nádobka nalezena v diluv. šterku. — Památky VI. 276.

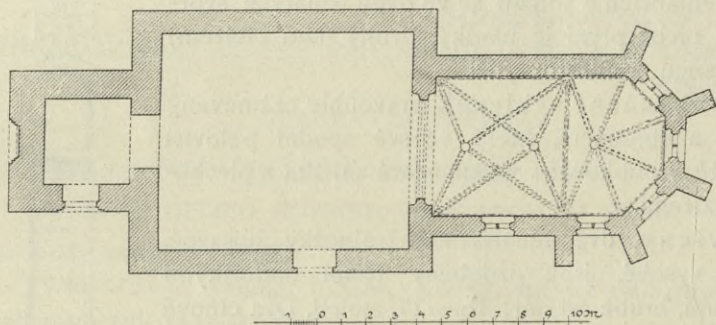
Dvoje boží muka, jedna ve vsi (obr. 101.), druhá nedaleko na cestě k Budyni, z pískovce tesaná, 2·45 m vysoká. Druhá nesou nápis — snad později vrytý: MLXXXXI . . PAMATKA . . . PA . . .

Račíněves.

Liber memorabilium na faře z r. 1749 a 1839.

KOSTEL sv. Havla, farní, připomínaný již r. 1371 jako farní, skládá se z gotického kněžiště a obdélníkové lodi, která r. 1870 prodloužena a novou věží opatřena byla; jest orientovaný, stavěn z lámané opuky a omítnut.

Zevnějšek prostý zachoval dva původní portály. Jeden lichý, zasazený do zdi věžní, má profilované ostění (obr. 103.), jež vystupuje po stranách obloukovitě, pak se ale oblomuje k vodorovnému nadpraží. Portál v jižní zdi lodní, doposud užívaný, ve světlosti 2·60 *m* vysoký a 1·40 *m* široký, má pravouhlé pažení v hořejších koutech vyplněné; ostění jeho je členěno obloučky, žlábků a hlavním článkem hruškovitým.

Obr. 102. Račíněves. Půdorys kostela.

Kněžiště opírá se o pět vysokých opěráků přerušovaných částmi římsovými; podél zdi běží taktéž částě říms, nesouhlasící co do výši s římsami na opěrácích. Okna vysoká, v oblouku lomená, s profilovaným ostěním, byla původně dvoudílná; avšak jediné okno závěru zachovalo prut a kružbu s třemi měchýřky do kruhu zasazenými.

Střecha taškami krytá je nová, sanktusová věžička barokní, cibulovitá.

Dvě desky pískovcové do jižní zdi lodní zazděné, znak pánů z Adlarů (orlice) v renaissančním orámování, a nápis v podobné kartuši (z doby kolem r. 1600):

Bohufhwal Walkaun ꝛ Adlarů
na Sstafie, Possłowiczynch, Ra-
cziniemsky G. H. C. Kadda a Saud-
rye zemsky v Kralowstwi Czechem.

Lod' jest uvnitř 8·65 *m* široká a 10 *m* dlouhá (původně kratší). Stěny hladké, v jižní jest původní, prostě orámovaný výklenek pro sv. oleje.

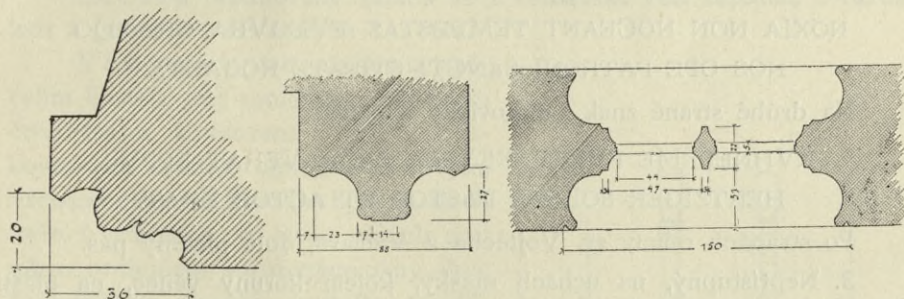
Vítězný oblouk na 3·90 *m* rozpjatý, velmi vysoký a do ostrého úhlu lomený jest ozdobně profilován (obr. 104).

Kněžiště 9·20 *m* dlouhé a 5·60 *m* široké jest do tří stran osmihranu zakončeno. Kolem jeho stěn běží ve výši 2·85 *m* římsa nahoře šikmá, dole

vyžlabená; na tuto splývají klenbová žebra, jejichž průsek jest hruškovitý. Klenba jest rozdělena na čtverec, v němž žebra, tvořice nepravidelnou hvězdu, se setkávají ve dvou hladkých svornících a na paprskovitý závěr; v tomto svorník s reliefním znakem pánů z Adlarů. Ve zdi zasazen prostý, pravoúhlý výklenek sanktuární se starou železnou mřížkou, posázenou plechovými rosettami; výklenek sedilní je ozdoben čtyřmi lichými obloučky kružbovými, podepřenými hmotným konsolím. V severní zdi dvěře do sakristie s ostěním špičatě lomeným a profilovaným (dva hruškovité články, oblounek a tři žlábký).

Hlavní oltář, dva vedlejší oltáře a kazatelna (z r. 1782) jsou slušné barokní práce řezbářské bez uměleckého významu.

Křtitelnice s balustrovou nohou a širokou mísou ozdobenou kolmými pruty, je kamenná, 1·20 m vysoká, barokní; dle pamětní knihy byla označená: WFB 1709. Víko dřevěné, barokní.

Obr. 103—105. Račiněves. Průseky ostění portálu, vítězného oblouku a okna.

Monstrance, stříbrná, 0·48 m vysoká, barokní; noha se silně vypuklými ozdobami obloučkovými a růžemi ve výplních, nodus obráceně hruškovitý, vršek paprskový s věncem oblaků a poprsím Boha otce; koncepce dobrá, provedení hrubé, z druhé polovice 18. století.

Kalich s barokní, prohýbanou kuppou stříbrnou, se silně vypuklým ornamentem kartušovým, ve výplních hrozny vína, klasy pšeničné a květy; nodus a noha nové. Dle pamětní knihy z r. 1763.

Zvony: 1. Výška 1·05 m, průměr 1·15 m; ucha se šupinovou ozdobou, kolem koruny široký pás ornamentální, pod ním visuté akanthy; na plášti z jedné strany znak pánů z Adlarů a nápis v jednoduchém rámu:

LETHA PANIE 1624 MIESYCE CZERWENCZE 10 DNE TENTO
ZWON SLYTEG GEST KE CTI A CHWALE PRZEDNIE PANA BOHA WSSE-
MOHAUCYHO A SWATYCH GEHO TOTIZTO BŁAHOŚLAWENEGO S.
WACLAWA A SWATE LYDMILY DIEDICZUW A PATRONUW CZESKZYCH
A TO NAKLADEM WLASTNIM VROZENEGO A STATECZNEHO RYTIRZE
PANA BOHUCHWALA WALKAUNA Z ADLARU NA SSTAFIE POSSTO-
WICZYCH
A RACZINIEWSY GEHO MIŁOSTI RZYMSKEHO CZYSARZE TOHO GMENA

DRUHEHO FERDINANDA SLAWNEHO SAUDU ZEMSKEHO RADI
 GAKOŽTO
 PANA A KOLLATORA TOHOTO ZADUSSI RACZINIEWSKEHO
 ZA CZASU KNIEZE YANA CERNUSA TEHOŽ
 ZADUSSI FARARZE

Na druhé straně pláště reliefy sv. Václava a Ludmily s jejich jmény, pak:

STALO SE ODE MNE THOMASSE FRYCZE
 ZWONARZE A SAVSEDA MIESTA RAV-
 DNICE NAD LABEM.

Dole zapuštěna medaile, dvě reliefní desky a dle přírody odlité vrbové listy. Na dolejších kraji řada visutých listů akanthových a řada reliefů s výjevy ze života ztraceného syna.

2. Výška i průměr 0·96 *m*, kolem koruny festony, na plášti s jedné strany relief sv. Havla a nápis:

NOXIA NON NOCEANT TEMPESTAS, FVLGVRA GRANDO
 NOS OPE PATRONI SANCTI STIPATE ROGANTES

Na druhé straně znak Lobkovický a nápis:

KVHNER ME FVDIT, KEYSER SACRAVERAT EPPVS
 HERTZIGER SOLERS PASTOR ET ACTOR ERAT.

Po stranách reliefy sv. Vojtěcha a Václava, dole pletený pás.

3. Nepřístupný, na uchách masky, kolem koruny věnec, na plášti nápis (dle pamětní knihy):

PER CVNCTAS GENTES LAVDETVR NOMEN IESUS
 VOX RENOVATA SONET GENS RESONANTER ORET
 CAESARE JOSEPHO SECUNDO MORTE PEREMPTO
 ANNO MDCCXC DIE 20 FEBRUARII
 VOX OBLATA MIHI REDDITA NOVA MIHI
 LAETOR DUM FELIX LEOPOLDI REGIS AMATI
 AUSPITIUM VIDEO QUI PIA CORDA CIET.
 NUMINIS AD CULTUM, SANCTORUM INCUMBIT HONORI
 QUEM PRIUS IMMINUIT LEX TOLERENTIA PROH!
 ANNO MDCCLXXXI

RACZINOVES, BRIZA MULTOS A FIDE RESECTOS
 INGEMIT, AST PLAUDET DUM LEOPOLUS ADEST
 CUIUS PRUDEN'II STATVTO LAPSA LEVANDA
 SPERAT DUM PACIS TEMPORA SACRA DABIT.
 CURAM QUI GESSIT CURATUS NOVA REFUNDAR
 NOMINE ADALBERTUS HERTZIGER AUDIT ITEM
 JOHANES WENZL KHÜNER NEO PRAGAE FUTIT
 ET EPISCOPUS ERASMUS KRIEGER PENTIXIT (!)

Radovesice.

Žárové hroby z doby císařství římského: br. mísa, spona, záponka, žel. zbraně a j.; bronzová jehlice 52 cm dlouhá s plochou hlavicí, bez udání náleziště; nálezy v zemském museu; z hrobu se skrčenou kostrou br. dýka a jehlice s úškem v museu Libochovickém — Památky IV. 2. 142.

Ředhošť.

P. Fr. Štědrý, v Methodu XXIII., 100.

Ojedinele nalezeny: popelnice, mlaty, přesleny, kladivo koštěné — majetek tamní školy.

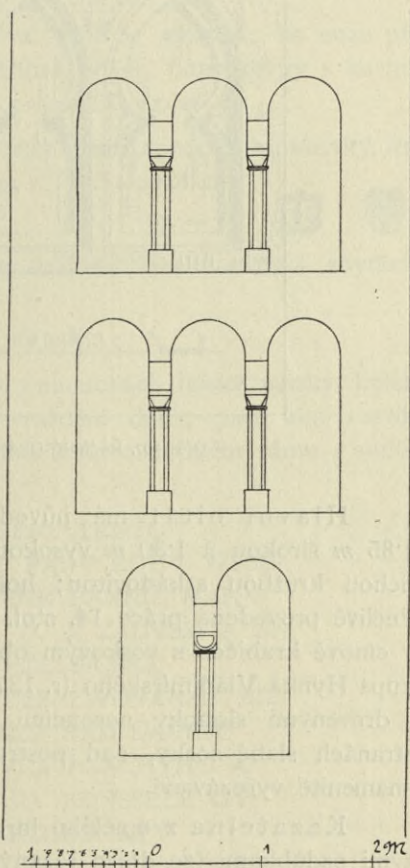
KOSTEL sv. Jiljí, filiální, pocházející asi z 12. stol., je ve 14. stol. jmenován jako farní a náležel později k Doksanům.

Budova orientovaná skládá se z románské věži západní, z barokní lodi a gotického kněžiště ze 14. stol.

Věž stojící před západním průčelím kostela jest románská, půdorysu čtverečného, zbudovaná z velkých pís-kovcových kvádrů, omítnuta a novými lesenami členěna. Původně byla na všech čtyřech stranách ve třech řadách nad sebou prolomena sdruženými okny, dole dvoudílným, nahoře dvakrát trojdílnými. Okna ta mají rovné ostění, stejnou výšku 1,76 m a každé oddělení šířku 0,67 m. Dělicí pilírky jsou osmihranné, s prostými patkami a hlavicemi, jež tvoří krychle nebo obrácené, komolé jehlance; jeden z dřívků jest šroubovitě rýhován. Pouze dolejší dvě řady na západní straně zůstaly otevřeny, ostatní jsou zazděny.

Lodě, barokní, zvenčí obdélníková, jest neozdobena, na každé z podélních stran prolomena oknem v polokruhu zaklenutým.

Kněžiště gotické, zakončené do tří stran osmihranu je opřeno šesti opěráky; kolem obíhá šikmo seříznutá podnož a podokenní římsa ze spod vyžlabená. Čtyři okna jsou v oblouku goticky lomena; jižní a východní kdysi dvoudílná jsou širší, bez kružeb, obě

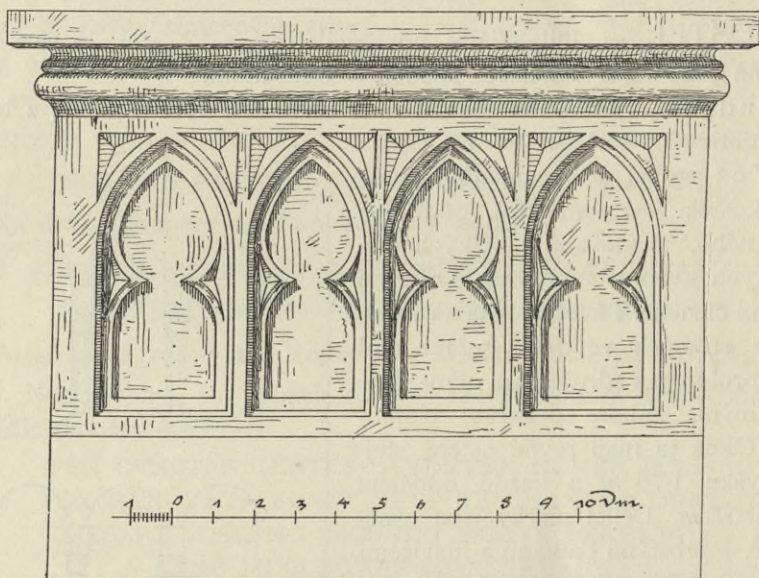
Obr. 106. Ředhošť. Dispozice oken na věži.

postranní v závěru jsou velice štíhlá a úzká, bez kružeb, s nosy vystupujícími z hladkého ostění.

Do vnitřku vstupuje se novějším portálem podvěžním. Loď jest spolu s kněžištěm 18.65 *m* dlouhá a 8.10 *m* široká a členěna nástěnnými pilastry se štukovými hlavicemi.

Vítězný oblouk gotický, na hranách žlábků opatřený, jest lomen do špičatého úhlu.

Kněžiště gotické 5.70 *m* široké má křížovou klenbu a klenbový závěr šestipaprskový; žebra hruškovitého průseku sedí při zdi vysoko na baldachinkových konsolích a setkávají se ve dvou hladkých, kulatých svornících.

Obr. 107. Ředhošť. Oltářní stůl z druhé polovice 14. století.

Hlavní oltář má původní gotickou mensu z pískovce tesanou, 1.85 *m* širokou a 1.30 *m* vysokou, na přední straně ozdobenou čtyřdílnou lichou kružbou arkádovitou; hořejší deska pěkně římsovitě článkovaná. Pečlivě provedená práce 14. stol. Při opravě r. 1886 nalezeny v ní ostatky v cínové krabičce s voskovým obalem, na němž byla vytačena pečeť biskupa Hynka Vladiměřského (r. 1374—1387). Oltářní architektura je barokní s dřevěnými sloupky nesoucími oblomenou římsu a obloukový štít; po stranách slabé sošky, nad postranními vchody dva rokokové relikviařky znamenitě vyřezávané.

Kazatelna z umělého mramoru štukového, šedá a červená se zlatými ozdůbkami (ze dřeva řezanými) a s andílky. Pěkná v celkovém rozvrhu, patrně spolu s ostatními podobnými pracemi v kostelích okolních od roudnického štukatera *Ľana Hennevogla*.

Křtitelnice cínová, renaissanční 0·87 *m* vysoká, na třech nohách s ptačími drápy a lidskými hlavami. Kotel šestihranný, 0·47 *m* široký; jednotlivé plochy orámovány litými pásky listovými a rozvilinovými s maskami. Po stranách dva kruhy, dole tři okřídlené hlavičky andílků; 17. století. Na velké kouli cínového víka nápis;

Leta Panie 1692

Gest Tato Křtitedlnice z Te Staré
Ktera z Giltých Przejin z Tohoto Chramu
Panie Do Klastera Doxanskeho Uchraniena
Byla Przelyta a To Nowie Zafe Zpusobniegi Udielana
a Tomuto Chramu Panie Zas Odemzdana, Ponieważ Od
Dobrodinczu Deb Wsady Tohoto Chramu Panie Od Przedeśllych
Przedkum z Własního Wkładu Bila Gest Zbusobena.
Stalo Se Za Panowany I. W. P. P. Brunno
Kanowskeho Probostta K. Klastera Pannenskeho
Doxan.

Monstrance z pozlaceného stříbra, 0·58 *m* vysoká; na noze připevněny ornamenty stuhové z bílého stříbra, vršek paprskovitý s kartuší a s reliefy Boha Otce a andílků; slabší práce 18. století.

Kalich stříbrný, pozlacený, noha a číška hranatá, nodus hruškovitý, bez ozdob; označen malostranským znamením z r. 1745 a značkou mistra Jana Pakeniho.

Náhrobní kámen opukový se znakem Haznburků a zbytkem českého nápisu:

. dussy geho milostiw

Zvony: 1. Výška i průměr 1·19 *m*; na uchách lidské masky, kolem koruny opakuje se několikrát relief vraždění dítek, pod ním rozvilinový vlys a visuté akanthy. Na plášti v obdélném ozdobném rámu s andělskými hlavami nápis:

LETHA PANIE 1628 SLYT GEST TENTO
ZWON KE CZTI A CHWALE PANV BOHV WSSE-
MOHAVCYMU BLAHOSLAWENE PANNIE MARY
WSSEM BOZIM SWATYM A TO K ZADVSSI A ZA
LOZIENI S. GILGY OSADIE RZEDHOSKE
ODE MNIE THOMASSE FRYCZE ZWONARZE MIE
STIENINA MIESTA RAVDNICZE NAD LABEM
ZA AVRZEDNIKA PANA PAVLA PLACHYHO A
RYCHTARZE RZEHORZE KARY KONSSELE GY
RZYK CZAPEK MIKOLASS BRZOBOHATY

Pod nápisem relief Matky Boží, po stranách znaky evangelistů; na spodním okraji visuté akanthy a rozvilinový pásek.

2. Výška i průměr 0'66 *m*; ucha s lidskými maskarony, kolem koruny široké dva pásy ornamentální, stuhové propleteniny, mezi nimi jednořádkový nápis:

GOTT RVFT DVRCH MICH DAS VOLK ZV SICH

Na jedné straně pláště Doxanský znak s legendou:

SIGIL. CONVENT. DOXAN.

Dole: SOR IVLIANA ELISABET WERSCHOWITZIN

SEKERKIN DE SETZIC ORD. PRAEM. PRIORISS

Na druhé straně vedle Doxanského znaku:

HAEC CAMPANA TRES

CENTENARIOS

PONDERAT EST FVSA

A 1667. GVBERNANTE

LOCI HVIVS DOXANENS

ECCLESIAE ORDINARIO

PRAELATO AD MAIOREM

DEI GLORIAM ET

HONOREM S. S. MARTYRVM

CANDIDI ET VICTORIS

GOSS MICH NICOLAVS LOEW IN PRAG

3. Výška i průměr 0'64 *m*; ucha s pletenou ozdobou, kolem koruny nápis jednořádkový:

Ře rzyh a hwale panu bohu tento zvon dyelan od mystra tomasse
z lyfomyerzyz amen.

Na plášti relief Madonny.

Řip.

Klíma ve Květech 1871, 176 a 183; Gruber, Kunst des Mittelalters in Böhmen, I., 66; Neuwirth, Geschichte der christl. Kunst in Böhmen; Lehner v Methodu XVI., 37; Mádl, v Památkách arch. XIV. 486 a 490 Čechy IV., 272; V. Kotrch, Řip, jeho památnosti a vyhlídka, 1898.

KOSTEL sv. Jiří, vévodící celé krajině na vrcholu hory, byl založen bezpochyby v první polovici 11. století, r. 1126 obnoven od Soběslava I. na památku vítězství u Chlumce nad Lotharem a posvěcen olomouckým biskupem Zdíkem. R. 1138 připojen k nadání praemonstrátského kláštera na Strahově, při kterémž zůstal jako farní, vlastně děkanský (farář bydlel v Mnětěši) až do r. 1577, kdy přešel k panství Roudnickému, v němž přidělen byl jako filiální ku kostelu proboštskému v Roudnici.

Budova jest orientovaná, celá z opuky vystavěná, a sice jsou kameny na lícni straně pečlivě na kvádříky přitesány a do nestejně vysokých vrstev kladeny; jelikož celá hora jest basaltová, musela se opuka k stavbě donášeti. Kostelík má tvar staročeské rotundy rozmnožené o kulatou věž na západní straně. Zevnějšek jest všecek hladce omítněn, pročež nelze poznati, je-li věž s lodí ve zdivu docela vázaná, jak se aspoň býti zdá; jest v půdorysu úplně kulatá, a měří uvnitř v přízemku 2'62 *m* průměru. Vystupuje válcovitě bez členění do výše asi 15 *m* (k římsce 13'3 *m*) a jest

nahore prolomena okny na severní a jižní straně. Okna jsou 1'60 *m* vysoká, 1'42 *m* široká (síla zdi 1'22 *m*), sloupkem dělena na dva otvory zaklenuté polokruhy; ostění je hladké a rovné, sloupky bez patek a hlavic jsou prostě kulaté, 1'00 *m* vysoké a asi 0'22 *m* tlusté, přechod ku silné zdi tvoří rovně seříznuté náběžníky. Vnitřek věže přístupný pouze lodí kostela, jest vloženým stropem dělen na spodní komoru a na hořejší pro-

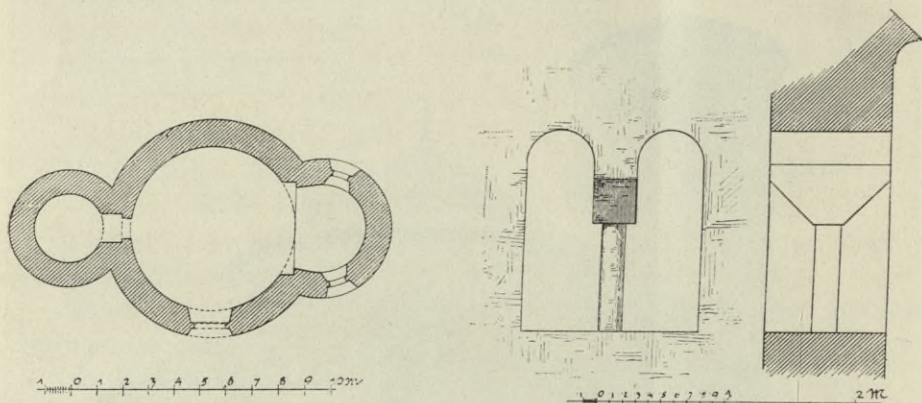
Obr. 108. Říp. Kostel sv. Jiří z jižní strany.

storu, zaklenutou kopulí, na kteréž přímo spočívá kryt střechy, kdysi z velkých ploten kamenných, nyní cementových; tvar střechy jest nízký, kuželovitý s vydutými stranami. Dle Heroldova vyobrazení ve Květech býval původní vchod do kostela ve věži a sice na západní straně v hlavní ose kostela. Měl prý mramorové pažení po způsobu gotickém v barokní době provedené a byl zazděn teprve když před několika desetiletí prolomili nynější vchod jižní.

Loď prostě na kruhovém základě zbudovaná jest na severní straně oknem, na jižní oknem a portálem prolomena; ostění těchto i s reliefem

tympanonu nové. Apsida připojená na východní ose jest taktéž bez zvláštního členění, prolomena dvěma postranními okénky (prostřední asi zazděno). Okapní římsa pod střechami věže, lodi i absidy je utvořena prostou podbrádkou; střecha podobá se střeše věžní.

Vnitřek je docela jednoduchý, vybílený; loď měří 6·20 *m* v průměru, absida tvoří více než polovici kruhu vedeného poloměrem 1·70 *m*. Jest tedy 3·40 *m* široká a 2·70 *m* hluboká. Vítězný oblouk na 3·60 *m* rozpjatý je půlkruhový, zcela hladký, v záklenku přerušený částí římsovní. Zařízení kostela nové.

Obr. 109. a 110. Říp. Púdorys kostela a nárys oken věžních.

Sloupek opukový, 0·96 *m* vysoký, 0·44 *m* široký, asi noha kazatelny (obětní sloupek?) nyní za podstavec pro pamětní knihu sloužící, pochází ze 16. století. Podnož a vrchní deska čtverhranné, patka visutými listy akanthovými ovinutá, dřív šroubovitě ryhovaný.

Zvony: 1. Výška 0·94 *m*, průměr 0·86 *m*; ucha ozdobena pletenými pásky, kolem koruny nápis:

letha buozeho tysicyho pietysteho dewateho ke chy a k chwale panu
buohu y wssiem s a milemu s gyrzy marzy p f (kohoutek)

ento zvon dyelal miste thomass w lithomierzychych + elyon + pan-
fheon + anapheton + fefragyamaeton alpheneof + ~ sabaoť ~ marfym
~ ziewnetysse (!)

Na plášti velmi pěkný relief sv. Jiří s drakem, vzadu rytíř se štítem (sv. Václav?).

2. Výška 1 *m*, průměr 0·76 *m*; ucha s ozdobou z pletených pásků, kolem koruny nápis:

lefa buozeho tysicyho rccc dewadesateho prwnyeho slyf gest fento
zvon przymed sw

atym wondrygem

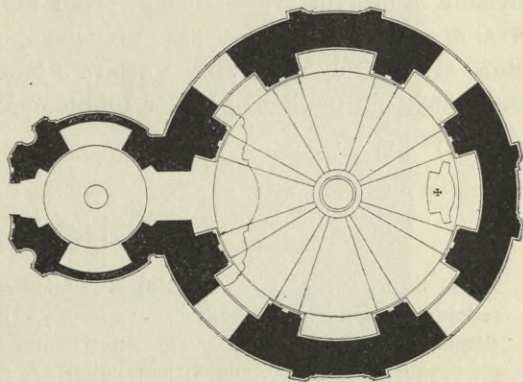
Na plášti relief Matky Boží s Ježíškem.

Rohatec.

KOSTELÍK Všech Svatých, filialní, byl r. 1744 od převora klášteřa Doksanského vystavěn.

Budova barokní centrální, orientovaná, z lámané opuky a omítnutá, skládá se z malé, západní předsínky půdorysu kruhového a z větší lodi, také kulaté, obě s kopulemi a lucernami (obr. 111.).

Zevnějšek jest působivě členěn nástěnnými pilastry nesoucími kládí s vypuklým vlysem a vyloženou římsou. Západní portál má pravoúhlé pískovcové pažení s kvádry střídavě hladce přitesanými a hrubě vystupujícími; hořejší jeho kouty jsou vyplněny ozdobnými konsoly. Nad ním štuková kartuš rozvilinová s monogramem IHS; po stranách prázdné výklenky pro sochy. Vedlejší vchod a okna jsou ploše orámovaná, čtyři v lodi obdélníková a segmenty zaklenutá, dvě v předsínce čtyřkruhová. Střecha lodní kopule jest dělena na dvě: dolejší kruh kolem obíhající jest na třech bodech osních přerušen vikýřky; polokulová bání nad druhou okapní římsou se vypínající jest uprostřed převýšená zděnou lucernou se čtyřmi okénky. Podobná lucerna korunuje zvláštní, nižší střechu předsínky nad jejímž vchodem jest vikýř se zvonky; po jeho stranách dvě kamenné vásy.

Obr. 111. Rohatec. Půdorys kostela, $\frac{1}{100}$.

Vnitřek předsínky v průměru 4.40 m měřící, jest na stěnách členěn sdruženými lesenami, jejichž kusy kládí nesou oblomenou hlavní římsu, nad kterouž přímo se pne kulová bání se světlou lucernou. Nad vchodem do lodi štuková kartuš s rozvilinami.

Lod' čítající 10 m průměru je na stěnách podobně členěna sdruženými lesenami, ozdobenými na hlavicích poněkud bohatěji proplétanými pásky. Z oblomené římsy vystupuje převýšená kopule, jejíž střed prolomen lucernou; z této vybíhá paprskovitě osm žebřer spočívajících na konsolích se štukovými kartušemi. Mezi žebřery jest osm oválních medailonů, v nichž jsou dovedně na omítce malovaná poprsí sv. Ludmily, sv. Víta, Vojtěcha, Prokopa, Václava a Jana Nep. V oválu nad oltářem jsou andělé, v protějším nad kruchtou nápis:

Sacro Sanctae
et
individue Trinitati
omniumque sanctorum

universitati
 inter praesentanea bellorum
 discrimina
 ex Voto
 Parthenon Doxanensis
 anno Christi
 MDCCXIII
 DDD
 R 1880 (!)

Kruchta balkonovitá je štukovou prací ozdobena.

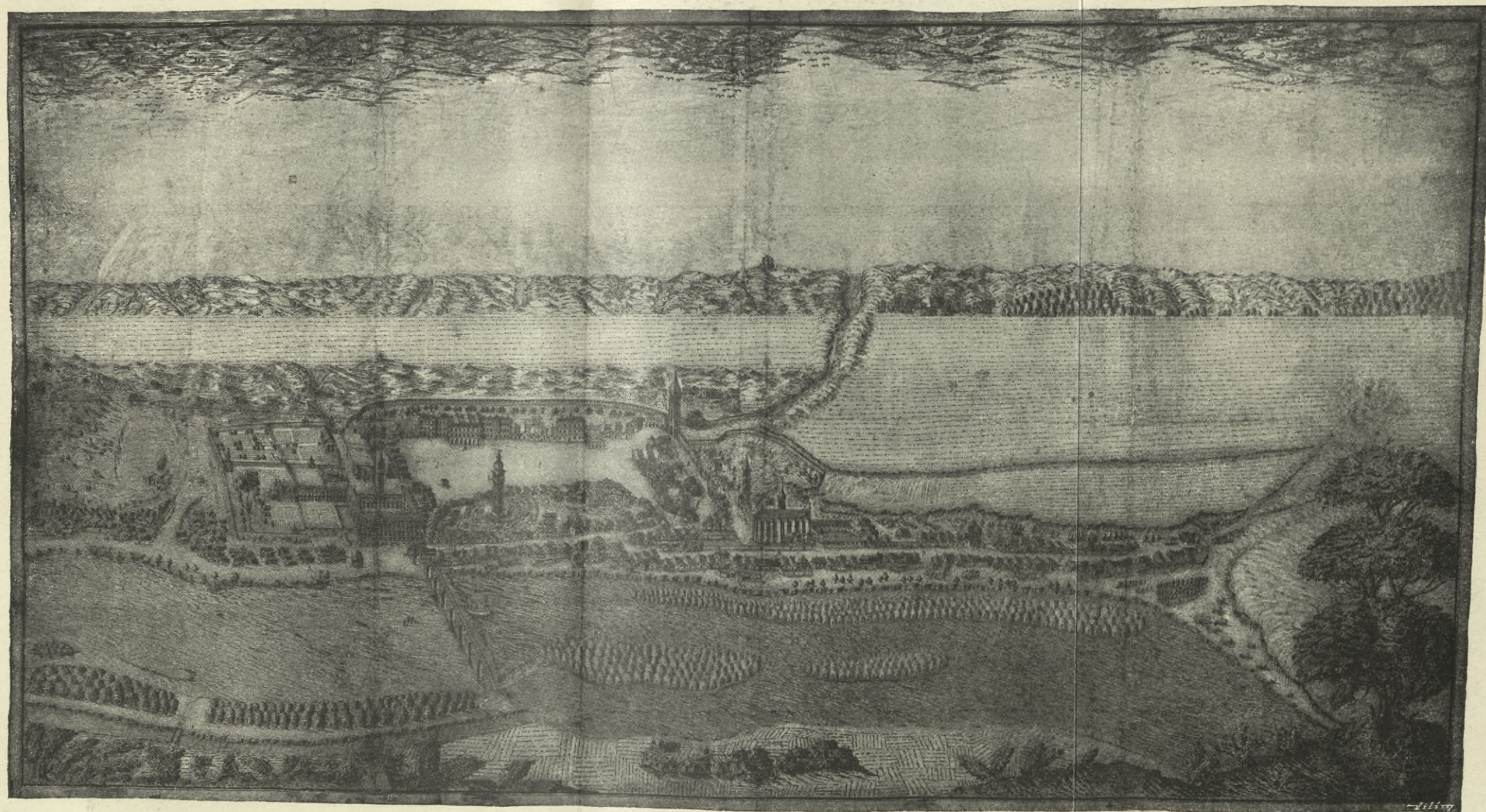
Hlavní oltář zděný, z umělého mramoru, mensa barokně prohybaná, s nízkým svatostánkem. Nad ním na stěně obraz na plátně asi 4·00 m vysoký a 1·80 m široký, představující Boha Otce se Synem a Matkou Boží, sv. apoštoly a sv. Víta, Václava a Norberta v nebeské slávě; znamenitě malovaný, dle pamětní knihy v Libotěnicích za 40 dukátů od *Frant. Xav. Balka* porizený.

Roudnice.

Hojné listiny v archivu na zámku Roudnickém; Liber memorabilium na faře ze sedmdesátých let 18. století. — Paprocký, Diadoch, o stavu městském, 240. — Bienenberg, Versuch über einige Alterthümer Böhmens III, 56. — Pavla Jan, Dějepis prvního kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Čechách v Roudnici nad Labem 1850. — Mikovec, Starožitnosti a památky země české I 154 a II 200; týž Malerisch historische Skizzen aus Böhmen 24. — Wocel, Starožitné obrazy v pr. chrámu roudnickém v Památkách arch. V. 185. — Klíma, v Květech r. 1869, 100; r. 1871, 164, 176; r. 1872, 77. — Baum, Roudnice, vypsání stavitelské v Památkách arch. VIII. 290. — Gruber, Die Kunst des Mittelalters in Böhmen III, 14. — Patera Ojzaložení kláštera P. Marie v Roudnici a o stavbě mostu, Pam. arch. XI, 477. — Chytil, O mistru Vilémovi staviteli z Avignona, v Pam. arch. XII, 415. — a XIV, 601. — Sedláček, Hradý a zámky VIII, 176. — Čechy, IV, 262. — Braniš, Dějiny středověkého umění v Čechách II, 13. — Neuwirt Geschichte der Bild. Kunst in Böhmen I, 215 a 450. — Emler Diplomatař kláštera . . . v Roudnici ve Věstníku Král. české společnosti nauk 1893, 17. —

Za sochou sv. Viléma latěnská kostra s dutým náručíkem, náramky a j.; (Památky VII. 323.) dále zachovány ze žárových hrobů typu lužického blíž cukrovaru 4 nádoby, a rovněž 4 nádoby z hrobů se skrčenými kostrami; nálezy v zemském museu. »U Stínadel« nalezena kostra s br. spirálovými. Pam. XII. 427.

V Roudnici, starém to dvoře biskupů Pražských, sídlili již ve 12. století (1167) arcijahnové; brzy tu vznikl hrad a pod ním osada, která od Václava I. obdržela r. 1237 výsadu, aby se řídila právem města Litoměřic. Biskup Jan III. († 1278) bezpochyby nový hrad vyzdvihl a na něm přebýval. Jeho nástupce Tobiáš z Bechyně po vypuzení braniborských opevnil kostel i podhradí a znova vysadil městečko, kteréž zvláště za Jana IV. z Dražic, nástupce Dobešova, došlo znamenitého rozkvětu. Tento vysoce vzdělaný biskup, jenž se zálibou na Roudnici přebýval, dal vystavěti r. 1310 kostelík

Pohled na město Roudnici ze severní strany, perokresba Antonína Porty z r. 1668, 0,615 *m* vys. a 1,13 *m* šir.

A Zámek. *B* kostel kapucínský, *C* hospodářské stavení panské, *D* letohrádek, *E, F* zahrady, *G* dům stavitele A. Porty, *H* radnice, *I* velké náměstí, *K* trh koňský, *L* městská věž, *M* zvonice. *N* chrám. *O* starý pivovar, *P* židovské město, *Q* kostel u mostu, *R* předměstí, *S* most.

sv. Václava a po svém jedenáctiletém pobytu při dvoře papežském v Avignonu založil r. 1333 klášter řeholních kanovníků sv. Augustina; zároveň povolal mistra *Viléma* z jmenovaného francouzského města a dal vystavěti kamenný most přes Labe. Arcibiskup Arnošt, jenž pokračoval ve stavbách Janových, opevnil město Roudnici hradbami; v druhé polovici 14. století množily se domky na stráních proti hradu, dřívějších to vinicích. Arcibiskup Jan Očko z Vlašimi potvrdil starému městu jeho výsady a rozšířil je i na nové město r. 1378 založené. R. 1421 Táboři pobořili klášter a vypálili dům proboštův; r. 1425 vypáleno město, jež v 15. stol. několikrát a 1534 znova vyhořelo. Po smrti arcibiskupa Konráda r. 1431 byla Roudnice v držení světských majitelů* několikrát se střídajících v 15. a první pol. 16. století.

V polovici 16. stol. mnoho bylo opravováno na hradě, mostu a mlýnu na upadení blízkých. Od r. 1575 spravoval Roudnici pan Vilém z Rožmberka, jenž zemřel r. 1592; druhým manželstvím jeho vdovy Polyxeny z Pernštejna přešlo panství r. 1603 v držení Zdeňka Vojtěcha z Lobkovic, jehož rodu podnes náleží. Oba manželé dali v letech 1609—1612 obnoviti starý kostelík sv. Václava a vystavěli v l. 1615—1628 kapucínský klášter při hradě. Třicetiletá válka těžce doléhala na město, jehož most v těchto dobách nadobro pobořen byl. Václav z Lobkovic vystavěl v letech 1652—84 nový zámek pomocí vlášských architektů *Pietra de Colombo*, *Francesca de Caratti*, *Carla Orsoliniho* a zvláště *Antonía Porty* (týž bydlel v Roudnici do r. 1697) Zároveň navržen od Porty pivovar pod hradem roku 1672 a pomýšleno i zbořený most obnoviti, k čemuž však nedošlo. R. 1676 vyhořelo město z velké části. V letech 1725—1734 opraven nákladem Filipa knížete z Lobkovic hlavní kostel, na jehož vnitřní úpravě po celé 18. stol. se pracovalo.

HRADBY MĚSTSKÉ rozkládaly se asi na těchže místech, kudy částečně se táhly kdysi valy staroslovanského hradu. Arcibiskup Arnošt vystavěl pevné zdi s branami, z nichž ještě v našem století stála brána Pražská severozápadně, brána Řebíčková severovýchodně, brána Židovská západně vedle kostela. Částečně jsou vyznačeny na Portově pohledu města Roudnice z r. 1668, dle něhož též poznati lze, že město se od té doby poměrně málo změnilo.

KOSTEL Narození Panny Marie, proboštský a farní.

V podhradí roudnickém byl asi záhy vystavěn od biskupů nějaký kostel; týž byl pak po vypuzení braniborských Tobiášem z Bechyně opevněn, ale již na zač. 14. stol. nedostatečným shledán. Biskup Jan IV. z Dražic, jenž za příčinou svého ospravedlnění jedenáct let u papežského dvora v Avignonu přebýval, založil po svém návratu v Roudnici klášter řeholních kanovníků sv. Augustina, do něhož jenom rodilí Čechové (po otci i matce) přijímáni býti měli. Dne 25. května r. 1333 položen základní kámen ke klášteru a kostelu, jehož stavba z počátku byla snad svěřena avignonskému mistru *Vilémovi*, v letech 1333 a 1334 v Roudnici za příčinou stavby mostu přebývajícím; do konce r. 1338 byl kůr kostela dostavěn a v den Na-

nebevzetí Panny Marie r. 1340 vysvěcen, o čemž svědčí pamětní deska pís-kovcová za oltářem sv. Jana Nep. v kněžišti zazděná, v hořejší části úplně zakrytá, 1'04 m široká a více než 1 m vysoká. Nápis prý o 22 řádcích, na rozích ozdobený čtyřmi znaky pánů z Dražic, zní v zakryté části (dle různých prepisů v archivu roudnickém):

ANNO DOMINI MILLESIMO TRECENTESIMO TRIGESIMO TERTIO
FERIA TERTIA IN FESTO PENTECOSTES VENERABILIS IN CHRISTO
PATER DOMINVS IOANNES IV FILIVS DNI GREGORII DE DRACZICZ
PRAGENSIS EPISCOPVS VIGESIMVS SEPTIMVS ANNO ORDINATIONIS
SVAE TRIGESIMO SECVNDO HOC MONASTERIVM AD HONOREM SAN-
CTAE MARIAE VIRGINIS FVNDavit a pokračuje dle originálu:

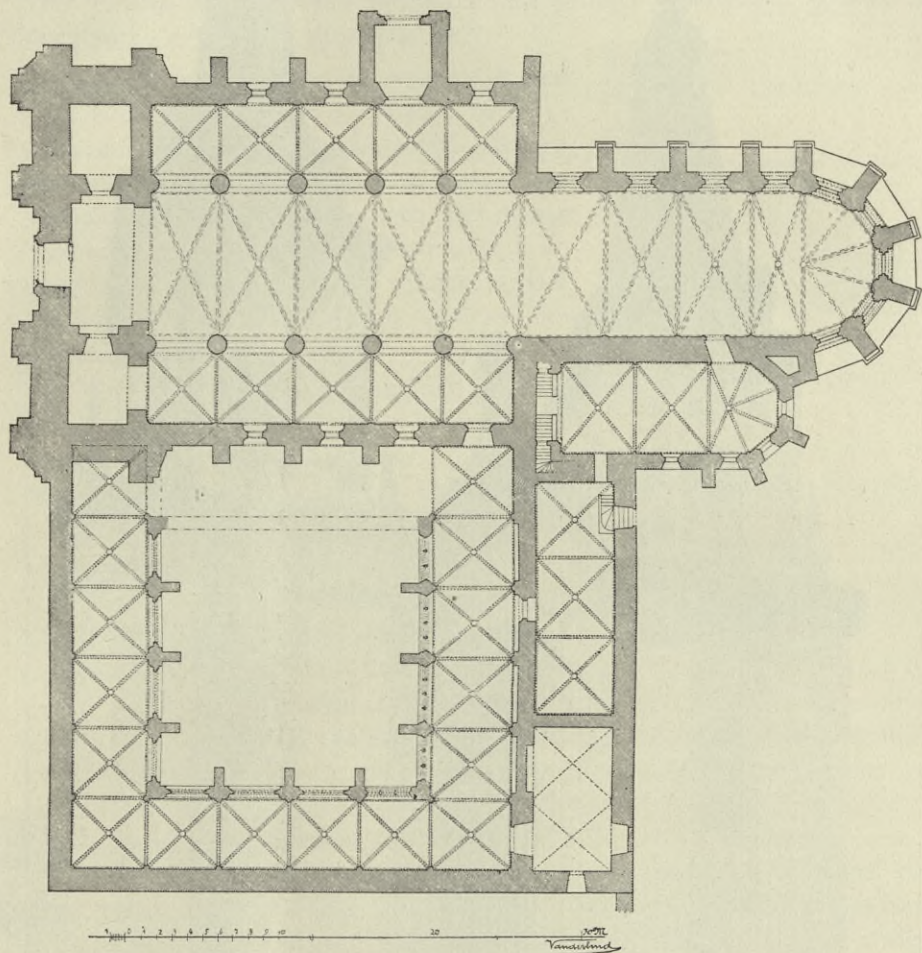
ET EREXIT AD SUFFICIENTER
DOCTAVIC CANONICOS REGULARES
ISTITUTENS I EODE IDE ECIAM DŇS
EĀS EODE ANNO I FESCTO SŇI BARCĀ
OLOMEI PŀRŇCĀ I RUDNICZ P FIVMĀ
CONSTRAXIT X ANDE P VII ANOS I EO
LABORANDO SVIS SŪPĀIB I Pŀ PŀCĀ
ET CHOR DŇI MONASTERII PFECIA
CŇI DEVS PER INŇERCESSIONĒ SVE
GENERICIS I PŇŇI CŇI AŇI BONĀ
ET IN PATVRO CŇI BLEŇDIS SV
IS OMISSIONE TRIBUAT
SEMPITERNAM AMEN *

Obr. 112. Roudnice. Pamětní nápis z r. 1340 v chrámě proboštském, 1/10.

Z doby biskupa Jana IV. pochází sakristie, k ní přiléhající konventní síň a východní část ambity, hlavní kůr a částečně i trojlodí kostela.

Za arcibiskupa Arnošta z Pardubic dostavoval se kostel, jak souditi lze z písmena A ve svorníku poboční lodi a zvláště i klášter a ambity ještě po r. 1352. Po celé 14. stol. rozmnožovalo se bohaté nadání řehole roudnické, kteráž té doby čítala na 30 kanovníkův. Klášter pobořen r. 1421 Táborý a vyhořel po té i s kostelem několikrát, tak že r. 1654 musel se opravovati, k čemuž tesaři *Martin Hornýšta* a *Martin Krebs* postavili lešení. Po velkém požáru r. 1676 byl do roka opět spraven, načež roku 1725 uzavřena byla smlouva se stavitelem a měšťanem Litoměřickým *Octavianem Broggiem*, jenž převzal opravu a přestavbu kostela časem a po

žáry tak spustošeného, že klenby se rozstupovaly; proto zavázal se Broggio opravit spodní zdivo, odvodnit základy a obnovit klenby; ve smlouvě výslovně slibuje, že bude stavěti na starý způsob s antikvitou a klenouti špičatými lunetami na kříže se silnými žebry, jak ve výkresu udáno jest. Kámen stavební se lámal v Přestavkách. Stavba trvala od r. 1725 do r. 1734 a vyžadovala nákladu 47.408 zl.

Obr. 113. Roudnice. Půdorys chrámu proboštského, sakristie, křížového ochozu a kapitulní síně, 1/500.

Budova orientovaná, ve svém původním zdivu z velkých pískovcových kvádrů, v pozdějších částech z lánaného kamene. Skládá se z basilikálního trojlodí s dvěma věžemi v průčelí a z kněžiště, k němuž z jižní strany přiléhá sakristie; nad touto oratoř (sín knihovní). Na jižní straně kostela jest křížový ochoz s konventní síní, vše ze 14. století.

Průčelí kostela má rozvrh stanovený dvěma věžemi; tyto jsou zaození původního, avšak snad jen severní vypínala se ve starších dobách nad kostel. Teprve v letech po r. 1725 byly obě vystavěny na rovnou výši a

Obr. 114. Roudnice. Průčelí chrámu proboštského, provedené po r. 1725 Octavianem Broggiem.

stejně vyzdobeny. Čtyry velké opěráky nárožní byly přeměněny na vysoké pilastry, stojící na hladkých soklech zakončených římsami; na svých hlavicích nesou značně vyloženou a oblomenou římsu ve výši okapu hlavní lodi.

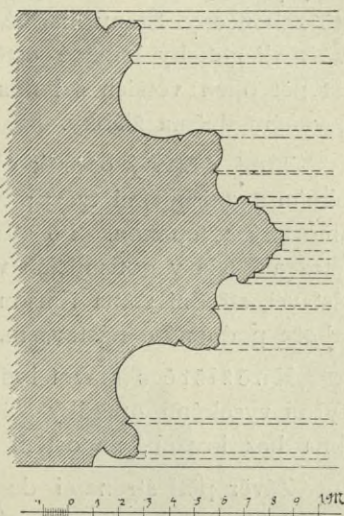
Obě volné strany věže jsou prolomeny dole barokním, velkým oknem čtyřkruhovým, nad nímž přepnuto okoronění z obloučků a listků. Nad tímto oknem druhý vysoký prolom s pískovcovým obložením, goticky zaklenutým, ale barokně profilovaným.

Druhé užší a nižší patro vystupuje mezi osmi jehlanci zakončujícími opěrné pilastry; jest na rozích lemováno hladkými pilastry, nesoucími okapní římsu. Každá strana prolomena je dvojitým oknem; toto jest děleno čtyřhranným pilířkem, překlenuto dvěma lomenými obloučky a obepjato velkým rámem, plochým ale vysokým, jaksi goticky lomeným.

Střechy věžní jsou jehlancové, plechem pobité a červeně natřené, zakončené pozlacenými, kulovými makovicemi, z nichž vyzářují tři svazky pozlacených paprsků; za pozlacení makovic zapláceno roku 1729 a 1730 celkem 831 zl.

Průčelní plocha střední, ustupující poněkud mezi věžemi, otevřena jest uprostřed portálem, jehož pískovcové obložení jest barokně po goticku vytvořeno: ostění profilované oblouny a žlábků je v gotickém oblouku lomeno, po stranách vystupují dvě baldachinkové stříšky, tvořící fialy se žabkami a květem křížovým, střed je zakončen velkou lilí; plocha štítová kolem čtyřkruhového okna vyplněna obloučkovou ozdobou; vše jest z pískovce tesáno (kromě spodku obruby okna, která z důvodů technických byla již původně nápodobena ze dřeva). Dvěře plechem pobité a kříženými rovnými pasy mřížované, jsou jednoduchými plechovými ozdobami posázené. Jen střední pruh vodorovný a hořejší výplň mají výzdobu vkusně z různě proplétaných železných stuh kovanou a pěknými listy vykrášenou; na vnitřní straně velký zámek ozdobený prolamovaným štítkem a přitažený mistrně kovaným pasem, na němž vysekána jest lidská hlava. Ve štítovém okně pěkná mříž z prutů průseku čtverhranného, v pěkných křivkách proplétaných a na koncích na lupeny kovaných.

Velké okno nad portálem, dole pravoúhlé, nahoře zaklenuté lomeným obloukem, má původní, gotické ostění, profilované dvěma hruškovitými články a žlábků (obr. 115); dva tenké pruty nesou goticko-barokní kružbu, složenou z různých kruhových a oválních tvarů. Vysoký štít mezi věžemi

Obr. 115. Roudnice. Průsek ostění okna v průčelí kostela.

jest zakončen silně vystupující hladkou římsou v lomeném oblouku, jenž též má býti gotickým; v něm prázdný barokní rám, na vršku pískovcová socha Panny Marie.

Na severní straně podélné opírá se postranní loď o pět opěráků, které jsou pod okapem římsami opatřeny a sešíkmeny; těžké, zděné oblouky, z části zakryté střechou boční lodí vedou k hlavní lodi, jejíž opěry jsou pod značně vyloženou a oblomovanou okapní římsou pilastrovitě zakončeny. Stěny hladké, v postranní lodi tři okna bez kružeb, z nichž dvě mají goticky lomené ostění širokým žlábkem opatřené; v hlavní lodi jest pět oken větších s lomenými oblouky, bez kružeb a s ostěním profilovaným dvěma žlábkami.

Třetí a čtvrtý opěrák spojen vystupujícím portálovým přístavkem, barokním s gotisujícími tvary; vchod má nad rovným nadpražím barokně prolamovaný tympanon. Po stranách stojí pilastry s barokními sochami sv. Petra a Pavla v gotisujících výklencích; pilastry jsou zakončeny barokními nástavci, střední stěna římsou v lomeném oblouku vedenou a zakončenou nahoře podobným nástavcem.

Kněžiště s hlavní lodí stejně vysoké je na severní straně opřeno čtyřmi vysokými opěráky s římsami, bez ústupků; mezi nimi tři vysoká okna bez kružeb, na ostění zevním i vnitřním profilovaná dvěma žlábkami.

Závěr pěti stranami desetihranu utvořený je opřen čtyřmi opěráky a prolomen pěti vysokými okny, z nichž krajní severní a jižní se podobají předešlým, kdežto prostřední tři jsou dvoudílná s novými kružbami a ostěním s dvěma hruškovitými články; všechna okna kostelní byla původně značně vyšší. Podokenní římsa goticky profilovaná je oblomena přes opěráky.

Jižní strana kostela je zakryta sakristií, proboštskou (klášterní) budovou a křížovým ochozem, ostatně členěna jako severní strana.

Sakristie zbudovaná celá z velkých, pískovcových kvádrů, opřena je třemi hladkými opěráky a prolomena v přízemku pěti většími, v hořejším patře (oratoriu) pěti nižšími okny, jejichž hladké, poněkud se rozšiřující ostění je zaklenuto lomeným obloukem; v hořejších oknech jednoduché ale pěkné barokní mříže. V koutě mezi sakristií a proboštstvím vystupuje v pravém úhlu na krákorcích konec schodiště vedoucího ve zdi ze sakristie k oratoriu; v něm dvě malá obdélníková okénka.

Střecha kostela i sakristie je taškami kryta.

Do kostela vstupuje se hlavním vchodem se západní a vedlejším se severní strany; před tímto nalezájí se ve hřbitovní zdi pěkně kované dvéře mřížové s nástavcem, v němž je monogram Maria; pěkná práce asi z polovice 18. století. Vstupní předsínka severní jest čtverečná, zaklenutá barokní klenbou křížovou se žebry. Vnitřní dvéře v plochem orámování s rovným nadpražím jsou dubové, ozdobně vyřezávané, se železnými dvěma přítuhami a štítkem pro klíčovou dirku pěkné barokní práce. Také závěsy

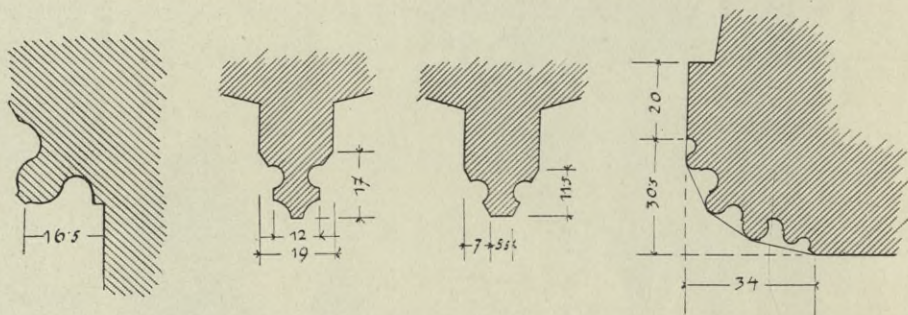

Obr. 116. Roudnice. Vnitřek kostela proboštského.

a malý zámeček hořejšího křídla dveří jsou dovedně pracovány (hlavní zámeček nový).

Vnitřek kostela má celkem 52·5 *m* délky, z kteréž připadá 29·5 *m* na část trojlovní a 23·00 *m* na kněžiště. Šířka hlavní lodi obnáší 9·60 *m*, výška 19·18 *m*; postranní lodě jsou 4·60 *m* široké, a 8·30 *m* vysoké; síla pilířů 1·22 *m*. Kněžiště má s hlavní lodí stejnou šířku i výšku (tato původně asi 21 *m*).

Hlavní loď oddělená od pobočných lodí pěti páry pilířů, z nichž první při kruchtě, nesoucí vnitřní rohy věží, jest silně obezděn, ostatní úplně barokně přepracovány; nízké jejich sokle a silné dřívky mají profilování, jež svými četnými drobnými a mělkými články působí malicherně. Nad barokními římsami, jimiž jsou přerušeny ve výši hlavic, pokračuje též profil na širokých obloucích, jež jsou podle nestejně vzdálenosti pilířů lo-

Obr. 117—120. Průsek žebra staré klenby v hlavní lodi; průsek žebra v pobočných lodích, v sakristii, v ambitu a v kapitulní síni; průsek žebra v oratoriu; průsek ostění vchodu do ambitu, $\frac{1}{20}$.

meny v úhlu více nebo méně ostrém. Jediný hmotnější článek profilů pilířových, poněkud sploštělý obloun (vzniklý otesáním původně kulatého oblounu) prostupuje římsu a vypíná se podél vnitřní vysoké stěny hlavní lodi až ku klenbě, pod kterouž je zakončen podivně barokní hlavicí a lomeným kusem kládí. Pět oken na severní a čtyři na jižní straně mají goticky lomené ostění s dvěma žlábkami profilované.

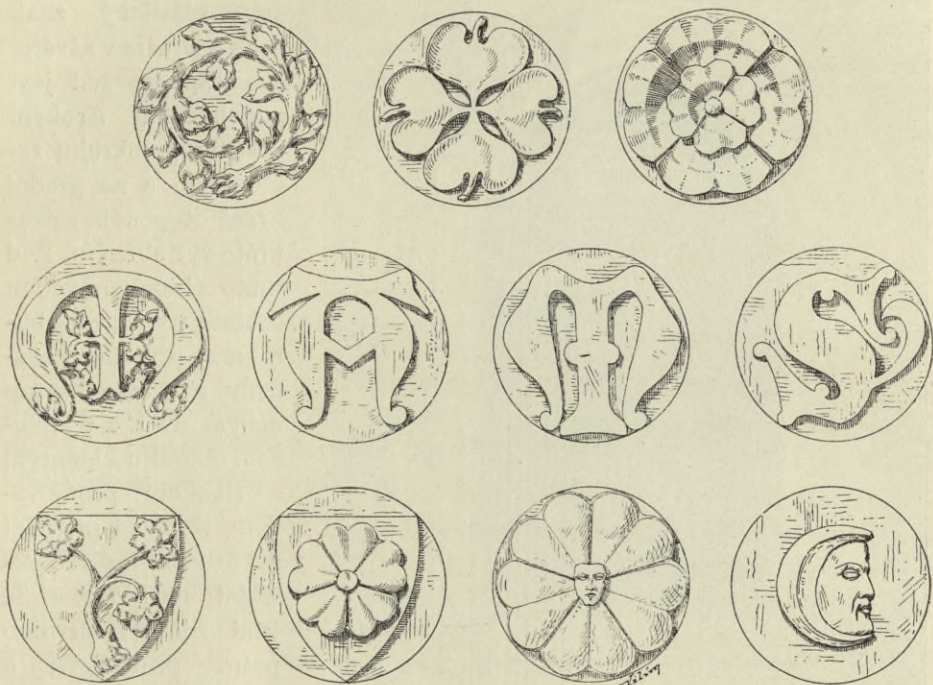
Klenba hlavní lodi, barokní, nápodobuje gotickou, dle jejíž rozvrhu se řídí; šest obdélníkových oddílů křížových má žebra a pasy po způsobě gotickém a šest svorníků ozdobených velkými barokními růžemi ze štuky. Jak na půdě kostelní dle zachovalých pasů postranních poznati lze, byla původní klenba o více než 1·80 *m* vyšší nynější klenby; žebra její měla průsek hruškovitý (obr. 117.).

Kněžiště zakončené do pět stran desetihranu jest na hladkých stěnách členěno 14 příporami téhož tvaru jako přípory v hlavní lodi. Jest osvětleno osmi vysokými okny na severní a východní straně. Klenbu tvoří šestipaprskový závěr a čtyři obdélníková pole, jimž k závěru ubývá na velikosti a výšce; žebra a čtyři svorníky jako v hlavní lodi.

Postranní lodě jsou rovnými stěnami zakončeny, na hladkých stěnách barokními příporami členěny a každá třemi okny osvětlena; okna mají lomené ostění opatřené širokým žlábkem mezi dvěma ploškami a po-

strádají kružeb. Klenby původní skládají se v každé lodi z pěti křížů. Žebra s dvěma postranními žlábký a středním prutem (obr. 118), stýkají se ve svornících plasticky ozdobených: v severní lodi 1. hladký; 2. s lidskou hlavou; 3. s písmenem M; 4. se čtyřmi většími lupeny; 5. s devíti menšími lupénky vinnými. V jižní lodi 1. a 2. hladký; 3. s písmenem A; 4. se šesti lupeny jetelovými; 5. s růží desítistou (obr. 121).

Vchod z jižní lodi do ambitu, ve světlosti 2·50 *m* vys. a 1·40 *m* široký, má ostění do lomeného oblouku zaklenuté; toto jest členěno třemi oblouny a hruškovitým článkem; čtvrtý oblouk spočívá na jednoduchých kornoutkových konsolích, podobných konsolům v oratoři (obr. 120 a 122).

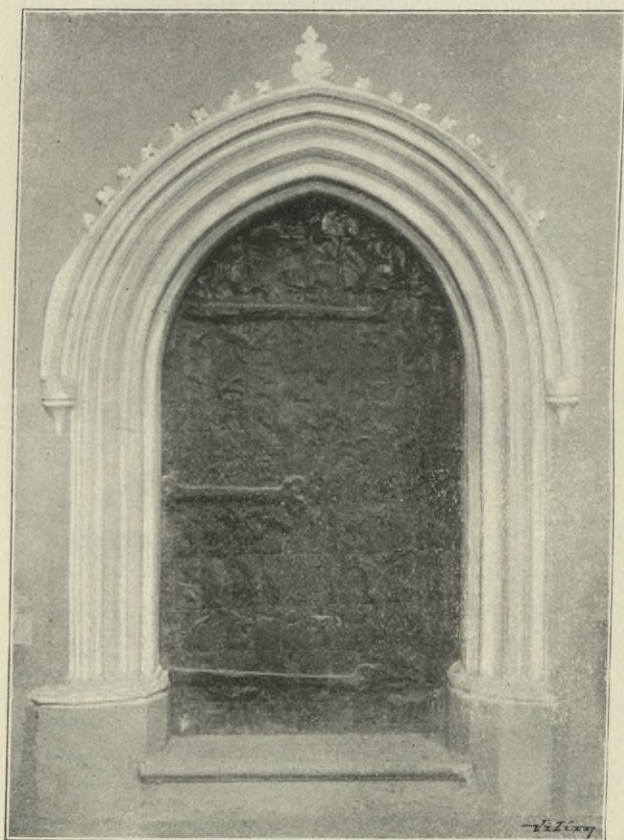
Obr. 121. Roudnice. Ozdoby svorníků v pobočních lodích, v ambitech a v kapitulní síni.

Kaple pod jižní věží, ku poboční lodi otevřená lomeným, neozdobeným obloukem, jest se západu osvětlena barokním oknem čtyřkruhovým a zaklenuta barokní klenbou nápodobující gotické klenutí křížové.

K r u c h t a na západní straně hlavní lodi je založena na jediném oblouku; její čelní strana a prolamovaná balustrada je ozdobena různě propletanou páskovou výzdobou a velkou kartuší.

Na dveřích vedoucích do sakristie krásný barokní zámek, 0·58 *m* dlouhý, s prolamovanou a rytou spodní deskou, tepaným štítkem a velmi pěkně provedenou klikou; z první polovice 18. stol.

Sakristie 15·80 *m* dl. a 6·10 *m* široká, tvoří prostornou kapli orientovanou, do pěti stran osmihranu zakončenou; její hladké stěny (zdě jsou kvádrové) jsou přerušeny příporami, jež spočívají na vysokých patkách, vystupujících pěti stranami osmibokého hranolu; kulaté dříky jsou na tři čtvrtiny ze stěny vypuštěny. Poměrně velké hlavice (obr. 123 a 124) architektonicky členěné nesou vějířovitě obloučkovou (osmkráté) anebo římsovou (tříkráté) výzdobu. Tři okna bez kružeb jsou zaklenuta lomenými oblouky. Klenba, jejíž žebra mají totéž členění jako žebra lodí a ambitů, skládá se ze dvou

Obr. 122. Roudnice. Vchod z jižní lodí kostela do ambitu.

co do velikosti i rozlohy jest nízký, osvětlený čtyřmi okny sklenutými v lomeném oblouku. Klenba požárem poškozená skládá se ze dvou oddílů křížových, hrubě obnovených a ze šestipaprskového závěru; jen v tomto zachovala se pískovcová žebra stýkající se v hladkém svorníku kruhovém; jejich průsek jest klínovitý v předu otupený, po stranách žlábkou opatřený (obr. 119). Při stěnách spočívají žebra na čtyřech kornoutkových konsolích a na dvou nízkých polosloupcových příporách s římsovitými deskami místo hlavice. Ve zdi pravoúhlý výklenek pro nejsvětější svátost.

oddílů obdélníkových a ze šestipaprskového závěru. Na třech svornících zachoval se jediný plastický znak pánů z Dražic v závěru.

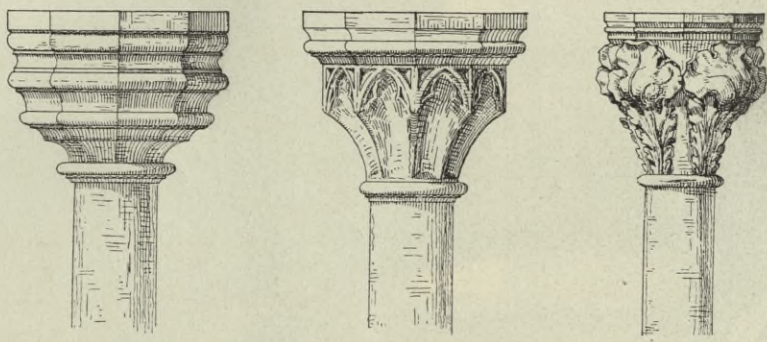
Západní zeď jest podchycena širokým pasem v polokruhu zaklenutým a na přední hraně otupeným a dvakráté vyžlabeným. Pod tímto obloukem vedou schůdky v pravo k barokním dveřím kazatelny a v levo ku gotickým dveřím v lomeném oblouku klenutým a žlábkem profilovaným, jimiž se přichází na úzké schodiště původní; toto vede v síle jižní zdi do prvního patra proboštství a k oratoři.

Oratoř (bývalá síň knihovny) nad sakristií a s touto totožný

Na severní straně jest zbytek malby nástěnné ze 14. století se sedící osobou mezi dvěma biskupy; po straně jsou vymalovány skříňe s knihami; pod obrazem nápis:

Qui sibi concedi librū vult · et bene credi
Lex ita nostra sonat · aliu, mox hic reponat
Qui valeat tantum · vel certe plus aliquantū,
Spe sua frustratur · aliter quia iniqu, precatur.

K západní straně oratoře přiléhá úzká chodba, která vedla ku točným schodům nyní zazděným.

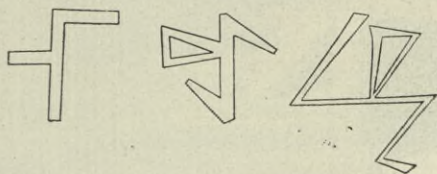

Obr. 123.—125. Roudnice. Hlavice přípor v sakristii a v kapitulní síni.

Křížový ochoz, k jižní straně kostela přiléhající zachoval se jen na třech stranách, jelikož křídlo severní, podél kostela, je docela odbouráno; zbyly na západní straně pouze část prvního oblouku. Avšak i zachovalá křídla východní, jižní a západní nalezají se ve velice sešlém stavu.

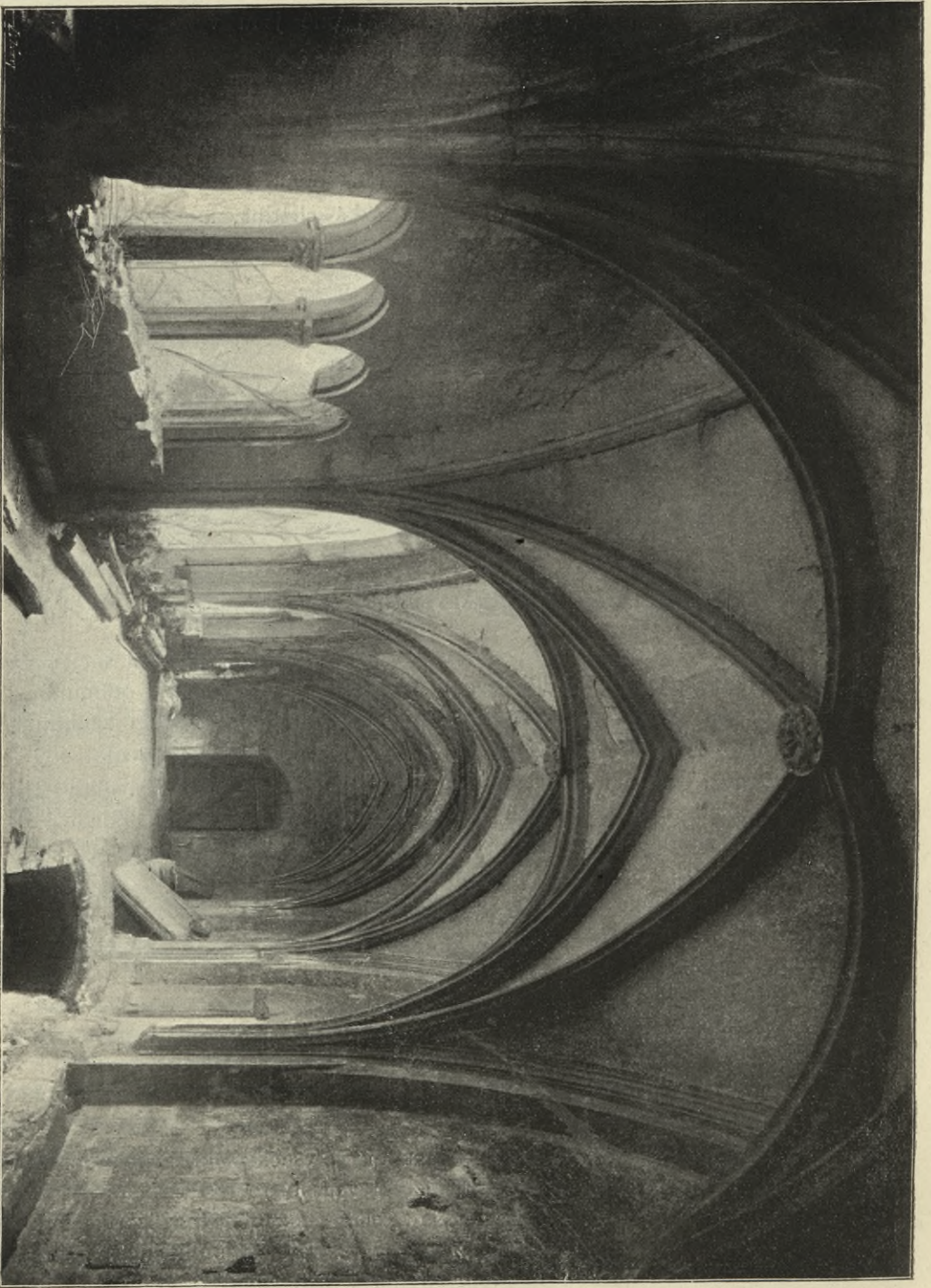
Ochoz, jenž byl na každé straně do dvora otevřen čtyřmi okny, byl ve 14. století ve dvou dobách se brzy následujících vystavěn. Zdivo jeho jest na východní straně z pískovcových kvádrů, na jižní a západní straně z lámaného kamene, také okna jsou v těchto částech dvojího druhu, klenba však se žebry a svorníky všude stejná.

Rozměry: Rajský dvůr tvoří čtverec 17 m dlouhý a široký; v ambitech měří délka u všech na 28 m, šířka východního 5·30 m, jižního 4·70 m a západního 4·90 m.

Obr. 126. Roudnice. Kamenické značky na opěrách ochozu.

Klenuť zachovalé v dobrém stavu, má ve všech 16 křížových klenbách žebra stejného průřezu (obr. 118), jež splývají po třech sdružena bez hlavic přímo na příporové patky a stykají se v reliefně ozdobených svornících; ve východním křídle: 1. znak pánů z Dražic, 2. ratolesť s lupeny, 3. růžice pětistá s hlavou lidskou ve svém středu, 4. listí vinné, 5. čtyry listy jeteřovitě, 6. štítek s růží pětistou, znak Rožberský; — na jižní straně:

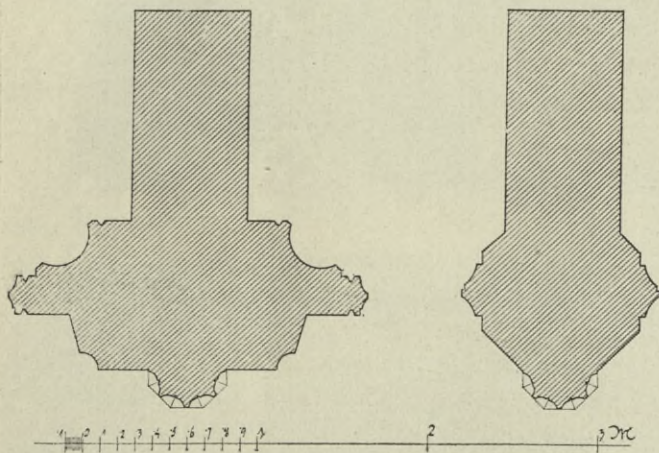
Obt. 127. Roudnice. Východní křídlo ochozu klášterního z první polovice 14. století.

7. hladká deska, 8. růžice pětistá s lidskou maskou uprostřed, 9. čtyři listy jetelovité, 10. znak páňů z Dražic, 11. plná růže desetistá; — v západním křídle 12. štítek, 13. písmeno M, 14. písmeno S, 15. písmeno T, 16. písmeno A.

Okna ochozu jsou dvojího druhu. Čtyři okna ve východním křídle a první jižní okno byla troj- neb čtyřdílná s dvěma neb třemi pruty, jež byly spojeny polokruhovými obloučky nesoucími těžkou výplň v hořejší části okna, složenou z velkých kvádrů na místě prolamovaných kružeb. Teprve nad touto zdí uzavírá se hladké, sešikmené ostění celého okna v ostrém úhlu. V jediném okně zachovala se tato zeď celá, v ostatních čtyřech oknech se zřítíla. Také z prutů okeních zachovaly se pouze dva, které jsou vnitř i vně do tří stran přitesány, po stranách slabě vyžlabeny. Zachovalé dvě hlavice jsou na zevnější straně stejné, z osmibokého jehlance sestrojené, na vnitřní straně ochozu různé: na jedné vytesala dovedná ruka dva javorové listy, na druhé lidskou masku, jejíž vous pod nosem a na bradě přechází v listí. Ostatní tři okna jižní strany a čtyři okna západní jsou v rozhodně jiném duchu

Obr. 128. Roudnice. Hlavice okenního prutu z první polovice 14. stol.

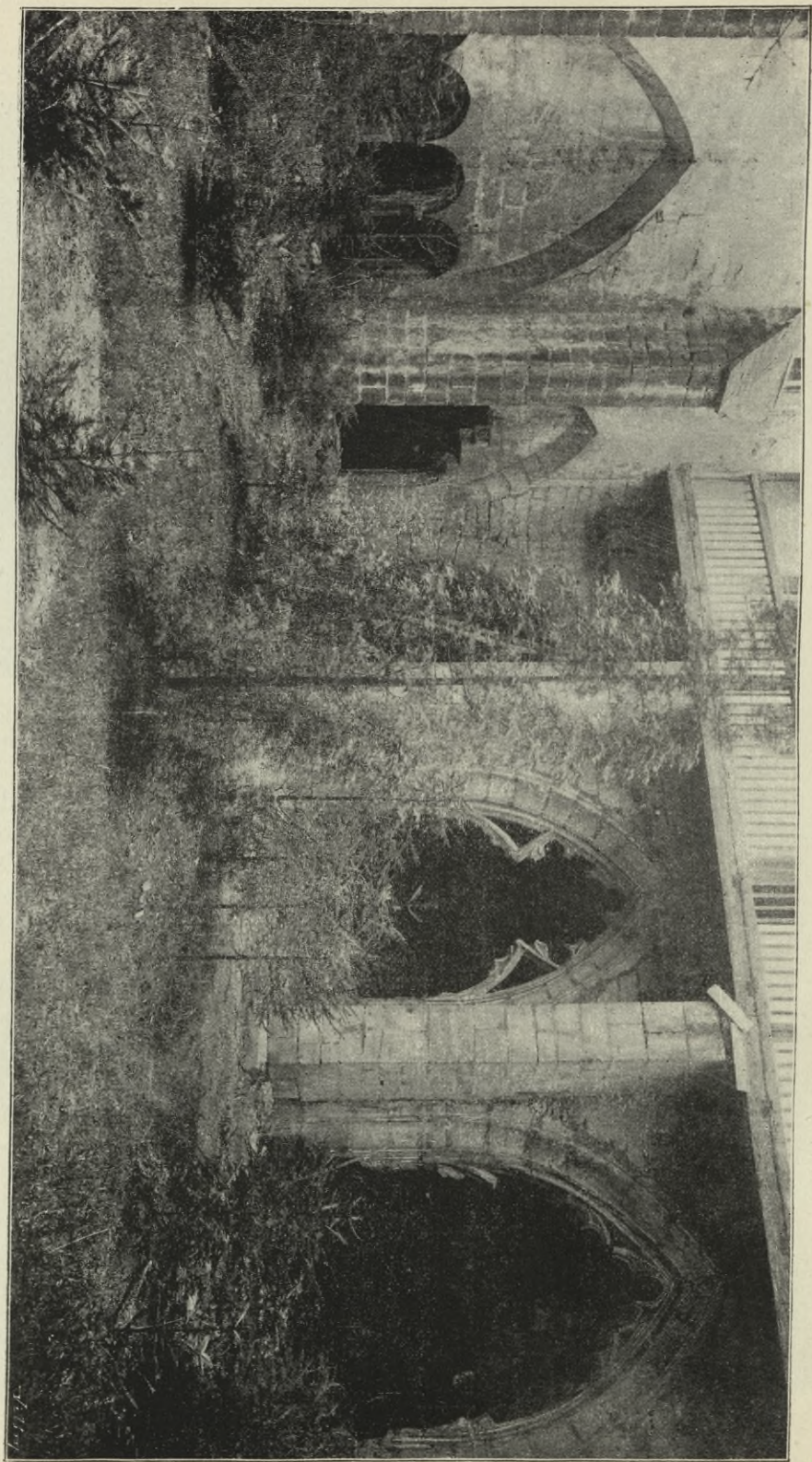

Obr. 129—130. Roudnice. Průseky opěrných pilířů mezi okny ochozu.

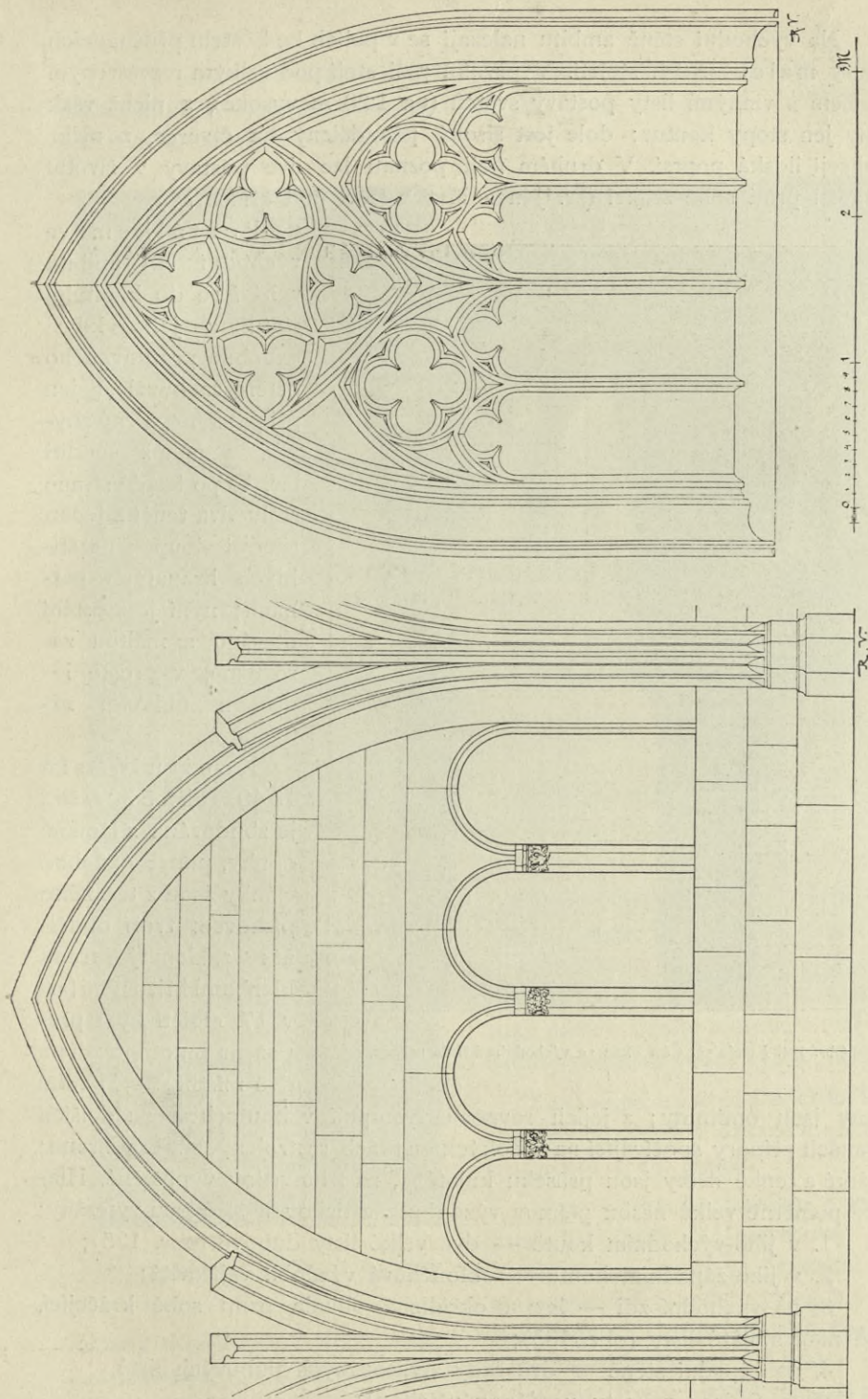
navrženy a později provedeny. Ostění jejich je opatřeno širokým žlábkem mezi dvěma ploškami; z kdysi bohatých kružeb zachovaly se jen nepatrné částě, dle nichž však lze aspoň přibližně znova sestrojiti jižní dvě větší, střední okna, jež byla stejná; u ostatních zadržných oken lze poznati, že bohaté kruž-

by jejich se skládaly z troj- a čtyřlístů do kruhů nebo čtverců zasazených a při každém okně jinak sestavených (obr. 128—134).

V jižním křídle vyzděna jest z malých kvádrů studna nyní zasypaná.

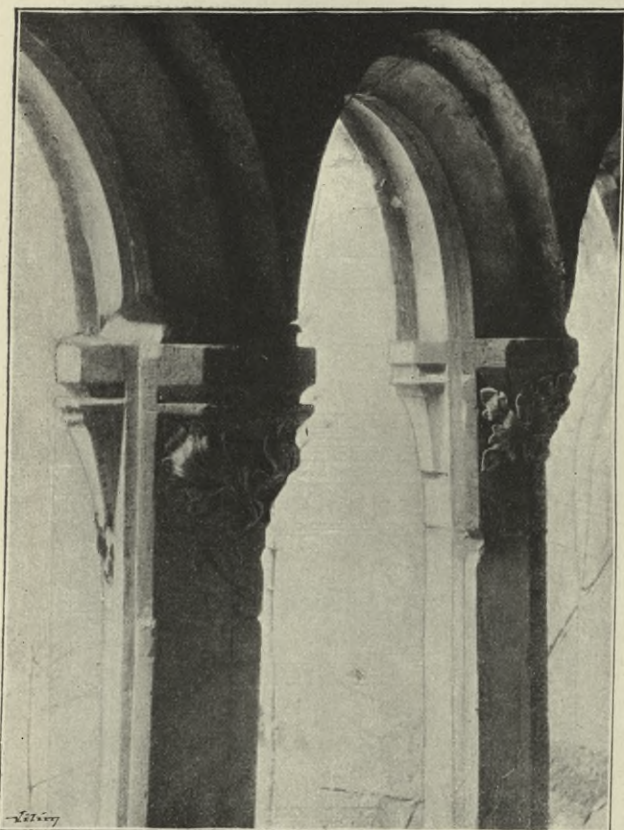

Obr. 131. Roudnice. Pohled na východní a jižní stranu rajského dvora klášterního, 1. a 2. polovíce 14. století.

Obr. 132 - 133. Roudnice. Okna křížového ochozu a sice z východního křídla (1. pol. 14. stol.) a z jižního křídla (2. pol. 14. stol.).

Na východní stěně ambitu nalezájí se v polích ke kostelu přiléhajících stopy maleb ze 14. století. V prvním poli stojí pod velkým rozvětveným stromem s vinnými listy postavy světců (na 1·20 *m* vysoké), z nichž však zbyly jen stopy kontur; dole jest široký pás dělený na čtverce, z nichž vyhlížejí lidská poprsí. V druhém poli poznati lze dvě postavy v životní velikosti proti sobě stojící (sv. Jan a Matka Boží pod křížem?).

Obr. 134. Rezdnice. Část okna ve východním křídle ochozu.

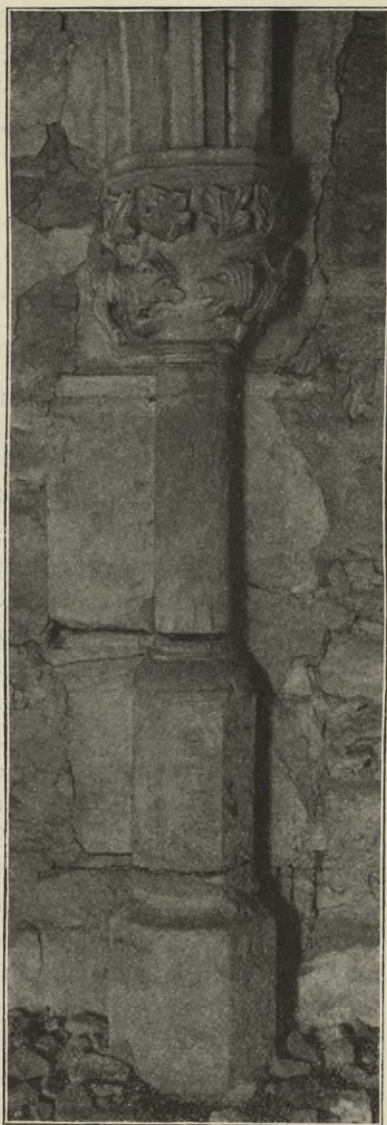
Portálkem ve východní zdi ambitu vchází se do kapitulní síně; z jeho kdysi ozdobně profilovaného ostění zachoval se jen při patce nepatrný zbytek, z něhož souditi lze, že po každé straně stály dva tenčí a jeden silnější sloupek na štíhlých hranatých patkách; nyní jest ostění otesáno a maltou zarovnáno, v prostě lomeném oblouku zaklenuto.

Kapitulní síň 15·40 *m* dl. a 5·30 *m* šir., je zbudována z lámané opuky, pouze ozdobné články jsou z tesaného pískovce; tvoří obdélník zaklenutý třemi klenbami křížovými (asi v 17. století byla přepažena hmotnou zdí na dvě místnosti). Hladké

stěny jsou omítnuty; z jejich rovnosti vystupují v koutech a na delších stranách přípory spočívající na vysokých patkách sestrojených z osmihranu; krátké a tenké dřívky jsou průseku kulatého, na tři čtvrtiny vypuštěné. Hlavičky poměrně velké nesou pěknou výzdobu plastickou a sice jsou vytesány:

1. v jiho-východním koutě — dva velké listy dubové (obr. 125);
2. v jiho-západním koutě — obloučková výzdoba vějířovitá;
3. na východní zdi — lev a okřídlená obluda proti sobě krácející, nad nimi stojaté listy (obr. 135);
4. na západní stěně — dvě řady stylisovaných dubových listů.
- (5. a 6. jsou zakryty vezděnou příčkou);

7. v severovýchodním koutě — kočkovitá nestvůra s lidskou hlavou, oděná kuklí a dlouhým pláštěm, ocas její končí jedním ze čtyřlístů nad obludou vytesaných (obr. 136);

Obr. 135. Roudnice, Přípory v kapitulní síni.

Obr. 136. Roudnice. Hlavice přípory v kapitulní síni.

8. v severozápadním koutě — silně porouchaný fragment hlavice s podobnou nestvůrou, oděnou v plášť.

Žebra tří klenbových křížů mají tentýž průsek jako žebra ochozu a postranních lodí; stýkají se ve třech kulatých deskách, na nichž vytesán jest znak pánů z Dražic a měsíc s tváří, třetí ozdoba uražena (obr. 118 a 121).

Zařízení kostela pochází kromě starších tabulových obrazů a některých fragmentů z 18. století.

Hlavní oltář, barokní z umělého mramoru šedé a červenavé barvy s ozdůbkami ze dřeva řezanými a pozlacenými, tvoří velký výklenek s každé strany doprovázený třemi sloupy korinthskými. Uprostřed stojí pozlacený svatostánek, po jeho stranách klečí dva andělé životní velikosti; nahoře malý obraz sv. Rodiny převýšený krucifixem. Celek pěkné dílo asi z polovice 18. století. (Pamětní kniha udává asi omylem, že oltář zhotoven byl

r. 1791 od *Ľana Ignáce K6niga*, jenž umění stukatorskému se naučil od *Hennevogla*).

Dva svícny mosazné po stranách hlavního oltáře, 1,35 m vysoké, znamenité práce 17. století; spočívají na třech koulích držených ptačími drápy, spodní okraj je zdoben rytou rozvilinou; dřík složen ze spodního článku hruškovitého se třemi hlavami andílků, z rýhovaných článků kulového, kuželovitého a z prstenců. Svícny tyto věnoval kostelu prý řeznický cech (obr. 137).

Obr. 137. Svícen mosazný, 1,35 m vys.

Kredenční stůl s oltářovitým nástavcem, celý z umělého mramoru s ozdůbkami ze dřeva řezanými a zlacenými; uprostřed rokokový rámeček s obrazem P. Marie; práce štukatéra *Ľana Ign. K6niga* z r. 1776.

Zábradlí před hlavním oltářem, kamenné, pěkně barokně zdobené, uzavírá se kovanými dvířky z 18. století.

Postranní oltáře: Oltáře Matky Boží boleslavské a sv. Jana Nep. v kněžišti, z umělého mramoru s dřevěnými a pozlacenými sochami sv. Václava a Ludmily, sv. Prokopa a Vojtěcha a s kartušovými rámy rokokovými, z let 1762—1763; štukatérská práce na nich pochází od *Ľana Hennevogla*, občana roudnického.

Oltář sv. Barbory v severní lodi z umělého mramoru s velkým obrazem téže světice a s dvěma sochami sv. Kateřiny a Alžběty ze dřeva bíle natřeného; postaven asi r. 1751 za 700 zl.

Oltář sv. Anny v jižní lodi, předešlému podobný, s obrazem téže a se sochami sv. Joachima a Anny, byl postaven někdy před r. 1760.

Oltář sv. Josefa v severní lodi z umělého mramoru s andělou a velkým obrazem, postaven byl r. 1768 od *Ľana Hennevogla* za 400 zl.

Oltář v jižní lodi se stolem z umělého mramoru (18. stol.) a se soškou bolestné P. Marie ve starší skříni ozdobené kroucenými sloupky, prohnutou římsou a hojnými ozdobami stuhovými a rozvilinovými ze dřeva pozlaceného a postříbřeného, z konce 17. stol. (tato skříňka pochází prý z bývalého hlavního oltáře).

Oltářní stůl předešlému podobný, jako ostatní práce z umělého mramoru znamenitě provedený v pol. 18. stol. Nad ním obraz Ukřižování Páně na dřevěné desce, ze 17. stol.

K BELLMANN PHOTOTYP

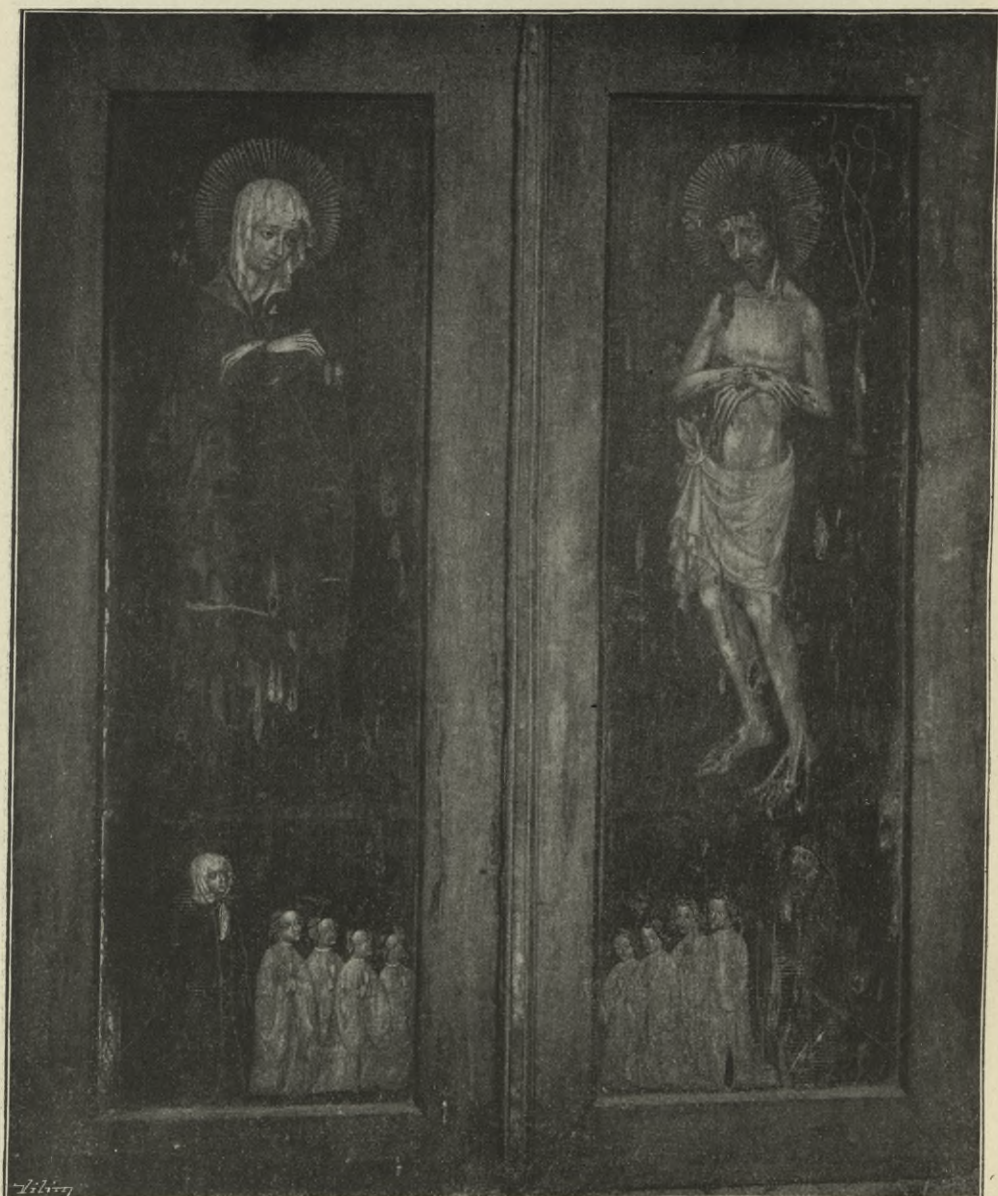
Smrť Panny Marie, tabulový obraz z druhé polovice 14. století,
v proboštském chrámě Roudnickém, 1,48 m vys., 1,18 m šir.

Oltář sv. Vavřince v kapli pod jižní věží, dřevěná architektura sloupová s obrazem na plátně a reliefem hříšných duší v plamenech (ve stole-oltárním) z r. 1739, nevelké hodnoty umělecké.

Tabulový obraz Smrti Panny Marie (tab. VI.) vzácné dílo doby Karlovy na dřevěné desce 1·48 *m* vysoké a 1·18 *m* široké, potažené plátnem a křídovou vrstvou. Matka Boží oděná pláštěm modré a růžové barvy a bílým závojem klesá na lůžko prostřené bílým prostěradlem a pokrývkou i polštáři z bohatého zlatohlavu. Nad umírající zjevil se Spasitel, an žehná a přijímá duši své matky, korunovanou a oděnou v bílé rouško. Kolem se shromáždili apoštolové s hořícími svícemi; poznati lze sv. Jana, jenž zachycuje klesající tělo Panny Marie, a sv. Petra, jenž stojí přímo za Spasitelem; tři usedli do popředí čtouce z veliké knihy. Pozadí tvoří gotická architektura s pilíři a oblouky šedé barvy a s klenbou červenou; půda obrazu byla původně celá zlacená a pak teprve (částečně i později) přemalována. Znamenité dílo mistra vynikajícího jak v kompozici tak v kresbě i barvě. Kresba jest poměrně správná, místy vyznačená širokými, hnědými konturami; do vlasů a vousů kresleno špičatým štětcem. Barva jest jemně nanášená, velmi pečlivě rozetřena, sitá a souladná, při modelaci použito jemných přechodů; barva pleti je silně začervenalá, plná v tonu. Mezi významnými typy hlav vyniká zvláště zajímavý typ propracované tváře Kristovy. Celkový dojem díla, jež vzniklo patrně pod přímým vlivem italským, sienským, jest velmi ušlechtilý, vážný a vznešený. Obraz, jehož barva místy odprýskává, jest ostatně dobře zachován; byl v minulém věku na hořejším okraji nastaven a o kus architektury zvětšen.

Dvě křídla skládacího oltáře (obr. 138. a tab. VII.) z polovice 14. století, 1·48 *m* vysoká a 0·485 *m* široká (bez mladších ráků 0·135 *m* šířky). Na předních stranách, kdysi vnitřních, plátnem a křídovou vrstvou potažených a dobře zachovalých jsou zobrazeny celé postavy Madonny s dítětem a Ježíše Krista. Panna Marie v ušlechtilém, nenuceném postoji má tvář velmi jemného a ušlechtilého typu s drobnými tvary očí, úst i nosu, výraz naivně nevinný. Na rozpuštěném, zlatovém vlasu spočívá korunka posázená kameny (malovanými). Roucho a plášť splývající v klidných složkách jsou modravé barvy s červenou podšívku. Ježíšek na levici matčině sedící jest roztomilý hošík se zdravou plnou tváří, veselým pohledem, plavými kučery, oděný v modrý šat; drží jablko. Pod pláštěm Madonny kupí se prosebníci v jichž čele klečí císař (s podobou Karlovou) a papež. Pozadí je zlaceno a členěno šedou architekturou gotickou o třech obloucích, z nichž střední je polokruhový. Na druhém křídle Kristus ukazující své rány, jest na nahém těle oděn pouze modrým pláštěm, červeně podšitým; na jeho hlavě význačného typu leží trnová koruna. Dole seskupeni prosebníci s biskupem v popředí. Oba obrazy, zvláště však první, náleží k nejznamenitějším výtvorům českého umění za doby Karlovy; jsou prodchnuty uměleckým duchem v pravdě vznešeným stejně hluboce produševněny jak dokonale technicky provedeny. Hladké rámy pokryté:

úponkovým ornamentem klidné červené barvy byly přidány v době pozdější asi na rozhraní doby gotické a renaissanční. Na kdysi zevnějších

Obr. 133. Roudnice. Zevnější strana oltářních křídel ze 14. stol., 1,75 m vysokých.

stranách křídel, celkem jednodušších, jsou namalovány opět Matka Boží a Spasitel ukazující své rány. Matka truchlící, zahalená do červeného pláště zeleně podšitého, má ruce na prsou křížené, hlavu nakloněnou,

K. BELLMANN PHOTOYF

Křídla oltářní v proboštském chrámě roudnickém
z polovice 14. století, orámování mladší (výška 1,75 m).

anno x domini x millesimo x quadringentesimo x quadragesimo x
octavo x completum x est x hoc x opus x per magistrum x Thomam
cantifusorem x civitatis x pragensis.

Obr. 139. Roudnice. Monstrance z r. 1763, vysoká 0·65 m.

bílou a zlacenou, s reliefy Boha Otce a dvou anděličků holubičkou sv. Ducha; slabá práce z druhé pol. 18. stol.

Kalich stříbrný a pozlacený, 0·25 m vysoký, na šestidílné noze ozdobené stuhovými ornamenty tepanými, nodus hruškovitý s andělskými hlavíčkami, číše se stuhovou výzdobou; bohatá práce velmi pěkně tepaná z první pol. 18. stol.

Nad nápisem opakuje se třikrát relief ukřižovaného Pána Ježíše.

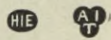
Monstrance celá stříbrná a pozlacená, 0·65 m vysoká; noha s vykrojeným okrajem a s bohatě tepanými ornamenty kartušovými, v nichž jsou hrozny vína a klasy pšeničné; v předu nápis:

Pro Eccl.

B. MARIAE: Virg:
Nascentis Raudnicij
Ao MDCCLXIII sub Prae-
posito

Ioanno Wenzel Petz.

Nodus vásovitý, zářepaprskovitá s kartuší, kterouž zdobí plně lité hlavíčky andílků, postava Boha Otce a holubička; korona a melchisedech. jsou posázeny velkými barevnými skly. Dobrá práce označená: AIT.

Značky na
monstranci a
na kalichu.

Monstrance menší, měděná a pozlacená, 0·50 m vysoká; noha ovální s tepaným obloučkovým ornamentem, nodus vásovitý, záře s dvěma kartušemi,

Kalich (obr. 140) stříbrný, částečně pozlacený, 0,27 m vysoký; noha kruhová, slabě vykrojovaná, celá pokrytá pěkně tepanými a rytými květy a rozvilinami, s třemi přišroubovanými hlavičkami cherubinů; nodus se stojícími třemi andílky, jež drží velkou kyticí tvořící jádro jeho. Číše má prolamovaný, bohatě tepaný plášť s třemi andílky držícími odznaky umučení Páně, mezi květinovými ozdobami. Velmi pěkná práce augšpurská označená: HIE.

Lampa pro věčné světlo, před hlavním oltářem z postříbřeného plechu, pozdní rokoková práce vytepávaná, nevalné hodnoty. Lampa pro věčné světlo v jižní lodi zavěšená, z mosazi, s třemi hlavičkami andílků, renaissanční.

Kasule a dvě dalmatiky červené s aplikovaným barevným ornamentem rozvilinovým a stuhovým na bílé půdě, z 18. století.

Dva obrázky P. Marie a zvěstujícího anděla malované na měděném plechu, 0,33 m vysoké a 0,24 m široké, z polovice 18. století, asi vlašského původu; v barokně vyřezávaných rámcích.

Kříž z černého dřeva s tělem ukřižovaného Ježíše Krista ze slonové kosti (toto 0,46 m vysoké), dobrá práce z druhé polovice 17. století, v sakristii postavená.

Rám pro obraz byzantské Madonny na plátně malovaný; slušně řezaná práce 18. století s ornamentovanými stuhami, suchým akantem, růžemi a s anděličkem, jež drží lidskou lebku.

Zvon pocházející z kostela na Řipu (kdež byl ukraden a po objevení krádeže ve zdejší sakristii uložen) asi 0,60 m vysoký a tolikéž v průměru čítající; na hořejším okraji obíhá nápis:

☩ fentŭ + ꝥwon slit wempe ☩ maŭkŭ boꝥy + a swateŭho waclaw.

Pod nápisem na plášti postavy sv. Pavla a jiného světce.

Obr. 140. Roudnice. Kalich, 0,27 m vys., augšpurská práce.

Zbytek dřevofezby ze skládacího oltáře pocházející, relief klanění se tří králů, ze 16. stol., zajímavá práce nevelké hodnoty umělecké s původní polychromií, 0·90 *m* vysoká a 0·95 *m* široká (v oratoři uložená).

Dva kancionály na papíře psané z polovice 16. století, ozdobené několika začátečními písmeny a úponkovými ornamenty na okrajích listů, avšak bez valné hodnoty umělecké; vazby jsou potaženy bílou kůží, pěkně ornamentovány a okovány; jedna 0·48 *m* vys. a 0·37 *m* šir., druhá 0·39 *m* vys., 0·28 *m* šir.; kancionály tyto byly roudnickým literátům věnovány r. 1591 od probošta Jana Muzofila.

Nynější proboštské obydlí, tvořící hořejší patro nad ambity jest později zbudováno, umělecky zcela bezvýznamné. Na východní straně nalezá se zazděný portál z pískovce tesaný, v polokruhu zaklenutý; v cípech růže, nad vodorovným kládím s třemi triglify a římsou kříž mezi dvěma volutami, renaissanční z druhé pol. 16. stol.

Zvonice na kopci nad proboštským kostelem r. 1715 vystavěná na základě čtverečném, 10·5 *m* široká, o třech patrech; v přízemku s dvěma kulatými okny (lichými) na každé straně nápodobuje se rustika. První a druhé poschodí jest hladce omítěno, vystupujícími římsami vodorovně děleno a na každé straně sdruženými lesenami doprovázeno; dole jsou na každé straně dvě polokruhová okna, nahoře dvě vysoká okna polokruhy překlenutá, s balustrádami v poprsnicích. Střecha stanová, nízká, cihlami krytá, zakončená cibulovitou lucernou.

Zvony: 1. Výška cca. 1·72, průměr 1·78 *m*; ucha posázena řadami perel, kolem koruny obíhá nápis do tří řádků dělený úzkými proužky ornamentálními:

LETHA PANIE · M · D · XLI · SLIT GEST TENTO ZWON SKRZE
MATIEGE SSPICZE DEN SWATE LIDMILLY KE CZTI A K CHWALE
PANV BVOHV PANNIE MARIGI
Y WSSI RZYSSI NEBISKE S RADAV A POMOCZY VROZENEGO A STA-
TECZNEHO RYTIRZE PANA KARLA DVBANSKEHO Z DVBAN NA
LIBISSICYCH A RAVDNICZY TYZ
SKRZE PANA WOLDRZYCHA DIEDICZE TYHOZ PANA A ZA PVRG-
MISTRA GIRZIKA KALYKA A SPOLVTOHO CZASV RADNICH Y WSSII
OBCZE RAVDNICZKE

Na plášti uprostřed veliký medailon s reliefem sv. Trojice: Bůh Otec drží mrtvé tělo Ježíšovo oplákané anděly, nad ním holubice sv. Ducha; z druhé strany medailon s reliefem Zvěstování P. Marie. Dole obíhá listový pásek rozvilinový, nad ním v předu špatně vylitý medailonek.

2. Výška 1·34 *m*, průměr 1·43 *m*; na uchách ornamentální pásky, kolem koruny dvouřádkový nápis:

KE CZTI A CHWALE PANV BOHV WSSEMOHVCMIV GEHO SINV
MILEMV Y DVCHV SWATEMV NE GMENV GINEV NEZ TOBIE SA-
MEMV TOBIE BOHV SWE

MV DIEKVGI ZES MISTROWSVI DOPOMOHL SWEMV SLEPEMV
 MATIYOWI LETA · M · V^C XXXVI W SOBOTV NA + S + M + MAGDA-
 LENV · ZA FARARZE KNIEZE
 WACZLAWA Z STRIBRA.

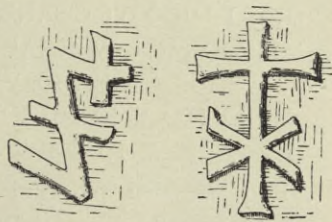
V předu na plášti postavy sv. Václava a Zikmunda.

3. Výška 1·05 m, průměr 1·10 m; ucha se šupinami, kolem koruny ve dvou řadách ptáci s ovocem a visuté akantové listy; na plášti Ukřižovaný, pět otisků vrbových listů, dva ptáci a dvě znamení.

Nápis:

CHRISTVS MORTVVS EST PROPTER PE-
 CATA NOSTRA
 ET RESVREXIT PROPTER IVSTIFICATIO-
 NEM NOSTRAM.

STALO SE ZA AURZADV PVRMISTRSKEHO
 TOHO CIASV PANA IACVBA SSTENDORFA
 LETA A DNE SVRCHV PSANEHO

Obr. 141. Roudnice. Znamení
 na zvoně.

Na druhé straně malý medailon se znakem zvonářským; pod ním v pravouhlém rámu nápis:

LETHA 1619 PRZEDNIE KE CZTI CHWALE PANA BOHA
 WSSEMOHĄCZYHO A K BVDAVCY WIECZNE PAMATCZE ZADVSSI
 KOSTELA RAVDNIZCKEHO A SLOWVTNEHO PANA MATAVSSE
 WORZISSKA ZWONARZE MIESTIENINA Y TAKE OSOBY RADNI
 W MIESTIE RAVDNICZY NAD LABEM TOLIKEZ ANNY MANZIELKY
 GEHO SLIT GEST TENTO ZWON NA WLASTNI NAKLAD

TYCHŻ MAN
 ZIELVW WSSAK SPRZIDANIM K NIEMV KV POMOCZY GEDNOHO
 MENSSIHO STAREHO ZWONV RAVDNICKEHO A TO ODE MNE
 TOMASSE

FRYCZE ZWONARZE MIESTIENINA RAVDNICKEHO.

Dole tři listy vrbové a kolem řada visutých akantů.

Kolem kostela prostíral se kdysi hřbitov, nyní zahrádka.

Kostnice asi z první polovice 18. stol. stojí zřícena nad kostelem; byla původně výstavná, pěti oblouky v předu otevřena.

Náhrobní kameny: 1. Deska pískovcová, v ambítě ležící, 1·80 m vysoká a 0·90 m široká, v hořejší polovici vyplněná nápisem:

LETHA · 1598 W PATEK W NO
 CZY NA SOBOTU PO NEDIELI LETARE
 UMRZEL VROZENY PAN JAN
 Z FFRANKENOWA HEYTMAN PAN
 STWY TOHOTO RAVDNICZKEHO
 A POD TIMTO KAMENEM GEST
 POCHOWAN OCZEKAWAGE BLA
 HOSLAWENEHO WZKRZISSENI

Dole znak s velkými fafrnohy, v šikmo děleném štítě přední polovice koně, v klenotu přílbice s dvěma křídly.

Ve hřbitovní zdi kolem kostela jsou zazděny:

2. Deska z červeného mramoru, 2'00 *m* vysoká, 1'18 *m* široká; nahoře v jednoduchém orámování nápis:

VROZENEG A STATECZNEG RITIRZ PAN IAN
LIPOLT CHRT ZERTINA NA ZWOLENIEWSI A SLATINIE.
GEHO MILOSTI CISARZSKE RADDA SAVDCE ZEMSKEG
MISTODRZICI W KRALOWSTWI CZESKEM A HEGTMAN
KRAGE SLANSKEHO VMRZEL 28 AVGVSTI LÉTA 1625.
W TOMTO CHRAMIE PANIE OPOCZIWA OCZEKAWA
GE WESELEHO ZMRTWICH WSKRZISSENIE AMEN.

Pod nápisem prázdné místo asi pro nápis další. Dole dva znaky, na prvním ve štítě šikmé břevno a v klenotu chrt na polštáři, na druhém panák ve štítě i v klenotu. Dole plochá kartuš s letopočtem 1625.

3. Pískovcová deska částečně v zemi zakrytá, 0'88 *m* široká, více než 1'40 *m* vysoká. Nápis:

AD CAENAM VERAЕ VITAE
VOCATVS
REVERENDISSIMVS PRAENOBILIS
AC PRAECELLENS DOMINVS
ANDREAS LANGKHAMMER
BOEMVS SCHOENFELDENSIS
PRAEPOSITVS RAVDNICENSIS
MENSE APRILI · DIE XII
AETATIS SVE XLIII ANNORV̄
CVIVS DEMORTVM
CORPVS HIC IN
DOMINO REQUIESCIT.

Jiné s nečitelnými nápisy; (nyní ztracený kámen p. Joachyma Krocyna z Drahoobyle z r. 1591 cituje Pavla l. c. 27.).

KLÁŠTER kapucínský s kostelem sv. Václava založili Polyxena z Pernstějna a její manžel Zdeněk Vojtěch z Lobkovic; r. 1612 vyvoleno místo pro klášter, 3. května 1615 základní kámen položen od arcibiskupa Lohelia; téhož roku jmenován P. Gabriel Bavarus praesidens fabricae. Kostel byl vysvěcen 2. srpna 1628 a r. 1729 opraven.

Kostel jest jako ostatní klášterní budova zcela jednoduchý, umělecky bezvýznamný, s jedinou lodí (16'70 *m* dl. a 9 *m* šir.) a s kněžištěm (5'20 *m* dl. a tolikéž šir.). Stěny jsou hladké, okna pravoúhlá, klenba neckovitá, barokní oltáře slušné ale bezvýznamné.

Obraz Madonny s Ježíškem, na dřevě malovaný, 0'92 *m* vys. a 0'79 *m* šir. Do zlaté půdy jsou vtečkovány ornamenty, dva andílkové a na hořejším kraji nápis: LETHA · M · CCCCC · XIII DD.

Obraz Matky Boží s Ježíškem z r. 1513 (výška 0.92 m) a ze dřeva řezaná mísa s hlavou sv. Jana Křt. z r. 1501 (průměr 0.78 m),
obě v kapucínském klášteře roudnickém.

Na rámu malé obrázky: Zvěstování P. Marie, Navštívení P. M., Narození Páně, Klanění se tří králů, Vzkříšení, Nanebevstoupení Páně, Korunování P. Marie, Smrt P. Marie. Ostatní plocha rámu je zlacená, tečkovaným ornamentem pokrytá. Celek velmi dobrá práce, v malých obrázcích na rámu charakteristická pro začátek 16. století (tab. IX.).

Dřevořezba představující stárou hlavu sv. Jana Křt. na široké míse, na jejímž lemu obíhá nápis minuskulní, vztahující se k smrti sv. Jana Křt. (Evang. sv. Math. 14, 8) z polovice uražený. Hlava pěkně řezaná, v životní velikosti, s původní polychromií, pod ní letopočet 1501; mísa měří 0·78 m průměru (tab. IX.).

Deska kamenná v kněžišti zazděná, se znaky lobkovickým a pernstýnským, přenesená z portálu bývalého kostela sv. Václava; ze začátku 17. stol., 1·20 m vys., 1·15 m široká, běžná dekorativní práce.

Šest svícňů z dřeviny plně litých, trojnožky 0·42 m vysoké, pěkné barokní úpravy i výzdoby, 17. stol.

Monstrance z měděného plechu postříbřená a pozlacená, asi 0·60 m vysoká, s pěkně tepanými ornamenty obloučkovými na noze, s kartuší a andělskými hlavičkami na zářích, posázená velkými, barevnými skly.

V refektáři velká malba olejová na plátně, představující Ježíše Krista u Šimona na hostině, dosti dobře malovaná podle podobných obrazů benátských mistrů ze 17. stol.; Marie Magdalena, pěkně kostymovaná postava. V téže místnosti 11 obrazů s poprsími řádových světců.

Na chodbě pět podobizen dobrodinců kláštera, poprsí Václava, Ferdinanda, Filipa, Ferdinanda Filipa a Josefa Františka z Lobkovic.

KOSTEL sv. Václava při stavbě dráhy zbořený, byl r. 1310 od biskupa Jana IV. z Dražic vystavěn při Labi na konci mostu, jak poznati lze dle Portova pohledu na město Roudnici z r. 1668. Vyobrazení se zachovalo kromě na řečeném výkresu, též na polohopisném plánu v zámeckém archivu roudnickém, pojmenovaném: »Dominium Raudnitzense . . . delineatum 1696« a na výkresech E. Herolda v Květech a v Památkách archeologických otištěných. Dle těchto byla jednoduchá, gotická budova jeho orientovaná, jednodlná, s kněžištěm do pěti stran osmihranu zakončeným; opěráky měly ústupky. Okna byla velká a štíhlá, dvoudílná a kružbami opatřená. Přístavek se sakristií na severní straně zdá se býti pozdější a současný s renaissančním průčelím, jehož jediný zbytek, znak lobkovický a pernstýnský, zachoval se v kapucínském kostele sv. Václava. Zdeněk z Lobkovic a jeho manželka Polyxena z Pernštejna dali totiž starý kostel sv. Václava v letech 1609—1612 opravit, po čemž vysvěcen byl na jméno Panny Marie, kdežto jméno sv. Václava přenešeno bylo na nově založený kostel kláštera kapucínského. Podle účtů z roku 1609 prováděl stavbu Santini, jehož návrh a půdorys docela nového kostela se chová v zámeckém archivu.

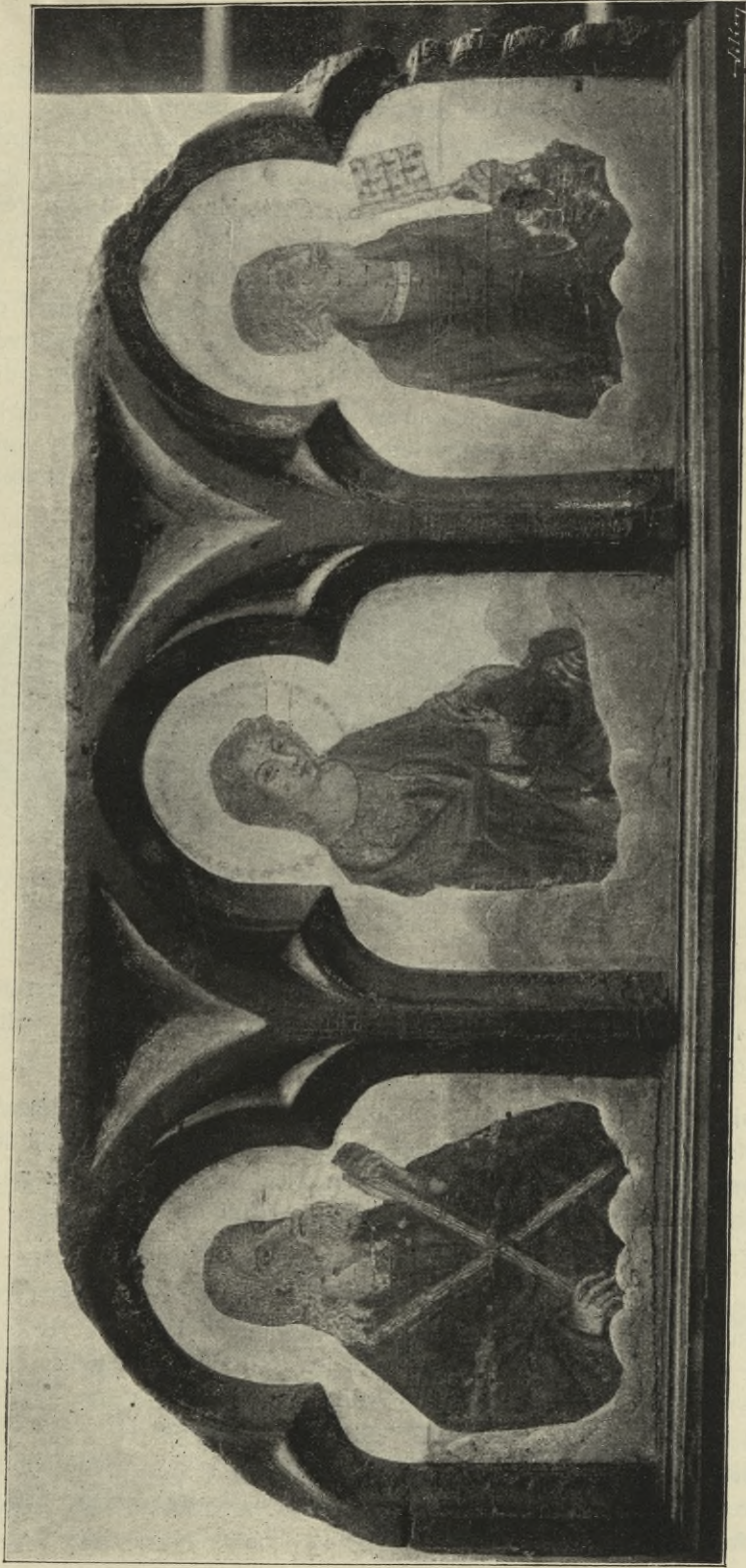
KAPLE sv. Viléma při silnici do Hracholusk vystavěná r. 1726 od kněžny Vilémíny Althanové, provdané Lobkovicové, je pěkná barokní budova základu obdélníkového, vystavěná z lámaného kamene a omítnuta. Průčelí je v půdorysní linii prohnuté a sice uprostřed vedmuté; po stranách stojí seskupené pilastry nesoucí oblomené kládí, v hořejším patře vedle středního štítu s vybledlou malbou a zakončující římsou dvě kamenné sochy sv. Jeronýma a sv. Marie Magdaleny, celé postavy životní velikosti, docela neoděné. Na štítě kovaný kříž mezi dvěma kamenými andělíčky. Podélné zdi orámované pilastry jsou prolomeny každá jedním oknem; toto v segmentu zaklenuté a ploše orámované. Portal je obložen profilovaným pažením pískovcovým a korunován římsou s volutami, na nichž sedí dva andílkové držící pláštík nad sduženými štíty se znakem lobkovickým a s monogramem F v A (Fürstin von Althan). Střecha krytá taškami spočívá přímo na kopuli, z níž vystupuje uprostřed lucerna s třemi okénky; na zadní straně ozdobný vikýřek pro zvon. Vnitřek kaple tvoří obdélník 7·20 m dlouhý a 5·80 m široký, zaklenutý kopulí s lucernou. V slušně řezaném rámu oltářním nalézá se obraz na plátně, představující sv. Viléma, valně zašlý.

Klenbové fresky představují v kopuli sv. Trojici, Boha Otce a Syna s holubicí, trůnící na oblacích nad zeměkoulí povznášenou anděly a obklopené dalšími anděly, jež přinášejí odznaky umučení páně, zvláště velký kříž; v pendentivech allegorie víry, lásky, naděje a spravedlnosti, sedící ženy mohutných tvarů. Dílo provedené asi hned po vystavění kaple r. 1726 jest stejně znamenité v rozvrhu celku jak virtuósní v technickém provedení. Koncepce vznešená, kresba plynulá a jistá, barva světlá, jemná v odstínech, perspektiva vzdušná, celý dojem harmonický a elegantní. Provedl bezpochyby *V. V. Reiner*.

Kaple sv. Rosalie při silnici do Doksan vystavěná r. 1718 knížecím stavitelem *Antonínem Ritzem* od měšťanů roudnických na upomínku řádění moru; v archivu zámeckém chová se původní návrh na průčelí a půdorys. Umělecky bezvýznamná stavbička, uvnitř kulatá; zevnější stěny jsou do tří stran v půdorysní linii vedmuté, uprostřed prostoupené stejným počtem menších vydutých úseků kruhových. Bez výzdoby, zařízení chudé.

Kaple sv. Josefa naproti gymnasiu byla vystavěna v letech 1767 až 1777 jako jednoduchá budova, uvnitř 11·80 m dlouhá a 7·20 m široká, skládající se z menší předsínky a z větší čtverhranné prostory, která je zaklenuta kopulí na pendentivech, nesoucí čtyřokénkovou lucernu s pěkně kovaným křížem. Klenba je zdobena zběžnými, avšak slušnými fresky z druhé polovice 18. století, představujícími na cípech čtyry svaté evangelisty, uprostřed Zasnoubení Panny Marie a Útěk do Egypta, veliké to skupiny o mnohých figurách.

Hlavní oltář z umělého mramoru s velkými dvěma anděly tvoří rám obrazu smrti sv. Josefa, slušná práce z druhé polovice 18. století.

Obr. 142. Roudnice. Malovaná deska v kapli sv. Josefa, ze 14. století

Z téže doby dva obrazy na plátně představující sv. Kateřinu a Barboru, vlastně pěkné podobizny mladých dám v modních kostýmech.

Malovaná deska dřevěná, 0·92 *m* dlouhá a 0·40 *m* široká, členěná lichou kružbou vyřezávanou na tři pole, v nichž jsou namalovány tři polo-
viční postavy, Spasitel mezi sv. Petrem a sv. Ondřejem (obr. 142.). Pěkná práce ze 14. století, ve figurální části poměrně velmi dobře zachovalá; kdysi zlacené pozadí je olejovou barvou hrubě přetřeno.

Sloup na náměstí na čtverhranném, vysokém podstavci kulatý dřík v první třetině ovitý čtyřmi hlavičkami andělů a zakončený korynthskou hlavicí, na níž stojí socha sv. Vavřince, nevalné hodnoty umělecké; z doby kolem roku 1700. Sloup se sochou sv. Jana Nep. při cestě na Říp; na čtverhranném podstavci označeném letopočtem 1721 stojí vysoký kulatý sloup jehož těžkopádná barokní hlavice nese sochu nevelké hodnoty umělecké.

Zbytky morového sloupu, stávajícího kdysi u zbořeného kostela sv. Václava; jsou to pískovcové sochy Panny Marie, sv. Jana Nep., Václava, Víta a Prokopa (nebo Vojtěcha?), provedené r. 1699 od roudnického kameníka *Christiana Gebhlera* (dle kontraktu v zámeckém archivu za 171 zl.; na účtu podepsán též zednický mistr Nicola Com r. 1704. Nyní uloženy jsou v zahradě vedle průčelí hlavního kostela.

Obr. 143 a 144. Roudnice. Otisky pečetidla městského z r. 1570 a soudního z r. 1529, skut. vel.

Bývalá RADNICE, nyní novou budovou nahražená, byla pěkná budova renaissanční s loubím, o dvou patrech, zakončená ozdobnými štítky. Jest vyobrazena na pohledu Portovu z r. 1696 a na obraze z r. 1713 v městském museu roudnickém (vyobrazení se různí od sebe).

PEČETIDLA městská, chovaná na městském úřadě, stříbrná:

1. největší (obr. 143), zavěšené na řetízku, ozdobně a jemně ryté jak na držátku a na zadní straně, kdež jsou rozviliny a letopočet 1570, tak na výrazu 0·04 *m* v průměru měřícím; v jeho středu znak města, kolem nápis:

SIGILLVM ⊕ CIVITATIS ⊕ RAVDNICENSIS ⊕

2. menší ze 16. století s držátkem hladkým, výraz předešlému podobný, ne tak hluboko rytý, 0·034 *m* v průměru široký; kolem znaku též nápis drobnými majuskulemi.

3. malé, výraz 0·021 *m* v průměru čítající, drobně ale bez porozumění znaku vyrytý; nápis jako při předešlých.

4. z r. 1631, výraz 0·038 *m* v průměru čítající, dosti hluboko ale hrubě rytý, se znakem a nápisem:

SIGILLVM ⊕ CIVITATIS ⊕ RAVDNI ⊕ CENSIS ⊕ 1631 ⊕

5. z r. 1635, výraz 0·033 *m* průměru, nedovedně, velmi mělce vyrytý znak a nápis:

· SIGILLVM · CIVITATIS · RAVDNICENSIS ⊕ A ⊕ 1635 +

6. železné pečatítko z r. 1635, výraz 0·026 *m* v průměru měřící se znakem a nápisem jako předcházející.

7. soudní pečatítko (obr. 144) stříbrné z r. 1559; výraz měří 0·03 *m* v průměru na něm pěkně vyryt soudce na křesle, kolem nápis:

SIGILLVM ⊕ IVDICIS ⊕ RAVDNICENSIS ⊕ 1559.

Na zadní straně vyryto:

SVB OFFICIO PAVLI KONSTANTINI 1559.

V MĚSTSKÉM MUSEU kteréž se zařizuje na radnici, chovají se vedle jiných drobností:

Sklenice ze zelenavého skla, 0·098 *m* vysoká 0·117 *m* široká, poněkud se úžící, posázená skleněnými kapkami bílé, modré a červené barvy; ze 16. století. Na cínovém víku, později přidaném, vyryto: ESG—1659.

Cechovní skříň dřevěná, neozdobená a cínová konev s dvěma pohárky menšího cechu zednického; konev jest 0·44 *m* vysoká, plášť hladký s vyrytými odznaky cechu zednického a jmény:

NICOLAVS	MATIEG
WIETERNY	KRISTIANELLI
WENTZEL	IOHANN
REINER	SYROWEG
SIMON LIMON	

1738.

Na uchu cínařská značka (nejasná) a městské znamení litoměřické.

Na pohárkách zcela hladkých vyryto: MSZZZ 1733.

Hmozdýř železný z r. 1697. Talíř bíle polévaný, na okraji zelený věnec s písmeny GS. Mísa se zeleným okrajem a středním květem; na
1689

dně značka HB. Cínový džbáněček z r. 1782.

Pozemkové knihy odevzdané do musea od c. k. okresního soudu. Památky cechu ševcovského.

VĚŽ MĚSTSKÁ postavená v době gotické na základě čtverečném, 7·00 *m* široká, z lámaného kamene zbudovaná, v novější době hladce omítnutá a nárožními kvádry význačená; okénka nepravidelně umístěná jsou malá, obdélníková, na hranách šikmo seříznutá. Nad gotickou vrchní římsou ze zpod vyžlabenou a oblounem opatřenou obíhá dřevěná pavlač;

střecha nízká, stanová, šindelem krytá, zakončená otevřenou lucernou s cibulovitou bání ze 17. až 18. stol.

MLÝN, budova malebně položená při břehu labském, obdélníkového základu, jednopatrová, na úzkých stranách ozdobená pěknými štíty; byl vystavěn v letech 1738—1744 od vodního stavitele *Václava Školy* a mlynáře litoměřického *Jakuba Lyskovce*; podrobné listiny v archivu roudnickém, vyobrazení v *Sedláčkových Hradech* a *zámcích VIII.*, 180.

PIVOVAR vystavěný od *Antonia de Porta*, jenž v lednu r. 1672 podává knížeti *Václavovi* návrh na pivovar, jemuž se žádný v Čechách vyrovnati nemá; býval dle starého vyobrazení (*Dominium Raudnitzense . . delineatum* 1696, v zámeckém archivu) pěknou budovou o třech křídlech dvoupatrových opatřených pěknými štíty; zbyla však pouze nepatrná část.

DŮM č. 161 »na Hrádku«, s patrnými zbytky bývalé výstavnosti z druhé polovice 18. století, ozdobený na nárožích pilastry, na oknech oblomenými římsami. Dle výroku pamětníků býval kryt mědí; nyní sešlý.

MOST kamenný přes Labe, (*Gruber* I. c. III 22, *Neuwirth* I. c. I 217, 319 a 574, *Braniš* II 15) zbudovaný od biskupa *Jana IV.* z *Dražic*, jenž vida (dle starého zápisu otiskového u *Bienenberga*, *Versuch* III. 56, u *Patery* v *Pam. arch.* XI. 477 a u *Neuwirtha*, *Gesch. d. bild. Kunst in Böh.* I. 610) na řece každodenně hrozící nebezpečí umínil si postaviti most; a poněvadž nemohl mistrů ku stavění mostu ani v Čechách ani v sousedních zemích nalézti, poslal ke dvoru papežskému pro mistra *Viléma*, budovatele mostu *Avignonského*, ve stavitelství mostů velmi zkušeného, s nímž byl osobně ještě za svého pobytu při dvoře papežském mluvil a který slíbil k biskupově žádosti přijíti do Čech. Mistr *Vilém* spatřiv posly a listy biskupovy nemohl vyzváním odřící a přibrav tři pomocníky *Francouze* přišel do Prahy. Pak počali ihned zřizovati první jímku k založení pilíře přímo v řece. R. 1333 v den sv. *Bartholoměje*, dne 24. srpna položeny slavnostně základy uprostřed řeky, načež titíž mistři s jinými na tomto mostě pracovali až provedli dva pilíře a jeden oblouk; následujícího roku mistr *Vilém* a jeho soudruzi od biskupa dobře vypraveni do své vlasti se navrátili, kdežto biskup jinými pracovníky domácími, kteří od oněch dostali úplné poučení, nákladné dílo do 2. října r. 1338 dokončil. Most tento byl již v 16. století prolomen a v letech 1540 a 1552 opravován, konečně ve válce třicetileté na dobro pobořen; ještě v druhé polovici 17. stol. pomýšleno na jeho opravu, ku kteréž však více nedošlo. Několik pilířů v řece stálo ještě v našem století, jediný oblouk zachoval se podnes na břehu pravém. Dle výkresu *Portova* z r. 1668 (tab. V.) a dle zbytků vykreslených od *Herolda* v *Květech* (I. c.) byl most na straně města věží opevněn (snad též na druhém konci); byl asi 170 *m* dlouhý a 4·7 *m* široký, rozpjetí polokruhových oblouků, jichž bylo prý osm (na výkrese sedm) obnášelo přes 16 *m*.

Jediný zachovalý zbytek, celý oblouk na pravém břehu přiléhající ku železniční hrázi jest zbudován na lících stranách z velkých, pěkně otesaných pískovců, kdežto jádro tvoří lité zdivo z drobně lámané opuky (podrobnější měření bylo v době hotovení soupisu zamezeno množstvím zde složeného dříví).

Roudničky.

Kulturní vrstva se střepe na »palonu«.

Sedlec.

Meč bronzový z hrobu kostrového, byl vystaven v národopisné výstavě.

Slatina.

KOSTEL sv. Jana Nep., filiální, ve 14. stol. farní, na konci 16. stol. o věž rozmnožený, r. 1746 opravený a v 19. stol. obnovený.

Budova orientovaná skládá se z gotického kněžiště, z renaissanční věže k severní straně přistavěné a z moderní lodi.

Zevnějšek celý zmodernisován, kněžiště pěti opěráky opřeno. Jedině portál ve věži ozdobný, orámovaný polokruhovým ostěním, jež jest ozdobeno růžicemi; v cípech pod vyloženou rovnou římsou andělské hlavičky. Nad římsou štít s nápisem:

LETHA 1595 TATO WIEZE WNOWO STA
WIETI SE POCZALA NAKLADE ZADVSSY
TETO OBCE SLATINSKE ZA AVRZADU WAL
ENTINA RYCHTARZE A KONOSSELVW ZEG
MENA POSTAWENY SSYMONA TRHON
SSYMONA SSYMAKA · JANA HONSA · SY
MONA MICHALKA · SSYMONA DLVHAK
A · OBAAV RZADV · KOSTELNIKVW GIRZIKA
S'IVCHLEHO · WITA · BATISIT · LAVS DEO.

Uvnitř jest kněžiště 8'00 *m* dlouhé a 5'40 *m* široké, do tří stran osmihranu zakončené; vítězný oblouk bez ozdobného profilování jest goticky lomen. Hladké stěny prolomeny moderními okny. Jediný klenbový kříž a šestipaprskový závěr má žebra s trojstranným článkem středním a postranními žlábkami; žebra sedí při zdi na jehlancových konsolích ozdobných lichými kružbičkami obloučkovými. Svorníky hladké, kulaté.

Hlavní oltář má kamennou mensu, v předu hladkou, na desce jednoduše goticky profilovanou; oltářní rám, slušná barokní práce. Podobně kazatelna zhotovená r. 1747 od třeбенického truhláře *Martina Poláka*.

Socha Madonny s Ježíškem, gotická, 1·35 m vysoká, ze dřeva řezaná s původní, málo obnovenou polychromií. V boku silně prohnutá

Obr. 145. Slatina. Dřevěná socha Madonny ze 14. století, 1·35 m vysoká.

postava, oděná spodním rouchem a pláštěm, jejichž mírně lomené záhyby klidně splývají; tvář mile naivní, čelo kulaté, ústa a nos drobné, vlas bohatý, rozpuštěný, na něm vysoká korunka s gotickými listy. Ježíšek úplně nahý, veselý hošík. Znameníť zachovalá práce 14. století.

Dva rámečky miniaturních obrázků na hlavním oltáři, dovedně ze slámy pletené velké květy, karafiáty, tulipány a růžice, 0·35 × 0·32 m velké, z 18. stol.

Zvony: 1. Výška i průměr 0·98 m; kolem koruny široký pás ornamentální s tritony; pod ním spiraloité ozdoby. Na plášti z jedné strany krucifix se sv. Václavem a Zykmondem, z druhé strany v pravoúhlém rámečku nápis: DO · WSI · SLATIN · TENTO · ZWON GEST · DIELAN · K ZADVSSI · SWA TIHO WACZLAWA · MICHALKA LIBA · PRZIDAL · Z DOROTV · MAN ZELKV · SWV · PADESAT · KOP · LETA PANIE · 1 · 5 · 6 · 8 · MISTR · TOMAS.

2. Výška 0·78 m, průměr 0·84 m; ucha s pletenou ozdobou, kolem koruny nápis:

☩ Ke cžij A K chwale Panu Buohu y Wssem swatym A geho mile Matcze Buohy tento zwon dyel

☩ an amen. ☩

Na plášti relief sv. Václava 0·06 m vysoký.

3. Výška 0·67 m, průměr 0·72 m; kolem koruny stojaté akanthy a nápis: GOSS MICH · IOHANN BALTHAZAR CROMELIVS VON TRIER IN LOBO-SITZ.

Pod nápisem visí festony; na plášti postava světce a nápis v obdélníkovém rámu:

TENTO ZWON DAL SLYTI
 NA SWVG WLASTNI NAKLAD
 MATIEG STVCHLY SAVSED
 SLATINSKY KE CTI A CHWALE
 BOZI A BLAHOSLAWENE PANIE
 MARIE A SWATEMV WACZLAWV
 LETHA PANNIE 1694.

Solany.

Popelnice, bronzy v museu Třebenickém.

KOSTEL sv. Martina, filiální, ve 14. stol. farní.

Budova orientovaná skládá se z nové věže i lodi a z gotického kněžiště ze 14. stol. do tří stran osmihranu zakončeného; toto jest zcela prosté, opřeno pěti opěráky, které nesou na svých ústupcích úseky gotických říms. Vnitřek jeho 9'00 *m* dlouhý a 4'80 *m* široký má hladké stěny a klenbu křížovou se šestipaprskovým závěrem; žebra s prutem středním o třech ploškách a s dvěma žlábkami sedí při stěnách na jehlancovitých konsolích s baldachinovou ozdobou a stýkají se ve dvou hladkých kulatých terčech. Vítězný oblouk špičatě lomený s hranami šikmo otupenými. Sanktuární výklenek s lomeným, jednoduše profilovaným ostěním.

Zvony: 1. Výška 0'85 *m*, průměr 0'94 *m*, kolem koruny visuté stylisované květy, na plášti barokní relief sv. Martina na koni a nápis:

SANCTE MARTINE
 ECCLESIAE PATRONVS PERMANE

Dole: GEGOSSE 1693
 VMGEGOSSEN VND VERGRÖESSERT VON F. HEROLD IN LEITMERITZ.
 1865.

2. Výška 0'64 *m*, průměr 0'68 *m*, z r. 1841 od Fr. Golda v Litoměřicích.

3. Výška 0'34 *m*, průměr 0'37 *m* s nápisem (ne docela přístupným)
 FRANCK ME FVDIT PRAGAE 1755.

4. Výška 0 25 *m*, průměr 0 28 *m*, s nápisem:

VALENTIN LISSIACK HAT MICH GEGOSSEN 1743.

Straškov.

KOSTEL sv. Václava, filiální, byl ve 14. stol. farním.

Budova orientovaná, gotická, z lámaného pískovce, omítnutá; skládá se z malé západní věžičky, obdélníkové lodi a z kněžiště zakončeného do tří stran osmihranu. Zevnějšek jest zcela obnoven, stěny hladké s okny pravouhlými, kněžiště opřeno šesti opěráky. Jedině věžička přiléhající

k severozápadnímu rohu lodi má zajímavý vzhled svými okénky; tato jsou na všech čtyřech stranách ve dvou řadách prolomena, a dole jednoduchá, štíhlá, s nosy v lomeném oblouku, nahoře dvoudílná s kružbami troj- a čtyřlístovými.

Vnitřek lodi 12'00 *m* dlouhý a 8'40 *m* široký, má hladké stěny a rovný strop. Vítězný oblouk špicatě lomený, na hranách otupený jest v náběhu obloukové části přerušen úseky římsovými.

Kněžiště 9'00 *m* dlouhé a 5'60 *m* široké má klenbu o jediném kříži a závěru šestipaprskovém; žebra hruškovitého průseku sbíhají se ve dvou hladkých svornících a sedí vysoko ve zdi na konsolích, z nichž šest představují lidské hlavy; na dvou jsou vytesány andělé, z nichž jeden píská na píšťalu; druhý je značně otlučen. Sanktuarium a výklenek pro křeslo pontifikální jsou prostě goticky orámovány; v prvním zachovala se mřížka se starým zámekem.

Obraz na prkně, celé postavy sv. Václava, Vojtěcha a sv. Ludmily, slabé a přemalované dílo 16. století.

Obraz za hlavním oltářem, olejomalba na plátně, představující sv. Václava, chatrná práce znamenaná: F. Jo. Kutschera pinxit a. 1800.

Náhrobní kámen z červeného mramoru 0'95 *m* dlouhý a 0'45 *m* široký, s vypuklým znakem (ve štítě šikmé břevno s vlnicí); minuskulní nápis téměř docela vyšlapaný.

Náhrobní kámen z červeného mramoru 1'75 *m* dlouhý, 0'85 *m* široký se znakem (stojící jelínek); kolem nápis:

Těha Panie 157 — v patek po S. Antoninu umrzela gest urozena pani Barbora z Radegessina . . . manželka urozeneho pana Jaroslava Berzkowskeho . . . a na Wodochodech tuto pochowana souc ozekawa s wywolennymi bozimi tiela sweho wykrysseni k radosti a ziwofu wiecznie amen.

Zvony: 1. Výška i průměr 1'125 *m*; na uchách masky, kolem koruny ornamentální pásek a visuté věnce vavřínové. Na plášti z jedné strany nápis:

OD PRVNIHO MEHO NAROZENI MDXX DVĚ STĚ A SEDMDESAT
LET PROSSLO NYNI

PODRVHY ZASE ZROZENI MEHO POCYTAM OD ROKV BĚŽICYOHO
MDCXCXI

WSSAK MLČEL SEM ZA MNOHO LET KDYZ NAHODAV ZTRATIL
SEM HLAS

ZNOWV PRZELIT SWOLAWAT HNEDE WĚRŽICY LID POCYNAM ZAS
K WYZWANI GEG W SWATYCH GEHO K WYPROSSENI SKRZ NĚ:

WSSEHO

ZWLASST STRASSKOW WODOCHOD WRASSKOW LAVCKY

TĚCH CTYŘ KE MNE PRIPATRÍCÝCH OBCY

POD SPRAWAV PASTIŘE DVCHOWNIHO WOGTĚCHA HERTZIGER

ŘEČENEHO

IANN WENZL KŮHNER MIESSTANN PRASKY MNE SLIL

ERASMUS KRŮGER BISKVP PRASKY POSWIETIL.

Dole tři vrbové listy dle přírody odlité; na druhé straně pláště relief sv. Václava, kolem dolejšího okraje věnec visutých ozdob rokokových.

2. Výška 0·95 *m*, průměr 1 03 *m*, kolem koruny opakuje se relief vraždění nemluvňat, na plášti z jedné strany relief Ukřižovaného s Matkou Boží a sv. Janem, z druhé strany kalich mezi dvěma sfingy a nápis:

LETHA PANIE MDLXXXIII SLIT GEST ZWON TEN
TO KE CZTY A CHWALE PANV BVOHV WSSEMOHAVCI
MV TOHO CSASV OSOB RICHTARZE MATIEGE KVZE
LA MIKVLASSE DWORZAKA SSTIASNYHO SSRASKY
PETRA KOSTELNYKA GIRZIKA GONAKA RYCTARZE DA
VSSY STANKA YAKVBA KRCZMARZE MARTYNA KOSTEL
NYKA RYCHTARZE GANSV GIRZYKA TOMESA GYRSY
KA RYCHTARZE RSIHY RSEZACZE TOMASSE KOSTELNI
KA MYKVLASSE MIKSSE.

Dole akanthový věnec, pod ním

ODE MNE MATAVŠSE WORZISSKA ZWONARZE W MIESSTIE
RAVDNICY NAD LABEM SLIT GEST BVDD PANV BVOHV
WIECNA CHWALA.

3. Nepřístupný, má dle pamětní knihy školní nápis:

V roce 1730 Philipp vojvoda ze Zahani ve Slezsku Sv. Rz. Rziše kníže z Lobkowic nechal mne ulít u Mikuláše Lva v Praze, v roce 1791 nákladem kostela zase mne przelil Johann Vacl. Kühner v Praze.

4. Na západní věžičce, měří 0·35 *m* výšky a 0·32 *m* v průměru; jest gotický, hladký, bez nápisu.

Vetlá.

Pojednání v rukop. sbírce topogr. v archivu Musea král. českého, panství Brozany.

KOSTEL sv. Jakuba většího, farní, již r. 1334 připomínaný, náležel ve 14. stol. k Roudnickému klášteru, jehož působením i nynější stavba kostela vznikla.

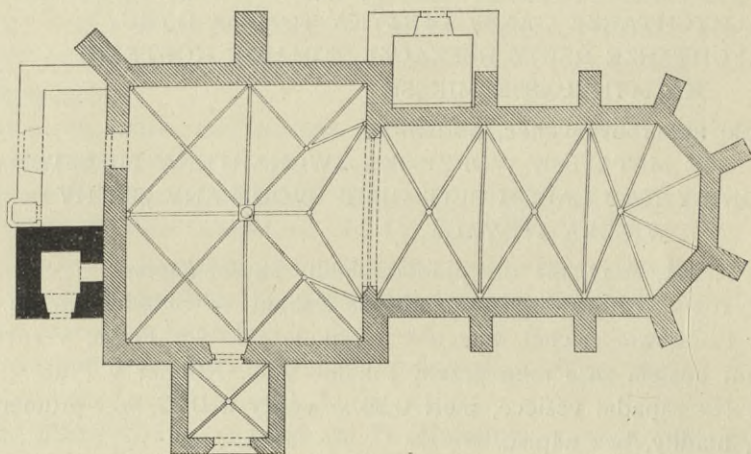
Budova orientovaná z lámaného kameue s pískovcovými nárožníky, omítnutá; západní věž jest románská, čtvereční loď s jižní předsiňkou a kněžiště do tří stran osmihranu zakončené jsou gotické, ze 14. století; přístavky na západní a severní straně nové.

Věž románská, k západní straně lodi přiléhající, jest půdorysu čtverečního, 3·60 *m* široká (síla zdí 1·00 *m*), zvencí úplně zmodernisovaná a o nové patro zvýšená, zbudována z malých kvadríků opukových, pečlivě vrstvených a z větších nárožníků pískovcových; na jižní straně dvě okénka obdélníková, 0·62 *m* vysoká a 0·10 *m* široká, dovnitř silně rozšířena. Z věže vedl vchod na krucht pískovcem v polokruhu obložený, neprofilovaný, nyní zazděný, ve světlosti 1·50 *m* vysoký, 0·65 *m* široký.

Loď na každé z podélních stran prolomená dvěma barokními okny v polokruhu zaklenutými a ploše orámovanými; jest na severní straně opřena opěráky s ústupky, k jižní straně přiléhá předsíňka s portálem. Kolem lodi i kněžiště obíhá trnož opatřený v průseku mělkým žlábkem.

Kněžiště opřené osmi opěráky má tři okna v závěru a dvě na jižní straně, která vesměs zachovala starý štíhlý tvar dvoudílný s kružbami sestavenými z trojlístku, troj- a čtyřkruhu i měchýřku. Střecha nová, taškami krytá, sanktusová věžička barokní cibulovitá.

Portálem jižním, jehož ostění je prostě lomeno a v průseku článkováno (obr. 147) vstupuje se do předsíňky zaklenuté pravidelným křížem; žebra hruškovitého průseku stykají se v kulaté hladké terči a sbíhají

Obr. 145. Vedlá. Púdorys kostela, 1/300.

v koutech při zdi na jehlancovité konsole. Z předsíňky vede do lodi kostela druhý portál, ve světlosti 2·40 *m* vysoký a 1·30 *m* široký v lomeném ostění bohatěji profilovaný dvěma hruškovitými články, oblounem a třemi žlábkami (obr. 147).

Vnitřek kostela světlý, vysoký a velice úhledný.

Loď jest 9·60 *m* dlouhá, 10·50 *m* široká a 10·55 *m* vysoká; hladké její zdi prolomeny čtyřmi barokními okny. Uprostřed vypíná se na krychlovém podvalu a na patce kulatý, štíhlý sloup, 8·40 *m* vysoký, 0·50 *m* silný; tento jest hlavní oporou klenby, která se skládá v západní polovici ze dvou pravidelných křížových čtverců, ve východní polovici ze tří nepravidelných oddílů; prostřední pole jest trojhranné s třemi žebry, obě krajní lichoběžná se čtyřmi žebry. V každém z pěti oddělení klenbových nalézá se malý terčovitý svorník. Žebra hruškovitého průseku sedí při stěnách ve výši 6·80 *m* na ozdobných konsolích jehlancovitých; prostřední zabíhají přímo na sloup (obr. 147).

Vítězný oblouk na 6·00 *m* rozpjatý, v tupém úhlu lomený, vznáší se volně až téměř ku klenbě; jeho ostění jest členěno hrubým článkem hruškovitým, postranními širokými žlábkami a krajními oblouny (obr. 147).

Kněžiště 13·00 *m* dlouhé, 7·00 *m* široké a 10·20 *m* vysoké (síla zdi 0·70 *m*), má hladké stěny do tří stran osmihranu zavřené. Klenba skládající se ze dvou křížových obdélníků a šestipaprskového závěru má žebra, svorníky a konsoly téhož tvaru jako klenba lodní; jest poněkud nižší než tato (konsoly ve výši 5·70 *m*).

Vchod do sakristie má pravoúhlé pažení opukové, profilované a v hořejších koutech malými výstupky vyplněné. Staré dvěře prostě pobité plechem, mají jednoduchý gotický zámek.

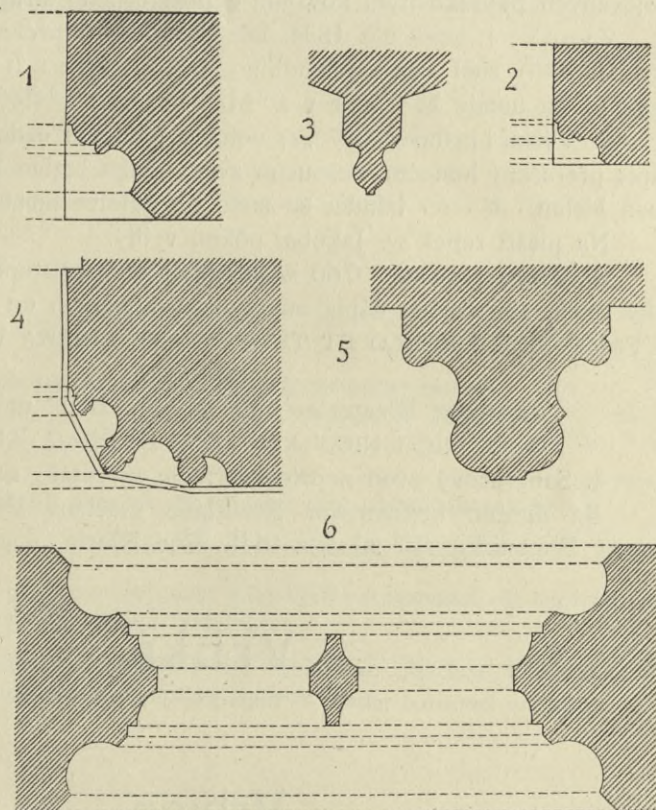
Sanktuarium nástěnné, čtyřhranný výklenek zavřený mřížkou s plechovými růžicemi.

Kazatelna opuková, ze 16. století, stojí na nízkém, slabém sloupci se čtyřhrannou patkou a krouceným dříkem; poprsnice je sestrojena ze

šestihranu, hladká pole jsou orámována oblouny, nahoře zakončena římsou, na schodnici tulipánová kytice v plochem reliefu.

Křtitelnice cínová, 0·87 *m* vys., na třech nohách, které vybíhají z bradatých mask a končí pětiprstými drápy; kotel 0·63 *m* široký jest na plášti ozdoben gotickou arkádou, v níž stojí malé postavy Spasitele a 12 apoštolů (některé jsou cínové, některé ze zvonoviny); na třech lvích hlavách visí kruhy; na hořejším okraji tři mužské hlavy ze zvonoviny; mezi nimi a na spodním okraji nápis doprovázený řadou visutých gotických lilí, velice poškozený a špatně čitelný;

nahoře: dicente . . . luia qui (?) crediderit et baptizatus fuerit . . . & erit sicut in principio . . . patris et filii et spiritui orbem universum et predate

Obr. 147. Vevlá. Průřezy: 1. ostění jižního portálu zevnějšího, 2. dveří do sakristie, 3. žebra klenbového, 4. ostění jižního portálu vnitřního, 5. vítězného oblounku, 6. okna, $\frac{1}{20}$.

dole: gloria patri et filio et spiritui sancto sicut erat in principio sus sancti hui crediderit (!)

Stojan na svíčky, kovaný, 2·10 *m* vysoký, nevalné práce z 18. stol.

Relikviář 0·125 *m* vysoký, křížový, z broušených kusů křišťálových, spojovaných paprskovitým kováním z pozlaceného stříbra, 18. století.

Zvony: 1. nově ulit 1834. Dle Wahnera (v archivu musejním: litom. okr. II. 445) zněl nápis původního zvonu: fusa ē h̄ rāpana i honore s̄ci iacobī + in nomine dī n̄i amē ⁊ a ° dī n̄i m ° cccvii ° (1407).

2. Výška i průměr 10·7 *m*; ucha s plétenou ozdobou, kolem koruny nápis přerušovaný honcem, nesoucím zvěř: Uetſa božijho M^o cccc^o xiiii^o tento zvon dielan . k . s . iakubu do weſli od Miſtra thomaſſie w lith.

Na plášti relief sv. Jakuba, pěkně vylitý.

3. Výška i průměr 0·60 *m*, hladký, na nepřístupné straně zadní nějaký relief, 18. století; nápis, snad dle Wahnera l. c.:

A FAME PESTE BELLO ET TEMPESTATE LIBERA NOS IESV CHRISTE
A. MDCCXV

Heiliger Wenzeslae bitte vor die Stadt und Lande.

GOSS MICH NICOLAVS LÖW IN PRAG. ANNO 1719

4. Sanktusový zvon nepřístupný, dle inventáře zní nápis:

Ťa správy hejtmanskví Mikuláše Václava Pilenského Stanislav zvonář Roudnický slil mě leta 1641. Ave Maria.

Vrbka.

Nalezeny kamenné mlaty. — Majetek rolníka p. Kaliny.

Vrbice.

Kamenné mlaty — majetek rolníka p. Laudy.

Želevice.

Popelovité vrstvy se střepy.

Židovice.

Při cukrovaru hroby žárové z doby císařství římského: mezi nimi kostry s.—j. položené; předměty, hlásící se ke kultuře provinciální římské v zámku Roudnickém — Pam. IX. 961. VII 577

DOPLŇKY.

Ku řádku 7. na str. 39: Na ostění tomto jsou vyryty kamennické značky:

Ku řádku 7. na str. 64: Také tvar pilířů v kryptě a články prostupující její klenbu poukazují rozhodně k tomu, že již původně celý kostel zaklenut byl.

Na stránce 83 přidati třeba k popisu monstrance: chebská práce.

Na stránce 186. třeba při popise pečetidel městských poznamenati, že nejstarší pečeť Roudnická nalézá se v archivu Budyňském.

Na stránce 193. zařaditi sluší zříceninu hradu Šebína nad Oharkou, z něhož se však zachovaly jen nepatrné zbytky zdiva zarostlé lesem.

JMÉNA MÍST.

Bechlín. 1.	Chotěšov. 107.	Podbradec. 145.
Běškovice — Beřkovice	Chvalín. 108.	Poplzí. 145.
Horní. 2.	Ječovice. 109.	Přestavky. 145.
Brozany. 5.	Klepý. 110.	Račíněves. 146.
Brzánky 19.	Sv. Kliment. 113.	Radovesice. 149.
Bříza. 19.	Kostelec. 113.	Ředhošť. 149.
Budeničky. 19.	Kostomlaty. 116.	Řip. 152.
Budyně. 20.	Koštice. 118.	Rohatec. 155.
Ctiněves. 44.	Křesín. 119.	Roudnice. 156.
Černoušek. 46.	Ledčice. 123.	Roudničky. 189.
Černoves. 49.	Libkovice. 124.	Sedlec. 189.
Dobřín. 51.	Libochovice. 124.	Slatina. 189.
Doksany. 51.	Libotěnice. 140.	Solany. 191.
Dolánky. 87.	Livousy. 142.	Straškov. 191.
Dubany. 92.	Loukořany. 142.	Vetlá. 193.
Dušníky. 97.	Lounky. 143.	Vrbka. 196.
Hasenburg. 97.	Mileticko u Budyně. 144.	Vrbice. 196.
Horka. 97.	Mšeno. 144.	Želevice. 196.
Charvatce. 97.	Počáply Horní. 145.	Židovice. 196.

JMÉNA UMĚLCŮ.

Bartholoměj z Nov. Města Pražského, zvonař. 124.	Cziczovský Matěj z Kostomlat, polír. 46.
Brandl Petr, malíř. 52. 75.	Cžok Filip, polír. 125.
Broggio Octavian, stavitel. 158.	Dietrich Zacharias z Prahy, zvonař. 84. 97. 123.
Bukleshain Quidon ze Štýrska, pozlacovač. 126.	Dittmann Josef z Bíliny, pozlacovač. 126.
Canderar Karel, zedník. 129.	Dominik, stavitel. 125.
de Caratti Francesco ze Štýrska, pozlacovač, 126.	Eder Bartholoměj, řezbář a sochař. 25. 26. 34. 35. 126. 137.
z Cimperku Brykčí na Nov. Městě Pražském, zvonař. 51. 97. 105. 112. 116.	Fibing Christian, malíř. 44.
de Colombo Pietro, stavitel. 157.	Franck Frant. Ant. z Prahy, zvonař. 46. 191.
Columbani Petr Pavel, stavitel 126.	Franz Antoni, zlatník. 48.
Com Nicola, zednický mistr. 186.	Franzin Maxmiliana, zlatník 48.
Cromeli Johann Balthasar, zvonař. 142. 190.	Frycz Tomáš z Roudnice, zvonař. 123. 127. 128. 148. 151. 181.

- Gebehler Christian, kameník v Roudnici 186.
Georgius, zvonař. 49.
Gold Franz z Litoměřic, zvonař. 108. 191.
Gut František, varhanář. 126.
Gut Matěj, varhanář. 126.
Hennevogel Jan, stukater. 150. 174.
Herold F., zvonař v Litoměřicích. 191.
Hiebel Jan, malíř. 73. 74. 82.
Hillibranth, zvonař. 18.
Hofman Baltazar, zvonař. 122.
Hornýšta Martin, tesař. 158.
Jaroš Tomáš z Brna, zvonař. 34. 84. 96.
142.
Joannes, zvonař. 104. 112.
Klein Josef, řezbář. 126.
König Jan Ignác, stukater. 174. 177.
Kohl Ludwig, malíř 47. 54. 76.
Koucký Jiří, zednický mistr. 2.
Krebs Martin, tesař. 158.
Kühner, zvonař. 148.
Kühner Johann Georg z Prahy, zvonař.
29. 51. 91. 117. 124. 128.
Kühner Johann Wenzel z Prahy, zvonař.
105. 148. 192. 193.
Kutschera F. Jo., malíř. 192.
Langhoff Franz, kameník. 48.
Lauer mann Fr., sochař 54. 76.
Lederer Xaveri, sochař. 5.
Lemaire François, zahradník. 83.
Link Arnošt, řezbář 111.
Lissiak Valentin z Nov. Města Pražského,
zvonař. 46. 91. 127. 191.
Loew Nicolaus z Prahy, zvonař. 84. 110.
144. 152. 192. 196.
Mithofer Jakub, kameník. 129.
Munch Paulus z Loun, zvonař. 107,
Nosecký Siard, malíř. 126.
Orsolini Carlo, stavitel. 157.
Pakeni Jan z Malé Strany, zlatník. 83.
151.
Peir (Bayer) Rochus, stukatér. 74.
Polák Martin z Budyně, truhlář. 126. 189.
Redelmayer G., malíř. 54. 58.
Rechziegel Jiří, polír 46.
Reiner Václav Vavřinec, malíř. 184.
Ritz Antonín, stavitel. 184.
Rusch Jan, varhanář. 141.
Santini, stavitel. 183.
Škola Václav, stavitel vodní. 188.
Schmied Antonín, stavitel. 46.
Schoenfeld Antonius z Prahy, zvonař. 105.
Schwarzenberger Jan, tesař. 2
Spiegl Leopold, varhanář. 177.
Sspicz Matieg, zvonař. 180.
Stanislav z Roudnice, zvonař. 18. 196.
Šturm Jan, sochař. 96.
Tomáš, zvonař. 144. 190.
Tomáš z Litoměřic, zvonař. 17. 51. 142.
152. 154. 196.
Tomáš z Prahy, zvonař. 178.
Vilém z Avignonu, stavitel. 157. 188.
Walther Christoff, zvonař. 1.
Woržissek Matouš z Roudnice, zvonař.
45. 181. 193.

zachovaly, určití — pokud možno — jich vznik a původ, odhadnouti uměleckou a historickou jich cenu a konečně označiti ony památky, na jejichž zachování obzvláště záleží. Vytčen tu programm úmorné drobné práce pro celá takřka pokolení pracovníků, práce však nevyhnutelné, aby se mohlo na jisto postavit, jak umění výtvarné v království Českém se vyvíjelo, odkud první motivy přicházely, jak se vytvářily, jakou měrou umělci cizí zde spolupůsobili, a co přímo z ciziny k nám bylo přivezeno; neboť jen podrobnou znalostí všech památek umění může se dojíti k ocenění vývoje tohoto umění neboli ku správným jeho dějinám. Mimo tento theoretický, velice žádoucí výsledek možno však i očekávati, že podrobné poznání, jak se umění u nás vyvíjelo, nezůstane bez účinku na umělce výtvarné, jakož i na správu zemskou a veřejnost naši, aby zachovány byly ony památky, jež pro vývoj umění domácího jsou zvláště charakteristické a naprosto zasluhují, aby byly ušetřeny a zachovány.

Archaeologická kommisie sestoupila se poprvé 8. května 1893, podala velesl. výboru zemskému dobré zdání o zachování památek domácího umění výtvarného a starožitností domácích vůbec, sjednala svá organizační pravidla, rozdělila se v odbory: praehistorický, historický a lidový. Jakožto přední úlohu vytkla si zdělati *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém*, snesla se na příslušných pravidlech a vyslala své delegaty do jednotlivých okresů. Dosud vyšlo osmnáct dílů soupisu. Zvláštní pořadí tvoří *soupis král. hlavn. města Prahy*, jehož část, obsahující Soupis pokladu Svatovítského a Soupis knihovny kapitulní, podaná již veřejnosti.

Přední zásluhu o rychlé uskutečnění podniku tak vážného má zemské zastupitelstvo království Českého, které nejen poskytlo nezbytné podpory hmotné, ale i zvláštními oběžníky praesidialními doporučilo podnik ten úřadům samosprávným v příslušných okresech; také veledůstojné konsistoře vřelým doporučením podporovaly práce, jež ostatně i širší obecnstvo provázelo zájmem, porozuměním i všestrannou podporou.

S obzvláštním uznáním sluší podotknouti, že i peněžitá pomoc z okresů zkoumaných na důstojné vydání soupisu se dostavila. Soupis památek Pražských umožňuje značná subvence, kterou k tomu účelu poskytuje král. město Praha.

Do soupisu jsou pojaty:

1. památky praehistorické krátkým označením;
2. památky umění stavitelského, sochařského, malířského od romanské doby do počátku XIX. století; předměty uměleckého průmyslu, pokud nejsou v majetku soukromém; stavby historicky důležité, jako hrady, opevnění, mosty a j.

Soupis bude se vydávati jazykem českým i v překladě německém pro každý politický okres zvlášť; ročně zamýšlí se vydati 4 až 5 okresů. Ke skupinám okresů podle starodávných krajů přidána bude úvodní stať o památkách lidového umění, a zároveň uvede se příslušná literatura. Při popisování ustanoveno šetřiti největší stručnosti.

=====
=====
=====
Publikace archaeologické komise p

Soupis památek historických a uměleci

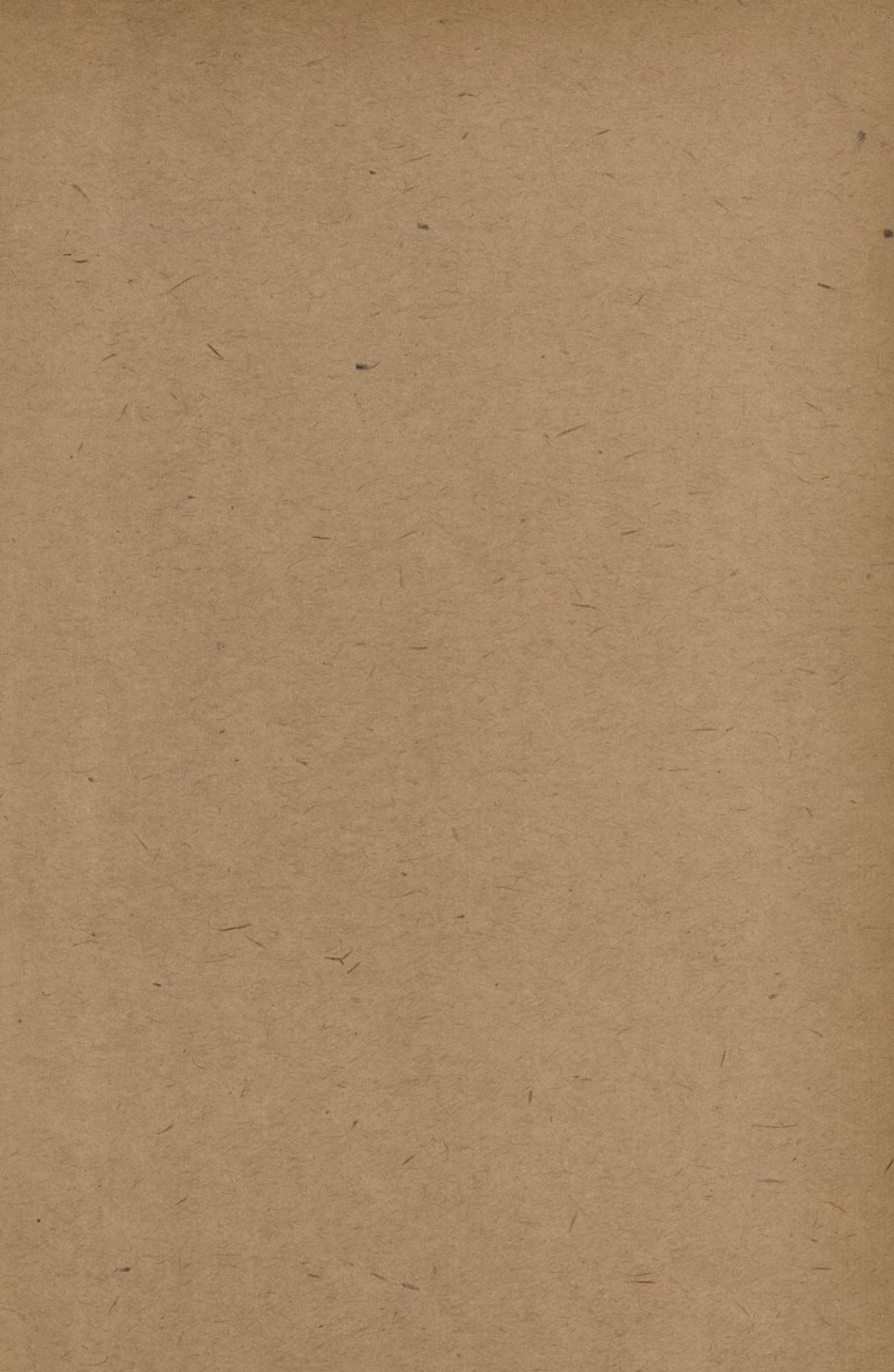
Svazek	I. Politický okres kolínský. Napsal <i>Karel B. Mádl</i> . Cena na papíře obyčejném K 3.—, na papíře velinovém	K 4·50
>	II. Politický okres lounský. Napsal Dr. <i>Bohumil Matějka</i> . Cena na papíře obyčejném K 2·40, na papíře velinovém	> 3·60
>	III. Politický okres sedléanský. Napsali Dr. <i>A. Podlaha</i> a <i>Ed. Šittler</i> . Cena	> 4·80
>	IV. Politický okres roudnický. Napsal Dr. <i>Bohumil Matějka</i> . Cena	> 7·40
>	V. Politický okres milevský. Napsali Dr. <i>A. Podlaha</i> a <i>Ed. Šittler</i> . Cena	> 6·80
>	VI. Politický okres mělnický. Napsal Dr. <i>A. Podlaha</i> . Cena	> 9·—
>	VII. Politický okres klatovský. Napsali <i>Ferdinand Vaněk</i> a Dr. <i>Karel Hostaš</i> : Soudní okresy klatovský a nýrský. <i>F. A. Borovský</i> : Soudní okres plánický. Cena	> 6·—
>	VIII. Politický okres česko-budějovický. Sestavil <i>Josef Braníš</i> . Cena	> 3·60
>	IX. Politický okres rokycaňský. Napsal Dr. <i>Antonín Podlaha</i> . Cena	> 6·—
>	X. Politický okres třeboňský. Provedli <i>Frant. Mareš</i> a <i>Jan Sezláček</i> . Cena	> 3·50
>	XI. Politický okres chrudimský. Napsal Dr. <i>Karel Chytil</i> . Cena	> 6·50
>	XII. Politický okres sušický. Napsali Dr. <i>Karel Hostaš</i> a <i>Ferdinand Vaněk</i> . Cena	> 6·50
>	XIII. Politický okres příbramský. Napsal Dr. <i>Antonín Podlaha</i> . Cena	> 7·20
>	XIV. Politický okres Jindřichohradecký. Napsal Dr. <i>Josef Novák</i> . Cena	> 11·50
>	XV. Politický okres karlínský. Napsali Dr. <i>A. Podlaha</i> a <i>Ed. Šittler</i> . Cena	> 10·—
>	XVI. Politický okres vysokomýtský. Napsal <i>Zdeněk Wirth</i> . Cena	> 8·—
>	XVII. Politický okres domažlický. Napsali <i>Ferdinand Vaněk</i> a Dr. <i>Karel Hostaš</i> . Cena	> 2·50
>	XVIII. Politický okres pelhřimovský. Napsal prof. <i>Josef Soukup</i> .	

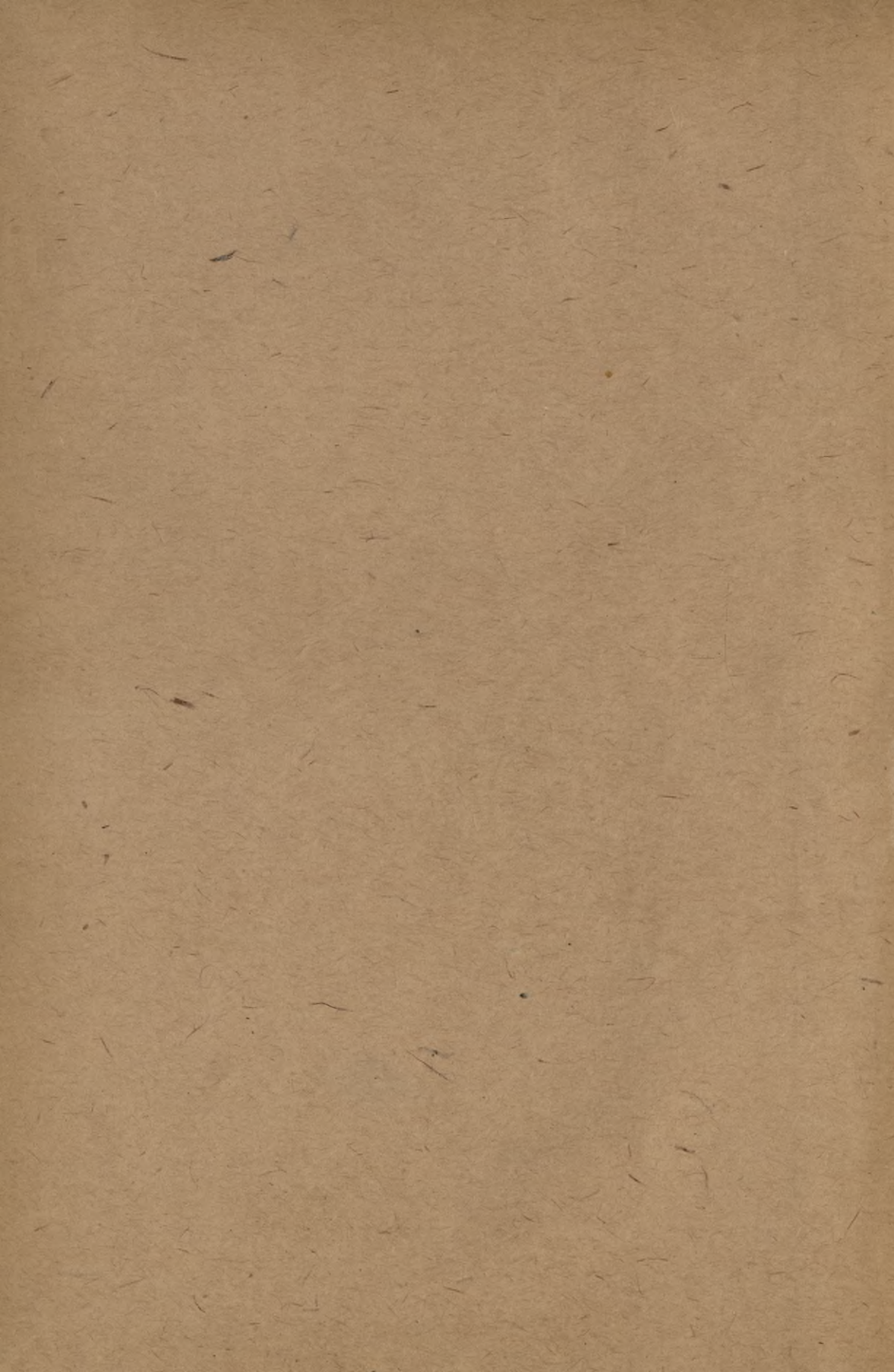
Soupis lidových památek v království Českém.

>	I. Lid na Hlinecku. Podává Dr. <i>Karel V. Adámek</i> . Cena	> 6·—
---	--	-------

Topographie der histor. u. Kunst-Denkmale im Königreiche Böhmen.

Band	I. Politischer Bezirk Kolin. Verfasst von <i>K. B. Mádl</i> . Preis	K 4·50
>	II. Politischer Bezirk Laun. Verfasst von Dr. <i>Bohumil Matějka</i> . Preis	> 3·60
>	III. Politischer Bezirk Selčan. Verfasst von Dr. <i>A. Podlaha</i> und <i>Ed. Šittler</i> . Preis	> 4·80
>	IV. Politischer Bezirk Raudnitz. Verfasst von Dr. <i>Boh. Matějka</i> . Preis	> 7·40
>	V. Politischer Bezirk Mühlhausen. Verfasst von Dr. <i>Anton Podlaha</i> und <i>Ed. Šittler</i> . Preis	> 6·80
>	VI. Politischer Bezirk Melnik. Verfasst von Dr. <i>Anton Podlaha</i> . Preis	> 9·00
>	IX. Politischer Bezirk Rokytzan. Verfasst von Dr. <i>A. Podlaha</i> . Preis	> 6·00
>	XIII. Politischer Bezirk Příbram. Verfasst von Dr. <i>A. Podlaha</i> . Preis	> 7·20
>	XV. Politischer Bezirk Karolinenthal. Verfasst von Dr. <i>A. Podlaha</i> . Preis	> 10·—

WYDZIAŁY POLITECHNICZNE KRAKÓW

BIBLIOTEKA GŁÓWNA

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

III-307274

Kdn., Czapskich 4 — 678. 1. XII. 52. 10.000

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

10000301133